

ISAAC ASIMOV
PRELUDIJUM
ZA
ZADUŽBINU

1. MATEMATIČAR

KLEON I... Poslednji od galaktičkih vladara iz dinastije Entun. Rođen je 11,988. godine galaktičke ere - iste godine kada je i Hari Seldon došao na svet (mada, postoje i mišljenja da je datum Seldonovog rođenja bio krivotvoren - u šta neki izražavaju najozbiljnije sumnje - kako bi se prilagodio vremenu rođenja samog Kleona, s kim se Seldon, neposredno po svom prispeću na Trantor, po svoj prilici susreo).

Pošto je, 12,010, stupio na carski presto - bile su mu, tada, tek dvadeset dve godine - Kleon I je tokom svoje vladavine Carstvu obezbedio razdoblje mira, utoliko neobičnije što je palo sred izrazito burnih vremena. Za to je, ipak, po svemu sudeći, ponajpre trebalo zahvaliti umeću i veštini upravitelja njegovog dvora, Eta Demerzela, čoveka koji se do te mere klonio svakog upadljivijeg prisustva u javnosti da je o njemu ostalo malo šta znano...

Sam Kleon, međutim...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

1.

"Demerzele, da li si, nekim slučajem, ikada čuo za čoveka po imenu Hari Seldon?" iznenada upita Kleon, jedva se uzdržavajući da ne zevne.

Kleon je na carskom prestolju sedeo već skoro deset godina i bio je, mahom u zvaničnim prilikama, trenutaka kada mu je obučenom u prigodne halje i sa vladarskim znamenjima, zaista polazilo za rukom da deluje državnički. Baš tako je, na primer, delovao na svom holografskom portretu koji bio smešten u jednom udubljenju u zidu iza njega. Portret mu je bio postavljen tako da se upadljivo isticao između holografskih prikaza pojedinih njegovih predaka, smeštenih u okolnim nišama.

Njegov vlastiti holografski portret nije mu baš bio sasvim veran; jer, mada mu je kosa bila svetlosmeđa i u prirodi i na portretu, na holografskoj slici izgledala je znatno gušća. Postojala je, u stvarnosti,

na njegovom licu i izvesna asimetričnost, budući da mu je leva ivica usana bila nešto uzdignutija od desne; međutim, to se, iz nekog razloga, na holografskoj slici nije dalo uočiti. A kada bi se uspravio i stao pored svog portreta, videlo bi se da je barem dva centimetra niži od slike koja je, navodno, trebalo da ga prikaže u punoj, prirodnoj visini od sto osamdeset tri centimetara - i, nesumnjivo, gojazniji.

Dabome, holografaska slika predstavljala je njegov zvanični potret u trenutku krunisanja, a tada je, ipak, bio mlađi. Ipak, još je delovao mladalački, i, moglo bi se reći, kao čovek određene privlačnosti; pored toga, u trenucima kada nije morao da bude nemilosrdno zvanične i ceremonijalan, na licu mu se mogao uočiti i prisinak nečega što je odavalo dobrodušnost.

"Hari Seldon?" upita Demerzel sa prizvukom poštovanja u glasu, oko čega se, očigledno, svesrdno starao. "To mi je ime, sire, sasvim nepoznato. Da li je, iz bilo kog razloga, trebalo da čujem za njega?"

"Ministar nauka pomenuo mi ga je prošle noći. Pomislio sam da si možda i ti čuo za njega."

Damerzel se lako namršti, jedva primetno, zaista, jer nije bilo uputno mrštiti se u carevom prisustvu. "Ministar nauka, sire, trebalo je da ga najpre spomene meni, kao upravitelju vašeg dvora. Ukoliko vas tako budu zasipali sa svih strana..."

Kleon podiže ruku i Demerzel zastade u pola rečenice. "Molim te, Demerzele... Ne možemo se držati formalnosti u svakom trenutku. Tokom noćasnijeg sastanka i razgovora s njim, jednostavno mi ga je pomenuo. Nisam mogao izbeći da ga saslušam, mada sam docnije bio zadovoljan zbog toga, budući da se čitava stvar pokazala prilično zanimljivom."

"U kom smislu zanimljivom, sire?"

"Pa, ovo više nisu vremena kada su nauka i fizika baš na svačijim usnama. Čini se kao da su iz nekog razloga sasvim sišle sa scene - možda i stoga što su sva otkrića već načinjena... Šta ti o tome misliš? Ipak, kako se čini, zanimljive stvari kao da se i danas događaju... U najmanju ruku, predstavljene su mi kao zanimljive."

"To vam je, sire, rekao ministar nauka?"

"Da... Rekao mi je da je taj Hari Seldon učestvovao na nekom

skupu matematičara koji je nedavno održan ovde na Trantoru - okupljaju se, iz nekog razloga, svakih deset godina - i još mi je rekao da je momak saopštio da je moguće matematičkim putem predskazati budućnost."

Demerzel dozvoli sebi da mu oko usana zaigra mlak osmejak. "Ili je u zabludi ministar nauka, poznat, inače, kao čovek male oštroumnosti, ili je u zabludi taj matematičar. Jer, nema nikakve sumnje da je predskazivanje budućnosti tek puko dečje snevanje."

"Da li je baš tako, Demerzele? Ljudi, znaš, veruju u takve stvari."

"Ljudi, sire, veruju u mnoge stvari."

"Ali veruju i u takve stvari. Imajući to u vidu, nije baš najvažnije da li će se, na kraju, ispostaviti da je budućnost bila tačno predskazana. Ukoliko bi mi neki matematičar predskazao dugu i srećnu vladavinu, vreme mira i obilja za Carstvo... Reci, zar to ne bi bilo sjajno?"

"Dabome, bilo bi to prijatno čuti, sire, ali šta bi se time postiglo?"

"Ama... Ukoliko bi ljudi u to poverovali, bez sumnje bi se i ponašali u skladu sa svojim verovanjima. Mnogo je predskazanja do sada, samim verovanjem u njih, bilo preobraćeno u tvrde činjenice. Postoje, znaš, 'predskazanja koja sama sebe pothranjuju'. U stvari, sada kad o tome razmišljam, prisećam se da si mi upravo ti o tome govorio."

"Siguran sam da jesam, sire", odgovori Demerzel. Njegove oči pažljivo su odmeravale carevo lice, kao da nastoji da ustanovi koliko daleko sme da ode u svom protivljenju. "Ipak, čak i ako je tako, nikad vam neće biti teško da pronađete nekog ko će vam dati željeno predskazanje."

"Stvar je, međutim, u tome, Demerzele, što se ne bi svakom podjednako verovalo. Ali jednog matematičara, koji bi svoja predskazanja bio u stanju da potkrepi matematičkim formulama i jezikom, razumeo ne bi niko - a poverovali bi mu svi."

"Kao i uvek, sire, iz vas govori mudrost zdravog razuma", složi se Demerzel. "Zaista, živimo u nemirnim vremenima i bilo bi poželjno uneti u njih malo mira - dakako, bez ulaganja para ili primene vojne sile - što je čak i u bliskoj nam prošlosti donelo malo dobra, a puno nevolja."

"Baš tako, Demerzele", odvrati car ne skrivajući oduševljenje.

"Drži mi na oku tog Harija Seldona. Pomenio si mi jednom prilikom, da se tvoji konci protežu posvuda po ovom uzburkanom svetu, čak i do mesta na koja se ne bi usudili da zađu ni moji vojnici. Povuci, dakle, jedan od tih tvojih konaca, i dovedi mi tog matematičara. Želim da se susretnem s njim."

"Učiniću kako kažete, sire", prihvati Demerzel, kome je mesto Seldonovog prebivanja bilo već dobro poznato. Istovremeno, naloži sebi da pohvali ministra nauka zbog valjano obavljenog posla.

2.

Hari Seldon, u to vreme, nije zračio nekim naročitim utiskom. Bile su mu, kao i caru Kleonu I, tek trideset dve godine, ali je bio visok samo sto sedamdeset centimetara. Lice mu je bilo glatko i vedro, kosa sasvim zagasita, gotovo crna, dok mu je odeća nedvosmisleno odisala provincijskim ukusom.

Za svakog ko je, mnogo kasnije, Harija Seldona smatrao legendarnim polubožanstvom predstavljalo bi pravo bogohuljenje ne zamišljati ga sa sedom kosom, starački izboranim licem, spokojnim osmehom koji zrači mudrošću, i prikovanim za invalidska kolica. Ali čak i tada, u tom odmaklom dobu, lice bi mu odisalo vedrinom. Baš tako - i nikako drugačije.

Ovog časa, oči su mu se žarile naročitim sjajem, zbog Saopštenja koje je podneo na Dekadnoj konvenciji. Saopštenje jeste pobudilo izvesnu dozu zanimanja, iako na neki razvodnjen način; ipak, stari Osterfit s odobravanjem mu je klimnuo i kratko dobacio: "Pronicljivo, mladiću. Veoma pronicljivo." Imajući u vidu da je ovakva pohvala sišla s Osterfitovih usana, mogla se smatrati sasvim zadovoljavajućom.

Ali događaji su počeli da poprimaju sasvim nov, i neočekivan tok, i Seldon ni sam nije bio načisto treba li da se zbog toga oseća još razdraganim nego što je to bio u prvi mah.

Zurio je u stasitog mladog čoveka u uniformi - znamenje svemirskog broda i sunca blistalo mu je na levoj strani grudi.

"Poručnik Alban Velis", izgovori oficir carske garde pošto je svoje zvanične papire ponovo spremio u džep. "Da li ste, gospodine, spremni da odmah pođete sa mnom?"

Velis je, dabome, bio naoružan. Pored toga, ispred vrata su se nalazila još dvojica gardista. Uprkos veoma naglašenoj poručnikovoj učtivosti, Seldonu je bilo jasno da nema izbora; ipak, ništa ga nije sprečavalo da zatraži dodatna objašnjenja. "Da li to car želi da me vidi?" upita on.

"Imamo nalog, gospodine, da vas dovedemo u carsku palatu. To je sve što mi je bilo rečeno."

"Ali zbog čega?"

"Nemam pojma, gospodine. Ipak, nalog koji sam dobio sasvim je izričit: moram vas dovesti u Palatu - po svaku cenu."

"Ali to mi nekako izgleda kao da me hapsite. Koliko mi je, međutim, poznato, za to nisam dao nikakav povod."

"Recimo radije, gospodine, da treba da vam poslužimo kao počasna pratnja - razume se, ukoliko me ne budete dalje zamajavali."

I, razume se, Seldon diže ruke. Samo je stisnuo usne, kao da se trudi da na taj način na silu u sebi zadrži dalja pitanja, klimnuo i krenuo. Mada je trebalo da bude primljen kod samog cara i, verovatno, da bude zasut njegovim odličjem, radosti u njemu ipak nije bilo. Istina, bio je pristalica Carstva - ili, bolje rečeno, ljudskih svetova objedinjenih u miru i spokoju - ali se baš nije moglo reći da je gajio naklonost i prema samom caru.

Poručnik je koračao ispred njega, dok su dvojica gardista stupala za njim. Seldon je nastojao da udostoji osmeha svakog s kim bi se mimoišli, pokušavajući istovremeno da deluje što opuštenije. Izišavši iz hotela, uspeli su se u zvanično vozilo koje ih je tu čekalo. (Seldon ne odoli da ne pređe rukom preko unutrašnjih obloga; nikada do tada nije video ništa u toj meri kitnjasto.)

Nalazili su se u jednom od najluksuznijih delova Trantora. Svod je tu bio dovoljno visok da je čoveku mogao steći utisak da se nalazi pod vedrim nebom; šta više, čovek se mogao zakleti - čak i sam Seldon, koji se rodio i sav dotadašnji život proveo na jednom od otvorenih svetova - da ga i sunce ogreva. Nije, dabome, bilo ni sunca ni senki, ali je vazduh bio prozračan i mirisav.

A onda sve to minu i svod počne da se zakrivljuje i sužava; malo potom, nađoše se u jednom ograđenom tunelu sa povremenim

oznakama svemirskog broda i sunca - nesumnjivo (pomisli Seldon) namenjenom isključivo zvaničnim vozilima.

Jedna se kapija potom otvori i vozilo se punom brzinom uputi kroz nju. A kada se kapija za njima zatvorila, obreše se na otvorenom - istinskim otvorenom, živom prostoru. Na Trantoru je bilo samo dve stotine pedeset kvadratnih kilometara otvorenog zemljišta, i na njemu se uzdizala Carska palata. Seldon za trenutak požele da dobije priliku da prolunja tim krajem pod otvorenim nebom - ne samo zbog same Carske palate, već i zbog toga što se tu nalazio i Galaktički univerzitet i, što je bilo najvažnije, basnoslovna Galaktička biblioteka.

A ipak, prešavši iz zasvođenog sveta Trantora na to otvoreno tle prošarano šumama i parkovima, istovremeno je zašao u svet u kome su oblaci prošarali nebo i hladni vetar šibao po licu. On naglo ispruži šaku i pritisnu dugme kojim se zatvarao prozor na vozilu.

Napolju je bio tmuran dan.

3.

Seldon uopšte nije bio siguran da će se susresti sa samim carem. U najboljem slučaju, mislio je, primiće ga neki zvaničnik četvrtog ili petog reda, i pri tom, zacemento, tvrditi da nastupa u ime samog cara.

Koliko je ljudi, uopšte, ikad, bilo u prilici da se nađe oči u oči s carem? Koliko ljudi ga je videlo u stvarnosti, opipljivog - tog cara koji nikad nije napustio svoje carsko prebivalište, svoj carski posed po kome je on, Seldon, sada putovao zvaničnim vozilom?

Broj im je, po svoj prilici, bio sasvim zanemarljiv. Bilo je dvadeset pet miliona naseljenih svetova, i na svakom od njih živelo je milijardu ili nešto više ljudskih bića - i među tim trilionima ljudskih stvorova koliko ih je zapravo bilo, ili, koliko će ih ikada biti, koliko njih je dobilo priliku da se nađu pred likom živog cara? Hiljadu?

Ali da li je to, uopšte, bilo važno? Car je ionako bio samo simbol Carstva, poput obeležja svemirskog broda i sunca - iako daleko manje upečatljiv, i daleko manje stvaran. Njegovi su vojnici i činovnici, koji su se motali svuda unaokolo, sada bili pravi predstavnici Carstva što je kao mrtav teret počivalo na plećima njegovih građana - mnogo više nego li sam car.

I upravo stoga, kada je konačno bio uveden u jednu osrednju, iako raskošno nameštenu prostoriju, i tu zatekao nekog mladolikog čoveka kako sedi na ivici stola smeštenog u jednom udubljenju naspram prozora, s jednom nogom na podu dok mu se druga slobodno klatila - Seldon se u čudu zapitao kako je uopšte moguće da ga neki zvaničnik prima tako jednostavno i posmatra sa toliko blage prostodušnosti. Iz ličnog iskustva bilo mu je dobro poznato da vladini zvaničnici - a pogotovo oni koji su se nalazili neposredno u carskoj službi - uvek izgledaju mrgodno, kao da im na ramenima počiva teret čitave Galaksije. Štaviše, kao po pravilu, što su bili nižeg reda to su bili mrgodniji, i to im je izraz lica bio više preteći.

Shodno tome, ovo je mogao biti neki zvaničnik veoma visokog reda, obliven blistavilom vlasti do te mjere da nije osećao nikakvu potrebu da utisak moći pojačava nameštenom mrgodnošću.

Seldon nije bio načisto u kojoj je meri to trebalo da ostavi utisak na njega, i stoga odluči da će najbolje biti da ostane nem, prepuštajući svom domaćinu da prvi progovori.

"Vi ste, verujem, Hari Seldon?" upita najzad zvaničnik. "Matematičar?"

"Da, gospodine", kratko odgovori Seldon, i ponovo začuta.

Mladi čovek odmahnu rukom. "Trebalo je da kažete 'sire', ali ja ionako ne podnosim ceremonijalnost. Ceremonijalnost me okružuje sa svih strana, i već sam umoran od nje. Dakle, budući da smo sami, dozvoliću sebi da se malo opustim i odbacim svaku zvaničnost. Sedite, profesore."

Još dok je njegov domaćin govorio, Seldon u magnovenju shvati da pred sobom ima Kleona, prvog cara tog imena, i istog časa oseti kako mu zastaje dah. Bilo je jedva primetne sličnosti (to mu tek sada postade jasno) sa zvaničnim holografskim portretom koji se redovno mogao naći u novinama, ali je na toj slici Kleon uvek bio svečano odeven, i izgledao viši, uzvišeniji - i mrgodniji.

A evo ga sada pred njim, u stvarnosti, i nekako je delovao mnogo prostosrdačnije.

Seldon se ni ne pomeri.

Car se lako namršti, i, potaknut navikom da zapoveda čak i kada je želeo upravo suprotno, ponovi naredbodavnim tonom: "Rekoh,

'Sedite', čoveče. U tu naslonjaču. Odmah."

Seldon istog časa sede, i dalje bez daha. Sav pometen, nije čak uspeo ni da izusti ono: "Da, sire."

Kleon se nasmeši. "Tako. Već je bolje. Sada možemo razgovarati kao obični ljudi, što i jesmo kad odbacimo sve oblike zvaničnosti. Slažete li se?"

"Ukoliko Vaše Carsko Veličanstvo tako kaže, onda je sigurno tako", odvrati Seldon oprezno.

"Hajde, hajde, ne budi toliko snebivljiv! Želim da razgovaramo na ravnoj nozi. To me zabavlja. Čak, očarava."

"Da, sire."

"Samo jedno obično 'Da' čoveče. Ima li uopšte načina da vam se približim?"

Keon se zagleda u njega, i Seldon pmisli kako mu je pogled i živahan i rečit.

"Baš mi ne izgledate kao matematičar", prozbori najzad car.

Konačno, Seldon oseti kako će mu poći za rukom da se nasmeši. "Zaista ne znam kako bi jedan matematičar trebalo da izgleda, Vaše Car..."

Kleon upozoravajuće mahnu rukom i Seldon istog časa proguta poslednje reči.

"Pa, sedokos, rekao bih. Možda, i sa bradom. U svakom slučaju - većeg broja godina."

"Pa ipak, čak i matematičari moraju biti mladi u nekom trenutku svog života."

"Slažem se, ali kao mladi još nisu na glasu. A kada im pođe za rukom da se nametnu čitavoj Galaksiji, izgledaju upravo onako kako sam ih opisao."

"Bojim se da sam ja od onih koji još nisu na glasu."

"Pa ipak, podneli ste Saopštenje na Konvenciji koja je ovde nedavno održana."

"Bilo je podosta onih koji su podneli Saopštenje, i neki među njima još su mlađi od mene. Međutim, tek je malom broju nas poklonjena kakva-takva pažnja."

"Međutim, ono što ste vi rekli privuklo je pažnju nekih od mojih službenika. Objasnili su mi da smatrate da je moguće predskazivati

budućnost."

Seldon odjednom oseti kako ga ophrvava umor. Izgleda da nema kraja pogrešnim tumačenjem njegove teorije. Možda nije ni trebalo da podnosi to Saopštenje.

"Istini za volju, nije baš sasvim tako", odgovori on. "Moja istraživanja ne sežu tako daleko. U mnogim društvenim sistemima sled događaja je takav da pod određenim okolnostima neumitno dolazi do haosa. To znači da, bilo kakvu polaznu tačku odabrali, nije moguće predskazati konačni ishod jednom započetih zbivanja. To se odnosi i na neke sasvim jednostavne sisteme; međutim, što je neki sistem složeniji, to je veća verovatnoća da će se na kraju izroditi u kaos. Oduvek se smatralo da se nešto što je toliko složeno, koliko je to bilo koja ljudska zajednica, mora okončati kaosom, te da je, sledstveno tome, nemoguće

predskazati kakav će u budućnosti biti tok događaja. Moji radovi, međutim, pokazali su da je, ukoliko se neka ljudska zajednica dobro prouči, moguće iznaći polaznu tačku na osnovu koje bi se izvela određena rešenja kako bi se kaos predupredio. Na taj bi način, zaista, bilo moguće predskazati budućnost - ne u svim pojedinostima, razume se, već samo u najširim okvirima; ne sa punom izvesnošću, već sa izgledima koji se mogu matematički obraditi."

"Ali ne znači li to, ipak, da ste pokazali kako je moguće predskazati budućnost?" upita car, pošto je pažljivo saslušao Seldonovo izlaganje.

"Moram da ponovim: ne sasvim. Ja sam samo pokazao da je to teorijski moguće, ali ništa više od toga. Da bismo postigli više, morali bismo biti u stanju da odaberemo odgovarajuću polaznu tačku; da pođemo od prihvatljivih pretpostavki; i konačno, da budemo sposobni da sledimo proračune kroz neko utvrđeno razdoblje. Na žalost, ništa nam u mojim matematičkim formulama ne kazuje kako da konačno postignemo bilo šta od toga. U stvari, čak i kada bismo u tome uspeali, sve što bismo dobili bile bi, u najboljem slučaju, samo ostvarljive mogućnosti. To, ipak, nije isto što i predskazivati budućnost; reč je samo o pukim nagađanjima o onome što bi se verovatno moglo dogoditi. Svaki uspešan političar, svaki poslovni

čovjek, čak i ljudi svih ozbiljnih profesija uvek su suočeni sa neophodnošću da u svom poslu pođu od nekih osnovnih procena onoga što ih čeka u budućnosti, i da nastoje da im procene budu što tačnije - jer, u suprotnom, doživljavaće samo neuspehe."

"Ali oni to čine bez pomoći matematike."

"Tako je. Oslanjaju se na intuiciju."

"Međutim, oslanjajući se na matematiku, bilo ko bi bio u stanju da proračuna mogućnosti. Shodno tome, ne bi baš bila tako retka ljudska bića koja postižu uspeh zato što se oslanjaju na svoju izuzetnu intuiciju."

"I to je tačno. Ali ja sam samo pokazao da je matematička analiza sleda događaja u budućnosti moguća; nisam pokazao da je i praktično ostvarljiva."

"Kako nešto može biti moguće, ali ne i ostvarljivo?"

"Teorijski je moguće da ja, lično, obiđem svaki svet širom Galaksije i da se rukujem sa svakom osobom na svakom od tih svetova. Međutim, da to učinim trebalo bi mi mnogo više godina no što će moj čitav život potrajati; na primer, čak i da sam besmrtan, stopa rađanja novih ljudskih bića znatno je veća od stope po kojoj bih ja mogao stupiti u dodir sa onima koji su se već rodili. Pored toga, od onih koji su u ovom času već u godinama mnogi bi poumireli pre no što bih došao u priliku da se sa njima susretnem."

"Da li sve to važi i kada je u pitanju vaša matematika kojom bi se proračunavao sled događaja u budućnosti?"

Seldon je za trenutak oklevao, a onda je ipak odlučio da nastavi. "Moguće je da bi bilo potrebno neobično mnogo vremena da se pribave svi potrebni proračuni, čak i ukoliko bismo se služili računarom koji bi po obimu bio ravan Vaseljeni i koji bi dejstvovao hipersvemirskom brzinom. Do trenutka kada bismo neki odgovor dobili, moguće je da bi prošlo toliko vremena da se prvobitna situacija izmeni do te mere da odgovor više nema nikakvog značaja."

"Zbog čega nije moguće pojednostaviti čitav proces?" upita Kleon s приметnom oštrinom u glasu.

"Vaše Carsko Veličanstvo..." Seldon je primetio da car postaje sve formalniji u ophođenju, kako su mu odgovori postajali sve manje

po volji, te odluči da i sam pođe njegovim primerom... "Uzmite za primer način na koji su se naučnici uhvatili ukoštac sa subatomske česticama... Postoji, tih čestica, izvanredno veliki broj, i sve se one kreću ili vibriraju nasumično i nepredvidljivo; pa ipak, ispostavilo se da sred sveg tog haosa postoji i neki unutrašnji red, tako da je na osnovu toga bilo moguće postaviti zakone kvantne mehanike koji će biti u stanju da pruže odgovore na sva pitanja koja uspemo da postavimo... Proučavajući ljudske zajednice, prema pojedinačnim i ljudskim bićima odnosimo se kao prema subatomske česticama, s tim što se, kao dodatan, javlja i faktor ljudskog uma. Čestice se kreću bez svesti o sebi; s ljudskim stvorenjima to, međutim, nije slučaj. Uzeti u obzir svu raznovrsnost pobuda i razloga uma čini stvari toliko složenim da nam, jednostavno, nedostaje vreme da o svima vodimo računa."

"Nije li moguće da i u umu, baš kao i u bezrednom kretanju čestica, ipak postoji neki unutrašnji red?"

"Možda... Moje mi matematičke analize zaista kazuju da iza svega mora postojati neki red, ma koliko se činilo da je sve u posvemašnjoj zbrci; ali ta nam činjenica ni na koji način ne ukazuje na to kako bismo mogli dokučiti skriveni sklad stvari... Zamislite, samo... Dvadeset pet miliona svetova, svaki sa svojim osobenim obeležjima i kulturama, svaki izrazito različit u odnosu na sve ostale, i na svakom od njih milijardu ili više ljudskih bića s individualnim umovima; pri svemu tome, svi ti svetovi međusobno opšte na bezbroj načina i u nepreglednom broju kombinacija! Ma koliko psihoistorijska analiza mogla biti teorijski moguća, malo je verovatno da bi u bilo kom praktičnom smislu mogla biti ostvarljiva..."

"Šta tačno imate u vidu kada kažete 'psihoistorijski'?"

"Imam u vidu teorijsku procenu mogućnosti što ih u odnosu na budućnost pruža 'psihoistorija'."

Car naglo ustade, odsečnim korakom odšeta do suprotnog kraja prostorije, okrenu se, došeta nazad i zastade pred Seldonom, koji sve to vreme ostade sedeći.

"Ustanite!" naredi on.

Seldon se smesta podiže i upravi pogled prema nešto višem caru. Nastojao je, pri tom, da ne skrene pogled.

"Ta vaša psihoistorija", progovori konačno car, "ukoliko bi naišla na neku praktičnu primenu... Šta mislite, da li bi bila od većeg značaja?"

"Od ogromnog, nema sumnje. Znati šta nam budućnost nosi, makar samo u najopštijem i tek verovatnom vidu, značilo bi steći novog i čudesnog vodiča koji bi upravljao našim delanjima - sredstvo kakvo čovečanstvo nikad dosad nije držalo u rukama. Ali razume se..." On zastade.

"Pa?" upita Kleon nestrpljivo.

"Pa, eto, čini se da bi rezultati psihoistorijske analize - s izuzetkom nekolicine onih koji bi trebalo da donesu odluke - morali ostati nedostupni javnosti."

"Nedostupni!" uzviknu Kleon iznenađeno.

"Stvar je sasvim jasna. Dozvolite mi da to pobliže objasnim... Ukoliko bismo obavili psihoistorijsku analizu, i sa njenim rezultatima potom upoznali javnost, sve emocije i sve reakcije čovečanstva istog časa poprimile bi sasvim novi smer. Psihoistorijska analiza, zasnovana na emocijama i reakcijama bez uvida u budućnost, ostaje sasvim lišena smisla. Shvatate li?"

Careve oči zablistaše i on se glasno nasmeja. "Izvanredno!"

On potapša Seldona po ramenu i ovaj lako posrnu pod težinom njegove šake.

"Čoveče, zar vi ne shvatate?" upita Kleon. "Zar zaista ne shvatate? U tome je, upravo, njena korisnost! Uopšte nije potrebno predskazivati budućnost - prosto, odaberete neku budućnost, lepu i povoljnu budućnost, dakako, a onda iziđete s predskazanjem koje će ljudske emocije i reakcije promeniti na takav način da se budućnost koju ste zamislili zaista i ostvari! Uvek je bolje stvoriti lepu budućnost nego predskazivati ružnu!"

Seldon se namršti. "Vidim na šta ciljate, sire, ali to je naprosto nemoguće."

"Nemoguće?"

"Pa, u svakom slučaju, neostvarljivo. Zar vam nije jasno? Pošto nije moguće da pođete od ljudskih emocija i reakcija i predskazete budućnost do koje bi one trebalo da dovedu, nije moguće učiniti ni suprotno od toga."

Kleon je izgledao zbunjen, i usne mu se stisnuše. "A šta je, onda, s vašim Saopštenjem? Tako ste ga nazvali - Saopštenje... Od kakve je onda ono koristi?"

"U pitanju je bila puka matematička spekulacija... Zanimljiva, možda, za matematičare... Ali ni za trenutak nisam pomislio da je u pitanju nešto od bilo kakve praktične upotrebljivosti."

"Meni se čini šašavim", primeti Kleon ljutito.

Seldon lako sleže ramenima. Bilo mu je konačno jasno, jasnije no ikad, da nipošto nije trebalo da izlazi sa svojim Saopštenjem. Šta bi ga još moglo snaći ukoliko car uvrti sebi u glavu da od njega, u stvari, sve vreme pravi budalu?

I zaista, Kleon je i izgledao kao neko ko se bavi upravo takvom mišlju.

"Pa ipak", reče on na kraju, "šta ako ipak predskazete budućnost, bilo to matematički opravdano ili ne bilo; i ako vladini zvaničnici, čiji se posao, upravo, i sastoji u tome da znaju kako će narod najverovatnije postupiti, ocene da je u pitanju budućnost koja će izazvati najpoželjnije reakcije?"

"Ali zbog čega sam vam, u tom slučaju, ja potreban? Vladini zvaničnici mogu sve to i sami učiniti, i uštedeti sebi posrednika."

"Vladini zvaničnici ne bi to mogli obaviti sa toliko potrebne ubedljivosti. Zapravo, oni takve stvari povremeno i čine. Ali uvek se postavlja pitanje koliko im ljudi veruju."

"Ima li razloga da se meni veruje više nego njima?"

"Vi ste matematičar! Vi ste proračunali budućnost, a ne... niste je samo naslutili - ukoliko je to prava reč."

"Ali ja to zapravo nisam učinio."

"Ko bi to još mogao znati?" Kleon ga je posmatrao suzivši oči.

Na trenutak zavlada tišina. Seldon se osećao uhvaćenim u zamku... Ukoliko bi mu car izdao izričitu naredbu, da li bi bilo uputno odbiti ga? Ukoliko ne bi pristao, moguće je da bi ga uhapsili, i, čak, došli mu glave. Ne bez suđenja, razume se, ali je, ipak, bilo teško i zamisliti da bi proces mogao teći nasuprot željama čvrstoročke vlasti, naročito ako je reč o vlasti koja stoji na raspolaganju samodršcu ogromnog galaktičkog carstva.

"Ipak, ne bi uspelo", odgovori Seldon konačno.

"Zbog čega?"

"Ukoliko bi se od mene zahtevalo da predskazem budućnost u najopštijim crtama, budućnost koja bi se ostvarila tek pošto ovog sadašnjeg, i možda, narednog pokolenja više ne bude, možda bismo i mogli nešto postići, ali, u tom slučaju, ljude bi sve to veoma malo zanimalo. Jednostavno, ne bi mnogo marili za blistave dane koji bi osvanuli kroz jedno ili dva stoleća.

Da bi se postigao neki opipljivi rezultat", nastavi Seldon, "bio bih primoran da predskazem stvari čije bi posledice bile znatno neposrednije, bliže nama. Jedino bi se u tom slučaju mogla očekivati neposredna reakcija. Ipak, ranije ili kasnije - verovatnije: ranije - neko od mojih predskazanja ne bi se ispunilo, i svako poverenje u moje reči odmah bi se istopilo. Omiljenosti koju uživate možda bi takođe došao kraj, ali, što je najgore, bila bi uskraćena i svaka podrška daljem razvoju psihoistorije; bili bi, čak i ukoliko bi matematička saznanja u budućnosti omogućila da se primaknemo njenoj praktičnoj primeni, uklonjeni svi izgledi da iz nje nešto dobro proistekne."

Kleon se spusti u svoju naslonjaču i namršteno se zagleda u Seldona. "Da li je to sve što vi matematičari umete? Da uporno tvrdite da je nešto nemoguće?"

"Vi ste taj, sire, koji traži nemoguće", odvrati Seldon s očajničkom pitomošću.

"Hajde da probamo nešto... Zamislite da sam od vas zatražio da mi, uz pomoć vaše matematike, date odgovor na pitanje da li ću, možda, jednog dana biti umoren? Šta biste mi rekli?"

"Moj matematički sistem nije u stanju da pruži odgovor na tako izričito pitanje, čak i pod pretpostavkom da psihoistorija dejstvuje na najbolji mogući način. Čitava kvantna mehanika nije u stanju da predkaže kako će se u datom trenutku ponašati neki pojedinačni elektron; ona samo dozvoljava da se dođe do krajnje uopštenog zaključka o ponašanju njihovih većih skupina."

"Razabirete se u svojoj matematici znatno bolje od mene... Ipak, želeo bih da čujem vašu pretpostavku, sazdanu, koliko je moguće, na naučnoj osnovi... Dakle, da li ću biti umoren?"

"Hvatate me u zamku, sire", odgovori Seldon pitomo. "Ili mi recite

kakav odgovor želite, da biste ga istog časa dobili, ili mi pružite mogućnost da vam bez ikakvih posledica, odgovorim prema vlastitim mogućnostima."

"Govorite slobodno!"

"Imam li vašu časnu reč?"

"Želite li je napismeno?" Kleonovim glasom provejavao je sarkazam.

"Dovoljno će biti da mi je date usmeno", odgovori Seldon, osećajući kako mu se srce steže, budući da uopšte nije bio siguran da će je i dobiti.

"Imate moju časnu reč."

"U tom slučaju, podsećam vas da je u protekla četiri veka gotovo polovina careva bila umorena; iz te činjenice izvlačim zaključak da izgledi da i vi budete umoreni iznose, otprilike, jedan prema dva."

"Svaka budala bila bi u stanju da da takav odgovor", primeti Kleon nezadovoljno. "Za to nije potrebna nikakva matematika."

"Podsetiću vam da sam vam već nekoliko puta napomenuo da moja matematika nije ni od kakve koristi kada su praktični problemi u pitanju."

"Zar ne možete bar da pretpostavite da sam izvukao neke pouke iz sudbine svojih zlosrećnih predhodnika?"

Seldon duboko udahnu vazduh i otisnu se. "Ne mogu, sire. Čitava istorija pokazuje nam da ne učimo na poukama prošlosti. Na primer, vi ste odlučili da me primite u svojim ličnim odajama... A šta ako se bavim mišlju da vas umorim? Što, dabome, uopšte nije slučaj", dodade on žurno.

Kleon se suvo osmehnu. "Dragi moj, uopšte ne uzimate u obzir našu pomnost - kao ni tehnička dostignuća. Proučili smo vaš životopis, razmotrili sve podatke o vama... Kada ste ovamo dolazili, naši su vas aparati snimali, skroz-naskroz. Podvrgli smo analizi kako vaš izgled, tako i vaš glas. Vaše emocionalno stanje predočeno nam je do najsitnijih pojedinosti; praktično, bile su nam poznate čak i vaše misli. Da je postojalo makar i najmanje dvoumljenje u pogledu opasnosti koju predstavljate, ne biste se ni našli u mojoj blizini. U stvari, iskreno govoreći, ne biste više ni bili među živima."

Iznenadni talas mučnine prože Seldona, no on ipak nastavi. "Uljezima nikad nije bilo lako da dođu do careva, čak ni kada su tehnička pomagala manje savršena. Međutim, gotovo sva umorstva došla su kao posledica dvorskih udara; oni koji su vam najbliži obično za njih predstavljaju i najveću opasnost. A kada je takva vrsta ugroženosti u pitanju, svaka, čak i najbrižljivija pretraga koja se primenjuje prema onima koji dolaze spolja, postaje sasvim bespredmetna. Kada su u pitanju sami vaši zvaničnici, vaši čuvari, kao i svi oni koji se nalaze u vašoj blizini - prema njima se, zacemento, ne možete ophoditi kao što se ophodite prema meni."

"To mi je dobro poznato", složi se Kleon, "u najmanju ruku bar koliko i vama. Odgovor na to je, međutim, da se prema onima koji me okružuju ophodim više nego dobrostivo, ne dajući im povoda za nezadovoljstvo."

"Nerazborito..." počeo Seldon, a onda zastade, ne uspevajući da prikrije zbunjenost.

"Nastavite samo", pozva ga Kleon ljutito. "Dozvolio sam vam da govorite otvoreno. Dakle, moja nerazboritost..."

"Reč mi se otela s usana, sire; hteo sam, zapravo, da kažem 'nebitno'. Nebitno je kako se ophodite prema onima koji vas okružuju. Morate biti podozrivi; bilo bi protivno ljudskoj prirodi da ne budete. Samo jedna neoprezna reč, poput one koja mi se maločas omakla, samo jedan sumnjivi izraz, i vi se morate povući, uznemireni. A svaka sumnja, sama po sebi, otvara zlokoban ciklus. Oni iz vaše neposredne blizine osetiće da se sumnja rodila u vama i to im se nikako neće dopasti; nastojaće da izmene svoje ponašanje, nastojaće, što bolje budu mogli, da je od sebe odagnaju. Vi ćete opet, sa svoje strane, to primetiti, i sumnja će se u vama pojačati, dok se, konačno, sve ne okonča ili njihovim pogubljenjem ili vašim umorstvom... Takav se tok stvari, kada su samodršci u pitanju, pokazao neizbežnim tokom protekla četiri veka, čineći samo jedno od obeležja rastućih teškoća u vođenju poslova čitavog jednog carstva."

"U tom slučaju, znači, ne postoji ništa što bih mogao učiniti da predupredim umorstvo?"

"Ne postoji, sire", odvrati Seldon. "Mada, istinu za volju, možda

će, ipak, sreća biti na vašoj strani."

Kleonovi prsti dobovali su po doručju naslonjača u kojoj je sedeo... Na kraju on grubo reče: "Beskorisni ste mi, čoveče, baš kao i ta vaša psihoistorija. Odlazite!" Izgovorivši to, car se zagleda nekud u daljinu, odjednom ostavljajući utisak kao da mu je znatno više od trideset dve godine. "Rekao sam već, sire, da vam moja matematika neće biti ni od kakve koristi. Izvinjavam se, zaista."

Seldon učini pokušaj da se nakloni, ali na neki znak koji on nije uočio, dvojica stražara udođe i izvedoše ga napolje. Iz carskih odaja do njega dopre Kleonov glas: "Vratite tog čoveka tamo odakle ste ga i doveli!"

4.

Eto Demerzel pojavi se trenutak potom i uputi caru pogled pun uobičajene smirenosti. "Gotovo da ste izgubili živce, sire", obrati mu se on.

Kleon podiže glavu i, uz očigledan napor, istisnu iz sebe osmeh. "Pa, gotovo da je tako. Taj čovek je zaista veliko razočaranje."

"A ipak, nije obećao ni trun više nego što je ponudio."

"Nije ponudio ništa."

"Ništa nije ni obećao, sire."

"U svakom slučaju, razočaravajuće."

"Možda i više nego razočaravajuće", prihvati Demerzel. "Taj čovek je, sire, slobodan strelac."

"Slobodan - šta, Demerzele? Uvek si pun neobičnih izraza. Šta je to strelac?"

"Reč je, naprosto, o izrazu koji sam čuo nekad u mladosti, sire", odvrati Demerzel ozbiljno. "Carstvo obiluje neobičnim izrazima i neki od njih na Trantoru sasvim su nepoznati, kao što su i neki koji se koriste na Trantoru nepoznati na drugim mestima."

"Jesi li naumio da me podučavaš koliko je Carstvo ogromno? Šta si mislio da kažeš time što si ga nazvao slobodnim strelcem?"

"Samo to da je od onih ljudi koji mogu pričiniti prilično šteta čak i kada to uopšte ne žele. Jednostavno, nije svestan svoje snage. Kao ni važnosti."

"Sam si došao do tog zaključka Demerzele, je li tako?"

"Jesam, sire. On je provincijalac. Ne poznaje Trantor, niti zna kako se ovde valja postaviti. Nikada još nije bio na našoj planeti, i nije u stanju da se ponaša kao neko plemenitog roda, kao velikaš. Pa ipak, ostao je čvrst pred vama."

"A što da ne? Dozvolio sam mu da govori slobodno. Uklonio sam svaku zvaničnost. Ponašao sam se prema njemu kao prema sebi ravnom."

"Ne baš sasvim, sire. Nije vam svojstveno da se prema drugima ophodite kao prema sebi ravnima. U vama je uvek prisutna sklonost da zapovedate. Čak i ako pokušate da nekog navedete da se opusti, malo kome će to poći za rukom. Većina će ih ostati bez glasa, ili, što je još gore, ponizni i puni ulizištva. Taj vam se čovek, međutim, usprotivio."

"Pa, Demerzele, ti se možda tome i diviš, ali meni se taj čovek nije dopao." Na nezadovoljnom Kleonovom licu jasno se mogla razabrati zamišljenost. "Jesi li primetio da nije učinio ni najmanji napor da mi objasni nešto iz matematike? Ponašao se kao da nisam u stanju da shvatim nijednu reč."

"I niste, sire. Niti ste matematičar, niti naučnik, niti umetnik. Postoje brojna područja u kojima se drugi ljudi razabiru neuporedivo bolje od vas. I njihova je dužnost da svoje znanje upotrebe kako bi vama što bolje služili. Vi ste car, što znatno premaša sva njihova posebna znanja uzeta zajedno."

"Da li je baš tako? Ne bi mi smetalo da me za neznalicu drži neki starac koji je čitav život proveo sakupljajući razna znanja. Ali taj čovek, Seldon, otprilike je mojih godina. Kako to da raspolaže tolikim znanjem?"

"Ali on nije naučio - ili nije ni morao da uči - kako se izdaju zapovesti, niti je ovladao veštinom donošenja odluka koje bitno utiču na živote mnogih ljudi."

"Ponekad, Demerzele, pomišljam da me ti, u stvari, zavitlavaš."

"Sire?" ogłosi se Demerzel prekorno.

"Nije važno. Vratimo se tom slobodnom strelcu. Zbog čega ga smatraš opasnim? Meni pre deluje kao neki naivni provincijalac."

"On to i jeste, ali, tu su i ti njegovi matematički proračuni."

"Da... Ipak, mi je rekao da su neupotrebljivi."

"Vi ste, međutim, mislili da biste ih mogli upotrebiti. I ja sam to pomislio, pošto ste mi objasnili svoju zamisao. Do toga, međutim, mogu doći i drugi. I taj matematičar može doći do takvog zaključka, pošto mu je um, posle razgovora s vama, usmeren u tom pravcu. Najzad, ko zna, možda će tokom vremena i radom doći do toga da njegov pronalazak postane upotrebljiv. Ukoliko u tome uspe, onda će mu predskazivanje budućnosti, ma koliko maglovito, dati izuzetnu moć. Čak i ukoliko ne bude želeo da tu moć upotrebi u lične svrhe, što mi se kod ljudi uvek činilo malo verovatnim, postoje izgledi da je upotrebi neko drugi."

"Pokušao sam da ga iskoristim. Međutim, nije se dao."

"Ranije možda o tome nije razmišljao. Možda će, posle svega, biti manje zatvoren. Pored toga, ukoliko nije bio zainteresovan da sluša vas, možda će neko drugi biti u stanju da ga ubedi - recimo gradonačelnik Vaj?"

"Zbog čega bi bio spreman da pomogne Vaju, a ne nama?"

"Kao što je pokušao da objasni, veoma je teško predvideti osećanja ili ponašanja koji upravljaju pojedincima."

Kleon frknu i zadubi se u misli. "Da li zbilja treba da verujem da tu svoju psihoistoriju može razviti do te mere da zaista postane upotrebljiva? On sam mi je delovao krajnje ubeđen da ne može."

"Možda će, s vremenom, doći do zaključka da je grešio kada je o tome mislio na taj način."

"Pretpostavljam, u tom slučaju, da je trebalo da ga zadržim?"

upita Kleon.

"Ne, sire", odgovori Demerzel. "Vaš unutrašnji glas, koji vam je rekao da ga pustite, bio je u pravu. Njegovo hapšenje, u ma kakvo ruho da ga zaodenemo, prouzrokovalo bi kod njega osećaj gađenja i očajanja, što mu, s jedne strane, ne bi pomoglo da dalje razvija svoje ideje, niti, s druge strane, da ih potom stavi vama na raspolaganje. Bilo je, stoga, uputnije pustiti ga da ode, kao što ste i učinili, ali ga sve vreme treba držati na nevidljivoj uzici. Na taj način, sire, osvedočili bismo se da ga ne drži u rukama neki vaš neprijatelj, a kada u punoj meri razvije svoju nauku samo bismo povukli uzicu i vratili ga ovamo. A onda bismo mogli biti... znatno ubedljiviji."

"Ali šta ako ga zaista obrlati neki od mojih neprijatelja, ili, još

gore, neprijatelja Carstva, jer sam, na kraju krajeva, ja Carstvo; ili, čak, ukoliko on, po vlastitoj volji, poželi da služi neprijatelju - vidiš, ni takvu mogućnost ne isključujem?"

"Ni ne treba. Ja ću se već pobrinuti da do toga ne dođe, ali ako se, uprkos svemu, to ipak dogodi, onda je bolje da ga se ne dočepa niko nego da ga se dočepa pogrešna osoba."

Kleona obuze blagi osećaj pometenosti. "Prepustiću to tebi, Demerzele, ali se ipak nadam da nismo odveć pre naglili. Na kraju krajeva, možda je reč samo o zagovorniku teorije nauke koja je bez ikakve praktične primene."

"Sasvim je moguće, sire, ali razumnije bi bilo poći od pretpostavke da je taj čovek važan - odnosno, da bi to mogao postati. Gubimo tek malo vremena i ništa više ukoliko dođemo do zaključka da imamo posla sa nečim što ne može doneti nikakav plod. Ali ukoliko previdimo nekoga od velike važnosti - može nam se dogoditi da izgubimo čitavu Galaksiju."

"Pa, u redu", složi se Kleon, "ali nadam se da neću morati da zalazim u pojedinosti - naročito ukoliko se ispostavi da baš nisu prijatne."

"Nadajmo se da to ovoga puta neće biti slučaj", zaključio Demerzel.

5.

Seldon je imao na raspolaganju večer, čitavu noć i deo narednog jutra da se povraća od susreta s carem. Pa, u najmanju ruku, bar je promenjiva jačina osvetljenja na ulicama, u pokretnim prolazima, na trgovima i u parkovima, činila da izgleda kako su minuli večer, čitava noć i deo jutra.

Ovog časa sedeo je u jednom malenom parku, na jednoj maloj plastičnoj stolici koja je prisno obujmljivala njegovo telo i osećao se sasvim ugodno. Sudeći prema svetlosti, reklo bi se da je dan već uveliko odmakao; vazduh je bio dovoljno hladan tako da je delovao sveže, mada bez i najmanjeg tračka ranomrazice.

Da li je ovde uvek bilo ovako? On pomisli na sivilo dana napolju, u trenutku kada je pošao u audijenciju kod cara. Pomisli, odmah potom, na sve sive i hladne i vruće i kišovite i snežne dane tamo na

Helikonu gde mu je bio dom, i iskreno se upita da li bi čovek mogao preživeti bez svega toga. Da li bi bilo moguće samo sedeti tako u parku, dok se blistavoplavi dani nižu jedan za drugim tako da, na kraju, čovek oseti kao da baš ničeg nema oko njega - sa sve većim žaljenjem, jer ne čuje zavijanje vetrova i ne oseća štipanje mraza ili tešku, gušeću vlagu?

Možda... Ali ne ovog prvog, ni drugog, ni sedmog dana. Priuštiće sebi samo ovaj jedan dan, i sutra će otputovati. Zaista je nameravao da uživa, i činilo mu se sasvim izvesnim da njegove oči više nikada neće ugledati Trantor.

Pa ipak, i dalje je osećao nelagodnost zbog činjenice da je sasvim otvoreno razgovarao s čovekom koji je bio u stanju da, ukoliko to samo poželi, izda nalog da se neko strpa u zatvorsku ćeliju ili rastavi sa životom - odnosno, u najmanju ruku, da ga ekonomski u društveno unazadi oduzevši mu položaj i status.

Pre no što će poći na počinak Seldon je u kompjuteru u svojoj hotelskoj sobi potražio osnovne enciklopedijske podatke o Kleonu I. Caru su bile odate najviše pohvale, baš kao što je, nesumnjivo, bez obzira na njihova postignuća, bio slučaj sa svim carevima za njihova života. Seldonu to, dakako, nije ništa značilo, ali mu je pažnju privukao podatak da je Kleon bio rođen u Carskoj palati i da do tada, ni u jednoj prilici, nije kročio sa svog carskog poseda. Nikada još nije stupio ni na sam Trantor, ni na jedan delić tog višekupolastog sveta. U pitanju su, moguće je, bili razlozi bezbednosti; ali zapravo moglo se reći da je car boravio u tamnici, bez obzira na to da li je to sebi priznavao ili ne. Moguće je, čak, da je u pitanju bila najraskošnija tamnica u čitavoj Galaksiji - pa ipak, i dalje je to ostajala samo tamnica.

Iako je car ostavljao utisak osobe prilično umerenog ponašanja i nipošto nije izgledao kao bezobzirni samodržac, kakvi su bili njegovi prethodnici, nije baš bilo zdravo privući njegovu pažnju. Stoga Seldon stade u sebi zahvaljivati okolnosti da će sutra krenuti nazad na Helikon, mada je tamo, kod kuće, trebalo da ga sačeka zimomrazica - i to, po svemu sudeći, prilično neprijatna.

On diže pogled i zagleda se u blistavo, meko svetlo iznad sebe. Mada ovde nije moglo biti ni govora o kiši, vazduh daleko od toga da

je bio suv. Jedan vodoskok poigravao se mlazevima vode nedaleko od njega; biljni svet odisao je zelenilom i, po svoj prilici, nikad nije iskusio sušu. Povremeno bi se u obližnjem žbunju začuo blagi šušanj, koji bi proizvela neka sitna životinja u njemu skrivena. Mogao je sasvim lepo čuti i zujanje pčela.

Odista, iako se širom Galaksije o Trantoru govorilo kao o veštačkom ustrojstvu od metala i keramike, na ovom mestašcetu i u ovom trenutku neopozivo je delovao kao kakva seoska pitomina.

Bilo je tu još nekoliko namernika koji su uživali u pogodnostima što ih je pružao parkić; i svi su oni na glavama nosili malene zaštitne šešire. Nedaleko odatle zatekla se i jedna prilično zgodna mlada devojka, ali kako se sasvim nagnula nad javni teleskop nije bio u mogućnosti da joj sagleda i lice. Neki čovek naiđe, pogleda ga nakratko i bez imalo zanimanja, a onda se spusti u stolicu preko puta njega i zagnjuri lice u svitak teleprinterskog papira, nemarno prekrstivši noge koje su se jasno isticale ispod tesno pripijenih ružičastih nogavica.

Prilično čudno - ali među muškarcima preovlađivale su pastelne boje, dok su žene uglavnom nosile belo. S obzirom na to da se život odvijao u besprekorno čistoj okolini, zaista je imalo smisla držati se svetlih tonova. Osmehnuvši se u sebi, on krišom baci pogled na svoju, izrazito zagasitosmeđu helikonijansku odeću. Ukoliko bi ostao na Trantoru - što mu, dakako, ni na pamet nije padalo - morao bi da promeni odeću ili da prihvati da se izlaže pogledima radoznalaca, podsmesima, pa čak i odbojnosti. Eto, i taj čovek preko puta njega posmatrao ga je sada sa više zanimanja - nesumnjivo privučen njegovom odećom koja je ukazivala na to da potiče iz Spoljnih svetova.

Seldon, ipak, oseti olakšanje kada u čovekovom pogledu ne uoči ni najmanji podsmeh. Razume se, bio je u stanju da sa filozofskim mirom prihvati šale na svoj račun; ipak, teško da bi se od njega moglo očekivati da u njima uživa.

Seldon je pridošlicu posmatrao bez imalo nametljivosti, budući da mu se činilo da je ovaj uronio u neku vrstu rasprave sa samim sobom. U jednom času izgledalo učinilo mu se da je zaustio da nešto KAŽE, zatim kao da se predomislio, pa opet kao da je hteo da

prozbori. Seldon se u sebi zapita kakav će biti konačan ishod sve te neznančeve nesaglašenosti sa samim sobom.

A onda, i nehotice, stade da ga ispitivački posmatrati. Bio je visok, poširih ramena i bez makar nagoveštaja stomaka, crne kose sa jednim plavim pramenom, glatko izbrijan, ozbiljna izraza lica - odavao je utisak snage, ali bez nabreklih mišica; lice mu je bilo krepko, prijatno, mada se nije moglo reći da je na njemu bilo ičeg 'lepog'.

U trenutku kada se učinilo da je čovek izgubio bitku sa samim sobom (ili je, možda, dobio) i kada se nagnuo prema njemu, Seldon je već bio sasvim načisto da mu se stranac dopada.

"Izvinite", obrati mu se neznanac učtivo, "da niste nekim slučajem učesnik Konvencije? Matematika?"

"Da, jesam", odgovori Seldon milozvučno.

"Oh, učinilo mi se da sam vas tamo video. Baš me je to što sam vas prepoznao - oh, izvinite - i navelo da sednem ovde... Ali ako vas na bilo koji način remetim u vaš..."

"Ne, nipošto. Upravo sam uživao u nekoliko dokonih trenutaka."

"Pa, da vidimo, onda, kako stoji s mojim pamćenjem. Vi ste profesor Seldom?"

"Seldon. Hari Seldon. Nije loše, zaista. A vi ste..."

"Četer Hamin." Čovek kao da za trenutak oseti neku nelagodnost. "Prilično nezgrapno ime, bojim se."

"Nikada još nisam sreo nekoga ko se zove Četer", primeti Seldon. "Istini za volju, ni Hamin... Pa, u najmanju ruku, to vas čini osobenim. Moglo bi se, čak, reći da to ima i svojih prednosti - bar vas ne brkaju sa bezbrojnim Harisima. Ili, istini za volju, Seldonima."

Seldon pomeri svoju stolicu malo bliže Haminu, jedva osetno zagrebavši njome po blago elastičnim keramičkim pločicama.

"Kada već govorimo o nezgrapnosti", započe on, "kako vam tek ja izgledam u ovoj neprestoničkoj odeći? Nikada mi ni na pamet nije palo da bih trebalo da se uvučem u neke trantorske haljine."

"Mogli biste ih, zaista, nabaviti ovde", odgovori Hamin, pogledavši Seldona sa jedva prikrivenim neodobravanjem.

"Sutra ionako odlazim, a pored toga, jedva da bih ih mogao sebi priuštiti. Matematičari ponekad barataju velikim ciframa, ali ne i kada

su im prihodi u pitanju... Pretpostavljam, Hamine, da ste i vi matematičar?"

"Nisam... Matematika mi je, zapravo, jedna od najslabijih strana."

"Oh!" Seldon odjednom oseti razočaranje. "Ipak, rekoste da ste me videli na Konvenciji?"

"Bio sam tamo samo kao posmatrač. Ja sam, znate, novinar." On pokaza na teleprinterski svitak, a onda, kao da ga je tek tada postao svestan, gurnu ga u džep svog žaketa. "Radim na vestima za holoviziju", objasni on, dodavši pomalo zamišljeno: "U stvari, već mi je dojadilo."

"Posao kojim se bavite?"

Hamin potvrdno klimnu. "Već mi je muka od toga da sakupljam sve te besmislice iz svih krajeva sveta. Jednostavno, ne podnosim više tu silaznu spiralu."

A onda se, s izrazom iščekivanja, zagleda u Seldona. "Ipak, povremeno iskrsne i ponešto zbilja zanimljivo. Čuo sam da su vas videli kako u pratnji stražara ulazite u Carsku palatu... Da se, nekim slučajem, niste sreli i sa samim carem?"

Osmeħ namah iščeze sa Seldonovog lica i on lagano odgovori: "Čak i da jesam, teško da bih o tome mogao da govorim za javnost."

"Ne, ne, nisam imao u vidu javnost. Ukoliko vam, Seldone, to još nije poznato, dozvolite mi da vam ja prvi kažem... Prvo pravilo ovdašnje štampe jeste da se o caru i osobama iz njegove neposredne okoline objavljuje samo ono što dolazi u vidu zvaničnih saopštenja. To je, naravno, greška, budući da glasine ionako kolaju, što je uvek gore nego da se kaže istina; bilo kako bilo, stvari tako stoje."

"Ali prijatelju, čemu onda pitanja ukoliko ionako niste u mogućnosti da išta objavite?"

"Puka radoznalost. Vjerujte mi, posao mi je takav da uvek znam neuporedivo više nego što mogu da saopštım... Da pogađam? Nisam upoznat sa vašim Saopštenjem na Konvenciji, ali, koliko sam upućen, govorili ste o mogućnosti predskazivanja budućnosti."

Seldon odmahnu glavom i promrmlja. "Bila je to greška."

"Molim?"

"Ništa, ništa."

"Dakle, predskazivanje - pouzdano predskazivanje budućnosti - svakako bi moralo zanimati cara, ili nekoga iz vlade, te stoga pomišljam da se Kleon, Prvoimeni, raspitivao o tome kod vas i zatražio da mu ponešto proreknete."

"Ne želim da o tome razgovaram", odreza Seldon kruto.

Hemin gotovo neprimetno sleže ramenima. "Pretpostavljam da je i Eto Demerzel bio tamo?"

"Ko?"

"Nikada niste čuli za Eta Demerzela?"

"Nikada."

"Demerzel je Kleonov alter ego - njegov mozak - njegov zao duh. Tako ga svi zovu - razume se, ukoliko se ograničimo na dobronamerne izraze. Mora da je bio tamo."

Seldon se zbunjeno zagleda u Hamina, te ovaj žurno dodade: "Pa, moguće je da ga niste sreli, ali je svakako bio tamo. I ukoliko on veruje da ste u stanju da predskazete budućnost..."

"Nisam u stanju da predskazem budućnost", prekide ga Seldon, snažno odmahujući glavom. "Da ste pratili moje Saopštenje, bilo bi vam jasno da sam govorio samo o teorijskoj mogućnosti."

"Bez obzira... Ukoliko on smatra da ste to u stanju, neće vas pustiti da odete odavde."

"Ipak, pustio me je. Ovde sam."

"To još ništa ne znači. Poznato mu je gde se nalazite, i neće vas ispuštati iz vida. I kada mu to bude bilo potrebno domoći će vas se, ma gde da se budete nalazili. I ukoliko bude zaključio da mu možete biti od koristi, istrešće iz vas sve što bude poželeo da sazna. Ukoliko, pak, s druge strane, bude došao do zaključka da ste opasni, život vam više neće vredeti ni mrvu."

Seldon se zagleda u svog sagovornika. "Šta vi to pokušavate? Da me zastrašite?"

"Pokušavam samo da vas upozorim."

"Ne verujem vam ni reč od toga što mi govorite."

"Ne verujete? ali maločas sami rekoste da ste počinili neku grešku. Da li ste to mislili da kažete da je samo podnošenje Saopštenja bila greška i da vas to može uvaliti u neprilike koje biste radije izbegli?"

Seldon se, osetivši kako nelagodnost u njemu raste, ugrize za usne. Ovaj čovek bio je sasvim blizu istine - i u istom tom trenutku Seldon postade svestan još nečijeg prisustva.

Nije uočio ničiju senku, jer je svetlost bila rastresita, pošto je dopirala sa svih strana. U pitanju je, naprosto, bio jedva primetan pokret koji je uočio tek krajičkom oka - nešto čega već sledećeg trenutka više nije bilo.

2. BEG

TRANTOR... Prestonica Prvog galaktičkog carstva... U doba Kleona I odisao je 'sumračnim sjajem', mada se, po svemu što ga je spolja krasilo, činilo da se nalazi na vrhuncu. Njegova kopnena površina veličine oko dve stotine miliona kvadratnih kilometara bila je u celosti nadsvođena (s izuzetkom oblasti u kojoj se nalazila Carska palata), dok se ispod tla protezao grad nedogledne veličine, koji se protezao čak i ispod podmorskih grebenova. Stanovnika je bilo oko četrdeset milijardi, i mada je postojalo mnoštvo (i, na drugi ili treći pogled jasno vidljivih) znakova da se problemi gomilaju, oni koji su na Trantoru živeli nesumnjivo su ga i dalje smatrali Večnim Svetom iz predanja, ni ne pomišljajući da bi ikad...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

6.

Seldon podiže pogled. Pred njim je stajao neki mladić, posmatrajući ga odozgo s izrazom podrugljivog prezira. Pored mladog čoveka nalazio se još jedan - kako se činilo, još mlađi. Obojica su bili krupna stasa i, po svemu sudeći, prilično snažni.

Bili su, po Seldonovoj proceni, odeveni po ekstremnoj trantorskoj modi - boja odeće u žučnom međusobnom raskoraku, sa širokim rojtanim pojasevima, okruglim šeširićima sa širokim obodima i sa dve svetloružičaste trake što su im padale niz vrat.

Seldonu su tako odeveni delovali vrlo zabavno, i on se nasmeja.

Mladić koji se nalazio neposredno pred njim istog časa prasnu. "Na šta se to keziš, Neprilagođeni?"

Ne obrativši pažnju na način na koji mu se mladić obratio, Seldon pitomo odgovori: "Izvinite što sam se nasmejao. Samo sam uživao u vašoj odeći."

"U mojoj odeći? Stvarno? A šta ti to imaš na sebi? Kakve su ti to prnje, koje verovatno nazivaš svojom odećom?" Ruka mu se odjednom pomoli ispod ogrtača i on kažiprstom kvrcnu po reveru Seldonovog žaketa - koji je bio tako odbojno težak i bezbojan,

pomisli Seldon i sam, u poređenju sa raspevanom živopisnošću odeće pridošlica.

"Pa, eto", odgovori Seldon, "to je odeća koja se nosi na mom svetu - i jedina koju imam."

Nije mu, međutim, promaklo da je nekoliko ljudi, koji su dotle sedeli u parkiću, počelo neupadljivo da ustaju i odlaze svojim putem. Činilo se kao da su očekivali da će se nešto neprilično dogoditi, i da su više voleli da se ne zadese tu, u blizini. Seldon se za trenutak upita da li se sprema da odmagli i njegov poznanik, Hamin; smatrao je, međutim, neuputnim da odvrati pogled sa mladića koji je stajao pred njim.

"Znači, potičeš sa Spoljnih svetova?"

"Tako je. Jamačno, i moja odeća."

"Jamačno? Kakva ti je to reč? Je li i ona potiče odande odakle dolaziš?"

"Hteo sam da kažem da je to razlog što vam se moja odeća čini neobičnom. Ovde sam samo u poseti."

"Sa koje si planete?"

"Sa Helikona."

Mladićeve obrve se skupiše. "Nikad čuo."

"Nije baš neka velika planeta."

"Zašto se ne vratiš tamo?"

"To mi i jeste namera. Odlazim sutra."

"Nema potrebe da čekaš. Odlazi odmah! Briši!"

Mladi čovek uputi brz pogled ka svom drugaru. Prateći njegov pogled, Seldon krajičkom oka opazi Hamina. Znači, ipak nije odmaglio... Ali s izuzetkom njega samog, Hamina i dvojice mladića, parkić je sada bio sasvim pust.

"Nameravao sam da današnji dan provedem u razgledanju grada", reče Seldon.

"Ne. Ništa od toga. Odlaziš ovog časa."

Seldon se nasmeši. "Žao mi je, ali neću moći."

Mladi čovek se obrati svom drugu. "Marbi, da li ti se dopada njegova odeća?"

Marbi progovori po prvi put. "Nimalo, Odvratna je. Muka mi je od nje."

"Pa, ne možemo dozvoliti da tumara unaokolo i izaziva kod ljudi mučninu... Nezdravo za ovdašnji svet."

"Taman posla, Aleme. Ni po koju cenu", složi se Marbi.

Alem se namršti. "Pa, onda? Čuo si šta je Marbi rekao."

U tom trenutku oglasi se Hamin. "Čujte vas dvojica. Aleme, Marbi ili kako god da se već zovete. Lepo ste se zabavili. Zašto sad jednostavno ne krenete svojim putem?"

Alem, koji se već nadneo nad Seldona, naglo se uspravi i okrenu. "Ko si ti?"

"Ne tiče te se", odreza Hamin.

"Ti si sa Trantora?" upita Alem.

"Ni to te se ne tiče."

Alem se namršti i reče: "Obučen si kao Trantorac... Ne zanimaš nas, dakle, te ne bi bilo zdravo da sam tražiš kavgu."

"Ipak, moraćete i mene da uzmete u obzir. Jednostavno, to znači da smo i nas dvojica. Dvojica protiv dvojice - ne čini mi se da je to vrsta kavge u kojoj uživete. Što ne odete i ne dovučete još nekolicinu prijatelja, kako biste mogli da sredite dvojicu ljudi?"

"Zaista mislim, Hamine, da ne bi trebalo da se uplicete u ovo", umeša se Seldon. "Lepo je od vas što nastojite da me zaštitite, ali ne bih želeo da vam se desi nešto neprijatno."

"Ovi momci, Seldone, nisu stvarno opasni. Tek dvojica napirlitanih dilkoša!"

"Dilkoša!" Činilo se da je ovaj izraz ozbiljno naljutio Alema, te Seldon pomisli da je njegovo značenje bilo znatno uvredljivije na Trantoru nego što je to bilo na Helikonu.

"Hajde, Marbi", zarezha Alem. "Ti se pobrini za ovog ovdašnjeg badžu, a ja ću osloboditi odeće ovog Seldona. Njega, zapravo, i želim. Sad..."

Njegove ruke krenuše prema reverima Seldonovog žaketa, s namerom da ga privuče k sebi. Seldon, instinktivno kako se činilo, odgurnu svoju stolicu i ova kliznu unazad. Istog časa ščepa ruke koje se ispružile prema njemu, noge mu poleteše uvis i stolica se prevrnu.

Alem prelete preko njegove glave, nekako se čudno premetnu u vazduhu i tresnu, nauznak, na tle iza Seldona.

Istog časa ovaj se okrenu i osovi na noge, budno motreći na opruženog Alema i istovremeno krajičkom oka oštro osmatrajući Marbija.

Alem je nepokretno ležao, dok mu se lice grčilo od bola. Posledice napada bule su: oba iščašena palca, nepodnošljiv bol u preponama i ozbiljno uzdrmana kičma.

U međuvremenu Hamin, svojom levom rukom, otpozadi, zgrabi Marbija za vrat, a desnom ga obgrli i steže u preteću, silovitu 'kragnu'. Marbijevo lice pomodre, dok je bezuspešno nastojao da dođe do daha. Nož, na kome je svetlucao maleni laserski mehanizam, ležao je na tlu kraj njih.

Hamin lagano popusti stisak i dobaci Seldonu, tobože zabrinuto: "Čini se da ste ga dobro udesili."

"Bojim se da sam preterao." odvrati Seldon. "Da je samo malo nezgodnije pao, slomio bi vrat."

"Kakav ste vi to matematičar?" začuđeno upita Hamin.

"Helikonijanski." A onda, sagnuvši se da podigne nož, dodade, na brzinu ga osmotrivši: "Odvratno - i opasno."

"I obično sečivo obavilo bi posao, bez posezanja za laserom", primeti Hamin. "Ali pustimo ovu dvojicu da odu svojim putem. Sumnjam da još imaju borbenog žara."

I on pusti Marbija, koji istog časa poče da trlja rame, a onda i vrat. Još se boreći za dah, on upravi pogled pum mržnje prema dvojici ljudi.

"Vas dvojica gledajte da se što pre izgubite", naloži im Hamin oštro. "U suprotnom, moraćemo da protiv vas podnesemo prijavu zbog napada i pokušaja ubistva. Ovaj nož bio bi sasvim dovoljan dokaz."

Seldon i Hamin su posmatrali kako Marbi nastoji da Alema digne na noge i kako mu potom pomaže da odbaulja, i dalje presamićenom od bolova. Mladići se osvrnuše jednom ili dvaput, ali su ih Seldon i Hamin posmatrali sa savršenom ravnodušnošću.

Seldon ispruži šaku. "Kako da vam zahvalim što ste pritekli upomoć jednom strancu, suočenom sa dvojicom napadača? Sumnjam da bih, sam, bio u stanju da sa obojicom iziđem na kraj!"

Hamin omalovažavajući odmahnu rukom. "Nisu me uplašili. Reč

je o običnim uličnim izmečarima. Sve što je bilo potrebno uraditi jeste dići ruke na njih - moje i vaše, naravno."

"Onaj vaš zahvat nije bio nimalo nežan", nadodade Seldon.

Hamin sleže ramenima. "Pa, ni vaš". A onda, uopšte ne promenivši ton svoga glasa, on pozva svog novog poznanika: "Hajdete, bolje bi bilo da se sklonimo odavde. Samo gubimo vreme."

"Zbog čega bismo se sklanjali odavde?" upita Seldon. "Strahujete li, možda, da se ona dvojica ne vrate?"

"To je, svakako, poslednje što bi učinili... Ali neki od onih hrabrih građana koji su se očistili iz parka onako žurno, kako bi svoje oči poštedeli neprijatnih prizora, možda su već obavestili policiju." "Baš dobro. Poznata su nam imena onih siledžija. A i možemo dati njihov prilično veran opis."

"Opis? Ali zbog čega bi se policija, uopšte, dala u poteru za njima?"

"Pa, pokušali su da napad..."

"Ne bulaznite. Ni na jednom od nas dvojice nema ni ogrebotine. Ona dvojica su, praktično, već na bolničkoj hrani, naročito Alem. Mi smo ti protiv kojih bi mogla biti podnesena tužba."

"Ali to je nemoguće... Oni građani bili su svedoci..."

"Niko neće ni biti pozvan da svedoči... Seldone, utuvite sebi u glavu sledeće: ona dvojica došla su ovamo da pronađu vas - upravo vas. Bilo im je rečeno da na sebi nosite helikonijansku odeću i bio im je dat vaš podroban opis. Možda su im, čak, pokazali i vaš holografski snimak. Gotovo sam ubeđen da su ih na vas poslali ljudi koji kontrolišu i samu policiju, te je, stoga, najbolje da ne dužimo."

Izgovorivši to Hamin pohita, čvrsto zgrabivši Seldona za mišicu. Shvativši da nije u stanju da se oslobodi njegovog stiska, i osećajući se poput deteta u rukama kakve plahovite guvernante, Seldon poslušno pođe za njim.

Tek što su zašli u jedan zasvođen prostor, i pre no što se Seldonove oči priviknuše na manjak svetlosti, do njih dopre škripav zvuk kočnica nekog vozila.

"Tu su", primeti Hamin. "Požurite, Seldone." Trenutak potom, udođe u jedan hodnik sa pokretnom stazom i sasvim se izgubiše u gomili.

7.

Seldon je pokušavao da ubedi Hamina da ga odvede do njegove hotelske sobe, ali ovaj za to nije hteo ni da čuje.

"Jeste li sasvim pošašaveli?" upita ga on polušapatom. "Upravo vas tamo i čekaju."

I eto, sada su se nalazili u jednom sobičku u nekom prijatnom zdanju koje se, što se Seldona ticalo, moglo nalaziti bilo gde na kugli trantorskoj. On se osvrnu po sobičku. Najveći njegov deo zauzimali su jedan pisaći sto, stolica, krevet, kao i kompjuterska oprema. Niti je bilo ikakvih kuhinjskih pomagala, niti tekuće vode, te ga Hamin uputi do zajedničkih prostorija, dalje, u dnu hodnika. Neki čovek uđe dok Seldon još nije bio završio; samo je, međutim, bacio radoznali pogled na Seldonovu odeću, ne obrativši pažnju na njega samog, i potom se okrenuo.

Kada je, nešto kasnije, Seldon to pomenuo Haminu, ovaj zavrte glavom i reče: "Moraćemo što pre da se otarasimo te vaše odeće... Baš šteta što Helikon toliko zaostaje za modnim tokovima.."

"Hamine, da nije, ipak, u pitanju vaša prebujna mašta?" prekide ga Seldon nestrpljivo. "Istina, napola ste me već ubedili, pa ipak, sve ovo čini mi se kao neka vrsta..."

"Pokušavate li vi to da izustite reč 'paranoja'?"

"Dobro, u pravu ste. Moguće je, zaista, da je reč o nekim vašim paranoidnim priviđanjima."

"Razmislite malo i sami, hoćete li?" predloži mu Hamin. "Ne mogu da se nosim s vama kada je matematika u pitanju, ali siguran sam da ste bili kod cara. Ne poričite... Želeo je nešto od vas, i vi ste mu to uskratili. Nemojte ni to poricati. Podozrevam da je od vas tražio pojedinosti vezane za budućnost, i da ste vi odbili da mu ih pružite. Može biti da Demerzel smatra da se samo pretvarate da vam te pojedinosti nisu poznate - da, u stvari, nastojite da izvučete veću cenu, ili da, možda, još neko nastoji da ih se dočepa. Ko to zna? Rekoh vam već da će vas se Demerzel dočepati, ukoliko to bude pozeleo, gde god da se budete nalazili. Rekoh vam to čak i pre no što su se pojavila ona dvojica tupoglavaca. Ja sam novinar, ali i žitelj Trantora, i dobro mi je poznato kako stvari ovde stoje. U jednom

trenutku Alem je naglasio: 'Hoćemo samo ovog ovde'. Sećate li se toga?"

"Moram priznati da je tako", složi se Seldon.

"Za njega, ja sam predstavljao samo još jednog 'bezveznjakovića', koga je trebalo zadržati po strani, dok mu je pravi zadatak bio da vas sredi."

Hamin sede na stolicu i pokaza rukom prema krevetu. "Opružite se, Seldone. Nastojte da vam bude što prijatnije. Ko god da je poslao onu dvojicu - a ja smatram da to mora da je učinio sam Demerzel - moguće je da će poslati i druge; moramo se, stoga, što pre otarasiti te vaše odeće. Rekao bih da će bilo koji Helikonac ovde, koji bude zatečen u odeći sličnoj vašoj, imati da prođe kroz grdne nevolje, dok mu ne pođe za rukom da dokaže da je on - on, a ne vi!"

"Ma, hajdete!"

"Ozbiljno to mislim. Moraćete se osloboditi te odeće, a onda ćemo je pretvoriti u prah - ukoliko budemo u mogućnosti da se neopaženo dokopamo neke mašine za uništavanje otpadaka. Predhodno, naravno, moraću da se postaram da vam nabavim pravi trantorski kostim. Nešto ste niži od mene, pa ću i to imati u vidu... Neće mariti ako vam baš ne bude po meri..."

Seldon odmahnu glavom. "Nemam para za to. Bar, nemam ih pri sebi. Ono para što imam - ne baš mnogo - nalazi se u sefu u mom hotelu."

"Pozabavićemo se time nekom drugom prilikom. Ostaćete ovde, sami, sat ili dva, dok vam ne pronađem pogodnu odeću."

Seldon raširi ruke i uzdahnu, predajući se. "U redu. Ukoliko vam se to čini toliko važnim, ostaću."

"Nećete pokušati da se u međuvremenu domognete svog hotela? Na časnu reč?"

"Dajem vam svoju matematičarsku reč. Ali uistinu mi je neprijatno zbog svih ovih neprilika kojima se zbog mene izlažete. I naravno, zbog troškova. Na kraju krajeva, uprkos svim tim pričama o tom Demerzelu, ona dvojica, zapravo, nisu nameravala ni da me povedu ni da me odvuču nekuda. Smetala im je samo moja odeća."

"Nije baš tako... Nameravali su, takođe, da vas sprovedu do svemirske luke i prinudno smeste na hiperbrod za Helikon."

"Bila je to samo smešna pretnja s njihove strane - teško da ju je trebalo uzeti je ozbiljno."

"Zbog čega tako mislite?"

"Ionako je trebalo da otputujem. Rekao sam im to - da se sutra vraćam na Helikon."

"I dalje nameravate da sutra otputujete?" upita Hamin.

"Razume se, zbog čega ne bih otputovao?"

"Ima bezbroj razloga zbog kojih to ne bi trebalo da učinite."

Seldona odjednom obuze bes. "Ma haj'te, Hamine, dosta mi je već te igre. Obavio sam svoj posao ovde, i želim da se vratim kući. Imam već i kartu, u hotelskoj sobi. Pokušaću, čak, da je zamenim, i da otputujem već danas. Ozbiljno to mislim."

"Ne možete se vratiti na Helikon."

Seldonovo lice se zacrvene. "A zbog čega? Da li me i tamo čekaju u zasedi?"

Hamin potvrdno klimnu. "Ne pucajte naprasno, Seldone. I tamo bi vas sačekali. Saslušajte me. Ukoliko krenete na Helikon, slobodno računajte na to da ste već u Demerzelovim rukama. Helikon, kao što i sami dobro znate, predstavlja valjanu, caru odanu teritoriju. Da li se ikada Helikon pobunio, da li se ikad dogodilo da se svrsta pod neku anticarinsku zastavu?"

"Ne, nije... ali za takvo njegovo ponašanje postoje i valjani razlozi. Sa svih strana ga okružuju moćniji svetovi, i svoju bezbednost u najvećoj meri duguje upravo miru koji je car obezbedio."

"Baš tako! Carske snage na Helikonu, sledstveno tome, mogu računati na punu saradnju tamošnjih vlasti. Našli biste se pod stalnim nadzorom; u svakom trenutku bili bi oko vas. I u svakom trenutku, kad god poželi da vas dobije, Demerzel će vas se lako domoći. Povrh svega, s izuzetkom te činjenice da vas upravo ja ovog časa na to upozoravam, o tome nećete imati pojma i radićete i dalje svoj posao krajnje spokojno, a sa lažnim osećanjem sigurnosti."

"Ali to je smešno! Ukoliko je želeo da me dobije na Helikonu, zbog čega, jednostanovno, nije sve prepustio meni samom? Upravo sutra trebalo je da tamo otputujem. Zbog čega bi slao onu dvojicu propalica, samo da bi ubrzao moj odlazak za nekoliko časova, rizikujući, istovremeno, da me na taj način upozori na opasnost koja

mi preti?"

"Zbog čega bi on mislio da će vas na taj način upozoriti? Nije mogao znati da ću se i ja tamo zateći, kao ni da ću vas potom preplaviti onim što nazivate mojom paranojom."

"Dobro, čak i ukoliko ostavimo po strani primisao da bi me na taj način mogao upozoriti na opasnost - ima li smisla sva ova gužva samo da bih krenuo nekoliko časova ranije?"

"Možda je stvar u tome što je zazirao od mogućnosti da se predomislite?"

"I kuda da odem, ako ne kući? Ukoliko je u stanju da me se dočepa na Helikonu, onda je u stanju da to postigne i na bilo kom drugom mestu. Mogao bi da me se dočepa i na... Anakreonu, dobrih desetak hiljada parseka odavde - ukoliko bi mi nekim slučajem palo na pamet da se tamo uputim. Šta, uopšte, predstavljaju razdaljine za hipersvemirske brodove? Čak i ukoliko bi mi pošlo za rukom da pronađem svet koji nije, u meri u kojoj je to Helikon, podređen carskim snagama - postoji li, u ovom trenutku, svet koji se nalazi u stanju pobune. U čitavom Carstvu vlada mir. Čak i pod pretpostavkom da se neki svetovi i danas mršte zbog nepravdi koje su im nanete u prošlosti, nijednom od njih neće ni na um pasti da se usprotivi naoružanoj carskoj sili samo da bi mene zaštitio... Povrh svega, samo bih na Helikonu bio građanin koji bi mogao zahtevati da njegova prava budu šticeana; na svim drugim mestima čak ni to pitanje principa ne bi se postavljalo kao razlog da se carska sila drži na odstojanju."

Hamin ga je pažljivo slušao, povremeno s odobravanjem klimajući, ali je i dalje izgledao i ozbiljan i uporan. "U pravu ste", složi se on, "u svemu što ste rekli, s time što, ipak, postoji jedan svet koji ne podleže u potpunosti carskoj kontroli. Naslućujem da je upravo to ono što unosi nemir u Demerzela."

Seldon je razmišljao nekoliko trenutaka, prisećajući se skorašnje istorije, a onda se pomiri s tim da nije u stanju da izdvoji svet na kome carske snage ne bi bile u mogućnosti da ispolje svoju punu moć. Konačno, on upita: "Na koji to svet mislite?"

"Upravo ste na njemu", odgovori Hamin, "i upravo je to ono što, rekao bih, u Demerzelovim očima stvari čini tako opasnim. Nije toliko

njemu stalo do toga da odete što je pre moguće na Helikon, koliko mu je stalo da odete sa Trantor pre no što vam padne na pamet da biste ovde, iz bilo kog razloga, makar samo zbog turističke manije, mogli još neko vreme ostati."

Dva čoveka sedela su neko vreme u tišini, a onda, konačno, Seldon se podrugljivo oglasi: "Trantor! Prestonica Carstva, sa sedištem moćne flotile u stanici u njenoj orbiti, sa najboljim borbenim jedinicama, pažljivo odabranim. Ukoliko zaista mislite da je baš Trantor taj bezbedni svet, onda moram reći da je vaša paranoja ozbiljno uznapredovala, prešavši i granice najrazuzdanije mašte."

"Niste u pravu, Seldone! Vi dolazite sa Spoljnih svetova, i nemate pravu predstavu o Trantoru. Na njemu živi četrdeset milijardi duša; jedva da postoji još nekoliko svetova sa desetinom te populacije. Njegova tehnološka i kulturna složenost gotovo je nezamisliva. Upravo ovog časa nalazimo se u takozvanom Carskom sektoru - tu žive isključivo carski činovnici, sa životnim standardom koji je najviši u čitavoj Galaksiji. Na planeti, međutim, postoji još preko osam stotina sektora; na nekima od njih cvatu podkulture koje se u celosti razlikuju od svega što imamo ovde; povrh svega, većina među njima je nedodirljiva za carske snage."

"Zašto - nedodirljiva?"

"Carstvo ne može ozbiljno ni da pomisli da upotrebi silu na samom Trantoru. Ukoliko bi to učinilo, neminovno bi se uzdrmale neke od tehnoloških osnova na kojima počiva čitava planeta. Njena tehnologija je do te mere isprepletana da bi, ukoliko bi se samo jedan njen deo poremetio, to neizostavno obogaljilo celinu. Verujte mi, Seldone, mi na Trantoru pažljivo osmatramo šta se događa kada dođe do zemljotresa koji nam ne pođe za rukom da predupredimo; do vulkanske erupcije koja pravovremeno nije imala oduška; do oluje koja nije ugašena u samom začetku; ili, najzad, do neke ljudske greške koja je, nekako, izbegla pažnji. Čitava se planeta potrese, i tek s najvećim naporima vraća joj se ravnoteža."

"Nikad još nisam čuo ništa slično tome."

Senka jedva primetnog osmeha minu Haminovim licem. "Naravno da niste. Ne očekujete li, valjda, da Carstvo na sav glas trubi o onome što predstavlja njegovu suštinsku slabost? Međutim, kao

novinaru, poznato mi je i ono što došljaci sa Spoljnih svetova ni ne primećuju, kao ni sami žitelji Trantora; najzad, čak i ono što carske vlasti pošto-poto nastoje da prikriju. Verujte mi! Caru je dobro poznato - dobro je to poznato i Etu Demerzelu - čak i ako vama to nije, da izazvati nemir na Trantoru može značiti propast Carstva."

"Iz tog razloga, dakle, smatrate da bi trebalo da ostanem na Trantoru?"

"Tako je. Mogu vam pronaći mesto, ovde na Trantoru, gde ćete biti sasvim bezbedni od Demerzela. Nećete morati da promenite ime i bićete u mogućnosti da slobodno radite svoj posao - a on neće smeti ni da vas takne. Upravo stoga je želeo da što pre odete sa Trantora, i da sudbina nije htela da se nas dvojica sretnemo - i, dakako, vaše iznenađujuće sposobnosti da uzvratite na napad - nema sumnje da bi u tome i uspeo."

"Ali koliko ću dugo morati da ostanem na Trantoru?"

"Seldone, dokle god to budu zahtevali razlozi vaše bezbednosti. Možda, čak, do kraja života."

8.

Hari Seldon posmatrao je svoj holografski lik, koji mu je dočaravao Haminov projektor. Prizor je bio, istovremeno, i dramatičniji i upotrebljiviji od njegovog odraza u ogledalu. U stvari, činilo mu se kao da se u istoj prostoriji nalaze dva Seldona.

Trenutno je pažnju usmerio na rukav svoje nove tunike. U skladu sa svojim helikonijanskim navikama bio bi sretniji da su boje bile manje drečave; s druge strane, opet, bio je zahvalan Haminu što je odabrao pitomije boje no što je to bilo uobičajeno na ovom svetu (pri tome, podiđe ga unutrašnja jeza pri pomisli na odeću koju su na sebi imala dvojica napadača).

"Pretpostavljam da moram da stavim i ovaj šešir", primeti on poluupitno. "Da, bar u Carskom sektoru. Ići gologlav ovuda predstavlja znak najveće neotesanosti. Pravila se, međutim, razlikuju od mesta do mesta."

Seldon uzdahnu. Okrugli šešir bio je načinjen od mekog materijala, te se, kada ga je stavio, smesta prilagodio obliku njegove glave. Obod mu je bio svuda jednake širine, mada je bio uži nego

kod šešira što su ih nosila dvojica napadača. Utešno osećanje pobudi u njemu jedino činjenica da je obod šešira, kada ga je konačno stavio na glavu, poprimio prilično dopadljiv luk.

"Nema vrpce za pričvršćivanje ispod brade."

"Naravno da nema. Imaju ih samo oni pravljene po poslednjoj modi, za mlade šmekere."

"Za mlade - šta?"

"Šmekeri su oni koji biraju odeću u skladu sa njenom napadnošću. Siguran sam da takve imate i na Helikonu."

Seldon šmrknu. "Postoje i takvi kojima s jedne strane kosa pada do ramena, dok je s druge strane briju." Prisetivši se njihovog izgleda, on se glasno nasmeja.

Hamin jedva primetno stisnu usne. "Rekao bih da izgledaju više nego grozno."

"Baš tako. Po svemu sudeći, dele se međusobno na desničare i levičare, pri čemu svaka strana frizuru one druge doživljava gotovo kao ličnu uvredu. Nije redak slučaj ni da se upuštaju u ulične čarke."

"Pa, u tom slučaju, nadam se da ćete se navići na šešir, pogotovo što je bez vrpce."

"Pa, navići ću se", složi se Seldon.

"Moguće je, ipak, da delujete upadljivo, pogotovo što ostavljate utisak kao da ste u žalosti. I ne pristaje vam baš sasvim. Najzad, nosite ga s očiglednom nelagodnošću. Ali ne mari, ionako se nećemo dugo zadržati u Carskom sektoru... Je li bilo dovoljno?" I on isključi holografski projektor.

"Koliko vas je sve ovo koštalo?" upita Seldon.

"Zar je to važno?"

"Smeta mi da se osećam vašim dužnikom."

"Ne mislite na to. Sam sam tako odlučio... Ali već smo se previše ovde zadržali! Siguran sam da već raspolažu i mojim opisom. Ustanoviće brzo gde živim, i ubrzo će biti ovde."

"U tom slučaju", primeti Seldon, "novac koji ste potrošili zaista je važan. Zbog mene, dovodite i sebe u opasnost. Samo zbog mene!"

"To mi je poznato... Ali kako rekoh, sam sam tako odlučio, a nema ni sumnje da umem da se staram o sebi."

"Ali zbog čega onda..."

"To filozofsko pitanje raspravićemo kasnije... Vašu staru odeću sam već sagoreo, i, usput rečeno, ne verujem da me je iko video. Istina, došlo je do povećanog utroška energije, i to je sigurno zabeleženo. Neko bi to već mogao ispravno protumačiti - teško je bilo šta prikriti, naročito kada imate posla sa nečijim pronicljivim umom i oštrim okom. Ipak, pre no što nas dvojicu dovedu u vezu, nadam se da ćemo već biti dovoljno daleko."

9.

Kretali su se pešačkim stazama, birajući mesta gde je osvetljenje bilo prigušenije, zagasitožučkaste boje. I dok su mu prodorne oči skretale čas na jednu, čas na drugu stranu, Hamin je nastojao da zadrži odmeren korak, brzinu hoda kojom su se i drugi prolaznici kretali: niti su oni koga preticali, niti je ko preticao njih.

Sve vreme nastojao je da održava labav, ali postojan razgovor, birajući po pravilu beznačajne teme.

Napet i lišen sposobnosti da se ponaša na isti način, Seldon upita: "Čini se kao da je sav ovdašnji svet izišao u šetnju. Beskrajne povorke kao da teku u svim pravcima."

"A što da ne?" odvrati Hamin. "Hodanje i dalje predstavlja najprikladniji oblik prevaljivanja kraćeg rastojanja. Najpogodniji, najjeftiniji, i najzdraviji. Bezbrojne godine tehnološkog razvitka nisu to ni u najmanjoj meri izmenile... Seldone, da možda ne patite od akrofobije?"

Seldon baci pogled preko ograde na svojoj desnoj strani, ka priličnoj praznini što se nalazila između dveju staza za hodanje - jedna se protezala u jednom, a druga u drugom pravcu, prekidanih poprečnim stazama na podjednakim udaljenostima. On se lako strese. "Ukoliko time mislite da li osećam strah od visine, ne bih baš mogao reći. Ipak, zuriti nadole nije baš prijatno. Koliko se sve ovo proteže u dubinu?"

"Na ovom mestu, rekao bih, bar četrdeset do pedeset spratova. Ovakve su vam stvari sasvim uobičajene u Carskom sektoru, kao i u još nekim visokorazvijenim oblastima. Ipak, na većini mesta čovek hoda, otprilike, na razini tla."

"Pretpostavljam da sve to izaziva kod ljudi sklonost prema

samobustvu?"

"Pokušaji nisu baš česti. Postoje znatno lakši načini. Pored toga, samoubistvo na Trantoru ne izaziva gotovo nikakvu društvenu sablazan. Ukoliko neko poželi da okonča svoj život, postoje za to različiti opšteprihvaćeni postupci, koji se primenjuju u Centrima koji su upravo tome i namenjeni - pod uslovom da je čovek spreman da najpre prođe kroz neku vrstu psihoterapije. Povremeno, zaista, dolazi do nesrećenih slučajeva, ali nije to razlog što sam vas pitao da li patite od akrofobije... Naime, uputili smo se prema jednom terminalu za iznajmljivanje taksija, gde me poznaju kao novinara. Povremeno sam im činio usluge, te ih, za uzvrat, i oni meni povremeno učine. I tako, prenebreći će da me uvedu u knjige, i neće ni primetiti da imam društvo. Razume se, moraću da im platim najvišu cenu; isto tako, razume se, ukoliko ih Demerzelovi ljudi dovoljno snažno pritisnu, moraće da istresu istinu - ali činiće to užasno sporo, što, sve u svemu, može zaista poprilično potrajati."

"Gde počinje da se javlja osećaj akrofobije?"

"Pa, mogli bismo i brže stići do terminala, ukoliko bismo se poslužili gravitacionim liftom. Ne koristi ga baš mnogo ljudi, i moram vam reći da ni sam nisam baš presrećan pri pomisli na to; ali ukoliko smatrate da ćete moći da podnesete taj osećaj, pođimo."

"A šta je to gravitacioni lift?"

"Tek su u fazi eksperimenta. Moguće je da će doći vreme kada će ih biti posvuda na Trantoru, pod uslovom da se pokažu psihološki prihvatljivim - odnosno, bar, dovoljnom broju ljudi. Potom, možda, javiće se i na drugim svetovima... To vam je, da tako kažem, liftni stub, ali bez kabine. Jednostavno, stupimo u prazan prostor i počnemo da, pod uticajem antigravitacije, lagano padamo - ili da se penjemo. To vam je jedina primena antigravitacije do sada izvedena, možda i stoga što je tako jednostavna."

"Šta se događa ukoliko, baš u trenutku prevoza, dođe do isključenja energije?"

"Baš ono na šta i sami pomišljate. Padamo - ukoliko se nismo zatekli na najnižem spratu - i gubimo život. Ali još nisam čuo da se to ikad dogodilo, mada bih, verujte, ja za to svakako doznao. Možda ponekad nismo u prilici da nešto objavimo iz razloga bezbednosti - to

je izgovor koji uvek upotrebe, da bi prikriji neku rđavu vest - ali ja bih svakako znao... Eno, tamo je, ispred nas. Ali ukoliko niste u stanju da to podnesete, odustaćemo. Međutim, hodnici su vam dugački i monotoni, i mnoge, posle nekog vremena, od njih spopadne muka."

Hamin skrenu na prvoj raskrsnici i stupi na jednu širu platformu gde se već bio stvorio red muškaraca i žena, zajedno sa dvoje ili troje dece.

"Ništa o svemu tome nisam čuo na svojoj planeti", reče Seldon gotov šapčući. "Dabome, naša sredstva informisanja užasno su lokalistička. Pa ipak, čovek bi očekivao da ga obaveste da i ovakve stvari postoje."

"Rekoh vam već da je reč o eksperimentu", odgovori Hamin, "i , pri tom, ograničenom na Carski sektor. Troši mnogo više energije nego što vredi, tako da vlada za sada baš nije voljna da stvar udara na velika zvona. Stari car, Stanel VI, Kleonov prethodnik, onaj koji je sve zaprepastio time što je umro u krevetu, naložio je da se gravitacioni liftovi postave na nekoliko mesta. Kažu da je želeo da mu ime zauvek ostane povezano s antigravitacijom - bio je veoma obuzet svojim mestom u istoriji, kao što je neretko slučaj sa starim ljudima bez većih postignuća za sobom. Kao što rekoh, moguće je da će se tehnika proširiti i na druga područja, mada je, s druge strane, sasvim moguće da zauvek ostanemo samo na gravitacionim liftovima."

"Šta biste još poželeli da vam antigravitaciona tehnika donese?"

"Antigravitacione svemirske letove. To, međutim, podrazumeva brojne dalje prodore, ali koliko je bar meni poznato, većina fizičara isključuje svaki razgovor o tome... Ipak, istini za volju, do nedavno su mnogi isključivali i svaki razgovor o gravitacionim liftovima."

Red ispred njih brzo se skraćivao, i Seldon se uskoro nađe sa Haminom na ivici ambisa što se porostirao ispred njih. Vazduh ispred njih je jedva primetno svetlucao. Gotovo automatski, on ispruži ruku i oseti blagi udar. Nije osetio nikakav bol; ipak, trgnu ruku nazad što je brže mogao.

Hamin zagrokta. "Osnovna predostrožnost, kako neko ne bi zakoračio preko ivice dok je mehanizam isključen." On pritisnu nekoliko brojeva na kontrolnoj tabli i svetlucanja nestade.

Seldon se zagleda preko ivice, u dubine otvora.

"Možda ćete se osetiti bolje, ili lagodnije, ukoliko povežemo ruke i ukoliko držite oči zatvorenim", predloži mu Hamin. "Trajaće samo nekoliko sekundi."

U stvari, nije ni pružio Seldonu mogućnost izbora. Dohvatio ga je za ruku, i ovoga ponovo ispuni osećaj kao da nema nikakvog izlaza iz njegovog čvrstog stiska. Hamin stupi u prazninu, i Seldon (začuvši sam sebe, uz osećaj nelagodnosti, kako kratko skiknu) i sam se otisnu, lako posrnuvši.

Držao je oči zatvorene, ali ne oseti ništa slično propadanju, čak ni strujanju vazduha oko sebe. Prođe nekoliko sekundi, i on postade svestan kako ga nešto povlači unapred. On se lako saplete, ali uspevši da uspostavi ravnotežu, stupi obema nogama na čvrsto tle.

Potom, otvori oči. "Jesmo li uspeli?"

"Očigledno, živi smo", odvrati Hamin suvo, a onda krenu, primoravajući Seldon, stiskanjem mišice, da pođe za njim.

"Mislim, jesmo li uspeli da pronađemo pravi sprat?"

"Razume se."

"A šta bi se dogodilo da je neko pokušao da se popne, baš u trenutku kada smo se mi spuštali?"

"Postoje dve odvojene linije. Putem jedne, svi se spuštaju istom brzinom; putem druge, svi se istom brzinom penju. Vožnja je moguća samo kad je udaljenost između jednog i drugog 'putnika' najmanje deset metara. Ukoliko se sve odvija kako treba, ne postoji ni najmanja mogućnost da dođe do sudara."

"Nisam baš ništa osetio."

"A i kako biste? Nema nikakvog ubrzanja. Posle samo jedne desetine sekunde hvatate stalnu brzinu, a i vazduh u vašoj neposrednoj blizini kreće se zajedno s vama istom brzinom."

"Izvanredno."

"Bez sumnje. Ali i neekonomično. Pri svemu tome, čini se da ne postoji naročita težnja da se poveća efikasnost čitavog mehanizma, i da se gravitacioni lift učini zaista dobrodošlom novinom. Na sve strane možete čuti ista jadikovanja. 'Ne možemo to izvesti'. I to vam se, uistinu, odnosi na sve i svašta." Hamin sleže ramenima, očigledno obuzet gnevom, a onda dodade: "Ali evo nas na taksi

terminalu. Hajde, da i to obavimo."

10.

Seldon se na taksi terminalu potrudio da deluje neupadljivo; međutim, odmah je ustanovio da to nije nimalo lako. Nastojati da se čovek ponaša neupadljivo - da se stalno drži postrance, da okreće lice od svakog ko bi tuda prošao, da sa preteranom pomnošću razgleda neko od parkiranih vozila - najbolji je način da se privuče nečija pažnja. Najbolji način, bez sumnje, bio je da se ponaša u skladu sa bezizražajnom normalnošću.

Ali šta se moglo nazvati normalnim? U odeći koju je sada imao na sebi osećao se prilično neudobno. Na njoj nije bilo nikakvih džepova, tako da nije imao u šta da gurne šake. Dve torbice, koje su mu visile okačene o pojas s obe strane, išle su mu na živce sve vreme ga lupkajući dok je hodao, tako da je imao utisak da ga neko stalno podgurkuje.

A onda pokuša da malo bolje osmotri žene koje su tuda prolazile. Na njihovim haljama nije bilo torbica, bar ne torbica koje bi se slobodno ljuljuškale; umesto njih, imale su nešto nalik na _

kutije, koje su povremeno zakačinjale za jedno ili drugo bedro zahvaljujući nekom mehanizmu čiju prirodu Seldon nije mogao da dokuči. Zaključio je da je po svoj prilici u pitanju bio pseudomagnet. Sa žaljenjem je, istovremeno, zaključio da ženska odeća nije mnogo otkrivala - nije bilo ni traga nekom dekolteu, mada se činilo da su neke haljine bile krojene tako da se istakne zadnjica.

U međuvremenu, Hamin je imao pune ruke posla; pošto je položio odgovarajuću sumu, konačno se vratio sa superprovodljivom keramičkom pločicom, pomoću koje je mogao da pokrene određeno vozilo.

"Upadajte, Seldone", reče on, pokazavši mu na jedno omanje vozilo sa dva sedišta.

"Jesu li vam tražili da upišete i moje ime?" upita Seldon.

"Nisu me ni pitali, a ja, opet, nisam baš bio pričljiv." On uvuče pločicu u odgovarajući prorez i, trenutak potom, Seldon oseti kako, oživevši, vozilo počne polako da podrhtava.

"Idemo prema D-7", reče Hamin, tek razgovora radi.

Seldon, dabome, pojma nije imao šta bi D-7 mogao biti, ali pretpostavio je da je reč o nekoj ruti, ili nečem sličnom.

Vazdušni taksi konačno se izmigoljio između okolnih zemaljskih vozila i, stigavši do blago naviše iskošene piste, poveća brzinu. Trenutak potom podiže se, uz lagan potres.

Seldon, koji je, automatski, bio sa svih strana obujmljen paučinastim vezama, oseti kako ga potisak za trenutak gura prema sedištu, a onda, malo potom, u suprotnom pravcu, prema vezama što su čvrsto uz njega prijanjale.

"Ovo mi baš nije ličilo na antigravitacioni pogon", primeti on.

"Nije ni bio", odvrati Hamin. "Samo mala reakcija mlaznog motora, koliko da nas dobaci do tunela."

Ono što se, trenutak potom, pojavilo pred njima nalikovalo je na planinski greben, načičkan pećinastim otvorima - poput neke šahovske table. Hamin upravi vozilo prema otvoru D-7, vešto izbegavajući druge vazdušne taksije, koji su se uputili prema drugim otvorima tunela.

"Ovde čovek može lako da se sudari", primeti Seldon pročistivši grlo.

"To bi se, dakako, i dogodilo, kada bih bio prepušten samo svojim čulima i refleksima; ali taksi raspolaže kompjuterom koji, bez imalo oklevanja, preuzima iz mojih ruku upravljač čim se za tim ukaže potreba. Isto važi i za ostale taksije... Ali evo nas!"

Oni uroniše u otvor D-7 kao da ih je ovaj usisao, i blistava osvetljenost otvorenog prostora napolju ustupi mesto žućoj, toplijoj nijansi.

Hamin skide ruke s upravljača i zavalio se u svoje sedište. Malo potom oglasi se, duboko udahnuvši vazduh: "Pa, prvu samo fazu uspešno prebrodili. Moglo se dogoditi da nas presretnu na terminalu. Ovde, u tunelu, prilično smo bezbedni."

Leteli su gotovo neosetno, dok su zidovi tunela brzo promicali kraj njih. Gotovo da nije bilo nikakvog zvuka; čulo se samo meko, baršunasto predenje taksija, dok je grabio napred.

"Koliko brzo letimo?" upita Seldon.

Hamin za trenutak baci pogled na kontrolnu tablu. "Tri stotine pedeset kilometara na čas."

"Magnetski pogon?"

"Tako je. Ali rekao bih da ga imate i vi na Helikonu."

"Da. Ali samo jednu liniju. Nikada se, lično, nisam njome vozio, mada sam uvek to želeo. Ali ne verujem da postoji išta slično ovome."

"Sigurno je da ne postoji. Na Trantoru je izgrađeno više hiljada kilometara ovakvih tunela, doslovno pročešljavaju ispodpovršinski prostor, kao i izvestan broj onih koji se protežu ispod plićih ogranaka okeana. Ovo vam je osnovni način putovanja na velike daljine."

"Koliko će potrajati naša vožnja?"

"Do našeg neposrednog odredišta? Pa, nešto malo više od pet časova."

"Pet časova!" Seldon je bio iskreno zapanjen.

"Neka vam to ne smeta. Prolazimo pored mesta za predah otprilike svakih dvadeset minuta; na njima možemo zastati, izvući se iz tunela, opružiti se. Dabome, i ja sam za to da predahnemo što je moguće više puta."

Nastavili su da se neko vreme voze u tišini, a onda se, odjednom, Seldon trže, uočivši neka svetla koja su zablistala na nekoliko sekundi s njegove desne strane; i u tom odsevu, učini mu se da je ugledao i dva vazдушna taksija.

"Bilo je to jedno od mesta za predah", objasni Hamin, odgovarajući na nepostavljeno pitanje.

"Da li ću stvarno biti bezbedan na tom mestu - ma gde ono bilo - gde me sada vodite?" upita Seldon.

"Savršeno bezbedni", odgovori Hamin, "bar kada je u pitanju otvoren pokušaj carskih snaga da vas se domognu. Razume se, kada je u pitanju neki usamljeni izvršilac - špijun, doušnik, najmljeni ubica - uvek čovek mora biti krajnje oprezan. Imajući to u vidu, staviću vam na raspolaganje i jednog telohranitelja."

Seldon se odjednom oseti nelagodno. "Najmljeni ubica? Ne mislite to, valjda, ozbiljno? Zar bi zaista mogli poželeći da me smaknu?"

"Gotovo sam siguran da to nije Demerzelova namera", odgovori Hamin. "Mislim da on pre želi da vas iskoristi, nego da vas ubije. Pa ipak, i drugi bi se neprijatelji mogli oglasiti, ili bi, u najmanju ruku,

moglo doći do neželjenog razvoja događaja. Ne možete ići kroz život kao da hodate u snu."

Seldon odmahnu glavom i okrenu lice od svog sagovornika. Kad samo pomisli da je pre nepunih četrdeset osam časova bio tek jedan beznačajan, praktično nepoznat provincijalni matematičar, sa jedinom željom da ostatak svog slobodnog vremena na Trantoru provede u razgledanju, puneći svoje došljačke oči ogromnošću tog velikog sveta! A sada, evo ga gde uranja u njega: bio je čovek koga gone, i to čovek za kojim se u potragu dala sama carska sila. Nepojmljivost položaja u kome se našao još jednom ga prože i on se naježi.

"A kako stoji stvar s vama: zbog čega uopšte činite to što upravo činite?"

"Pa, rekao bih da neće biti naročito nežni ni sa mnom", odgovori Hamin zamišljeno. "Moguće je da mi glavu rascopa ili telo raznese neki tajanstveni napasnik, koji, dakako, nikad kasnije ne bi bio pronađen."

"I mislio sam da pomišljate da vas očekuje nešto slično tome. Pa ipak... ne izgleda mi kao da vas to naročito uzbuđuje."

"Ja sam stari Trantorac, i ovu planetu poznajem isto toliko dobro koliko i bilo ko drugi. Poznajem i popriličan broj ljudi, među kojima ima dosta onih koji su moji dužnici. Volim, pored toga, da o sebi mislim kao o prepredenom momku, koga nije lako nadmudriti. Ukratko, Seldone, ubeđen sam da mogu sam da se staram o sebi."

"Milo mi je zbog toga, Hamine, i nadam se da ste u pravu što tako mislite... Ali pri svemu tome, nikako mi ne ulazi u glavu zbog čega se, uopšte, izlažete svemu ovome? Ko sam ja za vas? Zbog čega biste pružili i najmanji rizik zbog nekog ko vam je potpuni stranac?"

Hamin je neko vreme, naizgled sav obuzet njome, proveravao nešto na kontrolnoj tabli vozila, a onda se odjednom okrete prema Seldonu, ozbiljna i tvrda pogleda.

"Želim da vas spasem iz istog razloga zbog koga car želi da se vama posluži - zbog vaše sposobnosti predskazivanja budućnosti."

Seldon namah oseti kako se nad njim natkriljuje hladna sen razočaranja. Na kraju, ispostavilo se da sve ovo i nije bila luda trka samo da bi se on izvukao iz nevolje. Kako su stvari zaista stajale -

bio je tek bespomoćan, slastan plen oko koga su se utrkičala dva međusobno suprotstavljena grabljivca. "Nikad se neću dovoljno nakajati zbog onog Saopštenja na Konvenciji", ljutito mu dobaci Seldon. "Uništio sam čitav svoj život."

"Nemojte tako. Ne donosite zaključke na brzinu, matematičaru. Car i njegovi zvaničnici žele vas samo iz jednog razloga - da svoje živote učine što bezbednijim. Za vaše sposobnosti zainteresovan je samo onoliko koliko je potrebno da sačuva carski tron, za sebe i svog sina; da se održe položaji, društveni status i moć njegovih upravljača. S druge strane, meni su vaše sposobnosti potrebne radi dobra čitave Galaksije."

"Ima li između jednog i drugog ikakve razlike?" procedi Seldon ledenim glasom.

"Ukoliko ne uočavate nikakvu razliku", odgovori Hamin lako se namrštvivši, "greh će morati da padne na vašu dušu... Ljudski rod koji danas obitava u Galaksiji postojao je i pre sadašnjeg vladara, pre dinastije čiji je on izdanak, pre nastanka samog Carstva. Čovečanstvo je neuporedivo starije od Carstva... Moguće je, čak, da je daleko starije nego svih dvadeset pet miliona svetova što danas čine ovu Galaksiju. Postoje, znate, predanja koja govore o vremenu kada je čitavo čovečanstvo živelo na jednoj jedinoj planeti."

"Predanja!" frknu Seldon, slegnuvši ramenima.

"Tako je, predanja; ali ne vidim nikakav razlog da tako uistinu nije moglo biti, pre dvadeset i više hiljada godina. Čini mi se sasvim osnovanim zaključak da se čovečanstvo nije tek tako, iznebuha pojavilo sposobno da brodi kroz hipersvemirske prostore. Zapravo, sasvim je izvesno da je postojalo doba kada ljudi nisu bili u stanju da putuju nadsvetlosnim brzinama - kada su bili prikovani za samo jedan planetarni sistem. Isto tako, ukoliko bacimo pogled u budućnost, lako ćemo moći da zaključimo da će ljudski rod koji obitava na bezbroj svetova u Galaksiji nastaviti da živi i kada jednom ni vas ni cara više ne bude, kada i potomcima njegove krvi dođe kraj, i kada se i sami temelji Carstva rastoče. Imajući sve to u vidu, teško da ima smisla voditi preteranu brigu o pojedincima, o caru i mladom, princu nasledniku. Nema, čak, smisla ni brinuti o ustrojstvu samog Carstva. Šta je sa trilionima ljudi koji žive širom galaksije? Šta će biti

sa njima?"

"Pa, pretpostavljam", odgovori Seldon, "da će i svetovi i ljudi na njima nastaviti da postoje."

"Ne osećate li, pri tom, nikakvu potrebu da razmislite o uslovima pod kojima će nastaviti da žive?"

"Pa, čini mi se osnovanim pretpostaviti da će nastaviti da žive kao i do sada."

"Pretpostaviti, da. Ali da li bi, zahvaljujući umeću predviđanja, o čemu ste govorili u svom Saopštenju, to bilo moguće znati?"

"To 'umeće' nazivam psihoistorijom. Da, sa teorijskog stanovišta promatrano, bilo bi moguće."

"I vi ne osećate baš nikakvu potrebu da tu teorijsku mogućnost pretvorite u praktičnu?"

"Želeo bih, Hamine, veoma bih to želeo; ali iz same želje ne proizilazi, neposredno, i sposobnost da se željeno izvede. Već sam napomenuo caru da od psihoistorije nije moguće načiniti delatno tehničko sredstvo; bojim se da isti odgovor moram dati i vama."

"Znači, nemate nameru čak ni da pokušate da psihoistoriju načinite primenjivom u praktične svrhe?"

"Ne, nemam, kao što nemam nameru ni da stavim pred sebe gomilu kamičaka veličine Trantora, da ih sve prebrojim, jedan po jedan, i svrstam u niz prema veličini, od većih ka manjim. Bilo bi mi jasno da je u pitanju zadatak za čije mi obavljanje ne bi bio dovoljan ni čitav život, te, samim tim, ne bih bio dovoljno lud ni da pokušam."

"Da li biste, ipak, pokušali kada bi vam bila poznata istina o položaju u kom se nalazi čovečanstvo?"

"Pitanje mi se čini besmislenim. Kako glasi istina o položaju čovečanstva? Hoćete da kažete da vam je ona poznata?"

"Da, upravo to hoću da kažem. I to u samo pet reči. "Hamin se ponovo zagleda ispred sebe, za trenutak samo skrenuvši pogled prema postojanoj praznini tunela koja ih je u sebe uvlačila, nadirući prema njima, mimoilazeći se s njima i potom ih ostavljajući za sobom. A onda, s čemerom u duši, izgovori pet najavljenih reči:

"Galaktičko carstvo je na umoru."

3. UNIVERZITET

STRILINŠKI UNIVERZITET... Najviša obrazovna ustanova u Strilinškom sektoru na negdašnjem Trantoru... Uprkos, međutim, izvanrednom ugledu što ga uživa na području humanistike i nauka uopšte, nije to glavni razlog što je sve do današnjih dana ostao utisnut u opštu svest. Delovalo bi, možda, poput najvećeg iznenađenja za čitave naraštaje univerzitetskih poslanika kada bi mogli znati da će u potonjim vremenima njihov Univerzitet najviše biti upamćen po izvesnom Hariju Seldonu, koji je, tokom Bega, proveo na njemu izvesno kraće vreme...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

11.

Posle mirne Haminove izjave Hari Seldon je izvesno vreme neugodno ćutao. U sebi je samo slegnuo ramenima, iznenada postavši svestan svekolike dubine svoje neupućenosti. Bio je tvorac jedne nove nauke: psihoistorije. Na veoma tanan način razvio je zakone verovatnoće, kako bi bilo moguće uzeti u obzir nove složenosti i svaku vrstu nepouzdanosti, i svoja traganja okončao izvođenjem britkih jednačina sa brzbroj nepoznatih... Možda je, čak, tih nepoznatih bio beskonačan broj; ni sam to ne bi umeo reći. Ali to je bila tek puka matematička igra, i jedva nešto više od toga.

Raspolagao je psihoistorijom - ili bar osnovama nečeg što je psihoistorija trebalo da bude - ali je i sam na nju gledao samo kao na matematičku zanimljivost. Da li je zaista postojalo istorijsko saznanje koje bi, možda, pukim jednačinama moglo dati neki smisao?

On takvim saznanjem nije raspolagao. Zapravo, istorija ga nikada nije posebno zanimala. Raspolagao je tek ovlašnim znanjima iz helikonijanske istorije. Razume se, tečajevi o tim odlomcima iz priče o ljudskoj rasi bili su obavezni u helikonijanskim školama... Ali da li je bilo nečega i izvan toga? Nesumnjivo, ono što mu je pošlo za rukom da prikupi tu i tamo činilo je tek goli skelet, ni manje ni više od onoga što je i drugima bilo poznato - delimično su to bila predanja, a

delimično, najverovatnije, izobličene činjenice.

Pa ipak, uprkos tome, kako je nekom uopšte moglo pasti na um da je Galaktičko carstvo na umoru? Postojalo je već deset hiljada godina kao tvrda i sveopšte prihvaćena činjenica, pa čak i pre toga, kao prestonica jednog osvajački usmerenog kraljevstva, Trantor je, praktično kao carstvo, postojao dve hiljade godina. Carstvo je uspešno prebrodilo rana stoleća kada su čitavi galaktički sektori, tu i tamo, odbijali da prihvate činjenicu da je njihovoj nezavisnosti došao kraj. Prebrodilo je, takođe, i promene do kojih je dolazilo sa povremenim bunama, dinastičkim ratovima, kao i nekim opasnim razdobljima velikih lomova. Većinu svetova, ipak, sve to jedva da je zahvatilo, i Trantor je postojano rastao sve dok nije postao stožer ljudske rase, ne bez ponesenosti nazivajući sebe Večnim Svetom.

Istini za volju, tokom poslednja četiri veka meteži su se iz nekog razloga umnožili, učestala su umorstva careva i prevrati. Ali čak se i u tome dalo zapaziti lagano smirivanje, i upravo u ovom času Galaksijom je vladao mir kao u najboljim danima. Pod Kleonom I, kao i pre toga pod njegovim ocem, Stanelom VI, svetovi su cvetali - i samog Kleona nikada nisu smatrali tiraninom. Čak i oni koji su bili protiv Carstva kao oblika vlasti jedva da su imali šta da zamere Kleonu, iako se štošta moglo prebaciti Etu Demerzelu.

Zbog čega je, onda, Hamin rekao da se Galaktičko carstvo nalazi na umoru - i to, još, sa toliko ubeđenosti?

Hamin je bio novinar, i po svoj prilici poznao je galaktičku istoriju sa više pojedinosti, što mu je omogućavalo da tekuća zbivanja razume do najsitnijih spletova. Da li je upravo to bilo ono što mu je pružalo onaj višak saznanja koji se morao nalaziti iza njegove krajnje odrešite tvrdnje? Ali u tom slučaju, o kakvom je saznanju uistinu bila reč?

Nekoliko puta Seldon je bio na ivici da ga o tome zapita, da zatraži od njega odgovor, ali ga je svaki put sprečio da to uradi neki svečani izraz koji je poprimilo Haminovo lice. Pored toga, postojalo je nešto u njegovom vlastitom, duboko ukorenjenom verovanju što mu je Galaktičko carstvo predstavljalo kao nešto zauvek dato, kao bespogovornost, kao ugaoni kamen svih argumenata i sprečavalo ga da to učini. Na kraju krajeva, ako je u pogledu toga grešio, nimalo

nije žudio da se u to i uveri.

Pa ipak, nikako nije uspevaao da sebe uveri da greši. Bilo je zaista teško prihvatiti da se Galaktičko carstvo bliži svome kraju, ne manje teško nego prihvatiti da se bliži kraj čitave Vaseljene... U stvari, jedino ukoliko bi Vaseljani došao kraj - jedino bi u tom slučaju i Carstvu došao smrtni čas.

Seldon zatvori oči, u nastojanju da zaspi, ali razume se, to mu nikako nije polazilo za rukom. Da li će biti neophodno da dobro prouči istoriju čitave Vaseljene, kako bi se izborio za mogućnost da do kraja razvije svoju psihoistorijsku teoriju?

Ali kako bi mu to, uopšte, moglo poći za rukom? Bilo je dvadeset pet miliona svetova, i svaki od njih začeo je i razvio beskrajno zapletenu istoriju. Kako bi ih sve redom proučio? Na tomove, pri čemu se zamašao njihov broj odnosi na galaktičku istoriju... Čak je i sam, jednom, iz nekog davno već zaboravljenog razloga, zavirio u neke od njih, ali ustanovivši da su beskrajno dosadni, digao je ruke od daljnjeg napora znatno pre no što se probio do polovine.

Filmovani svici govorili su, uglavnom, o važnijim svetovima. Neki od njih prikazivali su njihove celokupne, odnosno, dobar deo njihove istorije; drugisu se, pak, odnosili samo na razdoblja njihovog privremenog uspona - posle čega bi se ugasili u magli zaborava. Sećao se da je, tom prilikom, u Indeksu potražio Helikon, i da je našao tek jednu jedinu napomenu koja se odnosila na njegovu rodnu planetu. Pritisnuvši odgovarajuću dugmad na čitaču, radoznao da vidi na šta se napomena odnosila, ustanovio je da se Helikon pominje u spisku svetova što su se, u jednoj prilici, za kratko vreme svrstali iza nekog pretendenta na carski tron - pretendenta koji je, međutim, doživeo krah. Helikon je tom prilikom izbegao odmazdu, možda i stoga što nije bio čak ni dovoljno važan da bi ga kaznili!

Čega je korisnog moglo biti u takvim istorijama? Razume se, psihoistorija je morala uzeti u obzir sva zbivanja i sve njihove prepletenosti na nekom svetu - zapravo, na svakom pojedinačnom svetu. Ali kako proučiti istoriju svih dvadeset pet miliona svetova i razmotriti sve njihove moguće međuuslovnosti? Bio bi to, zacelo, nemoguć zadatak; upravo je ta činjenica obilato doprinela opštem zaključku da je psihoistorija bila samo u teorijskom smislu zanimljiva,

ali bez ikakvih izgleda da stekne i praktičnu primenu.

Seldon oseti kako ga nešto blago potiskuje prema napred i zaključuje da je vazdušni taksu, po svoj prilici, počeo da usporava.

"Šta je sad?" upita on.

"Pa, rekao bih da smo dovoljno odmakli", odgovori Hamin, da sebi možemo priuštiti kraću pauzu - tek toliko da nešto prizalogajimo, popijemo po čašu nekog pića i skoknemo do toaleta."

I zaista, kroz petnaestak minuta, tokom kojih je vazdušni taksu sve više smanjivao brzinu, zaustaviše se kraj jednog jarko osvetljenog odmorišta. Taksu skrenu u jedno udubljenje i lako nađe mesto za parkiranje između pet ili šest drugih vozila.

12.

Haminove izvežbane oči su izgleda jednim pogledom osmotrile odmorište, druga vozila, ljude i žene naokolo, svratište i splet račvastih staza. Nastojeći da deluje neupadljivo, a opet ne znajući kako, pažljivo je posmatrao Hamina, trudeći se da ne izazove poglede drugih.

Kada su konačno seli za jedan stočić i naručili večeru, Seldon, pokušavajući da deluje što opuštenije, upita: "Je li sve u redu?"

"Izgleda", kratko odgovori Hamin.

"Kako možete biti u to sigurni?"

Za trenutak, Hamin zadržava pogled svojih crnih očiju na Seldonu. "Šesto čulo", odgovor on lagano. "Stečeno tokom godina provedenih u sakupljanju vesti. Jedan pogled dovoljan je da se zaključuje: 'Ovde nema vesti'."

Seldon klimnu u znak saglasnosti sa velikim olakšanjem. Možda se Hamin izrazio pomalo sardonično, ali nije bilo sumnje da su njegove reči sadržale bar delić istine.

Osećaj zadovoljstva, međutim, potrajao je samo dok nije prvi put zagrizao sendvič; pogledao je Hamina koji je imao puna usta i licem mu pređe izraz neprijatnog iznenađenja.

"Ovo je večera na brzaka, dragi prijatelju", objasni mu Hamin. "Jeftina, brzometna i, dabome, ne naročito ukusna. Hrana se pripravlja na licu mesta uz pomoć brzodelujućeg kvasca. Trantorijanska nepca odavno su se već navikla na nju."

Seldon sa teškoćom proguta zalogaj. "ali tamo u hotelu..."

"Ne zaboravite, Seldone, da ste se tamo nalazili u Carskom sektoru. Tamo se služi uvozna hrana... kvalitetna, ali i skupa."

Seldon za trenutak zasta, rešavajući se da li da uzme još jedan zalogaj. "Mislite da ću, dokle god budem ostao na Trantoru..."

Hamin ga smesta učutka, ispustivši šištav zvuk kroz stisnute usne. "Ne dozvolite nikom da stekne utisak da ste naviknuti na nešto bolje... Na Trantoru postoje mesta gde se čovek može gore provesti ako u njemu prepoznaju pripadnika više klase nego, čak, došljaka sa Spoljnih svetova. Ipak, uveravam vas da hrana neće biti posvuda ovako rđava. Uostalom, ovakva svratišta i bije glas da služe hranu najnižeg kvaliteta. Ali ukoliko vaš stomak uspe da savlada taj sendvič, budite sigurni da će vam svaka druga hrana na Trantoru biti prava blagodat. Uostalom, neće vam naškoditi. Nije se usmrdeo, a nije se ni pokvario; ima samo oštar, grub ukus, i, iskreno da vam kažem, nije se baš teško navići na takvu hranu. Sreo sam čak neke Trantorce koji su se gadili najukusnije hrane, tvrdeći da im nedostaje upravo ovakav ukus!"

"Kolika je proizvodnja hrane na Trantoru?" upita Seldon. Bacivši brz pogled postrance, ustanovio je da niko ne sedi u njihovoj neposrednoj blizini; pa ipak, govorio je tihim glasom. "Slušao sam da dvadesetak okolnih svetova samo proizvode hranu i prebacuju je ovamo stotinama tovarnih brodova - da bi zadovoljili dnevnu potrošnju Trantora."

"Tako je. Takođe je potrebno na stotine brodova da odavde raznesu otpatke. A ako baš želite da ono što ćete reći zvuči zaista dobro, jednostavno kažete da jedni isti brodovi dovoze hranu ovamo i odvoze otpatke odavde... Uistinu, uvozimo poprilične količine hrane, ali po pravilu su u pitanju luksuzni proizvodi. S druge strane, izvozimo otpatke u isto tako zamašnim količinama, prethodno, dabome, pažljivo prerađene, preobraćene u izvanredno delatno organsko đubrivo - i za druge svetove to đubrivo je isto toliko dragoceno koliko i za nas hrana koju od njih uvozimo. Ali ipak, reč je tek o malom delu naših potreba."

"Zaista?"

"Zaista... Pored popriličnog ulova morske ribe, tu su i bašte i

povrtarske plantaže... Zatim voćnjaci, živinarske farme i manja divljač, kao i mikroorganičke fabrike - obično ih nazivaju kvaščanim tvornicama, premda kvasac čini manji deo njihove proizvodnje. U stvari, najveći deo đubriva koristimo ovde, kako bismo zemlju učinili što plodnijom. U mnogo pogleda Trantor vam liči na neku ogromnu, možda preterano razraslu svemirsku naseobinu. Da li ste ikad bili na nekoj od tih naseobina?"

"Jesam, naravno."

"Svemirske naseobine su po pravilu zatvoreni gradovi, u kojima se sve iznova prerađuje - sa veštačkim provetranjem, veštačkim danima i noćima, i tako dalje. Trantor se od njih razlikuje samo po svojoj ogromnosti: čak i najveće svemirske naseobine ne broje više od desetak miliona ljudi, dok Trantor ima četiri hiljade puta više žitelja. Razume se, naša je gravitacija prirodna... Pored toga, nijedna se svemirska naseobina ne može meriti s nama u pogledu proizvodnje mikroorganičke hrane. Mi imamo kvaščane kace, gljivične silose i bazene s algama čija veličina prevazilazi i najbujniju maštu. Posebno smo jaki u veštačkim aromama, koje koristimo u izobilju. I baš je to ono što daje ukus hrani koju upravo pokušavate da jedete."

Seldon je u međuvremenu gotovo završio sendvič, ustanovivši da i nije toliko nepodnošljiv koliko mu se učinilo nakon prvog zalogaja. "Neću li, možda, imati stomačnih tegoba?"

"Ponekad, zaista, deluje na crevnu floru, i tu i tamo, poneki nesrećni došljak sa Spoljnih svetova dobije jaku dijareju... Ali to su samo retki slučajevi: čak i tada, reč je samo o prolaznim tegobama. A sada, popijte taj mlečni napitak, koji vam se, po svoj prilici, takođe neće dopasti. Međutim, napitak sadrži antidijaretik koji sprečava crevne poremećaje, pod uslovom da ste skloni stomačnim tegobama."

"Ne govorite mi više o tome, Hamine", dobaci mu Seldon ljutito. "Znate i sami da postoje ljudi podložni sugestijama takve vrste!"

"Popijte, onda, svoj napitak i ne mislite više o tome."

Večernji obed završiše ne progovorivši više ni reči, i malo potom ponovo se nađoše u vozilu.

13.

Ponovo su jurili tunelom gotovo besomučnom brzinom. A onda Seldon odluči da postavi pitanje koje ga je mučilo poslednjih sat ili dva.

"Zbog čega rekoste da se Galaktičko carstvo nalazi na umoru?"

Hamin skrenu pogled prema Seldonu i pažljivo ga osmotri. "Kao novinar, nabijen sam statističkim podacima do te mere, da su već počeli da mi cure iz ušiju. S druge strane, dozvoljeno mi je da tek mali deo toga objavim. Stanovništvo Trantor postojano se smanjuje. Pre samo dvadeset pet godina, brojalo je čitavih četrdeset pet milijardi...

Jednim delom, to smanjenje prouzrokovano je padom nataliteta. Pravo govoreći, stopa rađanja na Trantoru nikad nije ni bila naročito visoka. Ukoliko samo malo obratite pažnju dok putujete Trantorom, uočićete da ne srećete baš mnogo dece - razume se, imajući u vidu broj stanovnika ove planete. Pri svemu tome, broj stanovnika opada. Pored toga, tu je i iseljavanje. Ljudi napuštaju Trantor u osetno većem broju nego što se na njemu naseljavaju."

"Ipak, imajući u vidu gustinu naseljenosti", primeti Seldon, "to i nije iznenađujuće."

"Ipak, neobično jeste, budući da to ranije nije bio slučaj. Pored toga, i trgovina širom Galaksije gubi na zamahu. Budući da već duže vremena nema pobuna i da sve teče u najlepšem skladu, ljudi zamišljaju da je sve u redu i da su teškoće kroz koje smo prolazili tokom nekoliko proteklih stoleća konačno za nama. Međutim, političke borbe, pobune i nespokoj mogu, takođe, biti i obeležja određene vrste vitalnosti. Sada, kao da nas prožima sveopšti umor. Mirno je posvuda, istina, ali ne stoga što su ljudi zadovoljni i što žive u blagostanju, već stoga što su umorni i što su se već predali."

"Oh, zaista nisam siguran", primeti Seldon neodređeno.

"Ja jesam. Čak je i sam onaj antigravitacioni mehanizam, o kome smo maločas govorili, dokaz za to. Samo je nekoliko takvih napravljeno, i nikom više kao da nije stalo da ih postavi u znatno većem broju. U ovom trenutku ne donose nikakav profit, ali, stvar i jeste u tome što niko ni ne pokušava da iz tog novog pronalaska izvuče materijalnu korist. Stopa tehnološkog razvoja već vekovima

opada, i već je spala na najniže grane. U pojedinim područjima, čak, ravna je nuli. Niste li to već i sami zapazili? Na kraju krajeva, vi ste matematičar."

"Pa, ne bih baš mogao reći da sam o tome razmišljao."

"Retko ko to, zapravo, uopšte čini. Naučnici ovih dana kao da se utrkuju da što bolje obrazlože kako je nešto nemoguće, nepraktično, beskorisno. Spremni su, čak, da žestoko dignu glas čak i protiv svake smelije ideje. Vi, na primer... Šta vi, lično, mislite o psihoistoriji? Da je u teorijskom smislu zanimljiva, ali sasvim beskorisna u svakom praktičnom pogledu! Nisam li u pravu?"

"I jeste i niste", odgovori Seldon, pomalo zatečen. "Ona jeste lišena svake korisnosti u praktičnom smislu, ali ne zbog toga što je moj smisao za nove prodore zakržljao. Budite sigurni u to. Psihoistorija je zaista potpuno beskorisna."

"To je, u svakom slučaju, vaš utisak", primeti Hamin sa prizvukom sarkazma u glasu, "sasvim prirodan, s obzirom na atmosferu propadanja koja prožima život čitavog Carstva."

Hamin počuta nekoliko trenutaka, kao da o nečemu duboko razmišlja, a onda odgovori: "Da, moguće je da se varam. Iz mene, pre svega, progovara intuicija, i ja samo nagađam. Stoga i jeste delatna, operativna tehnika psihoistorije upravo ono što mi je potrebno."

Seldon, međutim, samo sleže ramenima, nespreman da zagriže udicu. "Ne raspoložem nikakvom sličnom tehnikom, koju bih vam mogao staviti na raspolaganje", reče on. "Ali pretpostavimo za trenutak da se varate. Pretpostavimo da se Carstvo zaista nalazi u stanju propadanja, i da će se, na kraju, zaista raspasti. To, međutim, nikako ne znači da će ljudska rasa prestati da postoji."

"Ali čoveče, pod kojim će uslovima nastaviti da postoji? Pod rukom snažnih vladara Trantora, evo, već dvanaest hiljada godina u osnovi mir uspeva da se održi. Bilo je, dakako, poremećaja - pobuna, lokalnih građanskih ratova, i tragedija u izobilju - ali, u celini i u najvećem delu Galaksije, vladao je mir. Zbog čega je Helikon do te mere vezan za carsku vlast? Mislim, vaš svet? Zato što je malen i što bi ga, da nije carske vlasti koja mu pruža zaštitu, očas progutali njegovi moćniji susedi."

"Znači li to da smatrate da će, ukoliko Carstvo padne, doći do galaktičkog rata i sveopšte anarhije?"

"Upravo je o tome reč. Ne gajim baš preteranu ljubav prema caru ili prema institucijama Carstva, ali zaista ne vidim ništa što bi ih moglo zameniti. Jednostavno, ne znam šta bi drugo moglo obezbediti mir, i stoga nisam spreman da dopustim da Carstvo propadne sve dok ne budem imao nešto drugo na raspolaganju."

"Govorite kao da sedite za upravljačem čitave Galaksije", podrugnu se Seldon. "Vi niste spremni da dopustite da Carstvo propadne. Vi mu morate naći zamenu. A ko ste vi da tako nešto sebi umišljate?"

"Govorim uopšteno, retorički", odvrati Hamin. "Ja ne brinem za Četera Hamina, kao ličnost. Moglo bi se čak reći da će me Carstvo preživeti; moguće je, čak, da će za mog života ispoljiti i neke znake oporavka. Proces propadanja, znate, nije isto što i ravan drum. Moguće je da protekne još hiljadu godina pre no što Carstvo padne, i siguran sam da vam nije teško da zamislite da me do tada više neće biti u životu - u svakom slučaju, potomke neću ostaviti za sobom. Što se žena tiče, upuštam se samo u povremene, prolazne veze; nemam dece, niti imam nameru da ih dobijem. Ne želim da ikog učinim pukim zatočenikom sreće... Ali Seldone, pažljivo sam vas posmatrao dok ste govorili. Ni vi nemate dece."

"Imam žive roditelje i dva brata, ali ne i dece." Seldon se slabašno osmehnu. "Jedno vreme bio sam vezan za jednu ženu, ali se njoj činilo da sam još vezaniji za matematiku."

"Da li je zaista tako bilo?"

"Meni tako nije izgledalo, ali njoj jeste. Ostavila me je."

"I nikog niste imali nakon toga?"

"Nikog. Još se sasvim jasno sećam jada koji sam tada preživeo."

"Pa, u tom slučaju, čini se da se obojica možemo opustiti i prepustiti drugima, kad nas više davno ne bude, da na sebe preuzmu svu patnju. Nekada sam možda i bio spreman da prihvatim takav stav, ali više ne. Jer, sad imam oruđe; sada sam, kako maločas rekoste, ja za upravljačem."

"Koje je to vaše oruđe?" upita Seldon, unapred znajući kakav će biti odgovor.

"Vi!" ispali Hamin.

Budući da je nagađao kakav će biti Haminov odgovor, Seldon ne protraći ni trenutak na osećaj neverice ili zapanjenosti. On samo lagano odmahnu glavom i reče: "Veoma grešite. Ja nisam to oruđe."

"Zašto da ne?"

Seldon uzdahnu. "Koliko vam još puta moram to reći? Psihoistorija nema nikakvu upotrebnu vrednost. Teškoće su suštinske prirode. Ni sav prostor ni vreme čitave Vaseljene ne bi dostajali da se razreše svi problemi."

"Jeste li baš sigurni u to?"

"Jesam, na žalost."

"Ali znate, nije stvar u tome da razrešite pitanje budućnosti čitavog Galaktičkog carstva. Nema nikakve potrebe da idete u najsitnije pojedinosti, i razrešite sudbinu svakog pojedinačnog ljudskog bića - čak ne ni svakog pojedinačnog sveta. Postoji samo nekoliko pitanja na koja treba da pružite odgovor; Da li će se Galaktičko carstvo raspasti i, ukoliko će do toga doći, kada će se to dogoditi? U kakvom će se stanju naći ljudski rod posle toga? Da li je moguće išta preduzeti da bi se sprečila propast Carstva, ili da bi se stvari poboljšale nakon njegovog pada? Meni se čini da je, u osnovi reč o jednostavnim pitanjima."

Seldon još jednom odmahnu glavom i tužno se nasmeši. "Istorija matematike prepuna je jednostavnih pitanja, na koja je bilo moguće pružiti tek veoma složene odgovore - ili odgovora, zapravo, nije ni bilo."

"Zar zaista nema ničeg što bi se moglo učiniti? Ja vidim kako se Carstvo ruši, ali ne mogu da to i dokažem. Svi moji zaključci krajnje su subjektivni, i nema načina da dokažem da se ne varam... A budući da su moja gledišta više nego onespokojavajuća, utoliko će ljudi biti spremniji da moje subjektivne zaključke odbace; i tako ništa neće biti preduzeto da se Pad spreči, ili, makar, ublaži. Ali vi biste mogli pružiti dokaze o tome da će do Pada doći, ili još bolje, da do njega neće doći."

"Ali baš je to ono što nisam u stanju da učinim. Ne mogu da nađem dokaz, kad nikakav dokaz ne postoji. Ne mogu neki matematički sistem načiniti upotrebnim, kada on to nije. Ne mogu

vam naći dva parna broja koja će, kao zbir, dati neparan broj, ma koliko sudbonosno on vama - ili posvemašnoj Galaksiji bio potreban."

"Pa, znači", zaključio Hamin, "i vi ste deo sveopšteg propadanja. Spremni ste tako lako da prihvatite poraz."

"Ali imam li uopšte izbora?"

"Zar ne biste mogli bar da pokušate? Ma koliko vam se zaludni naponi u tom smislu mogli činiti, imate li išta vrednije čemu biste mogli posvetiti život? Imate li ikakav vredniji cilj? Postoji li ikakva svrha kojom biste u većoj meri opravdali svoj život u vlastitim očima?"

Seldon počeo ubrzano da trepće. "Milion svetova. Milijarde kultura. Trilioni ljudskih bića. Decilioni međuveza... I u sve to očekujete da unesem neki red?"

"Ne, ja želim samo da pokušate. Za dobro tih miliona svetova, milijardi kultura, i triliona ljudskih bića. Ne zbog cara. Niti zbog Demerzela. Zbog čovečanstva."

"Neću uspeti", tiho odvratio Seldon.

"Pa, ni tada nam neće biti gore nego što jeste. Hoćete li bar da pokušate?"

I protiv svoje volje i ni sam ne znajući zašto, Seldon čuo svoj vlastiti glas kako odgovara: "Da, spreman sam da pokušam." I pravac njegovog života bi tako utvrđen.

14.

Njihova vožnja konačno je privedena kraju i oni uteraše svoj taksi na jedno parkiralište, znatno veće od onoga gde su večerali (Seldonu je još u ustima bio ukus sendviča, i on za trenutak iskrivi lice).

Hamin ode da preda taksi i ubrzo se vratio, smeštajući svoju kreditnu karticu u neki maleni džep s unutrašnje strane košulje. "Potpuno si bezbedan ovde", reče Seldonu, "od bilo kakvog otvorenog nasrtaja. Nalazimo se u Strilinškom sektoru."

"Strilinškom?"

"Strilining je, pretpostavljam, bilo ime čoveka koji je ovu oblast otvorio za naseljavanje. I ostali sektori, po pravilu, nose slična

imena, tako da su im nazivi ne retko ružni i, ponekad, zaista teško izgovorljivi. Uprkos tome, međutim, ukoliko bi pokušao da ovdašnje žitelje nagovoriš da ime Striling promene u Svitsmel ili nešto slično, ne bi se baš dobro proveo."

"Dabome", odvrati Seldon gadljivo frknuvši, "ovom mestu baš takvo ime pristaje."

"Takvo ime teško da bi pristajalo bilo kom mestu na Trantoru... Ali već ćeš se na to navići."

"Ipak, milo mi je da smo ovde", nastavi Seldon. "Ne stoga što mi se mesto dopada, već što mi je već bilo navrh glave sedenja u taksiju. Obilaženje Trantora predstavlja pravu moru. Na Helikonu, vazдушnim putem možemo očas stići iz jednog mesta u drugo, i to za osetno manje vremena no što nam ovde treba da pređemo dve hiljade kilometara."

"I mi ovde imamo mlaznjake."

"Ali u tom slučaju..."

"Dabome, mogao sam manje-više bez problema srediti da uzmemo vazdušni taksi... Ali sa mlaznjakom bi već bilo teže. I bez obzira na to koliko si ovde bezbedan, znatno se bolje osećam kada znam da Demerzelu nije poznato tvoje prebivalište... Kad smo već kod toga, moram ti reći da još nismo obavili sav posao. Poslednji deo puta preći ćemo Ekspresnikom."

Seldonu je ovaj naziv bio poznat. "To je jedno od onih vozila što se kreću po jednoj šini, služeći se elektromagnetnim poljem, je li tako?"

"Tako je."

"Nemamo ih na Helikonu. U stvari, tamo nam nisu ni potrebni. Vozio sam se Ekspresnikom već prvog dana kada sam prispeo na Trantor: prebacio me je od vazdušne luke do hotela. Zgodna novotarija, nema šta, ali ukoliko bih bio prinuđen da se sve vreme koristim njegovim uslugama, čini mi se da bi mi buka i metež postali nepodnošljivi."

Činilo se kao da Hamina to zabavlja. "Jesi li se možda izgubio?"

"Ne, saobraćajni znaci bili su dobro postavljeni. Imao sam teškoća zbog silnih presedanja, ali drugi putnici uvek su mi priticali upomoć. Tek sada shvatam da im, zbog moje odeće, nije bilo teško

da u meni prepoznaju Došljaka. Pri svemu tome, kao da su se utrkiivali da mi pomognu; pretpostavljam stoga što je bilo zabavno posmatrati me kako svaki čas zastajem i blenem unaokolo." "Budući da si već postao stručnjak za vožnju Ekspresnikom, siguran sam da više nećeš ni zastajati ni blenuti unaokolo." Heminove reči zvučale su prijazno, ali mu je u uglovima usana lebdeo podrugljiv osmeh. "Pa, da pođemo."

Dokonim koracima njih dvojica uputiše se stazom, osvetljenom snažnim svetiljkama, kao da je nebo bilo prekriveno gustim oblacima; pojedine među njima toliko su bleštale, da se u trenutku moglo pomisliti kako se sunce probilo kroz oblačnu koprenu. Seldon bi tada i nehotice dizao pogled, da proveri da li je zaista to bio slučaj, ali 'nebo' iznad njih bilo je obasjano ravnomernim svetlucavim sjajem.

Hamin to primeti i spremno mu objasni: "Te nagle promene u jačini osvetljenja izraz su potreba ljudske psihe. Ima dana kada su ulice obasjane kao usred letnjeg sunčanog dana, i dana kada je znatno tamnije nego ovo sada."

"A šta je sa kišom i snegom?"

"Ili rosom i injem? Nema ih. Ovde smo bez izrazitije vlažnosti, i bez ciče zime. Vidiš, Seldone, čak i u današnje dane Trantor ima neke prednosti."

Bilo je dosta ljudi koji su hodali u oba pravca, a naročito mladog sveta; bilo je i dece u pratnji odraslih, uprkos onome što je Hamin rekao o padu nataliteta. Sve je izgledalo u razumnoj meri i napredno i u najboljem skladu. Pripadnici oba pola bili su podjednako zastupljeni, i njihova odeća bila je vidljivo mirnija od odeće žitelja u Carskom sektoru. Njihova vlastita odeća, koju mu je Hamin odabrao, sasvim je odgovarala mestu. Tek je samo nekolicima prolaznika nosila šešire, i Seldon sa zahvalnošću skide svoj i tutnu ga pod mišku.

Nije bilo nikakve duboke provalije koja je međusobno odvajala dve uporedne staze i, baš kao što mu je Hamin napomenuo još u Carskom sektoru, činilo se da se sada kreću najnižim novoom. Nije bilo ni vozila, i Seldon na to skrenu pažnju Haminu.

"Ima ih priličan broj u Carskom sektoru", odgovori Hamin, "stoga

što se tamo njima voze zvaničnici. Na drugim mestima, privatna vozila su retka, i pored toga, kreću se posebno izgrađenim tunelima. U stvari, budući da imamo Ekspresnik nisu nam baš nasušno potrebna; pored toga, za kraća rastojanja služimo se pokretnim hodnicima. Za još kraća rastojanja, pak, na raspolaganju nam stoje pokretne staze, tako da smo u mogućnosti i da malo protegnemo noge."

Do Seldona su povremeno dopirali škripa i cviljenje i on, malo ispred njih, ugleda nepregledni niz vozila Ekspresnika.

"Eno ih tamo", reče on, pokazujući prstom.

"Znam, ali pođimo do stalne stanice. Tamo je više vozila, i lakše je naći mesto u nekom od njih."

Pošto su se konačno, udobno smestili u jednom od vozila Ekspresnika, Seldon se okrete prema Haminu i upita ga: "Ono što me zapanjuje jeste koliko tiho vozi Ekspresnik. Znam da se njegov pogon oslanja na elektromagnetsko polje; ipak, uprkos tome, neverovatno je tih." I on stade da osluškuje jedva čujan metalasti zvuk, dok se sasvim lepo moglo videti, naspram drugih, da se njihovov vozilo kreće.

"Da, u pitanju je sjajna mreža", potvrdi Hamin, "ali da si je video kada je bila na vrhuncu! Kada sam ja bio mlad, bila su osetno tiša nego sada, a ima i onih koji se zaklinju da se pre pedesetak godina jedva moglo čuti nešto nalik na šapat - mada, čini mi se, to bismo sasvim umesno mogli pripisati žalu za idealizovanom prošlošću."

"A zbog čega i danas nije tako?"

"Jer se Ekspresnik ne održava pravilno. Već sam ti govorio o posvemašnjem raspadanju." Seldon se namrgodi. "Naravno, ljudi ne šetkaju sve vreme unaokolo, vajakajući se: 'Sve se raspada. Pa, neka se raspadne i Ekspresnik'."

"Ne, naravno da to ne čine. Ali nije u tome stvar. Nagrižena mesta se krpe, ogrebotine se ponovo premazuju bojom, magneti menjaju... Međutim, sve se to čini nekako na brzinu, nemarno, i u sve dužim razmacima. Jednostavno, nema dovoljno novca."

"Pa, kuda se novac denuo?"

"Otišao je na druge stvari. Za sobom jesmo ostavili stoleća nemira... Ali ipak, svemirska flotila je mnogo brojnija i neuporedivo

skuplja no što je nekada bila. Oružane snage mnogo su bolje plaćene, samo da bi obezbedile mir. Nemiri, pobune, kao i manji građanski ratovi - sve to uzima svoj danak."

"Ali pod Kleonom vlada mir... Već pedeset godina živimo u miru!"

"Tako je, ali dobro plaćenim vojnicima nikako se ne bi dopalo da im se plate smanje samo zato što nema rata. Admirali se protive tome da se brodovi stave u naftalin, i da se obustave dalja unapređenja samo zato što za njih ima manje posla. I tako novac - besciljno - nastavlja da otiče, puneći džepove pripadnicima oružanih snaga, dok ključna područja društvenog života ispoljavaju sve vidljivije znake pogoršanja. To je, upravo, ono što nazivamo propadanjem. Zar ti se ne čini da je tako? Ne misliš li da ćeš, na kraju, ipak biti u stanju da takvo stanje stvari izraziš pomoću svojih psihoistorijskih jednačina?"

Seldon se nelagodno promeškolji, a onda upita: "Izvini, ali kuda smo se to uputili?"

"Idemo na Strilinški univerzitet."

"Ah, znači zato mi je ime Strilinškog sektora zvučalo nekako poznato? Čuo sam za taj univerzitet."

"To me ne iznenađuje. Na Trantoru postoji blizu stotinu hiljada visokoobrazovnih ustanova, ali je Strilinški univerzitet jedan od hiljadu najistaknutijih."

"Da li ću tamo odsesti?"

"Izvesno vreme. Univerzitetska zdanja su nepovrediva, poput kakvih svetilišta. Bićeš tamo potpuno bezbedan."

"Ali da li će me tamo prihvatiti?"

"A zbog čega ne bi? U ove dane teško je naći dobrog matematičara. Moguće je da im dobro dođeš. A i oni bi tebi mogli dobro poslužiti - ne samo time što će ti obezbediti pribežište."

"Misliš li da bih tu mogao nastaviti rad na svojim psihoistorijskim jednačinama?"

"Pa, zar mi nisi to obećao?" upita Hamin ozbiljnim glasom.

"Obećao sam ti da ću pokušati", odvrati Seldon, pomislivši u sebi da mu je obećanje bilo taman toliko vredno koliko bi vredno bilo obećanje da će istkati uže od zrnaca peska.

15.

Razgovor nakon toga zamre i Seldon stade da posmatra zgrade kraj kojih su prolazili. Neke su bile sasvim niske, dok se, opet, činilo da druge dodiruju 'nebesa'. Prostrane raskrsnice povremeno su im se ukazivale, a mogle su se, često, videti i druge staze koje su se račvale unaokolo.

U jednom trenutku Seldonu pade na pamet da je moguće da su se zdanja, pored toga što su se protezala u visinu, takođe spuštala i duboko ispod površine, i da su, čak, možda bila 'dublja' no što su bila visoka... I tek što mu ta misao prođe glavom, on je prihvati kao neporecivu činjenicu.

Povremeno, u pozadini, ugledao bi zelene površine, a podalje od tračnice Ekspresnjaka, čak i omanje drveće.

Posmatrao je okolinu prilično dugo, a onda odjednom postade svestan da se jačina osvetljenja sve više smanjuje. On se još jednom obazre oko sebe i onda pogleda put Hamina, koji odmah odgovori ni ne sačekavši da mu pitanje bude postavljeno.

"Popodne se bliži kraju", objasni on, "i uskoro će večer."

Seldon izvi obrve, dok mu se usne opustiše. "Zaista upečatljivo. Imam pred očima prizor čitave planete kako lagano tone u tamu i kako opet, nekoliko časova kasnije, ponovo biva sva obasjana."

Hamin istisnu iz sebe površan, bled osmeh. "Nije baš sasvim tako, Seldone. Planeta nikad ne tone sasvim u tamu - niti je ikad potpuno osvetljena. Sumračna zona lagano se i postepeno kreće duž planete, i nekoliko časova potom javlja se slaba svetlost praskozorja. U stvari, efekat sumraka i zore postojano prati efekat dana i noći, tako da na višim geografskim širinama, u skladu sa godišnjim dobima, dani i noći se produžavaju i skraćuju."

Seldon začuđeno zavrte glavom. "Ali kakvog je smisla imalo prekriti svu planetu veštačkim svodom, a onda podražavati ono što bi bilo da svoda nema?"

"Pa, verovatno stoga što se ljudima tako više sviđa. Trantorci vole da uživaju u svim prednostima koje im pruža veštački svod, ali ne podnose da ih na njega prekomerno podsećaju. Seldone, zaista veoma malo poznaješ trantorsku psihologiju."

Seldon blago porumene. Istina, bio je samo običan Helikonijanac

i veoma je malo znao o milionima svetova izvan svoje rodne planete. Njegovo neznanje nije bilo ograničeno samo na Trantor. Pa, kako se onda, uopšte, mogao nadati da će iznaći neku delatnu primenu za svoju psihoistorijsku teoriju?

Kako je, uopšte, bilo moguće da bilo kakva skupina ljudi - makar i udruživši snage - zna dovoljno?

To mu u sećanje odjednom vrati jednu pitalicu s kojom su ga suočili dok je još bio sasvim mlad: može li postojati srazmerno mali komad platine, sa pričvršćenim ručkama, koji samo golim rukama, bez ikakvih pomagala, ne bi bila u stanju da podigne ni veoma velika skupina ljudi, bez obzira na to koliko brojna ta skupina bila?

Odgovor je bio potvrđan. Jedan kubni metar platine teži dvadeset dve hiljade četiri stotine dvadeset kilograma, pod, razume se, uobičajenom gravitacijom. Ukoliko se pođe od pretpostavke da svaki čovek, ponaosob, može podići stotinu dvadeset kilograma, bilo bi potrebno sto osamdeset osam pari ruku da se kubni metar platine odlepi od tla... Međutim, nije moguće okupiti sto osamdeset osam ljudi oko metarske kocke, tako da svaki od njih ponese svoj deo tereta. Bez teškoća se oko metarske kocke može svrstati najviše devet do deset osoba, pri čemu niti poluge niti ikakva druga pomagala nisu dozvoljena. Zadatak se morao obaviti 'golim rukama, bez ikakve mehaničke ispomoći'.

Na sličan način, moglo se ispostaviti da, jednostavno, nije bilo moguće okupiti dovoljan broj ljudi da bi se savladalo ukupno znanje koje je iziskivala psihoistorija, čak i pod pretpostavkom da se celokupno znanje nalazilo smešteno u kompjuterima, a ne u pojedinačnim ljudskim mozgovima. Samo se, da se tako kaže, određen broj ljudi mogao okupiti oko raspoloživih saznanja, i, istovremeno, međusobno opštiti.

"Čini mi se, Seldone, da si se duboko zamislio", prenu ga Hamin.

"Razmišljam o dubini svog neznanja."

"Korisno... Ipak, triloni bi ti se mogli pridružiti, na sveopštu korist... Ali vreme je da siđemo."

Seldon diže pogled. "Na osnovu čega si to zaključio?"

"Baš kao i ti kada si se, prvog dana na Trantoru, vozio Ekspresnjakom. Pratim saobraćajne znake."

Seldonu pođe za rukom da pročita jedan, u prolazu: STRILINŠKI UNIVERZITET - tri minuta.

"Silazimo na sledećoj stanici. Pripazi kako stupaš."

Seldon iziđe iz vozila za Haminom, zapazivši da je nebo prekriveno zagasitim rumenilom i da su sve staze, prolazi i zgrade obliveni svetlošću, koja je svetlucala žutim odsjajem.

Sve mu je to ličilo na bliženje helikonijanske noći. Da su ga doveli ovamo vezanih očiju, i da su mu potom skinuli povez, bio bi, sasvim sigurno, ubeđen da se nalazi na nekom od dobro održavanih unutrašnjih delova nekog od većih helikonijanskih gradova.

"Hamine, šta misliš koliko ću dugo ostati na Strilinškom univerzitetu?" upita on.

Hamin mu odgovori na svoj uobičajeni staložen način. "Teško je to reći, Seldone. Možda, čak, do kraja života."

"Šta!"

"Pa, možda i ne. Ali od trenutka od kada si podneo ono Saopštenje o psihoistoriji, tvoj život prestao je da bude samo tvoj. I car i Demerzel smesta su uočili tvoju važnost. I ja. A koliko mi je poznato, i mnogi drugi. Vidiš, to jednostavno znači da više ne pripadaš samo sebi."

4. BIBLIOTEKA

VENABILI, DORS... Istoričar, rođena na Sini... Sasvim je moguće da bi njen život nastavio da se odvija ravnomernim tokom, bez uzbuđenja, da nije, posle dve godine provedene na Strilinškom univerzitetu, tokom Bega, ostvarila duboku ljubavnu vezu sa mladim Harijem Seldonom...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

16.

Prostorija u kojoj se Hari Seldon konačno obreo bila je osetno prostranija od Haminove sobice u Carskom sektoru. U stvari, predstavljala je spavaću sobu, sa kupatilom u jednom uglu, ali bez ikakvih vidljivih znakova da se u njoj mogla pripremati hrana, ili makar, obedovati. Nije bilo nikakvog prozora, mada se na tavanici nalazio jedan ventilator, prekriven rešetkastom mrežom, koji je sve vreme proizvodio blagoškripav zvuk.

Seldon se pomalo snuždeno stao obazirati oko sebe.

Hamin protumači Seldonov pogled na svoj uobičajeni, samosvesni način, i odmah mu objasni: "Ovo je, Seldone, samo za ovu noć. Sutra izjutra doći će neko da te smesti negde na Univerzitetu, gde će ti sigurno biti udobnije."

"Izvini, Hamine, ali kako sve to znaš?"

"Lično sam obavio sve pripreme. Poznajem nekoliko ljudi ovde", pri tom, on se kratko nasmeja, ali bez prave veselosti, "kojima sam tu i tamo činio usluge, tako da sada mogu očekivati da mi se na odgovarajući način oduže... A sada, da se pozabavimo nekim pojedinostima."

On se čvrsto zagleda u Seldona i nastavi: "Bilo šta da si ostavio za sobom u hotelskoj sobi, moramo sada smatrati izgubljenim. Ima li tamo štogod što ti je preko potrebno?"

"Ne, ne stvarno. Nekoliko ličnih stvarčica, koje su mi drage jer su povezane s mojim nekadašnjim životom, ali ako ih više nema, znači da ih više nema. Tu su, dabome, i beleške vezane za moje

Saopštenje. Neki proračuni. I, dabome, samo Saopštenje."

"Koje sada predstavlja javno dobro, sve dotle dok ne bude povučeno iz javne upotrebe jer predstavlja opasnost - do čega će, po svoj prilici, uskoro i doći. Uprkos tome, siguran sam da bi mi pošlo za rukom da se dokopam jednog primerka. Ali pretpostavljam da bi Saopštenje mogao ponovo napisati, je li tako?"

"Da. Zato sam maločas i rekao da tamo nije ostalo ništa što bi mi bilo preko potrebno. Ali ostalo mi je tamo i blizu hiljadu kredita - sav novac koji sam imao - nekoliko knjiga, odeća, kao i povratna karta za Helikon. Uglavnom, takve stvari."

"Ništa, znači, što se kao gubitak ne bi moglo nadoknaditi... A sad, srediću da ti izdaju kreditnu karticu na moje ime, pri čemu će računi meni stizati. Uobičajene troškove pokrićemo na taj način."

"Ali to je više nego plemenito od tebe. Zaista to ne mogu prihvatiti."

"Uopšte nije posredi moja plemenitost, budući da je u pitanju način na koji se nadam da ćemo spasiti Carstvo... Dakle, moraš prihvatiti."

"Ali Hamine, koliki trošak možeš sebi priuštiti? Dobro, korišću tvoj novac, ali u najboljem slučaju, s nemirnom savešću."

"Mogu, Seldone, podneti svaki trošak, vezan za osnovne potrebe, odnosno srazmerno udoban život. Prirodno, ne bi me baš usrećio kada bi pokušao da zakupiš univerzitetsku laboratoriju, ili kada bi jedno milion kredita sručio u dobrotvorne svrhe."

"Što se toga tiče, ne brini... Ali ako mi se ime nađe na kreditnoj kartici..."

"Ni o tome ne brini. Postoji apsolutna zabrana da carska vlada sprovodi bilo kakve bezbednosne mere na Univerzitetu, a to se odnosi na svo ovdašnje osoblje. Ovde se živi u potpunoj slobodi. O svemu se ovde može razgovarati, i ništa nije zabranjeno da se kaže."

"Šta se događa ukoliko bi bio počinjen neki zločin?"

"Same univerzitetske vlasti postarale bi se o tome, s pažnjom i uzdržanošću - mada, moram reći, da zločina ovde praktično i nema. I studenti i univerzitetsko osoblje veoma cene slobodu koju uživaju, i poštuju okolnosti pod kojima je uživaju. Prekomeran broj prestupa,

neredi i krvoprolića - i vlada bi mogla zaključiti da ima pravo da prekrši nepisani dogovor i da uputi svoje trupe ovamo. Niko to, dakako, ne želi, čak ni sama vlada, i tako se tanana ravnoteža, evo, već dugo vremena održava. Drugim rečima, ni sam Demerzel ne bi te mogao odavde izvući a da pri tom ne navede neki razlog jači od svih koje je vlada imala tokom, bar, poslednjih stotinu pedeset godina. S druge strane, ukoliko bi te u klopku namamio neki student-doušnik..."

"Zar i takvih ima?"

"Otkud bih ja to mogao znati? Ipak, moguće je. Što se toga tiče, bilo ko bi na tako nešto mogao pristati pod ucenom, ili jednostavno, ako je potkupljen - i docnije nastaviti da služi bilo Demerzelu, bilo nekom drugom. Ovde si bezbedan u vrlo razumnoj meri, ali dabome, niko nije potpuno bezbedan. Stoga, moraćeš da se čuvaš. I mada te sada upozoravam, nikako ne bih želeo da ostaneš pritajen čitavog svog života. Sve u svemu, ovde ćeš biti neuporedivo bezbedniji nego što bi to bio da si se vratio na Helikon, ili da si otišao na bilo koji drugi svet Galaksije, dakako, s izuzetkom Trantora."

"Nadam se", složi se Seldon sumorno.

"Siguran sam u to", potvrdi Hamin. "U suprotnom, ne bih ni smatrao pametnim da te ostavim ovde."

"Da me ostaviš ovde?" Seldon naglo podiže pogled. "Ali ne možeš to učiniti. Ti poznaješ ovaj svet. Ja ga ne poznajem."

"Bićeš ovde s drugima, koji takođe poznaju ovaj svet, koji zapravo, ovaj njegov deo poznaju znatno bolje od mene. Što se mene samog tiče, moram otići. Proveo sam s tobom čitav današnji dan, i ne usuđujem se da i dalje budem odsutan. Ne smem na sebe privući preveliku pažnju. Ne zaboravi da, baš kao i ti, i ja imam problema."

Seldon pocrvene. "U pravu si. Ne mogu očekivati da se zbog mene stalno izlažeš opasnosti. Nadam se, samo, da već nisi upropašćen."

"A ko bi to mogao znati?" odvrati Hamin s hladnim mirom. "Živimo u opasnim vremenima. Zapamti samo, da ukoliko iko postoji ko bi bio u stanju da nešto učini - ako već ne za nas same, onda barem za one koji će za nama doći - da si to jedino ti! I Seldone, neka ta misao

bude ono što će te uvek pokretati."

17.

San je sve vreme izmicao Seldonu. Obrtao se i prevrtao u tami, razmišljajući. Još nikad nije bio toliko usamljen, ni toliko bespomoćan, kao što se osećao pošto mu je Hamin klimnuo, na trenutak mu stisnuo šaku, i potom otišao. I tako, evo ga sada na jednom tuđem svetu - i na jednom tuđem delu tog sveta... Bio je ovde bez jedine osobe koju je mogao smatrati prijateljem (i to posle samo jednog jedinog nepunog dana), i pojma nije imao niti kuda da se dene, niti šta da čini, ni sutra ni bilo kog budućeg dana.

Ništa od svega toga, dabome, nije mu pomagalo da zaspi, i kada je, već sasvim bez nade, pomislio da neće moći da zaspi te noći, a možda ni ikada više, savlada ga umor...

Kada se probudio bilo je još mračno - iako, ne baš sasvim, jer na drugom kraju sobe ugleda neku crvenu lampicu kako oštro i ubrzano treperi, i istovremeno začu neko prozuklo, postojano zujanje. Nema sumnje, upravo ga je taj zvuk probudio.

I dok je pokušavao da se priseti gde se to nalazi, i da unese bar neku vrstu smisla u ograničene poruke koje su dopirale do njegovih čula, i svetlucanje i zujanje prestadoše i on postade svestan nekog upornog kucanja.

Pomisli kako je kucanje najverovatnije dolazilo s one strane vrata, ali, nikako nije uspevao da se priseti gde se vrata nalaze... Isto tako, nema sumnje da je postojao i neki prekidač, čijim bi okretanjem ispunio sobu svetlošću, ali nekako, nije mogao da se seti ni gde se on nalazi.

Uspravio se na krevetu i seo, započevši gotovo očajnički da pipa po zidu sa svoje leve strane, uzviknuvši: "Samo trenutak, molim vas!"

Konačno mu, ipak, pođe za rukom da napipa prekidač, i čitavu sobu istog časa preplavi meka svetlost.

Potom se, sve vreme trepćući, izvuče iz kreveta, i dalje tražeći vrata... Pošto ih je konačno pronašao, podiže šaku da ih otvori, a onda, u poslednjem trenutku priseti se da bi trebalo da bude na oprezu, te upita strogim, krutim glasom: "Ko je tamo?"

"Zovem se Dors Venabili", odgovori mu neki prilično ljubak ženski glas, "i došla sam da vidim dr Harija Seldona."

I pre no što je i završila rečenicu, na vratima se pojavi jedan ženski lik - a da Seldon nije ni dospeo da otvori vrata.

Za trenutak, Hari Seldon ostade zagledan u ženu, sav pometen od iznenađenosti, a onda se odjednom priseti da na sebi ima samo donji deo pidžame. On ispusti prigušen krik i pojuri nazad u krevet, i tek onda shvati da se pred njim nalazi samo halografski prikaz neznanke. Slika je bila donekle neizoštrena po rubovima, i sada je bilo sasvim očigledno da žena nije gledala u njega. Prikazala mu se samo radi identifikovanja.

On počeka nekoliko trenutaka, teško dišući, a onda odgovori, podigavši glas da bi ga žena s one strane vrata mogla čuti: "Ukoliko biste bili dobri da pričekate, brzo ću vam se pridružiti... Dajte mi... pa, oko pola časa."

Žena ili u najmanju ruku, njena halografska prikaza, kratko odgovori: "Pričekaću" i odmah potom iščeze.

Kako nije bilo tuša, Seldon se istrlja sunderom, načinivši malenu baru na keramičkom podu u uglu sobe koji je služio kao kupatilo. Našao je pastu za zube, ali ne i četkicu, tako da ispra usta uz pomoć kažiprsta. Nije bilo druge do da navuče odeću koju je na sebi imao prethodnog dana. Potom, konačno, otvori vrata. Čim su se vrata otvorila Seldon shvati da se neznanka nije u pravom smislu predstavila. Sve što je učinila bilo je da mu saopšti neko ime; a ni Hamin mu nije pomenuo da bi trebalo nekoga da očekuje, bilo tu Dors Kako-Se-Već-Zvaše, ili nekog drugog. Ipak, nije osećao nelagodnost, budući da je halografska slika prikazala jednu privlačnu mladu ženu; s druge strane, međutim, nije mogao biti siguran da se, nekim slučajem, u njenoj pratnji ne nalazi i nekoliko mladih ljudi.

On oprezno proviri kroz vrata, ugleda samo došljakinju, a onda širom otvori vrata propustivši je unutra. Istog časa, on zatvori i zaključa vrata za njom.

"Izvinjavam se", obrati joj se potom, "možete li mi reći koliko je sati?"

"Devet", odgovori ona. "Već je odavno svanulo."

Što se zvaničnog vremena tiče, i Trantor se pridržavao

galaktičkog standarda, budući da je jedino na taj način moglo biti uneseno nešto reda, toliko potrebnog u međuzvezdanoj trgovini i vladinim upravnim poslovima. Međutim, svaki je svet imao i svoje lokalno vreme, i Seldon se još nije bio prilagodio posebnom trantorskom časovniku.

"Znači, jutro?" upita on.

"Razume se."

"Nema prozora ovde, na ovoj sobi", primeti on pomalo izvinjavajućim tonom.

Dors priđe njegovom krevetu, ispruži ruku, i dotače neku malenu crnu tačku na zidu. Crvene brojke smesta se pojaviše na tavanici, neposredno iznad jastuka, označavajući 09.03.

Ona se prostodušno nasmeši. "Izvinjavam se", reče potom. "Ali pretpostavila sam da vas je Četer Hamin obavestio da ću doći po vas u devet. Nevolja s njim je u tome što on toliko podrazumeva, da ponekad zaboravlja da drugi ne znaju sve ono što on zamišlja da bi trebalo da znaju... Po svoj prilici, nije trebalo da kao sredstvo identifikacije upotrebim radio-holografski snimak. Prepostavljam da na Helikonu nemate takve sprave, pa se bojim da sam vas nepotrebno uzbunila."

Seldon oseti kako mu napetost lagano popušta. Delovala je veoma prirodno i prijatno, i usputno pominjanje Haminovog imena sasvim ga smiri. "Grešite što se tiče Helikona, gospođice..." započe on.

"Molim vas, zovite me samo Dors."

"Znate, Dors, zaista grešite što se tiče Helikona. I mi tamo raspolažemo radio-holografijom, s tim što nikad nisam bio u stanju da sebi priuštim neki od tih aparata. Istini za volju, niti iko drugi iz krugova u kojima sam se kretao, tako da u tom pogledu nemam nikakvih iskustava. Ali moram reći da mi je vrlo malo vremena bilo potrebno da shvatim šta je posredi."

Sve to vreme pažljivo ju je proučavao. Nije bila naročito visoka, i po njegovoj proceni otprilike je bila prosečnog ženskog rasta. Kosa joj je bila riđastozlatna, mada ne preterano svetla, i sva u sitnim loknicama. (Video je već poprilično žena na Trantoru koje su nosile slične frizure - po svoj prilici poslednja ovdašnja moda, koja bi na

Helikonu sigurno bila predmet podsmeha.) Ne bi se moglo reći da je bila zapanjujuće lepa, ali bilo ju je ugodno posmatrati, čemu su posebno doprinosile njene pune usne oko čijih je ivica, činilo se, stalno lebdeo neki veseo osmeh. Bila je vitka, skladno građena, i izgledala je prilično mlada. (Premlada, možda, pomisli on, da bi bila od koristi.)

"Da li sam položila ispit?" upita ona. (Činilo se da, poput Hamina, poseduje svojstvo da mu pogađa misli, pomisli Seldon, ili on nije bio u stanju da ih prikrije.)

"Izvinjavam se", odgovori on. "Mora biti da sam se prekomerno zagledao u vas, ali to je samo stoga što sam nastojao da vas procenim. Nalazim se na jednom potpuno stranom mestu. Ne poznajem nikoga, i nemam ovde prijatelja."

"Molim vas, dr Seldone, počnite da me ubrajate među svoje prijatelje. Hamin je od mene zatražio da se postaram o vama."

Seldon se nevoljno nasmeši. "Čini mi se da ste premladi za taj posao".

"Već ćete se uveriti da nisam."

"Pa, u svakom slučaju, nastojaću da vam što manje budem na teretu... Molim vas, da li biste mi još jednom rekli svoje ime?"

"Dors Venabili". Prezime izgovori potom slovo po slovo, stavljajući naglasak na drugi slog. "Ali kao što sam vas već zamolila, obraćajte mi se sa Dors, a i ja ću vas, ukoliko vam to ne smeta, oslovljavati sa Hari. Ovde na Univerzitetu to je uobičajeni način ophođenja; gotovo da postoji neki polusvesni napor da se što je moguće više izbegava naglašavanje statusa, bilo profesionalnog bilo nasleđenog".

"Razume se, molim vas, jednostavno me zovite Hari."

"Odlično. Pa, budimo onda skroz opuštteni. Na primer, potreba za poštovanjem formalnosti, ukoliko tako nešto uopšte postoji, iziskivala bi sada od mene da od vas zatražim dozvolu da sednem. Međutim, s obzirom na naš dogovor da prenebregnemo svaku formalnost, jednostavno ću sedeti." I ona se istog časa smesti u jedinu naslonjaču u sobi.

Seldon oseti potrebu da pročisti grlo. "Moram vam iskreno priznati da se još nisam sasvim povratio. Inače bih vas već ponudio da sednete." On se i sam spusti na ivicu svog neurednog kreveta,

zažalivši što se nije setio da ga dovede u red; ali Dorsina pojava na vratima sasvim ga je pomela.

"Pa, Hari, smislila sam već šta ćemo dalje", nastavi ona svojim prijatnim glasom. "Pre svega, otići ćemo na doručak u neku od univerzitetskih kafeterija. Potom, potražićemo vam sobu u nekom od univerzitetskih stambenih naselja - znatno bolju od ove. Tamo ćete imati i prozore... Hamin mi je već napomenuo da vam izvadim kreditnu karticu na njegovo ime, ali će mi, na žalost, biti potrebno dan ili dva da je izvučem od univerzitetske birokratije. Dok ne dobijete karticu ja ću pokrivati vaše troškove - kasnije mi možete vratiti dug... Zatim sigurna sam da ovde imamo posla i za vas. Četer Hamin mi je rekao da ste matematičar, a iz nekog teško objašnjivog razloga upravo nam matematičari ovde ozbiljno nedostaju."

"Da li vam je Hamin, možda, pomenuo da sam dobar matematičar?"

"Istinu da vam kažem - jeste. Rekao mi je da ste, uopšte, izvanredan čovek."

"Pa..." Seldon se odjednom zagleda u svoje nokte. "Ne sporim da mi se dopada da me takvim smatraju, ali sa Haminom sam se upoznao tek juče; pre toga samo me je čuo kako podnosim neko Saopštenje, čiju vrednost on, dakako, nije u mogućnosti da proceni. Stoga, mislim da je samo želeo da bude ljubazan."

"Ne slažem se s vama", odvrati Dors. "I on sam je izvanredan čovek, i veoma iskusan u procenjivanju ljudi. Prema tome, prihvaću sud koji je izrekao o vama. Ali u svakom slučaju, sigurna sam da ćete imati prilike da se dokažete... U stanju ste, pretpostavljam, da programirate kompjuter?"

"Razume se."

"Znate, imam u vidu kompjutersku obuku... U stvari, pitam vas da li biste mogli izraditi kompjuterski program za obuku u različitim oblastima savremene matematike?"

"Da, i to je deo mog posla. Ja sam vanredni profesor matematike na Helikonskom univerzitetu."

"Da, poznato mi je", potvrdi ona. "Hamin mi je i to rekao... To će, dakako, značiti da će svi biti upoznati s činjenicom da niste sa Trantora, ali ni to neće predstavljati nikakav ozbiljniji problem. Ovde

na Univerzitetu prvenstveno su Trantorci, ali postoji i značajna, opšteprihvaćena manjina poreklom sa svih mogućih mesta na Spoljnim svetovima. Ne mogu vam, dakako, obećati da do vas nikada neće dopreti izraz planetarnog šovinizma, ali, u stvarnosti, došljaci sa Spoljnih svetova gotovo da ga i češće ispoljavaju nego sami Trantorci. Usput da vam kažem, i ja potičem sa Spoljnih svetova."

"Oh?" Seldon za trenutak oklevaše, a onda pomisli kako bi bilo učtivo s njegove strane da je zapita koja joj je rodna planeta. "A sa kog ste sveta?"

"Sa Sine. Da li ste čuli za tu planetu?"

Sigurno bi ga brzo prozrela ukoliko bi, iz učtivosti, pokušao da slaže, te stoga jednostavno odgovori: "Nisam."

"Uopšte nisam iznenađena. Po svoj prilici, beznačajnija je i od Helikona... Ali da se vratimo kompjuterskom programu za matematičku obuku. Pretpostavljam da se program može izraditi i na najvišem i na najnižem nivou?"

"Baš tako."

"A vaš će biti na najvišem?"

"Voleo bih kad bi bilo tako."

"Pa, dobro, eto, tu smo. Univerzitet će vas plaćati za vaš posao... A sada, krenimo na doručak. Usput, da li ste dobro spavali?"

"Da, čak iznenađujuće dobro."

"A da li ste gladni?"

"Jesam, ali..." započe on.

"Ali brinete o kvalitetu hrane, je li tako?" upita ona veselo. "Pa, ne treba da brinete. Budući da i sama potičem sa Spoljnih svetova, u potpunosti shvatam vaša osećanja u odnosu na jake doze mikrohrane koje stavljaju u sve i svašta, ali moram vam reći da meniji ovde nisu tako loši. Bar, što se tiče univerzitetske trpezarije. Studenti prolaze nešto lošije, ali to im svakako pomaže da očvrstnu."

Ona ustade i krenu prema vratima, ali zastade začuvši kako Seldon, ne mogavši da se dalje uzdrži, izgovara: "Da li ste i vi član nastavnog osoblja ovde?"

Ona se okrete i pomalo đavolasto mu se nasmeši. "Zar vam ne izgledam dovoljno stara? Pre dve godine stekla sam doktorat na

Sini, i od tada sam sve vreme ovde. Kroz dve nedelje napuniću tridesetu."

"Izvinite", presrete je Seldon, sada se i on osmehujući, "ali sa izgledom koji kao da kaže da vam je tek dvadeset četvrta, ne možete očekivati da se u ljudima ne javi sumnja u pogledu vašeg akademskog statusa."

"Nije li to baš lepo od vas?" dobaci mu Dors, i Seldon odjednom oseti kako ga preplavljuje neko prijatno osećanje. Ali na kraju krajeva, pomisli on, čovek ne može izmenjati laskave reči s nekom privlačnom ženom, i pri tom se i dalje, sasvim, osećati kao stranac.

18.

Dors je zaista bila u pravu. Doručak uopšte nije bio rđav. Bilo je tu nečega što je nedvosmisleno podsećalo na jaja, a i meso je bilo tek ovlaš i na ukusan način nadimljeno. Čokoladni napitak (Trantor je obilato trošio čokoladu i Seldonu to nije smetalo) po svoj prilici je bio sintetičan, ali je bio pitak - a i kifle su bile sasvim sveže.

Ostio je odmah potrebu da i to prizna. "Baš lep doručak", primeti Seldon. "Hrana. Ovo mesto. Sve zajedno."

"Baš mi je milo što tako mislite", odvrati Dors.

Seldon se obazre oko sebe. Na jednom zidu nalazio se čitav niz prozora, i mada se sunčevi zraci nisu prosijavali kroz njih (on se, za trenutak, upita da li će posle nekog vremena uspeti da se navikne na rastresitu dnevnu svetlost, i shvati da sve vreme traga za prirodnom sunčevom svetlošću), mesto je bilo sasvim lepo osvetljeno. U stvari, moglo bi se čak reći da se prostorija kupala u svetlosti, jer je mesni kompjuter po svoj prilici doneo odluku da je vreme za jasan, vedar dan.

Oko svakog stola nalazile su se četiri stolice, i sve su one, mahom, bile zauzete, pa ipak Dors i Seldona ostaviše same. Povremeno, Dors bi pozvala nekog muškarca ili ženu, i predstavila im Seldona. Sve se odvijalo krajnje ugrađeno, ali niko im se nije pridružio. Nesumnjivo, Dors je želela da upravo tako i bude, ali Seldon nikako nije uspevao da dokona kako joj je to polazilo za rukom.

"Dors, niste me upoznali ni sa jednim matematičarem" primeti on

posle nekog vremena.

"Nisam još ugledala nijednog poznatog. Većina rano započinje dan; predavanja im počinju već u osam. Moj je utisak da svaki student, koji je toliko ludo hrabar da se odluči za predavanja iz matematike, želi da taj deo studija ipak okonča što je pre i brže moguće."

"Očigledno je da niste matematičar."

"Bilo šta, samo to ne", odvrati Dors za trenutak se nasmešivši. "Bilo šta. Moje područje je istorija. Već sam objavila neke radove o usponu Trantora - mislim, primitivnog kraljevstva kakvo je nekad bilo, a ne ovog sadašnjeg sveta. Pretpostavljam da će to na kraju postati i područje moje specijalizacije - Kraljevstvo Trantor."

"Izvanredno", primeti Seldon.

"Izvanredno?" Dors ga ispitivački pogleda. "Da niste, nekim slučajem, i vi zainteresovani za Kraljevstvo Trantor?"

"U izvesnom smislu, jesam. Za to, i za druge slične stvari. Nikada se nisam bavio izučavanjem istorije, a trebalo je."

"Trebalo je? Ali da ste se bavili proučavanjem istorije, jedva da biste imali vremena da studirate matematiku, a za matematičarima vlada prava glad - posebno na ovom Univerzitetu. Istoričara ovde imamo u izobilju", dodate ona, podigavši šaku do visine očiju, kao da bi da pokaže koliko je zapravo to izobilje, "baš kao i ekonomista i politikologa, ali ono što nam nedostaje jesu ljudi egzaktnih nauka i matematičari. Četer Hamin mi je jednom prilikom na to ukazao. Prema njegovom mišljenju, to je izraz opadanja zanimanja za nauku... po svemu sudeći, on smatra da je reč o jednoj veoma rasprostranjenoj pojavi."

"Razume se", požuri Seldon da bolje objasni svoje reči, "kada sam maločas pomenuo da je trebalo da prilježnije proučim istoriju, nisam mislio da kažem da je to trebalo da mi postane životno opredeljenje. Moje neposredno područje je matematička analiza društvenih ustrojstava."

"Zvuči užasno."

"Na neki način, da. Područje je vrlo složeno, i bez mojih dubljih saznanja o tome kako se društva razvijaju stvar bi se okončala čorsokakom. Vidite, predstave koje o svemu tome imam odveć su

statične."

"Ne shvatam sasvim, verovatno stoga što o svemu tome nemam blagog pojma. Četer mi je samo pomenuo da nastojite da razvijete neku novu nauku koju nazivate psihoistorijom, kao i to da je u pitanju veoma važno. Da li sam ga dobro shvatila? Psihoistorija?"

"Tako je. Trebalo je, možda, da čitavoj stvari dam ime 'psihosociologija', ali mi se ono činilo nekako odveć nezgrapnim. A možda sam, isto tako, instiktivno naslućivao da je poznavanje istorije više nego neophodno, mada tome svojevremeno nisam pridavao odgovarajuću pažnju."

"Psihoistorija zaista zvuči bolje, premda mi nije jasno šta treba da znači."

"Jedva da je i meni samom jasno." Ostao je zmišljen nekoliko trenutaka, zagledan u ženu koja je sedela na suprotnom kraju stola i osećajući da bi, možda, njoj zahvaljujući, ovo svoje izgnanstvo mogao u znatno manjoj meri doživljavati kao izgnanstvo. U sećanja mu navreše slike žene koja mu je pre nekoliko godina bila veoma bliska, ali odlučnim naporom volje odmah ih odagna. Ukoliko bi se ikada ponovo za nekoga vezao, morala bi to biti žena koja dobro shvata šta je to naučna vizija i šta sve ona od čoveka zahteva.

Da bi odagnao takve misli, on upita: "Četer Hamin mi je spomenuo da vlada nema nikakvog pristupa ovamo na Univerzitet."

"Tačno vam je rekao."

Seldon zavrte glavom. "Prosto neverovatna trpeljivost s vladine strane. Obrazovne ustanove na Helikonu ni slučajno ne uživaju toliku slobodu."

"Ni na Sini. U stvari, ni na jednom od Spoljnih svetova, s izuzetkom, možda, dva ili tri najveća među njima. Trantor je već nešto sasvim drugo."

"Da, ali zbog čega?"

"Zbog toga što predstavlja središte Carstva. Ovdašnje univerzitetske ustanove uživaju ogroman ugled. Profesionalne delatnike na svim poljima stvaraju svi univerziteti, bilo gde da se nalaze, ali administratori Carstva - njegovi najviši zvaničnici, kao i brojni milioni onih koji predstavljaju pipke Carstva što se pružaju do najdaljih kutaka Galaksije - stiču obrazovanje isključivo ovde, na

Trantoru."

"Nisam nikad imao priliku da zavirim u statistike..." započe Seldon.

"Možete mi verovati na reč. Neobično je važno u zvaničnike Carstva usaditi nešto zajedničko, neki poseban osećaj za Carstvo. S druge strane, ne mogu svi biti rođeni Trantorci, jer bi to među ljude iz Spoljnih svetova unelo određen nemir. Iz tog razloga, upravo, Trantor je prinuđen da ovamo privuče talente iz čitave Galaksije i da im ovde pruži najviše obrazovanje. Uopšte nije važno odakle potiču ili kakvi su im kultura ili akcenat, pod uslovom da se srode sa Trantom i da se poistovete sa njegovom civilizacijskom ulogom. To je, upravo, ono što i čini Carstvo jedinstvenim. Spoljni svetovi su po pravilu spokojniji kada osetniji deo administratora, koji na njima predstavlja carsku vlast, čine njihovi vlastiti ljudi, bilo po poreklu bilo po vaspitanju."

Seldon se ponovo zbuni. Ovo je bilo još nešto o čemu nikada nije razmišljao, i on se za trenutak zapita da li iko može biti uistinu veliki matematičar ukoliko je matematika jedino što mu je stvarno blisko. "Da li su takva saznanja šire rasprostranjena?" upita on.

"Pa, rekla bih da nisu", odgovori Dors nakon kraćeg promišljanja. "Postoji toliko stvari koje je potrebno dokučiti, da se specijalisti, jednostavno, svojim specijalnostima brane kao štitom protiv potrebe da bilo šta znaju o bilo čemu drugom. Prosto, nastoje da ne budu zagušeni."

"Ali vama su te stvari poznate."

"Da, ali to je, opet, moja specijalnost. Ja sam istoričar koji se bavi izučavanjem uspona Kraljevstva Trantor - pri čemu su, upravo, njegovi upravljački metodi bili ono što je proširilo njegov uticaj i omogućilo prerastanje iz kraljevskog u carski Trantor."

Gotovo kao da se obraća samom sebi, Seldon primeti: "Kako je samo pogubna prekomerna specijalizacija! Rasparčava svekoliko znanje na milion komadića, i prepušta ih sebi samima!"

Dors sleže ramenima. "A šta bi se, uopšte, tu moglo učiniti? Ipak, vidite, ukoliko već Trantor teži da na svoje univerzitete privuče talente iz Spoljnih svetova, mora im dati nešto za uzvrat - budući da ih je iščupao iz korena i doveo u jednu tuđu sredinu do

neverovatnosti veštačkog ustrojstva i neuobičajenih pravila ponašanja. Ovde sam već dve godine, i moram priznati da se još nisam sasvim privikla. Možda nikada ni neću. Ali s druge strane, budući da ne nameravam da postanem vladin administrator, ni ne pokušavam da od sebe prinudno načinim Trantorkinju.

Ono, pak, što Trantor nudi zauzvrat nisu samo najviši položaji, poprilična moć, i razume se, novac, već takođe, sloboda. Dok ovde stiču znanja, studenti su slobodni da kažu sve najgore o vladi, da organizuju nasilne proteste protiv njene politike, kao i da razrađuju vlastita gledišta i teorije. Sve im je to ovde moguće, i uistinu, ne mali broj ih i dolazi ovamo kako bi mogli iskusiti taj osećaj slobode."

"Pretpostavljam", primeti Seldon, "da je to korisno jer istovremeno smanjuje napetost. Izrazivši sva svoja nezadovoljstva, proživевši sva lična zadovoljenja kojima teži mladi revolucionar, kada dođe vreme da zauzmu svoja mesta u carskoj hijerarhiji sasvim su spremni da se potčine i žive dalje u punom konformizmu."

Dors potvrdno klimnu. "Sasvim je moguće da ste u pravu. U svakom slučaju, iz svih navedenih razloga vlada veoma pažljivo nastoji da sačuva slobodu univerziteta. Uopšte nije reč o vladinom smislu za trpeljivost - već o njenoj mudrosti."

"Ukoliko, Dors, ne nameravate da postanete vladin administrator, šta, zapravo, nameravate da postanete?"

"Istoričar. Držaću predavanja, kao i pisati vlastite knjige."

"Nije bogzna šta, čini se."

"A ni ne donosi bogzna koliko novca, Hari, što je još važnije. Što se položaja tiče, potrebno je laktarenje koje bih veoma volela da izbegnem. Srela sam podosta ljudi na položaju, ali i dalje tražim neki na kojem bih bila srećna. Položaj nije nešto na čemu možete mirno sedeti; potrebna je stalna borba, kako ne biste potonuli. Čak i carevi, većinom, ne okončavaju svoju karijeru u miru... No, jednog ću se dana, po svoj prilici, vratiti na Sinu i raditi kao profesor."

"A činjenica da ste obrazovanje stekli na Trantoru odrediće vam i položaj."

Dors se nasmeja. "Verovatno je tako, ali ko će na Sini za to mariti? To vam je prilično zaostao svet, prepun farmi i sa mnogo stoke, kako četvonožne tako i dvonožne."

"Neće li vam tamo biti dosadno, posle Trantora?"

"Da, ali na to i računam. A ako baš postane odveć dosadno, pa, uvek bih se mogla domoći kakve stipendije da tu i tamo obavim neko malo istorijsko istraživanje. To vam je prednost moje profesije."

"Od matematičara se, s druge strane, očekuje da samo sedi za kompjuterom i smišlja", primeti Seldon sa prizvukom gorčine, upravljene na nešto što ga nikada ranije nije morilo. "Pošto već pomenusmo kompjutere..." On naglo zastade. Doručak su već odavno bili završili, i on tek sada po prvi put pomisli da ona, najverovatnije, ima i drugih obaveza.

Ali kako se činilo, Dors nije ispoljavala nikakvu preteranu žurbu. "Pa? Pošto već spominjemo kompjutere?"

"Da li bi bilo moguće da dobijem dozvolu da koristim istorijsku biblioteku?"

Sada je ona za trenutak oklevala. "Pa, mislim da bi se to moglo srediti. Ukoliko budete radili na programima iz matematike, verovatno će vas smatrati pridruženim članom nastavničke porodice, te mogu zatražiti da vam izdaju dozvolu. Ipak..."

"Ipak?"

"Ne bih želela da povredim vaša osećanja, ali vi ste matematičar i, kako sami maločas rekoste, raspoložete tek oskudnim znanjima iz istorije. Da li biste umeli da se snađete u istorijskoj biblioteci i da se kako valja koristite njome?"

Seldon se nasmeši. "Pretpostavljam da se služite kompjuterima poput onih u matematičkoj biblioteci."

"Tako je, ali programi za svaku specijalnost imaju vlastite vijuge. Ne znate ništa o standardnim referencijalnim knjigama, o metodima brzog prosejavanja podataka i odbacivanja nepotrebno... Moguće je da i u mraku pronađete nešto o hiperboličkom intervalu..."

"Mislite, o hiperboličkom integralu", prekide je Seldon blago. Dors se ni ne osvrnu na njegovu upadicu. "Ali bilo bi vam potrebno, po svoj prilici, i više od dva dana da pronađete nešto o odredbama Poldarškog ugovora."

"Pa, pretpostavljam da bih mogao naučiti."

"Ukoliko... Ukoliko..." Dors kao da se zbunila. "Ukoliko to stvarno želite, nešto bih vam predložila. Ja vodim jednonedeljni kurs - po

jedan čas dnevno, besplatno - o tome kako se koristi biblioteka. Kurs je namenjen brucošima. Ne bi li vam se činilo pomalo ispod časti da prisustvujete jednom takvom kursu - mislim, u društvu brucoša? Počinje kroz tri nedelje."

"Možete mi davati i privatne časove." I samog Seldona pomalo iznenadi sugestivnost koju je uneo u svoj glas.

Njoj to nije promaklo. "Skona sam da vam odgovorim potvrdno, ali smatram da bi vam više koristio redovan način. Tokom kursa, znate, korišćićemo biblioteku, i na kraju nedelje od vas će se očekivati da pronađete izvestan podatak na neku određenu temu od istorijskog interesa. Sve vreme biste se ogledali sa drugim studentima na kursu, i to bi vam bez sumnje pomoglo da bolje savladate pruženo znanje. Privatni časovi bili bi manje delotvorni, uveravam vas. S druge strane, potpuno shvatam sve teškoće nadmetanja sa brucošima: ukoliko vam ne pođe za rukom da držite korak s njima, mogli biste se osetiti poniženim. Ne zaboravite, naime, da su oni - za razliku od vas, po svemu sudeći - već stekli određena znanja iz osnova istorije."

"Nemam ih, zaista. I nikakvo 'po svemu sudeći' nije potrebno spominjati u vezi s tim. Ali zaista se ne plašim nikakvog nadmetanja, i neću mariti ako se čak i osetim poniženim - pod uslovom da uspem da se obučim u stručnom pribavljanju referencijalnih istorijskih podataka."

Seldonu je postajalo sve jasnije da mu se ova mlada žena dopada, i da će sve učiniti da iskoristi priliku da upravo od nje dobije potrebnu obuku. Ali isto tako, bilo mu je već potpuno jasno da je u sebi došao do prekretnice.

Haminu je, naime, obećao da će pokušati da iznađe mogućnost za praktičnu primenu psihoistorije; bilo je to, međutim, obećanje koje je dao umom, ali ne i srcem. Sada, pak, osećao je kako u njemu raste rešenost da se sa psihoistorijom - ukoliko to bude bilo potrebno - stvarno uhvati ukoštac, ne bi li je načinio delatnom. I to je, sasvim moguće, proisteklo iz utiska koji je na njega ostavila Dors Venabili.

Da li je, možda, i sam Hamin računao s tim? Hamin je, konačno se prelomi Seldon, zaista bio izvanredna ličnost.

19.

Kleon I beše upravo završio večeru koja je, na žalost, predstavljala deo državničkih poslova. Večera je značila gubljenje vremena sa raznim zvaničnicima - nikoga među njima niti je znao, niti prepoznavao - uz prosipanje fraza koje je trebalo da svakom od njih pruže podršku i na taj način ojačaju njihovu lojalnost prema Kruni. Isto tako, to je značilo da će mu hrana biti poslužena mlaka, i da će se još više ohladiti pre no što bude bio u stanju da uzme prvi zalogaj.

Mora da postoji način da se sve to izbegne! Da, na primer, najpre pojede nešto u svojim odajama, uz prisustvo dvojice ili trojice najbližih saradnika u čijem društvu bi mogao sasvim da se opusti, a da tek potom dođe na formalnu večeru na kojoj bi bio poslužen tek ponekom probranom voćkom. Naročito je voleo kruške. Ali ne bi li to povredilo njegove goste, koji bi carevo oklevanje da večera s njima mogli protumačiti kao smišljenu uvredu?

Supruga mu je, dakako, u tom smislu bila potpuno beskorisna, budući da bi njeno prisustvo samo pojačalo njegovo neraspoloženje... Oženio se njome samo zato što je pripadala jednoj moćnoj disidentskoj porodici, od koje se moglo očekivati da će, zahvaljujući tom braku, prigušiti svoja otpadnička raspoloženja, mada se Kleon svesrdno nadao da, bar njegova supruga, neće to učiniti. Bio je, stoga, savršeno zadovoljan što mu supruga vodi svoj vlastiti život, u svojim posebnim odajama, osim, dakako, kada su u pitanju bili neophodni napori da stekne naslednika; jer, uistinu, nije mu nimalo bila po volji. I sada, pošto je dobio naslednika, mogao je sebi dopustiti da je sasvim zapostavi.

Pošto je ubacio u usta šačicu badema koje je poneo sa sobom digavši se od trpeze, on pozva: "Demerzele!"

"Da, sire?"

Na svaki Kleonov poziv Demerzel se, uvek, smesta pojavljivao. Bez obzira na to da li se uvek nalazio na domaku careva glasa, ili ga je podanički instinkt upozoravao da će carev poziv doći kroz nekoliko trenutaka, nije bilo značaja; činjenica je da se uvek javljao na poziv, i to je, pomisli Kleon dokono, bilo najvažnije. Dabome, bilo je dana kada je Demerzel morao odsustvovati zbog neodložnih državnih

poslova. Kleon je takva Demerzelova izbivanja iskreno mrzeo: osećao je u takvim trenucima nekakvu neobičnu nelagodnost.

"Šta se dogodilo s onim matematičarem? Zaboravio sam mu ime."

Demerzel, koji je bez sumnje tačno znao koga je car čoveka imao na umu, želeo je, međutim, da dobije u vremenu i proveri koliko je pouzdano carevo sećanje, te stoga upita: "Na kog matematičara mislite, sire?"

Kleon nestrpljivo odmahnu rukom. "Onog predskazivača. Onog s kojim sam se sreo."

"Mislite, onog koga smo pozvali ovamo?"

"Pa, dobro, onog koga smo pozvali ovamo. Ipak, sreo sam se s njim. Koliko se sećam, trebalo je da se postaraš o njemu. Pa, jesi li?"

Demerzel nespokojno pročisti grlo. "Sire, pokušao sam."

"Ah! To znači da nisi uspeo, je li tako?" Na neki način, Kleon oseti zadovoljstvo zbog toga. Demerzel je bio jedini od njegovih najbližih saradnika koji je bio spreman da prizna svoje neuspehe. Ostali nikako nisu bili spremni da ih priznaju, i budući da je do promašaja dolazilo, naknadno ih je najčešće bilo veoma teško ispraviti. Možda je Demerzel mogao sebi dopustiti da bude iskren i zbog toga što je zaista retko omašivao. Da nije bilo Demerzela, pomisli Kleon pomalo tužno, moguće je da nikad ne bi saznao šta je, uopšte, iskrenost. Ali možda to nikada nijedan car nije ni saznao, i moguće je da je upravo to bio jedan od razloga što je Carstvo... On odagna od sebe takve misli, i iznenada uzburan ćutanjem svog upravnika dvora, a i želeći da iz njega istisne priznanje, pogotovo stoga što je upravo u sebi pohvalio Demerzelovu iskrenost, on oštro ponovi: "Pa, znači da si zaista omašio, je li tako?"

Demerzel, međutim, ne ustuknu. "Sire, omašio sam samo delimično. Mislio sam da bi njegov ostanak ovde na Trantoru, gde se susrećemo sa, ovaj, teškoćama, mogao pred nas postaviti i neke probleme. Bilo je lako doći do zaključka da bi znatno povoljnije bilo ukoliko bi se vratio na svoju rodnu planetu. I sam je nameravao da se tamo vrati već sledećeg dana, ali budući da se uvek može dogoditi nešto nepredviđeno - na primer, da naprasno odluči da produži svoj boravak na Trantoru - udesio sam da ga dvojica mladih

snagatora 'podstaknu' da otputuje tog istog dana."

"Znači, Demerzele, održavaš veze i sa 'snagatorima'?" Kleona je, očito, ta stvar počela da zabavlja.

"Veoma je važno sire, imati pri ruci razne vrste ljudi, budući da se svaka vrsta može, na svoj način, korisno upotrebiti - pri tom, 'snagatori' nisu među njima najnevažniji. Međutim, plan nije uspeo."

"Kako to?"

"Zaista neobično, ali Seldon je, nekako, uspeo da s obojicom iziđe na kraj."

"Matematičar, vičan uličnim tučama?"

"Po svemu sudeći, matematika i borilačke veštine međusobno se ne isključuju. Ustanovio sam, mada, na žalost, ne na vreme, da je njegov rodni svet, Helikon, više poznat po borilačkim veštinama nego po matematičkim dostignućima. Činjenica da to nisam pravovremeno ustanovio sire, jasno kazuje da sam omašio, i sve što mogu sada da učinim jeste da vas najponiznije zamolim za oproštaj."

"Ali pretpostavljam, u tom slučaju, da je matematičar otputovao na svoj svet sutradan, kako je i nameravao?"

"Na žalost, incident je iskomplikovao stvari. Uzbunjen onim što se dogodilo, odlučio je da se ne vrati na Helikon, već da ostane na Trantoru. Možda ga je na to naveo i jedan slučajni prolaznik, koji se nekako zadesio na licu mesta u trenutku sukoba. Bila je to još jedna nepovoljna okolnost koja se nije mogla predvideti."

Car Kleon se odjednom namršti. "Znači da nam taj matematičar - kako mu ono beše ime?"

"Seldon, sire. Hari Seldon."

"Znači da nam je taj Seldon van domašaja."

"U izvesnom smislu da, sire. Uspeli smo da ustanovimo kuda se uputio, i sada je na Strilinškom univerzitetu. I sve dok je tamo ne možemo mu ništa."

Car uputi mrgodan pogled svom upravitelju dvora i lako se zacrvene. "Ne dopada mi se taj izraz - 'ne možemo mu ništa'. Ne bi smeo da postoji nijedan kutak u Carstvu do koga moja ruka ne može dosegnuti. Pa ipak, kažeš mi da upravo na mom vlastitom svetu postoji neko ko je za mene nedodirljiv. Pa to je nepodnošljivo!"

"Sire, razume se da ni Univerzitet nije van vašeg domašaja."

Možete poslati vojsku i tog Seldona izvući odande kada god to poželite. Međutim, učiniti to bilo bi... nepoželjno."

"Zbog čega, Demerzele, ne kažeš 'nepraktično'? Zvučiš mi poput tog matematičara, kada mi je govorio o svojim teorijama... Moguće je, ali nije praktično. I ja ti dođem kao neki car za koga je sve moguće, ali je, istovremeno, tek malo toga 'praktično'. No, ne zaboravi, Demerzele, ako osloboditi se tog Seldona nije 'praktično', kada si ti u pitanju stvari stoje potpuno obrnuto." Eto Demerzel odluči da ovu poslednju napomenu ostavi bez odgovora. 'Čovek u senci prestola' dobro je znao od kolike je važnosti za cara; i u nekim ranijim prilikama već je imao prilike da čuje slične pretnje. Čekao je, ćutke, da Kleona mine gnev. Dobujući prstima po doručju naslonjače u kojoj je sedeo, car napokon upita: "Pa, onda, od kakve nam koristi taj matematičar može biti na Strilinškom univerzitetu?"

"Pa, sire, možda bismo baš iz ovog sleđa nesrećnih okolnosti mogli izvući najveću korist. Sada, kada se nalazi na Univerzitetu, moguće je da donese odluku da ipak nastavi rad na svojoj psihoistoriji."

"Iako, kako je rekao, smatra da nije ni od kakve praktične koristi?"

"Možda greši, i možda će to i sam uskoro uvideti. Ukoliko do toga dođe, već ćemo se postarati da nađemo način da ga odande izvučemo. Moguće je, čak, da pod izmenjenim okolnostima odluči da nam se dragovoljno stavi na raspolaganje."

Car neko vreme ostade zadubljen u misli, a onda naglo upita: "A šta ako ga neko uzme pod svoje, pre no što nama to pođe za rukom?"

"Kome bi, sire, to još moglo biti od interesa?" upita Demerzel milozvučnim glasom.

"Pa, gradonačelniku Vaju, na primer", odgovori Kleon, odjednom podigavši ton. "On i dalje sniva o tome da stane na čelo Carstva."

"Godine su mu, sire, već poprilično istupile kandže."

"Ne nasedaj na to, Demerzele."

"Pored toga, sire, ne postoji nijedan osnov za pretpostavku da bi mu Seldon mogao biti od interesa; čak, ni da je uopšte čuo za njega."

"Ama hajde, Demerzele. Budući da su do nas doprili izveštaji o

Seldonovom Saopštenju, siguran sam da je to slučaj i sa Vejem. Budući da smo mi uočili moguću Seldonovu važnost, izvesno je da ni Vaj ne bi morao biti daleko od toga."

"Ukoliko bi do toga došlo", odgovori Demerzel, "ili ukoliko bi, čak, postojali razumni izgledi da do toga dođe, stekli bismo sva prava da preduzmemo energične mere."

"Koliko energične?"

Demerzel odvratil oprezno: "Moglo bi se sasvim uspešno zastupati stanovište da je neuporedivo bolje ne imati Seldona uopšte, nego imati ga u Vajevim rukama. To znači, sire, osloboditi ga se zauvek."

"Misliš, skratiti ga za glavu?" upita Kleon.

"Ako blagoizvolite da se tako izrazite, sire", zaključil Demerzel.

20.

Hari Seldon se zavalil u naslonjaču u udubljenju u biblioteci koje su mu dodelilil posredstvom Dors Venabili. Osećao je kako nezadovoljstvo u njemu raste.

U stvari, mada je upravo izraz 'nezadovoljstvo' bio taj koji je u sebi upotrebil da opiše stanje u kome se nalazil, bilo mu je sasvim jasno da on jedva da iskazuje njegova prava osećanja. Nije bio samo nezadovoljan; bio je, zapravo, ispunjen ljutnjom, i to utoliko više što ni sam nije umeo da odredi na šta je ta ljutnja upravljena. Da li je u pitanju bila istorija? Ili njeni pisci i tumači? Ili, čak, svetovi i ljudi koji su stvorilil istoriju?

Ali ma šta da je bio uzročnik njegove ljutnje, to više nije bilo važno. Ono što je bilo bitno bila je činjenica da su mu njegove beleške bile beskorisne, da su sva njegova skorašnja saznanja bila beskorisna, da je, kako mu se činilo, sve bilo beskorisno.

Evo, već čitavil šest nedelja nalazil se na Univerzitetu... Uspeo je da mu već u samom početku bude stavljen na raspolaganje konpjuterski sistem i odmah je počeo da ga koristi - bez ikakvil uputstava, služeći se samo instinktom koji je još više razvil godinama se baveći matematičkim radom. Kompjuter je bio dosta spor i često je zastajkivalo, ali s druge strane, bilo je i nečeg prijatnog u osećanju da lagano i postepeno otkriva puteve koji će mu

omogućiti da dobije odgovore na postavljena pitanja.

A onda dođe ona sedmica obuke sa Dors, što mu omogući da se upozna sa nekoliko prečica koje će mu olakšati rad, ali što mu, isto tako, donese i dve vrste neugodnih saznanja. Prvu vrstu činili su povremeni pogledi što su mu ih krišom upućivali brucoši na kursu, ne skrivajući svoje nipodaštavanje zbog njegovih godina, i ispoljavajući gotovo neprikriveno nezadovoljstvo zbog toga što je Dors, obraćajući mu se, to uvek činila upotrebljavajući titulu 'doktor'.

"Ne bih želela da pomisle", objasni mu ona jednom prilikom, "da ste neki zaostali, večiti student koji je rešio da se bavi istorijom jer ne zna ni za šta bolje."

"Ali čini mi se da ste im to već u dovoljnoj meri dali na znanje. Rekao bih da bi puko 'Seldone' sada već bilo sasvim dovoljno."

"Ne bi", odvrati Dors i odjednom se nasmeja. "Pored toga, dopada mi se da vas oslovljavam sa 'dr Seldone'. Dopada mi se, naime, kako me pri tom, svaki put, nekako unezvereno pogledate."

"Imate krajnje neobičan smisao za sadistički humor."

"Želite li da me ga lišite?"

Iz nekog razloga, i on se nasmeja na ovu njenu primedbu. U svakom slučaju, sasvim bi prirodno bilo da je odbacila svaku primisao da se radi o sadizmu s njene strane. Osetio je, stoga, zadovoljstvo što je prihvatila ovakvu vrstu razgovora i što mu je uzvratila ravnom merom. Ta ga je pomisao, prorodno, dovela do narednog pitanja. "Igrate li tenis ovde na Univerzitetu?"

"Imamo teniske terene, ali ja ne igram."

"Odlično. Naučiću vas. A kada prođete kroz moju obuku, oslovljavaću vas sa 'profesore Venabili'."

"Ali tako me već ionako oslovljavate u učionici."

"Iznenadili biste se kada biste čuli kako to smešno zvuči na teniskom terenu."

"Pa, možda će mi se i dopasti."

"U tom slučaju, potrudiću se da ustanovim šta bi vam se još moglo dopasti."

"Vidim da imate krajnje neobičan smisao za lascivan humor."

Budići da je svesno uputila loptu na taj deo terena, on spremno uzvratil: "Želite li da me ga lišite?"

Ona se samo nasmeja, ali kasnije, na teniskom terenu, začuđujuće se dobro snašla.

"Jeste li sigurni da nikada niste igrali tenis?" upita on, dahćući, nakon jedne odigrane partije.

"Sasvim sigurna", odgovori ona.

Drugo neugodno saznanje bilo je nešto intimnije prirode. Pošto je savladao osnovne metode istorijskog istraživanja, ponovo se - nasamo - vratio svojim ranijim pokušajima da iskoristi kompjuterske memorije. Reč je, jednostavno, o sasvim drugačijem veštačkom umu no što su bili oni kojima se koristio u svojim matematičkim operacijama. Kompjuter je, dakako, bio podjednako logičan, budući da se njime mogao koristiti, bez zastajkivanja i bez grešaka, u bilo kom smislu u kome bi to pozeleo; međutim, u pitanju je bila suštinski različita vrsta logike od one na koju je bio navikao.

Ipak, uz pomoć neophodnih objašnjenja ili bez njih, spoticao se ili se kretao bez poteškoća, nikakvih rezultata, jednostavno, nije bilo.

Nelagodnost koju je počeo da oseća došla je do izražaja i na teniskom terenu. Dors je veoma brzo uznapredovala, do te mere da više nije bilo potrebno da joj dobacuje lake lopte, kako bi imala vremena da im proceni pravac i daljinu. Zahvaljujući tome, brzo je zaboravljao da je ona ipak početnik i sve češće je svoju ljutnju unosio u udarce, ispaljujući put nje lopte kao da je u pitanju iznenada očvrslu laserski zrak.

Jednom takvom prilikom Dors se dokotrlja do mreže i primeti: "Sasvim mi je shvatljivo da poželite ponekad da me ubijete, budući da mora da vas živcira što tako često promašujem. Ali kako to da vam se dogodi, maločas, da mi za samo nekoliko centimetara promašite glavu? Mislim, niste me ni dotakli. Zar ne umete bolje da ciljate?"

Zaprepašćen, Seldon pokušava da objasni, ali mu samo pođe za rukom da izgovori nekoliko nepovezanih rečenica.

"Dobro, nije važno", prihvati ona. "Budući da mislim da je za danas bilo dosta, pođimo lepo i istuširajmo se, a potom popijmo negde čaj - ili šta vam je već volja; iskoristićemo tu priliku i vi ćete mi mirno objasniti šta je to što, zapravo, pokušavate da ubijete. Ukoliko zaista nije u pitanju moja jedna glavica, i ukoliko iz sebe ne istresete

pravu žrtvu svojih nastojanja, moram priznati da će s druge strane mreže stajati suviše opasna osoba kojoj ne bih bila nimalo rada da poslužim kao meta."

Dok su pili čaj, Seldon joj se poveri. "Dors, pretraživao sam razne istorije, jednu za drugom; pretraživao i obrstio. Priznajem, nisam imao dovoljno vremena za temeljita proučavanja. Ipak, čini mi se da jedna stvar postaje sve očiglednija: sve knjige, mahom, govore o samo nekoliko stvari."

"Ali to su ključne stvari. One, zapravo, koje čine istoriju."

"To je samo izgovor. Sve se one naslanjaju jedna na drugu. U ovoj Galaksiji postoji dvadeset pet miliona svetova, a u značajnijoj meri u knjigama se pominje jedva dvadeset pet."

"Čitali ste samo knjige o opštim galaktičkim istorijama", napomenu Dors. "Valjalo bi da zavirite i u posebne istorije nekih od manjih svetova. Na svakom od njih, ma koliko malen bio, decu najpre podučavaju o zbivanjima iz njihove vlastite istorije, pre no što ih upute u to da, osim njihovog, postoje i drugi svetovi širom Galaksije. Nije li istina da i vi, čak i sada, neuporedivo više znate o svom Helikonu, nego o Trantoru ili, na primer Velikom međuzvezdanom ratu?"

"Ta vrsta znanja takođe je ograničena", primeti Seldon sumorno. "Poznajem geografiju Helikona i poznate su mi i priče o njegovom naseljavanju; dosta znam i o nepriličnim, neodgovornim postupcima planete Jenisek - našeg tradicionalnog neprijatelja, mada nam naši učitelji obazrivo saopštavaju da treba isključivo da upotrebljavamo izraze poput 'tradicionalni suparnik'... Međutim, još nigde nisam ništa našao o doprinosu Helikona opštoj galaktičkoj istoriji."

"Možda ga nije ni bilo."

"Ne budite smešni... Sigurno ga je bilo. Možda to samo nije bilo nešto naročito, možda nisu bile u pitanju velike svemirske bitke u kojima je i Helikom uzeo učešća, ili ozbiljniji ustanci ili mirovni ugovori. Možda se na Helikonu nikad nije javio niko ko bi težio za carskim tronom... Međutim, mora da je bilo bar nekog njegovog uticaja. Izvesno je, nigde se ništa ne može dogoditi a da se posledice toga ne osele i drugde. Pa ipak, ništa slično nisam bio u mogućnosti da pronađem... Evo, Dors, da to ovako objasnim. Kada

je matematika u pitanju, sve što je u vezi s njom moguće je naći u kompjuterima; svekoliko naše znanje, sve do čega smo došli tokom dvadeset hiljada godina. U istoriji, međutim, to nije slučaj. Istoričari vrše izbor, hotimično ili ne; stvar je međutim u tome što je kod svih njih izbor uvek isti." "Ali Hari", odgovori Dors, "matematika predstavlja sređeni poredak ljudskih saznanja. Jedna stvar proističe iz druge. Postoje definicije i aksiomi, i svi su sa njima upoznati. Sve je to... jedinstvena celina. Istorija je, međutim, nešto drugo. Ona je izraz nesvesnog delanja i mišljenja triliona ljudskih bića. Sledstveno tome, istoričari moraju da vrše izbor."

"U pravu ste", priznade Seldon, "ali ukoliko želim da razradim zakone psihoistorije, moram saznati sve o istorijskim zbivanjima."

"U tom slučaju, nikada vam neće poći za rukom da formulišete zakone psihoistorije."

Bilo je to juče. Ovog časa, Seldon je sedeo u naslonjači u svojoj niši u biblioteci, pošto je proveo još jedan potpuno neuspešan dan, i u ušima mu je sve vreme odzvanjao Dorsin glas: "U tom slučaju, nikada vam neće poći za rukom da formulišete zakone psihoistorije."

Takvog je mišljenja i sam bio, od početka, i da nije bilo Haminove ubeđenosti u suprotno, kao i njegove neobične sposobnosti da svoje uverenje prenese i na Seldona, i dalje bi bio tog mišljenja.

Uprkos svemu, međutim, nije mogao od svega dići ruke. Da li je, ipak, postojalo neko rešenje?

Možda... Ali za sada, nije mu bio na tragu.

5. GORNJA STRANA

TRANTOR... Gotovo da nikad, živopisno, nije bio predstavljen kao svet viđen iz svemira. Već mnogo vekova bio je u opštu svest čovečanstva utisnut kao zasvođen svet, nalik kakvoj ljudskoj košnici. Postojala je, međutim, i njegova spoljašnja strana; još ima holografskih snimaka načinjenih iz svemira, koji planetu prikazuju u različitim stepenima pojedinosti (vidi ilustracije 14 i 15). Treba, stoga, imati u vidu da su površine iznad svodova, kao i međuprostori ogromnog grada i atmosfera iznad njih - ono što se u svoje vreme nazivalo Gornjom stranom - predstavljali...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

21.

Ipak, narednog dana Hari Seldon se opet obreo u biblioteci. Pre svega, bilo je tu obećanje koje je dao Haminu. Obećao mu je da će pokušati, i sada nije mogao sebi dopustiti da to učini sa pola srca. Pored toga, i samom je sebi nešto dugovao. Najzad, nikako se nije mogao pomiriti sa porazom. Ne, bar, na samom početku. Ne, bar, dok je još sa dosta pouzdanja mogao sebi reći da sledi bar neki trag.

I tako, zurio je u spisak knjiga koje još nije proučio, nastojeći da odredi koja bi mu od njih, od te jedva svarljive količine, mogla, nekim slučajem, najviše koristiti. Upravo je zaključio da odgovor glasi 'nijedna od njih ponaosob', odlučivši, istovremeno, da je jedino rešenje da prelista svaku od njih, kad začu tiho kucanje na zidu udubljenja u kome je sedeo.

On podiže pogled i ugleda smeteno lice Lisunga Rande, kako zuri u njega kroz otvor niše. Seldon je već poznavao Randu; s njim ga je upoznala Dors (kao i sa još nekim osobama), pa su, čak, u nekoliko navrata, i zajedno obedovali.

Randa, nastavnik psihologije, bio je čovek omanjeg rasta, nizak i debeljuškast, s okruglim i vedrim licem i gotovo večitim osmehom. Imao je žućkast ten i uske oči, toliko karakteristične za ljude na milionima svetova. Ljudi tog soja bili su Seldonu veoma dobro

poznati, budući da je među njima bio popriličan broj izvanrednih matematičara, a takođe, često je imao priliku da vidi i njihove holograme. Ipak, na Helikonu nikada nije sreo nijednog od tih Istočnjaka. (Tako su ih nazivali po navici, mada niko nije znao zbog čega; bilo je govora o tome da taj naziv nije bio baš omiljen među samim Istočnjacima, mada nikome nije bilo jasno zbog čega.)

"Ima nas na milione na Trantoru", objasnio mu je Randa, smešeći se bez i najmanje primese samosvesnosti, budući da Seldon, kada su se prvi put sreli, nije uspeo da prikrije svoje iznenađenje. "Naći ćete ovde i podosta Južnjaka - tamne boje kože, sa kratkom kovrdžavom kosom. Da li ste već upoznali nekog od njih?"

"Na Helikonu nisam imao prilike", promrmlja Seldon.

"Znači, dakle, na Helikonu su svi Zapadnjaci? Baš glupavo! Ali nije važno. Postoje razne vrste." (On prepusti Seldonu da razmišlja o činjenici da su postojali Istočnjaci, Južnjaci i Zapadnjaci, ali ne i Severnjaci. Pokušao je, potom, da odgovor na to pronade u knjigama koje je proučavao, ali bez ikakvog uspeha.)

Sada ga je, međutim, Randino dobrodušno lice posmatralo sa gotovo dirljivom zabrinutošću. "Jeste li dobro, Seldone?" upita on.

Seldon se zablenu u njega. "Jesam, naravno. A zbog čega ne bih bio?"

"Samo sam sledio zvuke, prijatelju. Stenjali ste."

"Stenjao?" Seldon ga odmeri pogledom punim neverice, i izvesne povređenosti.

"Dabome, ne odveć glasno. Otprilike ovako", Randa stisne zube i iz dubine grla ispusti prigušen, mada oštar zvuk. "Ali ukoliko mi se samo pričinilo, molim vas da me izvinite zbog ovog mog nenamernog upada. Još jednom, molim vas, izvinite."

Seldon odmahnu glavom. "Sve je u redu, Lisunže. Ponekad, zaista, kako su mi već rekli, ispuštam slične zvuke. Ali uveravam vas da to činim sasvim nesvesno. Prosto, dođe mi samo od sebe."

"A da li vam je, možda, poznato zbog čega do toga dolazi?"

"Jeste. Usled osećanja osujećenosti. Osujećenosti."

Randa se naže prema Seldonu i još više spusti glas. "Smetamo ljudima ovde. Hajdete, pođimo u salon pre no što nas odavde izbace."

U salonu, pošto su naručili dva topla napitka, Randa nastavi: "Mogu li vas zapitati, naprosto iz profesionalne zainteresovanosti, zbog čega se osećate osujećenim."

Seldon sleže ramenima. "Zbog čega se bilo ko, uopšte, oseća osujećenim? Nastojim da obavim nešto, u čemu ne postížem ama baš nikakav napredak."

"Ali vi ste matematičar, Hari. Zbog čega bi bilo šta u istorijskoj biblioteci izazivalo u vama osećanje osujećenosti?"

"A šta ste vi radili tamo?"

"Išao sam prečicom ka mestu na kome sam se uputio, kada sam začuo kako... stenjete. Sada, vidite", nasmeja se on, "Više uopšte nije reč o prečici, već o mom ozbiljnom zastanku, zbog čega se, dakako, nipošto ne žalim."

"I ja bih želeo da sam samo prolazio pokraj istorijske biblioteke... Međutim, nastojim da rešim neki matematički problem za koji su mi potrebna neka znanja iz istorije, mada, bojim se, nikako da se uhvatim ukoštac s njim."

Randa se zagleda u Seldona s neuobičajeno svečanim izrazom lica, a onda reče: "Oprostite mi, ali moram rizikovati da vas povredim. Znao sam, potražio sam u kompjuteru podatke o vama."

"Podatke o meni?" Seldon razrogači oči. Bilo je sasvim očito da se ozbiljno naljutio.

"Eto, povredio sam vas. Međutim, znate, moj stric je takođe matematičar. Možda ste, čak, čuli za njega: Kijangtov Randa."

Seldon ostade bez daha. "Vi ste rođak tog Rande?"

"Tako je. On je stariji brat mog oca, i bio je veoma nezadovoljan mnome što nisam pošao njegovim stopama - znate, nije imao dece. Pomislio sam da bi mu moglo biti milo što sam se upoznao s jednim matematičarem i poželeo sam da se, ukoliko to bude moguće, pohvalim poznanstvom s vama, te sam otišao u matematičku biblioteku da pogledam šta bih mogao pronaći o vama."

"Tako... Znači, zbog toga ste tamo bili. Pa, žao mi je. Pretpostavljam da niste pronašli ništa čime biste se mogli hvalisati."

"Grešite. Naprotiv, bio sam impresioniran. Istina, nisam baš bio u stanju da se razaberem u pogledu onoga što čini suštinu vaših radova, ali ipak, shvatio sam da podaci govore sve najbolje o vama."

A kada sam pregledao najnovije vesti, ustanovio sam da ste učestvovali na Dekadnoj konvenciji početkom ove godine. I tako... Ali šta zapravo znači 'psihoistorija'? Očigledno, prvi deo kovanice ozbiljno podstiče moje zanimanje."

"Vidim da vam je reč 'psiho' posebno zapela za oko."

"Ukoliko sasvim ne grešim, čini mi se da nastojite da proračunate buduće tokove istorije."

Seldon umorno klimnu. "To je, manje ili više, ono čemu se psihoistorija bavi, ili bar, čime nastoji da se pozabavi."

"Ali u pitanju je, zapravo nešto ozbiljno?" Randa se nasmeši.

"Ne bacate li, zapravo, samo štapiće?"

"Bacam štapiće?"

"Imao sam u vidu jednu igru kojom se deca zabavljaju na mojoj rodnoj planeti, Hopari. Igra se odnosi na predskazivanje budućnosti, i ukoliko ste pronicljiv momak možete je sasvim lepo iskoristiti. Recite, samo, nekoj majci da će joj kćer izrasti u lepoticu i da će se udati za nekog bogatuna, i smesta ćete od nje dobiti kolač, ili čak, neku paru. Razume se, neće čekati da proveri da li će se vaše predskazanje obistiniti da bi vas darivala; nagrada vam sledi samo zato što ste takvo predskazanje uopšte načinili."

"Shvatam... Ne, ne bacam štapiće. Psihoistorija vam je, zapravo, prilično apstraktna disciplina. U stvari, sasvim apstraktna. Nije je moguće, ni na koji način, praktično primeniti, osim..."

"Aha, tu smo. Izuzeci su uvek najinteresantniji."

"Osim što bih zaista voleo kada bih je učinio stvarno delatnom. Možda, ukoliko bih bolje poznao istoriju..."

"Ah! Znači, zbog toga ste počeli da proučavate istoriju?"

"Tako je, ali me to još ni do čega nije dovelo", odvrati Seldon setno. "Toliko se toga tokom istorije zbilo, i toliko je malo o svemu tome rečeno."

"I zbog toga se osećate osujećenim?"

Seldon potvrdno klimnu.

"Ali Hari", primeti Randa, "ovde ste tek nekoliko nedelja!"

"Tako je, ali već sasvim dobro uviđam..."

"Besmisleno je bilo šta tvrditi posle samo nekoliko nedelja. Moguće je da čitav život provedete, da biste načinili tek neki maleni

napredak! Moguće je, čak, da će biti potreban napor čitavih nekoliko naraštaja sposobnih matematičara da bi se načinio stvarni proboj."

"Svestan sam toga, Lisunže, ali to ipak ne čini da se bolje osećam. Želeo bih da sam, lično, načinim neki vidljivi napredak."

"Pa, neće vam pomoći ni to da sami sebe izluđujete! Ali ukoliko bi vam to pomoglo da se osetite bolje, dopustite mi da vam ukažem na primer jednog daleko manje složenog problema nego što je ljudska istorija - kojim se proučavaoci bave, bez ikakvog napretka, već ni sam ne znam koliko dugo vremena. Poznato mi je sve izbliza, jer se na tome radi upravo ovde na Univerzitetu, i jer jedan od mojih bliskih prijatelja neposredno u tome učestvuje. I vi govorite o osujećenosti! U stvari, vi i ne znate šta je prava osujećenost!"

"O čemu je reč?" Seldon odjednom oseti kako se u njemu budi radoznalost.

"O meteorologiji."

"Meteorologiji!" Seldon ne uspe da priguši blago razočaranje.

"Ne krivite lice. Evo, pogledajte i sami. Svaki naseljeni svet ima svoju atmosferu. Atmosfera svakog sveta ima određeni sastav; svaki svet ima svoje temperaturne razlike, svoju karakterističnu rotaciju i periode obilaska oko svoje matične zvezde; isto tako, i određeni stepen nagnutosti ose, kao i određeni odnos kopnenih i vodenih površina. Imamo dvadeset pet miliona svetova, i svaki je na svoj način osoben. Međutim, nikome još nije pošlo za rukom da iznađe neko opšte pravilo, koje bi važilo za sve njih."

"Razlog tome je što ponašanje atmosfere lako zapada u haotična stanja. To je svima poznato."

"Upravo to tvrdi i moj prijatelj, Jenar Legen. Upoznali ste ga."

Seldon se za trenutak zamisli. "Onaj visoki momak? Sa dugačkim nosom? Onaj što baš nije pričljiv?"

"Da, baš taj... A Trantor, pri svemu tome, predstavlja i zagonetku veću no bilo koji drugi svet. Prema starim zapisima, u prvim danima naseljavanja klimatske okolnosti na njemu bile su sasvim normalne. A onda, stanovništvo je stalo da se množi i gradovi da se dižu u sve većem broju; utrošak energije ubrzano je rastao, i sve je više toplote počelo da otiče u atmosferu... Područja prikrivena ledom su se smanjivala, oblaci postajali sve gušći, i klima je postajala sve gora.

Zahvaljujući tome, krenulo se ispod površine, čime je bio započet zlokoban ciklus. Što su klimatski uslovi postajali gori, ljudi su se sve predanije ukopavali u zemlju, počevši, konačno, da zasvođuju nebo; klima se, za sve to vreme, sve više pogoršavala. Trantor je vremenom postao svet gotovo stalno prekriven oblacima, sa čestim kišama - ili, kada bi dovoljno zahladnelo, i snežnim padavinama. Problem je bio u tome što nikome nije polazilo za rukom da ustanovi zbog čega se sve to događa. Nikome nije polazilo za rukom da objasni zbog čega se klima pogoršala, niti da bar u razumnoj meri uspe da, iz dana u dan, prognozira vremenske promene."

Seldon neodlučno sleže ramenima. "Zar je to baš toliko važno?"

"Za meteorologe to jeste važno. I zbog čega se oni, suočeni sa svojim problemom, ne bi smeli osećati osujećeni, bar onoliko koliko se vi osećate osujećenim kada je vaš problem u pitanju? Ne smete biti toliko samoživi!"

Seldon se odjednom priseti oblaka i neprijatne promrzlosti na putu do Carske palate.

"Pa, šta su na kraju preduzeli u vezi s tim?" upita on.

"Pa, ovde na Univerzitetu razrađen je, u tom smislu, jedan veliki projekat, i Jenar Legen postao je deo istraživačke grupe. Prema njihovom mišljenju, ukoliko bi im pošlo za rukom da otkriju razloge za tako oštre vremenske promene na Trantoru, bili bi na najboljem putu da upoznaju suštinske zakone meteorologije uopšte. Legen za tim žudi s istom strašću s kojom vi žudite da otkrijete zakone te svoje psihoistorije. Iz tog razloga, upravo, postavio je neverovatnu zbirku svih vrsta instrumenata na Gornjoj strani... znate iznad ovih veštačkih svodova. Do sada, međutim, nije bilo nikakvog napretka. I ako je, bez ikakvog ishoda, toliko naraštaja uložilo toliko napora u istraživanje atmosfere, kako se, onda, vi možete žaliti što ništa niste postigli u svojim nastojanjima za nekoliko pukih nedelja?"

Randa je, dabome, bio u pravu, pomisli Seldon; zaista je grešio i bio nerazuman. Pa ipak... Ipak... Hamin bi bez sumnje taj naučnički neuspeh u rasvetljavanju jednog problema predstavio kao još jedan znak opšteg pogoršanja u ovim vremenima. Možda je, što se toga tiče, bio u pravu, s tim što je on na umu imao sveopšte pogoršanje i što je govorio u opštim okvirima. Što se njega lično tiče, Seldon nije

osećao nikakvo umanjenje svojih sposobnosti i svojih mentalnih moći.

"Hoćete li da kažete da se ljudi penju na svodove i izlaze na otvoreno sa njihove spoljašnje strane?" upita on iznenada se zainteresovavši.

"Da. Izlaze na Gornju stranu. Dosta je zanimljivo. Najveći broj rođenih Trantoraca ne bi ni pomislio da to učini: jednostavno, ne vole da zalaze na Gornju stranu. Već na samu pomisao na tako nešto hvata ih vrtoglavica. Većina onih koji rade na tom meteorološkom projektu potiču sa Spoljnih svetova."

Seldon baci pogled kroz prozor, na travnjake i mali vrt univerzitetskog kruga, obasjane svelošću bez senki i neizložene prekomernoj žezi, i zamišljeno primeti: "Ne znam da li smem kriviti Trantorce što uživaju u svim pogodnostima zasvođenog sveta, ali pretpostavljam da bi puka radoznalost trebalo da bar neke među njima navede da se popnu na Gornju stranu... U svakom slučaju, ja osećam takvu radoznalost."

"Mislite li time da kažete da bi vas zanimalo da pogledate Gornju stranu?"

"Pa, verujem da bi me zanimalo. Kako se može dospeti na Gornju stranu?"

"Ništa lakše. Popnete se liftom, otvorite jedna vrata, i tu ste. Ja sam već bio tamo gore. Sve je nekako... drukčije."

"Pa, možda će mi to pomoći da bar za neko vreme odvojim misli od psihoistorije." Seldon uzdahnu. "Sigurno je da mi neće škoditi."

"S druge strane", primeti Randa, "moj je stric imao običaj da kaže: 'Sva znanja čine jedinstvenu celinu.' Pa, možda je bio u pravu. Možda bi vam nešto iz meteorologije moglo pomoći da se bolje razaberete u svojoj psihoistoriji. Moguće je, zar ne?"

Seldon se jedva primetno nasmeši. "Mnogo šta je moguće." A u sebi dodade: Ali nije ostvarljivo.

22.

Dors je to, izgleda, iskreno zabavljalo. "Meteorologija?"

"Tako je", potvrdi Seldon. "Za sutra su predviđeni neki radovi, i ja nameravam da pođem tamo gore s grupom."

"Jeste li se već umorili od istorije?"

Seldon sumorno klimnu. "Da, jesam, i promena će mi dobro doći. Pored toga, Randa mi je napomenuo da je reč o jednom problemu koji nadilazi matematiku, i da će mi dobro činiti da shvatim da moj položaj nije ni po čemu jedinstven."

"Nadam se, samo, da ne patite od agorafobije."

Seldon se nasmeši. "Ne, ne patim, ali shvatam zbog čega me to pitate. Randa mi reče da Trantorci neretko pate od agorafobije i da baš ne zalaze rado na Gornju stranu. Pretpostavljam da se osećaju nelagodno bez svog zaštitnog omotača."

Dors potvrdno klimnu. "Ovde je to sasvim prirodno, međutim, popriličan broj Trantoraca takođe možete sresti na mnogim planetama širom Galaksije - kao turiste, administratore, vojnike. Pored toga osećaj agorafobije nije tako redak ni na Spoljnim svetovima."

"Moguće je da ste u pravu, Dors, ali ja, u svakom slučaju, nisam podložan agorafobiji. Radoznao sam, i budući da smatram da bi mi mala promena dobro došla, poći ću sutra gore."

Dors je za trenutak oklevala. "Trebalo bi da vam se pridružim, ali baš sutra imam krcat dan... Ipak, budući da ste otporni na agorafobiju neće biti nikakvog problema i možda ćete se čak lepo provesti. Ah, da: bilo bi dobro da se držite bližu meteorologa. Čula sam već da su se neki ljudi izgubili tamo gore."

"Vodiću računa. Ima već dosta vremena kako mi nije pošlo za rukom da se negde zaista izgubim."

23.

Jenar Legen uvek je delovao nekako turobno. Razlog tome nije bio njegov izgled: izgledao je sasvim pristojno. Razlog tome nisu bile ni njegove obrve, koje su bile guste i same po sebi dosta tamne. Razlog tome, zapravo, nalazio se u činjenici da su mu iste te obrve osetno štrčale iznad duboko usađenih očiju - kao i u dugačkom, prilično istaknutom nosu. Posledica toga bila je da je uvek delovao nekako neveselo. U očima mu nije titrao osmeh i kada bi progovorio, što se baš nije često dešavalo, iz sebe je ispuštao dubok, snažan glas, iznenađujuće zvonak s obzirom na njegovo mršavo telo.

"Seldone", primeti on, "biće vam potrebna znatno toplija odeća od te koju imate na sebi."

"Oh?" odvrati Seldon i obazre se oko sebe.

Bila su tu još dva muškarca i dve žene koje je trebalo da pođu sa Legenom i Seldonom, koji su, baš kao i sam Legen, preko lake satenske trantorske odeće navukli debele džempere - što su se, takođe, ne sasvim neočekivano, isticali jarkim bojama i veoma smelim šarama. Samo se po sebi razume - nijedan od njih nije ni u najmanjoj meri bio sličan drugom.

Ogledavši se, Seldon reče: "Izvinite, nisam znao... Ali ne raspoložem nikakvom drugom pristalom odećom."

"Ja ću vam je pozajmiti. Čini mi se da tu negde imam još nešto... Da, evo je. Malo je iznošena, ali bolje išta no ništa."

"U ovakvim džemperima ume da bude i neprijatno toplo", primeti Seldon.

"Ovde, da", odgovori Legen. "Ali na Gornjoj strani uslovi su sasvim drukčiji. Hladno je i vetrovito. Šteta što i za vas nisam nabavio debele čarape i čizme. Tamo gore bez sumnje bi vam dobro došle."

Sa sobom su povezli i jedna kolica s instrumentima, koje su, sada, pojedinačno isprobavali sa, prema Seldonovom mišljenju, nepotrebnom sporošću.

"Je li i na vašoj rodnoj planeti hladno?" upita ga Legen.

"Samo na pojedinim njenim delovima, naravno", odgovori Seldon. "Onaj deo Helikona sa koga potičem ima blagu klimu, kao i dosta kiša."

"Šteta. Moguće je da vam se ne dopadne kako izgleda tamo gore."

"Verujem da ću biti u stanju da izdržim onoliko koliko ćemo se tamo zadržati."

Pošto su konačno obavili pripreme, malena grupa uđe u jedan lift na kome je stajala oznaka: SAMO ZA SLUŽBENE SVRHE.

"To je zato što lift vodi pravo na Gornju stranu", objasni mu jedna od dveju mladih žena. "Gore se ne zalazi bez nekog valjanog razloga."

Seldon nije ranije sreo tu mladu ženu, ali je čuo da je oslovljavaju

imenom Klauzija. Nije, međutim, znao da li joj je to bilo lično ime, ili prezime, ili možda, nadimak.

Lift se ni po čemu nije razlikovao od drugih, kojima se Seldon već vozio, bilo ovde na Trantoru, bilo na Helikonu (s izuzetkom, razume se, antigravitacionog lifta koji su Hamin i on jednom prilikom koristili); utisak je, međutim, menjalo saznanje da ih vodi iznad svodova i u prazninu, tako da se u njemu osećao kao u kakvom svemirskom brodu.

Seldon se nasmeja u sebi. Zaista, luckasta pomisao.

Lift je lako podrhtavao, što Seldona namah podseti na Haminove reči o sveopštem galaktičkom propadanju. Legen je, zajedno sa dvojicom muškaraca i drugom od dveju žena, stajao nepomično i kao zaleđen, kao da su rešili da ni na šta ne misle i ništa ne čine sve dok ne stignu na odredište, ali ga je Klauzija sve vreme krišom pogledavala, kao da je na njemu našla nešto što je na nju ostavilo dubok utisak.

Seldon se naže prema njoj i šapatom joj se obrati (kao da ne želi da remeti mir ostalih): "Koliko visoko treba da se uspnemo?"

"Visoko?" ponovi ona. Govorila je normalnim glasom, očigledno se ne osvrćući na potrebu za tišinom koju su drugi osećali. Izgledala je prilično mladoliko, i Seldonu odjednom pade na pamet da je možda tek brucoš. Možda je, zapravo, služila samo kao ispomoć.

"Pa, potrajaće. Gornja strana mora da se nalazi veoma visoko."

Za trenutak, delovala je zbunjeno. A onda dodade: "Ah, ne. Uopšte nije visoko. Samo, krenuli smo sa najdonjeg sprata. Čitav Univerzitet nalazi se na najdonjem spratu. Potrebno nam je poprilično energije, a što ste dublje dole, i energija je jeftinija."

"Sve je u redu", odjednom se oglasi Legen. "Stigli smo. Ali najpre da iznesemo opremu."

Lift se zaustavi uz blaki tresak i velika vrata se odmah širom raskrilšte. Temperatura istog časa pade i Seldon brzo zavuče ruke u džepove, zadovoljan što na sebi ima džemper. Hladan vetar stade da mu mrsi kosu, i on pomisli kako bi mu šešir ovde dobro došao. Gotovo istog časa Legen izvuče neki zamotuljak ispod svog džempera, odmota ga i stavi kapu na glavu. Ostali pođoše za njegovim primerom.

Samo je Klauzija oklevala. Taman je nameravala da i ona stavi kapu na glavu, a onda se odjednom predomislila i ponudila je Seldonu.

Seldon, međutim, odmahnu glavom. "Ne mogu uzeti vašu kapu, Klauzija."

"Samo je uzmite. Ja imam dugačku kosu, i ona će mi sasvim dobro poslužiti. Vaša je, međutim, kratka, i pomalo... proređena."

Seldon požele da se žestoko usprotivi njenim rečima, i u nekoj drugoj prilici bi to svakako i učinio. Sada, međutim, samo dohvati kapu i promrmlja u pola glasa: "Hvala vam... Ali ukoliko vam bude hladno, vratiću vam je."

Možda ipak i nije baš bila tako mlada. Možda je tako delovala zbog svog okruglog, bebastog lica. A pošto mu je skrenula pažnju na svoju kosu, on zapazi da je sva u veoma privlačnim riđastosmeđim prelivima. Takvu kosu nije još nikad video ni kod koga na Helikonu.

Ovde na Otvorenom bilo je oblačno, baš kao što je bilo i onda kada su ga preko otvorenog prostora vodili put Carske palate. Međutim, ovog je puta bilo osetno hladnije nego tada, i Seldon zaključio da je razlog tome što su se u međuvremenu za šest nedelja primakli zimi. A i oblaci su bili gušći nego onda; dan je, isto tako, bio znatno sivlji i delovao je nekako preteće - ili je to, ipak, bilo samo stoga što je za samo nekoliko časova trebalo da nastupi noć? Ipak, po svoj se prilici ne bi uspeli ovamo da obave neki važan posao, a da sebi pri tom ne ostave dovoljno vremena da rade po dnevnoj svetlosti. Ili su, pak, očekivali da će im za predviđeni posao biti potrebno veoma malo vremena.

Pomislio je, u jednom trenutku, da ih zamoli da ga detaljnije upute u stvari, ali mu onda na pamet pade da im možda baš ne bi bilo zgodno da mu u ovom času odgovaraju na pitanja. Svi su nekako delovali kao da se nalaze u nekom posebnom raspoloženju, pri čemu se to raspoloženje kretalo od ushićenosti do ljutnje.

Seldon je stoga rešio da malo bolje osmotri mesto na kome se obreo.

Stajao je na nečemu za šta je zaključio da bi moralo biti od bezobličnog metala; takav je, bar, utisak stekao na osnovu zvuka koji je izazvao kada je, kradom, nekoliko puta lupnuo nogom po podlozi.

Međutim, metalna površina očigledno je bila nečim presvučena, budući da su za njim, dok je po njoj hodao, ostajali tragovi stopala. Metalna podloga nesumnjivo je bila prekrivena bilo prašinom, bilo nekim drugim tananim prahom.

Pa, najzad, što da ne? Teško je bilo i zamisliti da bi se neko peo ovamo samo da počisti. Iz čiste radoznalosti, on se saže da prstima opipa prah pod svojim nogama.

Klauzija mu se, međutim, u međuvremenu približila i, videvši čime se bavi, primeti poput kakve domaćice zatečene usred posvemašnjeg nereda u kući: "Povremeno počistimo ovo mesto, pre svega zbog instrumenata. Na drugim mestima na Gornjoj strani još je mnogo gore, ali to i nije toliko važno. Do toga, znate, dolazi usled izolacije."

Seldon nešto progunđa u znak odgovora i nastavi da se obazire oko sebe. Nije bilo ni najmanje izgleda da shvati čemu sve služe instrumenti, koji su delovali kao da su iznikli iz tankog tla (ukoliko se ono, uopšte, moglo tako nazvati). Nije imao blagog pojma čemu služe, niti kakva su merenja obavljali.

Sada se u njegovom pravcu uputio i sam Legen. Dizao je i ponovo spuštao stopala s kranjom obazrivošću, i Seldon za trenutak pomisli da to čini zato da ne bi poremetio rad instrumenata. Istog časa, on stavi sebi u zadatak da se i sam postara da ubuduće hoda na taj način.

"Hej! Seldone!"

Seldonu se baš ne dopade ton njegovog poziva, i on se hladno odazva: "Da, dr Legene?"

"Pa, dobro, dr Seldone", ispravi se on pomalo nestrpljivo. "Onaj mali Randa reče mi da ste matematičar."

"Tačno."

"Dobar matematičar?"

"Voleo bih da je tako, ali to je nešto što bih vam teško mogao garantovati."

"I zanimaju vas teško svarljivi problemi?"

"Upravo sam suočen s jednim takvim", odgovori Seldon svesrdno.

"I ja sam suočen s jednim. Pa, slobodni ste da razgledate

unaokolo. Ukoliko imate bilo kakva pitanja, naša stažistkinja, Klauzija, naći će vam se pri ruci. Možda ćete biti u mogućnosti da nam pomognete."

"Bilo bi mi veoma drago, ali znate, o metereologiji nemam ni pojma."

"Ne mari, Seldone. Voleo bih, jednostavno, da malo pogledate unaokolo, i da potom porazgovaramo o nekim mojim matematičkim proračunima."

"Stojim vam na usluzi."

Legen se okrenu, i njegovo mrgodno lice kao da se još više natušti. Zastavši, za časak, on se ponovo obrati Seldonu: "Ukoliko vam postane hladno - zaista hladno - vrata lifta su otvorena. Samo uđite u njega i pritisnite duge sa oznakom: UNIVERZITET. Lift će vas odvesti pravo dole i potom se automatski vratiti po nas. Klauzija će vam već pokazati - ukoliko zaboravite."

"Neću zaboraviti."

Ovog puta on se konačno udalji, i Seldon ostade zagledan u njegova leđa, osećajući kako mu se ledeni vetar s lakoćom probija kroz debeli džemper. Klauzija mu priđe s leđa, lica blago zarumenjenog usled vetra.

"Čini mi se da je dr Legan zbog nečeg nespokojan", primeti Seldon. "Ili je, možda, u pitanju njegov uobičajeni odnos prema životu?"

Ona se zakikota. "On zaista uvek izgleda nespokojan, ali sada to i jeste."

"Zbog čega?" upita Seldon bez ikakvih zadnjih misli.

Klauzija se obazre preko svog ramena, dok joj je vetar vitlao bujnu kosu. "Ne bi baš trebalo da sam u to upućena", objasni ona, "ali, eto, ipak mi je poznato. Dr Legen je proračunao da će se baš danas, i baš u ovo vreme, u oblacima javiti pukotina i stoga je odlučio da pri sunčevoj svetlosti, obavi neka posebna merenja. Međutim... pa, pogledajte kakvo je vreme."

Seldon s razumevanjem klimnu.

"Ovde gore imamo postavljene holovizijske prijemnike, tako da mu je bilo poznato da je oblačno - čak i više nego obično - ali mislim da je očekivao da će se ispostaviti da nešto nije u redu s

instrumentima, i da će greška biti u njima a ne u njegovim proračunima. Međutim, sve do ovog trenutka nisu uspeli da ustanove da je došlo do ikakvog poremećaja u radu instrumenata."

"I to je, onda, razlog što izgleda toliko nesrećno."

Pa, ne bi se baš moglo reći da ikada izgleda srećno.

Škiljeći očima, Seldon se ponovo obazre oko sebe. Uprkos oblacima, svetlost je bola oči. On odjednom primeti da površina na kojoj je stajao nije sasvim ravna. Stajao je na jednom malom ispupčenju, i svuda oko njega, dokle mu je god pogled dopirao, nalazila su se druga brojna ispupčenja, različite širine i visine.

"Ova vaša Gornja strane ne izgleda baš ravnomerno ustrojena", primeti on.

"Pa, verovatno, najvećim delom. Takvom su je sazdali."

"Iz nekog posebnog razloga?"

"Ne, ne verujem. Jednom su mi, međutim, objasnili - i ja sam se ovako ogledala oko sebe, i postavljala sebi isto pitanje - da su na Trantoru najpre počeli sa zasvođivanjem trgova, tržišnih centara, sportskih borilišta i sličnih stvari; potom su stali da dižu svodove i nad čitavim gradovima, tako da je uskoro svodova bilo posvuda, različitih veličina i visina. A kada su ih, napokon, međusobno spojili, izgledali su kao nasumice razbacani; u međuvremenu se, pak, došlo do zaključka da baš tako i treba da bude."

"Hoćete da kažete da je upravo nešto što je nastalo sasvim slučajno, počelo da se doživljava kao izraz tradicije?"

"Pa, pretpostavljam - ukoliko baš želite da to tako objasnite."

(Ukoliko se nešto, pomisli Seldon, što je nastalo čistim sticajem okolnosti, potom počne posmatrati kao izraz tradicije, koju potom ništa, ili gotovo ništa, ne može osporiti, zar to ne bi mogao biti slučaj i sa zakonima psihoistorije? Dalovalo mu je to krajnje uprošćeno, ali opet, koliko li je samo zakona postojalo, takođe krajnje uprošćenih? Milion? Milijardu? Zar nije bilo samo nekoliko opštih zakona, iz kojih su ti brojni uprošćeni zakoni mogli biti posledično izvedeni? Može li se to uopšte odrediti? Za trenutak, zadubljen u misli, gotovo da je i zaboravio na ledeni vetar.)

Ali Klauzija ga je bila itekako svesna, i uzdrhtavši od hladnoće, primeti: "Baš je gadno. Mnogo je bolje pod svodovima."

"Jeste li rođeni ovde?" upita Seldon.

"Na Trantoru? Jesam."

Prisetivši se šta mu je Randa rekao o agorafobičnosti Trantoraca, on puta: "Kako se osećate ovde gore?"

"Odvratno", odgovori Klauzija, "ali želim da se izborim za naučnu titulu, da se specijalizujem i da dobijem odgovarajući položaj, i kako dr Legen tvrdi da ništa od toga nije moguće bez bar malo rada na terenu... Evo me, tu sam, iako mrzim ovo mesto iz dna duše, naročito kada je ovako hladno. Usput, budući da je ovde toliko hladno, verovatno da ni u snu ne biste pomislili da na ovim svodovima ima i vegetacije. Jesam li u pravu?"

"Zaista je ima?" On je oštro pogleda, podozrevajući da je u pitanju nekakva neslana šala, smišljena s jedinim ciljem da ga izvrgnu poruzi. Međutim, izgledala je sasvim bezazleno... Ipak, nije umeo da odredi koliko je ta bezazlenost bila stvarna, a koliko tek svojstvena njenom bebastom licu.

"Pa, razume se! Čak i ovde oko nas, razume se, kada je toplije. Jeste li primetili kakvo je tle ovde? Mi ga povremeno čistimo, kao što sam vam već rekla, zbog radova koje ovde obavljamo, ali na drugim mestima prašine ima u izobilju, pogotovo u udubinama na spojevima svodova. Tamo ima zaista zanimljivog bilja."

"Ali otkud se ovde stvorila prašina?"

"Dok su još svodovi prekrivali samo pojedine delove planete, vetar je nanosio prašinu na njih, malo po malo. Potom, kada je Trantor postao sav prekriven svodovima i kada su niži spratovi počeli sve više da se ukopavaju ispod površine tla, poprilične količine zemlje, ukoliko je to bilo moguće, bile su izbačene i prenesene na gornje površi svodova."

"Ali zar nije pretila opasnost da se svodovi survaju pod tolikim teretom?"

"Ne, nije, zaista. Svodovi su izuzetno čvrsti, i pored toga, poduprti na mnogo mesta. Prema jednom starom filmskom zapisu, prvobitna je namera bila da se na gornjim površinama svodova gaje usevi, ali se potom ispostavilo da je mnogo delatnije činiti to ispod svodova. Kvaščanu hranu i alge takođe je bilo moguće odgajati ispod svodova, kako bi se smanjila površina zemljišta koje su zahtevali

uobičajeni usevi, te je odlučeno da se Gornja strana prepusti svojoj sudbini. Na Gornjoj strani, znate, postoji i životinjski svet - leptirovi, kukci, miševi, zečevi. I to u ne malom broju."

"Ali zar se ne može dogoditi da korenje ovdašnjeg bilja ošteti svodove?"

"Već hiljadama godina je tako. Svodovi se održavaju tako da se korenju ne dozvoljava da se razraste. Većinom ovde raste trava, ali ima i drveća. Bili biste u prilici da ih i sami vidite, samo da smo u nekom toplijem godišnjem dobu, ili da smo nešto dalje na jugu, ili da ste u svemirskom brodu." Ona ga, za časak, pogleda krajičkom oka, i upita: "Jeste li imali priliku da posmatrate Trantor kada ste se ovamo spuštali iz svemira?"

"Ne, Klauzija, moram priznati da nisam. Hiperbrod, iz nekog razloga, nikad nije bio u povoljnom položaju za promatranje. A da li ste vi ikad osmotrili Trantor iz svemira?"

Ona se bledo osmehnu. "Nikad nisam kročila u svemir."

Seldon se još jednom obazre oko sebe. Sivilo, posvuda.

"Prosto ne mogu da poverujem", zaključio on. "Mislim, da ovde na Gornjoj strani postoji biljni svet."

"Ipak je tako. Čula sam kako govore - ljudi poput vas, iz Spoljnih svetova, koji jesu videli Trantor iz svemira - da se ova planeta presijava u zelenom, da izgleda kao kakav travnjak, budući da je mahom prekrivena travom i niskim žbunjem. U stvari, postoji i drveće. Čak, nedaleko odavde, postoji i jedan čestar. Videla sam ga svojim očima. Čini ga, u celosti, zimzeleno drveće, visoko, čak, i do šest metara."

"Gde se nalazi?"

"Ne možete ga videti odavde. Tamo je, na suprotnoj strani svoda. Čestar je..."

Poziv je bio jedva čujan. (Seldon tek tada postade svestan da su se, dok su razgovarali, udaljili iz neposredne blizine drugih članova grupe). "Klauzija! Vрати se ovamo. Potrebna si nam."

"A-ha!" odazva se Klauzija. "Dolazim... Izvinite, dr Seldone. Ali moram da idem." I ona otrča, uspevajući da stupa po tlu lakim korakom, uprkos svojim debelim, krznom postavljenim, čizmicama.

Da li se to, ipak, sve vreme izmotavala s njim? Nije li, možda,

namerno, jednom lakovernom strancu ulivala u glavu čitavu hrpu besmislica, tek šale radi? Poznato je da su se takve stvari već dešavale na mnogim svetovima i u sva vremena. To što je izgledala kao slika i prilika istinske čestitosti nije baš ništa moralo da znači; u stvari, uspešni pripovedači lažnih priča posebno su nastojali da uvežbaju upravo najnevinije izraze lica.

Imajući to u vidu, bilo je sasvim umesno zapitati se da li na Gornjoj strani zaista postoji drveće visoko šest metara? Ne razmišljajući mnogo, Seldon se uputi u pravcu najvišeg svoda koji se mogao videti na obzorju, obgrlivši sam sebe rukama kako bi se bar malo zagrejao. Ali popriličnu hladnoću osećao je i na nogama.

Klauzija mu nije ukazala ni u jednom posebnom pravcu. Mogla je, prosto, da mu nagovesti pravac u kome se nalazilo drveće, ali, eto, nije. Ali zbog čega nije? I da bi sve došlo na svoje mesto, iznenadni poziv bio je dovoljan da ga ostave samog.

Svodovi su se više protezali u širinu nego u visinu, što je bez sumnje pogodovalo kretanju po njima, budući da bi u suprotnom čovek nailazio na neuporedivo veće teškoće. S druge strane, opet, njihova blaga kosina jednostavno je značila da je neophodno prevaliti popriličnu razdaljinu, pre no što bi se stiglo do najviše tačke svoda i odatle, sa najboljim pogledom, osmotrila čitava okolina.

I evo, konačno mu se ukazala druga strana svoda na koji se uspeo. Za trenutak, Seldon se osvrnu kako bi se uverio da je i dalje u stanju da vidi meteorologe i njihove instrumente. Bio se već poprilično od njih udaljio; još ih je mogao videti u njihovoj udolini, mada ne sasvim jasno. Vrlo dobro!

Njegovom pogledu ne ukaza se nikakav čestar, nikakvo drveće; samo još jedno ulegnuće, koje je krivudalo između dva svoda. Duž obeju strana te neobične brazde tle je bilo deblje, povremeno prekriveno zelenim mrljama koje su mogle biti mahovina. Ukoliko bi nastavio tom brazdom, i ukoliko bi se dovoljno spustio u udolinu, i ukoliko bi sloj zemlje što je pokrivala gornju površinu svoda bio dovoljno debeo - pa, možda bi zaista mogao naleteti na drveće.

On se još jednom osvrnu, nastojeći da u svest utisne nešto osobito što bi mu kasnije poslužilo kao putokaz, ali sve što je mogao da vidi bile su kosine svodova, koje su se spuštale i ponovo

uzdizale. Suočen s tim, on stade da okleva; Dorsino upozorenje, koje mu je tada izgledalo kao sasvim suvišan savet, ovog časa dobi svoj puni smisao. Uprkos tome, činilo mu se sasvim nedvosmisleno da je brazda pred njim predstavljala neku vrstu puta. Ukoliko bi nastavio da se njome kreće, posle nekog vremena mogao se jednostavno okrenuti i istim putem se vratiti na sadašnje mesto.

I on odlučno krenu dalje, sledeći zaobljenu brazdu koja je vodila nadole. Iznad njega dopiralo je neko jedva čujno hućanje, ali on na njega ne obrati nikakvu pažnju. Bio je u sebi čvrsto odlučio da vidi to drveće, i jedino je to tog trenutka obuzimalo njegov um.

Mahovina je sada postajala sve deblja, prostirući se pod njegovim nogama kao deo kakvog tepiha; povremeno su se, takođe, počeli javljati i zamašnji travnati žbunovi. Uprkos svoj pustošnosti Gornje strane mahovina je bila izrazito zelene boje, i Seldonu u magnovenju sinu da jednu ovakvu, debelim slojevima zastrtu plenatu, najverovatnije zasipaju česte kiše.

Brazda je nastavljala da vijuga i ubrzo, tamo, baš naspram još jednog svoda, ukaza se neka tamna mrlja, jasno vidljiva spram sivog neba. Seldonu namah bi jasno da je konačno nabasao na drveće.

Istog časa, kao da je njegov um, pošto ga je oslobodio pogled na drveće, mogao početi da prima i druge utiske, Seldon konačno postade svestan hućanja koje je i ranije čuo, ali koje je, bez imalo razmišljanja, odstranio iz dvojih čula, naprečac pripisavši zvuk huku mašina. Ali sada zastade i ozbiljno se upita: da li je zaista u pitanju bio huk mašina?

A što da ne? Stajao je na jednom od bezbrojnih svodova, koji su prekrivali stotine miliona kvadratnih kilometara tog grada-sveta. Mora da je postojalo mnoštvo mašina, najrazličitijih vrsta, smeštenih tik ispod svodova - na primer, između ostalog, moćne sprave za provetravanje. Možda je, upravo, tek sada bilo moguće čuti ih kako rade, budući da ovamo nisu dopirali nikakvi drugi zvuci iz tog grada-sveta.

Nezgodna je, međutim, bila u tome što to hućanje koje se jasno čulo izgleda nije dopiralo odozdo. On, stoga, podiže pogled da osmotri avetinjski bezoblično nebo. Ništa.

Ipak je nastavio da pogledom pretražuje nebo, zagledajući duž

kosina što su stremile uvis, i onda, u daljini...

Ono što je ugledao bila je tek jedna tamna tačkica koja se jasno izdvajala naspram sive pozadine. I ma šta da je ta tačkica predstavljala, nije bilo nikakve sumnje da se kretala, kao da nastoji da utvrdi pravac, dok konačno nije nestala iza oblaka.

Istog časa, ni sam ne znajući zbog čega, pomisli: To mene traže!

I pre no što je uopšte mogao smisliti šta mu valja činiti, on učini nešto najprirodnije. Iz sve snage, očajnički, on potrča brazdom prema drveću, i da bi do njega stigao u najkraćem roku, skrenu nalevo i uz blagu kosinu jednog svoda, probijajući se kroz neko mrko, napola sasušeno, paprati nalik busenje, sa bodljikavim stabljicama sa svetlocrvenim zrnastim plodovima.

24.

Seldon zastade, dahćući, ispod jednog drveta, čvrsto se uhvativši za njega. Zatim stade pogledom da traga za letećim objektom, kako bi ga pravovremeno ugledao ukoliko se ponovo pojavi, kako bi se sklonio iza drveta, s njegove zadnje strane, poput kakve veverice.

Drvo je bilo hladno, kora mu je bila rapava, i nije mu pružala ništa - osim skrovišta. Razume se, drvo mu baš neće biti od velike pomoći ukoliko počnu da okolinu pretražuju toplotnim tragačem; s druge strane, pak, hladno stablo drveta možda bi moglo zavarati i sam toplotni tragač.

Tle je pod njegovim nogama, očito, bilo prekriveno podebljim zemljanim slojem. Čak i u tom trenutku, dok se skrivao, dok je nastojao da ugleda svoje progonitelje i da sam ostane neprimećen, nije mogao da se ne upita koliko je tle ovde bilo debelo, koliko je vremena bilo potrebno da se taj sloj nataloži, koliko je još drugih svodova u toplijim područjima Trantora nosilo šume na svojim plećima, kao i to da li je drveće raslo isključivo među brazdama, prepuštajući viša područja mahovini, travi i niskom žbunju.

A onda ponovo ugleda letelicu. Očigledno, nije u pitanju bio hiperbrod, čak ni međuplanetarni mlaznjak; u pitanju je, u stvari, bio brod za lokalne letove. Sasvim se jasno moglo uočiti blede svetlucanje jonskog mlaza koji je isticao iz šestougaoanog mlaznika na njegovom zadnjem delu, neutralizujući gravitacionu silu i

omogućavajući krilima da brod lagano održavaju u praznom prostoru, nalik na kakvu golemu ptičurinu što leti služeći se vazдушnim strujama. Bilo je to, nesumnjivo, vozilo koje se koristilo za izviđanje planetarnih površina.

Samo zahvaljujući oblacima nisu ga do sada opazili. Čak i da su upotrebili toplotne tragače, to bi im samo ukazalo na to da se dole, na svodovima, nalaze neki ljudi. Letelica bi, stoga, morala pokušati da proba da se spusti na debeli sloj prašine koji je prekrivao svodove, kako bi uopšte mogla ustanoviti koliko je ljudi tu bilo i, posebno, da li se među njima nalazio baš onaj za kojim je družina sa broda tragala.

Letelica se sada već osetno približila, ali to je značilo da više nije mogla ostati neprimećena. Huk motora ju je pre svega odavao, ali ih na brodu nisu mogli isključiti sve dotle dok su imali nameru da nastave sa traganjem. Seldon je dobro poznao ovakve letelice, jer ih je bilo poprilično kako na Helikonu tako i na drugim nezasvođenim svetovima, naročito u danima kada je nebo bilo prozračno i mnoge su, čak, bile u privatnom vlasništvu.

Ali od kakve su koristi ovakve letelice mogle biti na Trantoru, na kome se sav ljudski život odvijao pod svodovima, i gde su, gotovo stalno, gusti niski oblaci skrivali nebo na otvorenom - osim ukoliko nije bilo u pitanju nekoliko vladinih vozila upravo i namenjenim za ovakve svrhe, to jest, da uđu u trag prekršiteljima namamljenim na čistinu iznad svodova?

A što da ne? Vladine snage nisu imale pristupa na tle Univerziteta, ali možda upravo u ovom času, Seldon se nije ni nalazio na njemu. Nalazio se na spoljašnjoj strani svodova koja, sasvim moguće, nije spadala u nadležnost nijedne od mesnih vlasti. Bilo je, zaista, moguće da je carsko vozilo imalo pravo da se spusti na bilo koji deo svoda sa njegove spoljašnje strane, i da podvrgne saslušanju ili da ukloni svakoga ko bi se tu zatekao. Hamin ga ni na to nije upozorio, ali možda je, jednostavno, prevideo čitavu stvar.

Letelica mu se u međuvremenu još više približila, pretražujući i dalje okolinu poput kakve slepe ptičurine koja njuška svoj plen. Da li će im pasti na pamet da pomnije pretraže i ovo drveće ovde? Da li će se spustiti, i uputiti nekog vojnika da se probije kroz čestar?

Ako tako zaista postupe, šta mu valja činiti? Bio je nenaoružan, i sva njegova hitrina i borilačka veština bili bi mu potpuno nekorisni pred neizdržljivim bolom što ga izaziva neutronska bič.

Izgleda, ipak, da nisu nameravali da se spuste. Ili su propustili da uoče vrednost drveća kao mogućeg skrovišta...

Ili...

Jedna sasvim nova misao potpuno ga obuze. Šta ako to, uopšte, nije bila nikakva letelica za gonjenje? Šta ako je letelica, zapravo, bila samo deo meteoroloških ispitivanja? Nesumnjivo, meteorolozi bi mogli biti itekako zainteresovani da ispituju i gornje slojeve atmosfere.

Da li je, skrivajući se od letelice, sve vreme izigravao preispoljnu budalu?

Nebo je, u međuvremenu, postajalo sve tamnije. Ili je sloj oblaka postajao sve gušći, ili se, što je bilo verovatnije, bližila noć.

Istovremeno, postajalo je sve hladnije, i nesumnjivo, biće sve hladnije i hladnije. Da li je trebalo da ostane ovde i da se smrzne, samo zato što se pojavila neka savršeno bezazlena letelica, izazvavši u njemu paranoidni strah kakav nikada ranije nije iskusio? Snažan podsticaj da izađe iz svog skrovišta i vrati se u meteorološku stanicu odjednom ga celog preplavi.

Na kraju krajeva, kako je onaj čovek od koga je Hamin toliko zazirao - onaj Demerzel - uopšte mogao znati da će se, baš u ovom trenutku, Seldon naći na Gornjoj strani, izložen prepadu?

U trenutku, ova mu se misao učini potpuno prihvatljiva, i on, drhteći od hladnoće, načini pokret kao da će se izvući iz svog skrovišta iza drveća. Istog časa, međutim, opet se povuče, jer se letelica ponovo pojavila, sada bliža no ijednog trenutka pre toga. Nije na njoj uspevao da uoči ništa što bi ga uverilo da je namenjena meteorološkim ispitivanjima. Nije uzimala uзорke, obavljala merenja, ili jednostavno, vršila provere. Ali da se time i bavila, da li bi on bio u stanju da to uopšte uoči? Nije mu bilo poznato kakve je vrste instrumenata letelica mogla nositi, niti kako bi oni funkcionisali. Čak i da je obavljala neke meteorološke poslove, on, zacemento, to ne bi bio u stanju da neopozivo ustanovi... Stoga, da li je bilo umesno da se izloži riziku i stupi na otvoreno?

Najzad, šta ako Demerzelu jeste bilo poznato da će se on naći na Gornjoj strani, jednostavno zahvaljujući tome što ga je o svemu obavestio neki od njegovih agenata, prikriven na Univerzitetu, koji je i sam za to nekako dočuo? Lisung Randa, onaj vedri, uvek nasmešeni maleni Istočnjak, predložio mu je da pođe na Gornju stranu. Svesrdno se oko toga potrudio, iako pominjanje Gornje strane nije baš sasvim prirodno proisteklo iz njihovog dotadašnjeg razgovora; u najmanju ruku, bar, ne dovoljno prirodno. Da li je bilo moguće da je baš on bio vladin doušnik, i da je nekako stigao da upozori Demerzela?

Zatim, bio je tu i onaj Legen, koji mu je pozajmio džemper što ga je sada imao na sebi. Dakako, džemper mu je bio više nego neophodan, ali zbog čega mu Legen nije ranije rekao da će mu biti potreban, kako bi se sam mogao kako valja pripremiti za izlazak? Da li je bilo nečeg naročitog u džemperu koji je sada imao na sebi? Njegov je džemper bio sav u purpurnoj boji, dok su džemperu ostalih bili ispleteni, po trantorskoj modi, od jarkosvetlog materijala. Svako ko bi ih osmotrio iz visina lako bi razabrao zagasitu mrlju, sred ostalih znatno svetlijih, i ne bi mu bilo nimalo teško da raspozna da je upravo reč o osobi za kojom se traga.

A Klauzija? Ona je, navodno, došla na Gornju stranu radi obuke, kao i da pomogne drugim meteorolozima. Nije li bilo moguće da mu je pristupila, pavela s njim neobavezan i opušten razgovor, a onda ga mirno ostavila nasamo i pridružila se ostalima - samo stoga da bi ga potom bilo što lakše uočiti?

Kada već razmišlja o takvim stvarima, kako su stvari stajale kada je Dors Venabili bila u pitanju? Bilo joj je poznato da se sprema da pođe na Gornju stranu, i nije se tome usprotivila. Mogla je, čak poći s njim, ali se, eto, izgovorila zauzetošću.

U pitanju je bila zavera. Nema sumnje u to. Bio je sada sasvim ubeđen da je tako, te više nije moglo biti ni govora da iziđe iz svog skrovišta među drvećem. (Noge su mu bile već ledene, i činilo se da ni od kakve pomoći nije bilo da povremeno njima zatrupka po tlu.) I zar se ta letelica neće nikada udaljiti?

Tek što je to pomislio, huk motora postade prodorniji i letelica se diže put oblaka i ubrzo iščeze.

Seldon je napeto osluškivao, motreći na najmanji šum, nastojeći da se uveri da je letelica konačno otišla. Ali čak i tada, kada je postao potpuno siguran da je odletela, upita se nije li u pitanju bila samo varka, kako bi ga izvukli iz njegovog skrovišta. I on ostade ne mičući se, dok su minuti sporo proticali i noć nastavljala da se spušta.

Konačno, kada je sasvim postao svestan da bi ne izlazak na otvoreno značio da će se smrznuti, on iskoči iz svog skrovišta među drvećem, oprezno se obazirući unaokolo.

Skoro se već sasvim smračilo. Više nisu mogli otkriti njegovo prisustvo, osim pomoću toplotnog tragača, ali u tom slučaju, pravovremeno bi čuo huk motora letelice koja se vraća. On počeka nekoliko trenutaka, u blizini drveća, brojeći u sebi spreman da se na najmanji zvuk ponovo zavuče u svoje skrovište - mada ni sam nije umeo da objasni od kakve bi mu to koristi bilo ukoliko bi im pošlo za rukom da ga uoče.

Seldon se ponovo obazre oko sebe. Kada bi mogao pronaći meteorologe, sigurno bi od njih dobio neku ručnu svetiljku; više od toga, međutim, po svoj prilici, od njih nije mogao očekivati.

Još je bio u stanju da razabere okolinu, ali kroz samo četvrt časa, najdalje za pola sata kada se ponovo nađe na otvorenom, više ni to neće moći. Bez ikakvog svetla, i sa oblačnim nebom iznad, biće veoma mračno - naći će se u posvemašnjoj tmuni.

Obuzet iznenadnim očajanjem što će se naći u potpunom mraku, Seldon shvati da što pre mora naći brazdu kojom je dospeo ovamo, i potom se uputiti tragom otisaka vlastitih stopala. Stiskajući rukama sopstveno telo, kako bi se bar donekle zagrejao, on se konačno uputi pravcem u kome se, kako je mislio, nalazila ona brazda između dvaju ispupčenja svoda.

Moguće je, razume se, da nije postojala samo jedna brazda koja je vodila od čestara; međutim, pođe mu za rukom da uoči neke od stabljika sa zrnastim plodovima koje je primetio kada je ovamo dolazio, s tim što plodovi nisu više izgledali jarkocrveni, već potpuno crni. Nije više smeo da okleva ni trenutka. Morao je poći od pretpostavke da se nalazi na pravom putu. Što je brže mogao, stade se uspinjati kosinom što je vodila od brazde, rukovodeći se svojim

sve nemoćnijim vidom i vegetacijom pod nogama.

Ali ni u brazdi nije mogao ostati večito. Sećao se, sasvim dobro, da se popeo na najviše svodno ispupčenje koje je u tom trenutku imao u vidokrugu, kao i da je potom nabasao na brazdu koja se pod pravim uglom sekla sa linijom smera u kome se uputio. Imajući, dakle, to u vidu, trebalo je da sada skrene udesno, pa potom pod oštrim uglom ulevo, nakon čega bi trebalo da se nađe na stazi koja će ga odvesti pravo do meteorološke stanice.

Seldon načini zaokret ulevo, i podigavši pogled, ugleda luk svoda kako se nejasno ocrta nad tek nešto svetlijim nebom. Mora biti da je na pravom putu!

Ili su, ipak, to bile samo puste želje?

Nije mu, ipak, bilo druge do da pođe od pretpostavke da ne greši. Držeći sve vreme na oku najvišu tačku svoda, kako bi se, bar u razumnoj meri, mogao kretati u pravoj liniji, on pohita ka njoj što je brže mogao. Ali dok mu se postepeno približavao, budući da je svodno ispupčenje iz trenutka u trenutak postajalo sve veće, obrise naspram neba mogao je da razabere sa sve manje pouzdanosti. Uskoro je, međutim, ukoliko je bio na pravom putu, trebalo da počne da se uspinje blagom kosinom, i kada konačno dospe na zaravan trebalo bi da bude u prilici da sagleda i suprotnu stranu svoda i, u daljini, svetla meteorološke stanice.

U mrkloj, gotovo mastiljavoj tmuni, nije bio u stanju da odredi po kakvom tlu korača. Poželevši da ima bar nekoliko zvezda, da mu pomognu svojom bledom svetlošću, on se zapita da li se upravo ovako osećaju ljudi koji ne vide. I on ispruži ruke ispred sebe, baš kao da su u pitanju bili kakvi pipci.

Iz časa u čas postajalo je sve hladnije, i povremeno bi zastajkivao da svojim toplim dahom koliko-toliko zagreje prste, stavljajući, potom, obe šake ispod miške. Sasvim iskreno je poželeo da to isto može učiniti i sa nogama. Ukoliko bi sada počelo nešto da pada, to bi zacelo bio sneg - ili, još gore, susnežica.

Napred... Samo napred. Bilo je to jedino što mu je još preostalo.

Konačno, učini mu se da je počeo da se spušta. Ali ili je i to bila samo posledica njegovih pustih želja, ili je, zaista, već bio dospeo na vrh ispupčenja... Seldon zastade. Ukoliko je zaista dospeo na vrh

svoda, u tom bi slučaju već morao da ugleda svetla u meteorološkoj stanici. Ili bi, bar morao da ugleda svetiljke samih meteorologa, kako svetlucaju i plešu poput svitaca.

On zatvori oči, kao da bi hteo da se privikne na tminu, a onda pokuša ponovo; bio je to, međutim, očajnički pokušaj. Kada je zatvorio oči tmina nije postala ništa gušća nego kada ih je držao otvorenim, a kada ih je ponovo otvorio, ništa nije bilo svetlije nego kada ih je držao zatvorenim.

Bilo je sasvim moguće da su Legen i ostali već otišli, da su sa sobom odneli i svoje svetiljke, kao i da su isključili svetla na instrumentima. Ili je, isto tako, bilo moguće da se uspeo na pogrešan svod. Ili je, možda, sledio zakrivljenu putanju duž svoda, krenuo pogrešnom brazdom, sve više se, u neželjenom pravcu, udaljavajući od čestara.

Šta mu je sada, valjalo činiti?

Ukoliko je krenuo u pogrešnom pravcu, postojali su izgledi da svetla uoči levo ili desno od sebe - ali tamo ih nije bilo. A ako je, opet, krenuo pogrešnom brazdom, nikakvih više izgleda nije bilo da se vrati do čestara i odatle pronađe pravi put.

Jedina prilika koja mu je preostala oslanjala se na _
pretpostavku da se uputio u ispravnom smeru i da se meteorološka stanica, manje ili više, nalazila u pravoj liniji neposredno ispred njega, ali da su meteorolozi već otišli i ostavili ga samog u posvemašnjoj tmuni.

Pa, onda, napred. Izgledi na uspeh možda su zaista bili maleni, ali, ujedno, bili su to jedini izgledi koje je imao pred sobom.

Procenjivao je, sada, da mu je bilo potrebno oko pola sata da prevali rastojanje između meteorološke stanice i vrha svoda, i da je polovinu puta prešao sa Klauzijom, više se šetajući, nogu pred nogu, nego hitajući. Ali sada, u ovoj obespokojavajućoj tmuni, jedva da se kretao nešto brže nego nogu pred nogu.

Seldon nastavi da šljapka u pravcu u kome se prvobitno uputio. Bilo bi baš lepo znati koliko je sati. Dabome, imao je časovnik, ali u ovoj tmuni...

On odjednom zastade. Pri sebi je imao trantorski časovnik, koji je pokazivao standardno galaktičko vreme (kao i svi drugi časovnici),

ali istovremeno, i lokalno vreme na Trantoru. Brojke na časovnicima po pravilu su bile vidljive u mraku, zahvaljujući fosfornom premazu, kako bi čovek i u spokojnoj tami svoje spavaće sobe mogao ustanoviti koliko je sati. Časovnici na Helikonu imali su tu prednost, te, zbog čega je ne bi imali i ovi na Trantoru.

Seldon, pomalo bojažljivo oklevajući, prinese časovnik bliže očima i pritisnu dugmence, pokrećući na taj način izvor svetlosti. Časovnik obli bleđa svetlost, saopštavajući mu da je 18:47. Mora biti da se već dobrano zašlo u zimsku sezonu, budući da je noć već sasvim osvojila... Koliko je već bilo otkako je prošao zimski solsticij? Koliki je bio stepen nagnutosti Trantorove ose? Koliko je duga bila godina na njemu? Koliko je, u ovom trenutku, bio udaljen od polutara? Nije bilo ni najmanjeg nagoveštaja odgovora na bilo koje od ovih pitanja, ali važna je bila ta mrvica svetlosti.

Nije bio slep! Iz nekog neobičnog razloga, taj slabašan odsjaj na časovniku uli mu novu nadu.

Seldon je to obodriilo. Nastaviće da hoda u započetom pravcu. Ići će, tako, oko pola sata. A ako ni na šta ne naiđe, nastaviće da korača još pet minuta; ne više, samo pet minuta. A ako ni do tada ni na šta ne naiđe, pa, staće i razmisliće. To će, znači, od ovog trenutka, oznositi trideset pet minuta. Do tada, pak, usredsrediće se samo na hodanje, i na napor volje da ne obraća pažnju na hladnoću. (On naglo, snažno, prodrma nožne prste. Još uvek ih je osećao.)

Seldon nastavi da korača u zadatom pravcu, i pola časa prođe. Potom, s malim oklevanjem, zastade, a onda nastavi da još pet minuta korača.

Nastupio je trenutak odluke: pred njim nije bilo ničega. Nalazio se, po svoj prilici, u bestragiji, daleko od otvora koji bi ga odveo pod svodove. S druge strane, isto tako, mogao se od otvora u meteorološkoj stanici nalaziti nekoliko pukih metara - s leve ili desne strane, ili ispred njega. Možda mu je otvor, čak, bio na domaku ruku, ali zatvoren i stoga nevidljiv.

I, šta sada?

Da li je imalo ikakvog smisla da se prodere? Osim zvižduka vetra, okruživala ga je posvemašnja, mukla tišina. Ukoliko je i bilo ptica, zverinja ili insekata ovde iznad svodova, verovatno ih nije bilo u ovo

doba godine, ili u ovo doba noći, ili naprosto, na ovom mestu. Osećao je sve žešće kako mu ledeni vetar prodire do kostiju.

Možda je, ipak, sve vreme trebalo da ispušta glasne krike? Po hladnom vazduhu zvuk je lako prevaljivao poprilične razdaljine. Ali da li je bilo ikoga ko bi ga mogao čuti?

Da li bi ga mogli čuti tamo ispod svodova? Da li su, nekim slučajem, instrumenti bili u stanju da zabeleže zvuk ili kretanje što su dopirali odozgo? Možda je, čak, bilo i stražara, tu, odmah ispod svodova?

Baš glupo od njega. Pa, sigurno bi već čuli njegove korake, zar ne?

Ipak...

Konačno, ipak se reši. "U pomoć! U pomoć! Da li me neko čuje?"

Krik mu je bio prigušen, prožet nelagodnošću. Činilo mu se šašavim vikati tako u beskrajnu, tamnu prazninu.

A opet, činilo mu se još šašavijim oklevati u položaju u kome se on zatekao. Panika ga je sve više obuzimala. I on napuni pluća hladnim vazduhom i prodera se iz sve snage. I ponovo udahnu vazduh i ponovo se oglasi, ovog puta skoro krešteći. I još jednom.

Zatim zastade, gotovo bez daha, okrećući glavu čas u jednom čas u drugom pravcu, mada ništa nije bilo moguće uočiti. Nije, čak, bio u stanju ni da otkrije odjek vlastitog glasa. Očigledno, nije mu preostajalo ništa drugo do da čeka do svanuća. Ali koliko je duga bila noć u ovo doba godine? I koliko li će još zahladneti?

Iznenada, on oseti kako mu se nešto tanano i oštro zabada u lice. Malo potom, ponovo.

Počela je susnežica, u mrklom mraku. I nije bilo ni najmanjeg izgleda da nađe neko skrovište.

Misao mu dođe sama od sebe: bolje bi mi bilo da me je ona letelica pronašla i pokupila odavde. Sada bih, verovatno, već bio u zatvoru, ali bi mi, bar, u njemu bilo toplo i ugodno.

Ili: samo da se Hamin nije umešao, mogao sam već odavno biti na Helikonu. Pod budnom paskom, istina, ali u toplom i na nekom prijatnom mestu. Ovog časa, bilo je to sve što je želeo - da mu bude toplo i ugodno.

Ali sada, mogao je samo da čeka. On se šćućuri, znajući dobro

da, ma koliko dugo noć trajala, nipošto ne sme zaspati. Skinuvši čizme, on snažno protrlja svoja ledena stopala, i brzo ih potom opet navuče.

Bilo mu je jasno da će tokom noći morati to da ponovi još bezbroj puta, kao i da protrlja i ruke i uši, kako bi ubrzao krvotok. Ali najvažnije je bilo zapamtiti da nipošto ne sme sebi dopustiti da zaspi. Zaspati, značilo je izložiti se bezuslovnoj smrti.

I dok je još nastojao da to dobro upamti, oči mu se sklopiše i on utonu u san, izložen ledenim iglicama koje su se sve snažnije zarivale u njega.

6. SPAS

LEGEN, JENAR... Njegov doprinos meteorologiji, iako znatan, sve više je, međutim, bledeo pred činjenicom da je svojim ponašanjem doprineo da Seldon zapadne u najozbiljniju životnu opasnost van svake je sumnje, ali se spor i dalje vodi - sve vreme se vodio, zapravo, s nesmanjenom žestinom - oko toga da li je njegovo ponašanje bilo izraz pukog sticaja okolnosti ili deo svesne zavere. Strasti su se bile podjednako uzvitalale na obema stranama, pri čemu čak ni najpomnija istraživanja nisu dovela do pouzdanog, konačnog zaključka. Pri svemu tome, sumnje koje su se javile neizostavno su doprinele da se u potonjim godinama najozbiljnije uzdrma Legenova karijera i zatruje njegov privatni život...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

25.

Dan još nije sasvim zgasnuo kad Dors Venabili odluči da potraži Jenara Legena. On samo nešto progundā na njen vidljivo uznemiren pozdrav i kratko joj klimnu.

"Pa", upita ga ona pomalo nestrpljivo. "Kako se pokazao?"

Legen, koji je unosio neke podatke u svoj kompjuter, nemarno odgovori pitanjem: "Kako se pokazao - ko?"

"Moj student iz biblioteke, Hari. Dr Hari Seldon. Pošao je tamo gore s tobom. Je li ti je bio od ikakve pomoći?"

Legen skloni šake sa tastature kompjutera i obrnu se u svojoj rotirajućoj stolici. "Misliš, onaj momak sa Helikona? Nije mi bio ni od kakve koristi. Nije, čak, ispoljio nikakvu zainteresovanost. Samo je buljio unaokolo, mada baš nije bilo ničeg naročitog u šta bi vredelo tako predano zuriti. Pravi čudak. Zbog čega si želela da pođe gore?"

"Nije to bila moja ideja. On je to želeo. Ali zaista ne razumem. Izgledao je toliko zainteresovan... I gde je sada?"

Legen sleže ramenima. "Otkud ja to da znam? Valjda tu negde."

"Kuda je otišao kada ste sišli? Je li ti nešto rekao?"

"Nije sišao s nama. Rekoh ti već da nije ispoljio nikakvu

zainteresovanost."

"Pa, u tom slučaju, kada je sišao?"

"Nemam pojma. Nisam vodio računa o njemu. Čekalo me je toliko mnogo posla. Mora da je došlo do snažne oluje i priličnih padavina tokom prethodna dva dana - sasvim neočekivano, i jednom i u drugom slučaju. Naši instrumenti nisu nam u vezi s tim, ponudili nikakvo prihvatljivo objašnjenje, baš kao ni za činjenicu da se sunce, koje smo očekivali da ugledamo, nije pojavilo. Evo, još pokušavam da ustanovim razloge za to, i zaista me gnjaviš."

"Hoćeš da kažeš da ga nisi ni video da je sišao?"

"Slušaj. Uopšte nisam razmišljao o njemu. Ta budala se, čak, nije bila ni odenula kako treba, i bilo je jasno da ni pola sata neće biti u stanju da izdrži na onoj hladnoći. Dao sam mu jedan stari džemper, ali što se nogu i stopala tiče, dabome, on mu nije mogao biti ni od kakve koristi. Stoga sam ostavio vrata lifta otvorena, objasnivši mu kako da ga pokrene i siđe ovamo, dodavši još, da će se lift automatski vratiti gore po nas. Vrlo jednostavno, kao što i sama znaš; siguran sam, stoga, da mu je bilo hladno i da je sišao, posle čega se lift vratio po nas, pa smo, konačno, i mi sišli."

"Ali nisi video kada je sišao?"

"Ne, nisam. Već sam ti to rekao. Imao sam previše posla. Sigurno je samo da nije bio tamo kada smo mi krenuli; već se bilo smračilo, i činilo se kao da će svakog časa početi susnežica. Mora da je ranije sam sišao."

"Da li ga je iko video da silazi?"

"Ne znam. Možda, Klauzija. Izvesno vreme provela je u razgovoru s njim. Zašto nju ne upitaš?"

Dors zateče Klauziju u njenim odajama, baš u trenutku kada je izlazila ispod toplog tuša.

"Jesi li bila sa Harijem Seldonom na Gornjoj strani?" upita je Dors.

"Jesam, proveli smo u razgovoru kraće vreme", odgovori ona uzdižući obrve. "Hteo je da malo procunja unaokolo, i posebno se raspitivao o vegetaciji tamo gore. Pronicljiv momak, Dors. Činilo se da ga sve zanima, pa sam mu objasnila sve što sam dospela, budući da me je Legen ubrzo pozvao da im se pridružim. Bio je u jednom od

onih svojih nemogućih raspoloženja. Vreme nije bilo nimalo povoljno, i on..."

Dors je prekide. "Znači, ni ti nisi videla da je Hari ušao u lift?"

"Nisam ga uopšte više videla, pošto me je Legen pozvao. Mora biti da je sišao. Nije ga bilo gore kada smo mi odlazili."

"Ali ne mogu nigde da ga nađem."

Klauzija poprimi smeten izgled. "Stvarno? Ali mora da je ovde negde."

"Ne, ne mora da je ovde negde", odvrati Dors, osećajući kako nemir u njoj raste. "Šta ako je još tamo gore?"

"Ali to je nemoguće! Nije ga bilo, kada smo mi odlazili. Prirodno, proverili smo da li je tamo pre no što smo sišli. Pored toga, Legen mu je objasnio kako da se sam spusti. Nije baš bio obučen kako valja, a vreme je zaista bilo odvratno. Legen mu je, čak, rekao da se vrati i ne čeka na nas ukoliko oseti da mu je hladno. A bilo mu je hladno. U to sam sigurna! Pri tome, šta je drugo mogao učiniti nego da siđe?"

"Ali niko ga nije video da je sišao... Da li je sve bilo u redu s njim tamo gore?"

"Apsolutno! U najmanju ruku, bar, dok sam ja bila s njim. Osećao se izvanredno - osim, naravno, što mu je bilo hladno."

Sada već poprilično uznemirena, Dors upita: "Budući da ga niko nije video da je sišao, moguće je da je još tamo gore. Ne bi li bilo dobro da se popnemo i potražimo ga?"

"Rekla sam ti već da smo pogledali svuda unaokolo pre no što smo sišli", odvrati Klauzija pomalo nervozno. "Bilo je još dosta svetla i nije ga bilo na vidiku."

"Ipak, da pođemo i još jednom pogledamo?"

"Ja te ne mogu povesti gore. Ja sam samo stažista, i nije mi poznata šifra pomoću koje se ostvaraju vrata za Gornju stranu. Moraćeš da zamoliš dr Legena."

26.

Dors Venabili je dobro znala da, u ovom trenutku, Legen neće biti tek tako spreman da pođe na Gornju stranu. Moraće nekako da ga primora na to.

Ali najpre je ponovo proverila u biblioteci i u trpezariji i u njihovoj neposrednoj okolini. Potom je nazvala Seldonovu sobu. Najzad, popela se i do njegovih odaja i pozvonila. Kako se Seldon nije odazivao, ona od nastojnika zatraži da joj otvori vrata matematičareve sobe. Nije ga bilo. Zatim pozva nekoliko osoba koje su, tokom nekoliko proteklih sedmica, imali priliku da ga upoznaju. Niko od njih nije ga video.

Pa, znači, moraće prinuditi Legena da je povede na Gornju stranu. Međutim, kako se činilo, gore je sada već bila mrkla noć. Legen će se, sigurno, najoštrije usprotiviti... A ona, koliko je uopšte imala vremena da se s njim raspravlja, naročito ako je Seldon zaista ostao gore u stupici, u ledenoj noći u kojoj će ubrzo sve biti prekriveno snežnim omotačem?"

A onda joj jedna misao sinu, i ona pohita ka malom univerzitetskom kompjuteru, u koji su bili pohranjeni podaci o poslovima kako studenata, tako i nastavnog osoblja.

Njeni prsti stadoše da lete preko dirki i, malo potom, ona pronađe ono što je tražila.

Ostala tri člana meteorološke ekipe nalazila su se na drugom kraju univerzitetskog kruga. Ona pozva jedno malo vozilo da je odveze donde, i pronađe zdanje koje je tražila. Iskreno se nalada da će bar neko od njih biti u svojim odajama.

Imala je sreće. Sa prvih vrata na koja je pozvonila stiže odgovor u obliku upitnog svetlosnog kružića. Ona ubaci u osvetljeni prorez svoju identifikacionu karticu, na kojoj se nalazio i podatak o njenom univerzitetskom statusu. Vrata se otvoriše, i na njima se pojavi neki dežmekasti muškarac, oštro se zagledavši u nju. Očigledno, je obavljao neke poslove po kući pre večere. Tamnoplava kosa bila mu je sva u neredu, i bio je nag do pojasa.

"Izvinite", obrati joj se on, "ali zatekli ste me u nepriličnom trenutku. Šta mogu da učinim za vas, dr Venabili?"

"Vi ste Rogen Benastra, glavni seizmolog, je li tako?" upita ga ona gotovo bez daha.

"Jesam."

"U pitanju je hitan slučaj. Moram pogledati seizmološke izveštaje sa Gornje strane tokom nekoliko poslednjih časova."

Benastra se netremice zagleda u nju. "Ali zbog čega? Ništa se nije dogodilo. Da jeste, sigurno bih znao. Seizmograf bi nam to već dojavio."

"Ne mislim na udar meteorita."

"Ni ja. Za to nam seizmograf nije potreban. Mislim na meteorološku kišu, koja izaziva sitne, jedva vidljive naprsline. Danas je, međutim, nije bilo."

"Ne mislim na nju. Molim vas! Odvedite me do seizmografa, i protumačite mi njegove izveštaje. U pitanju su život ili smrt."

"Ali imam dogovorenu večeru..."

"Rekoh vam da su u pitanju život ili smrt, i zaista je tako."

"Pa, ne znam..." započe Benastra, ali ustuknu pred sjajem Dorsinog pogleda. On obrisao lice, izreče nekoliko reči u svoj aparat za primanje poruka i na brzinu se uvuče u košulju.

Napola trčeći (Dors ga je bez milosti požurivala) uputiše se ka oniskoj, četvrtastoj Seizmološkoj zgradi. Dors, koja pojma nije imala o seizmologiji, zadihano puta: "Dole? Treba li da idemo dole?"

"Naravno, ispod stambenih spratova. Seizmograf mora biti učvršćen za stenovitu podlogu, i istovremeno smešten dovoljno duboko kako do njega ne bi dopirali buka i podrhtavanje tla sa ulica i iz stambenih četvrti."

"Ali kako je moguće da iz te dubine tačno ustanovite šta se događa na Gornjoj strani?"

"Seizmograf je povezan sa sistemom transduktora, ugrađenim u zidove svoda. Udar i najmanje čestice učiniće da kazaljčica na brojčaniku u odgovarajućoj meri uzdrhti. U mogućnosti smo, čak, da zabeležimo delovanje jakih vetrova gore iznad svodova. U stanju smo..."

"Da, shvatam", prekide ga Dors nestrpljivo. Nije bila došla ovamo radi poduke o vrlinama i tananim svojstvima instrumenata... "Ali jeste li u stanju da uočite bat ljudskih koraka?"

"Ljudskih koraka?" Benastra kao da se poprilično zbunjen. "Ali teško je i zamisliti da na Gornjoj strani ima ljudi."

"Naravno da ih ima. Danas popodne jedna grupa meteorologa boravila je na Gornjoj strani." "Oh! Pa, ljudske korake jedva da bi bilo moguće zabeležiti."

"Možda su ipak zabeleženi, i ukoliko se zaista potrudite možda bi vam pošlo za rukom da to ustanovite. To je sve što želim od vas."

Benastru se možda nije dopadao čvrst, zapovednički ton njenog glasa, ali ako to i jeste bio slučaj, ne reče ništa. On dodirnu neko dugmence i ekran kompjutera smesta se obli svetlošću.

Daleko na desnoj strani, posred ekrana, stajala je jedna debela svetlosna mrlja, od koje se jedna vodoravna linija protezala sve do suprotnog ruba, na levoj strani monitora. Pomalo je podrhtavala, kao da povremeno, nasumično poskakuju sitne svetlosne čestice, sve vreme u svom toku usmerene prema levoj strani. Na Dors su ostavljale gotovo hipnotički utisak.

"Sve je mirno, baš kao što bi se i moglo očekivati", objasni Benastra. "Sve ovo što vidite proishodi iz promena u vazдушnom pritisku tamo gore, uz poneku, možda kišnu kap, ili udaljeno zujanje mašina. Tamo gore nema ničega."

"U redu, a pre nekoliko časova? Proverite, na primer, zapise načinjene danas oko petnaest časova. Sigurna sam da imate zapise?"

Benastra izdade kompjuteru neophodne naloge, i za trenutak ili dva na ekranu nastade divlji metež. Potom se sve naglo smiri, i ponovo se pojavi malopredjašnja vodoravna linija.

"Podesiću ga na maksimum", promrmlja Benastra. Skokovi svetlosnih čestica duž vodoravne linije postadoše namah izrazitiji, i u svom proticanju ka levoj strani osetno stadoše da menjaju amplitude.

"Šta to znači?" upita Dors. "Objasnite mi!"

"Pa, pošto rekoste, Venabili, da su danas tamo gore boravili meteorolozi, priznajem da bi ovo mogli biti njihovi koraci - promene u težini pritisaka, otisci njihovih stopala. Ne bih, međutim, došao do tog zaključka da mi niste rekli da je danas tamo bilo nekoga. U svakom slučaju, ovo nazivamo dobroćudnim treperenjem, koje nije povezano ni sa čim što prepoznajemo kao opasnu pojavu."

"Možete li ustanoviti koliko je ljudi bilo gore?"

"Ne, bar ne golim okom. Vidite, ovde dobijamo rezultantu svega što je bilo od nekog uticaja."

"Rekoste - 'Ne golim okom'. Međutim, može li se kompjuterskom analizom rezultanta raščiniti na sastavne delove?"

"Sumnjam. Ljudski koraci ostavljaju gotovo neuočljive tragove, a tu su, takođe, i neizbežni šumovi. U svakom slučaju, ne bismo se mogli do kraja pozdati u dobijeni rezultat."

"Dobro, onda. Pomerite zapis unapred, sve do trenutka kada na njemu više nema naznaka ljudskih koraka. Možete li to učiniti ubrzanim premotavanjem snimka?"

"Ako to učinim - mislim, kako mi predlažete, ubrzanim premotavanjem snimka - sve će se pretvoriti u zamućenu pravu liniju, sa magličastim repićima iznad i ispod. Ono što mogu da učinim jeste da ubrzano premotavam zapis u razmacima od po nekoliko minuta, i da onda zastajem i na brzinu ga proučim pre no što krenem dalje."

"Odlično! Haj'te, napred!"

Ponovo se pojavila prava linija, na kojoj nije bilo ničega osim povremenih sićušnih skokova - uobičajenih šumova.

"Kada su prestali da se javljaju ljudski koraci?"

"Pre otprilike dva sada. Možda malčice više."

"A kada su prestali, da li su se javljali još neki, ređi od onih prethodnih?"

Benastra je pogleda, sa prislenkom ljutnje. "Na to ne mogu da vam odgovorim. Međutim, ne verujem da bi nas ni najtananija analiza mogla dovesti do pouzdanog zaključka."

Dors stisnu usne, a onda upita: "Da li ste proveravali transduktor - tako, je li, rekoste da se zove? - u blizini meteorološke stanice?"

"Da, tamo su instrumenti, i tamo je, očigledno, meteorolozi trebalo da budu." A onda upita, gotovo s nevericom: "Želite li vi to da proverim i ostale stanice u njihovoj blizini? Jednu po jednu?"

"Ne... Ostanite pri ovoj. Ali nastavite sa ubrzanim premotavanjem u razmacima od po nekoliko minuta. Čini se, po svemu sudeći, da su jednog člana ekipe ostavili gore, i da on pokušava da se domogne stanice s instrumentima."

Benastra samo odmahnu glavom i promrmlja nešto sebi u bradu.

Slika na ekranu ponovo uzdrhta i Dors oštro upita, pokazujući prstom. "Šta je ovo?"

"Ne znam. Neki šum."

"Nije. Javlja se u pravilnim razmacima. Da li bi u pitanju mogao

biti bat stopala jedne jedine osobe?"

"Razume se, ali isto tako, i milion drugih stvari."

"Dolaze, ne čini li vam se, tačno u razmacima ljudskog hoda?"
Potom, pričekavši nekoliko trenutaka, zatraži: "Pomerite zapis još malo napred."

Benastra je poslušala, i pošto se slika na ekranu ponovo smirila, Dors upita: "Ne čini li vam se da ovi otisci postaju jači?"

"Moguće je. Možemo da im izmerimo jačinu."

"Ne moramo. Vidite i sami da postaju sve jači. Koraci se približavaju transduktoru. Pomerite zapis još malo unapred, da vidimo kada će prestati."

Posle nekog remena Benastra reče: "Prestali su pre dvadeset ili dvadeset pet minuta." A onda obazrivo dodade: "Bilo o čemu da je reč."

"Sigurno su ljudski koraci", odvrati Dors s neodoljivom samouverenošću. "Taj čovek još je tamo gore, i dok smo se nas dvoje zabavljali njega je izdala snaga: smrznuće se i umreće. Samo mi još jednom recite: 'Bilo o čemu da je reč!' A sada, pozovite Meteorološki odsek i dajte mi Jenara Legena. Život ili smrt, kažem vam. Recite to i Legenu!"

Uzdrhtalih usana, Benastra je već odavno zapao u raspoloženje u kojem ovoj neobičnoj i strastvenoj ženi više ništa nije mogao da odbije.

Nije bilo potrebno više od tri minuta da se na pozivnom aparatu pojavi Legenova hologrfska prikaza. Zatekli su ga za večerom. U ruci je još držao salvet, a ispod donje usne presijavala mu se neka masna mrlja.

Njegovo duguljasto lice poprimi zastrašujuće mrgodan izraz. "Život ili smrt? Šta to treba da znači? Ko ste vi?" A onda, ugledavši Dors, koja stupi uz Benastru kako bi se i ona mogla videti na slici na Jenarovom ekranu, dodade: "Opet ti. To je već pravo proganjanje!"

"Ni slučajno", odvrati Dors. "Upravo sam proverila kod Rogena Benastre, koji je glavni seizmolog ovde na Univerzitetu. Pošto ste ti i tvoja grupa napustili Gornju stranu, seizmograf i dalje pokazuje jasne znake nečijeg hoda tamo gore. Reč je o mom studentu, Hariju Seldonu, koji je pošao gore pod tvojim starateljstvom i koji i sada,

sasvim sigurno, leži tamo na ivici smrzavanja, osuđen na smrt.

Prema tome, smesta ćeš me povesti tamo gore, i poneti sa sobom svaku opremu za kojom bi se mogla ukazati potreba. Ukoliko to ovog časa ne učiniš, obratiću se univerzitetkim bezbednosnim organima, i ukoliko bude neophodno, samom rektoru. Na ovaj ili onaj način otići ću gore, i ukoliko se bilo šta dogodi Seldonu zbog tvog oklevanja, od ovog trenutka nadalje, postaraću se da te optuže zbog nehata i nesposobnosti - i jedan i drugi razlog biće dovoljno dobar - uz zahtev da te, uz gubitak položaja, zauvek odstrane iz akademskog života. A ukoliko, već, Seldon nije među živima, pa biće to onda umorstvo iz nehata. A možda i nešto još teže, budući da te ovog časa upozoravam da on možda umire."

Jenar, kipteći od besa, okrenu se prema Benastri. "Jeste li ustanovili..."

Ali Dors ga preseče. "Meni je saopštio šta je ustanovio, a ja sam to prenela tebi. Neću ti dozvoliti da daljim propitivanjem stvaram zbrku u njegovoj glavi. Dakle, dolaziš li? Ovog časa?"

"Da li si možda pomislila da grdno grešiš?" upita Jenar, stisnutih usana. "Da li ti je jasno šta ti mogu učiniti ukoliko se ispostavi da je u pitanju zlobna, lažna uzbuna? Znaš, gubitak akademskog položaja može i tebe zadesiti!"

"Ali ne i optužbu za ubistvo", odvrati Dors hladno. "Spremna sam da preuzmem na sebe rizik zbog nepriličnog ponašanja s moje strane... Ali da li si ti spreman da stupiš pred sud pod optužbom za umorstvo?"

Jenar se sav zacrvene, možda pre zbog prinude da se prikloni Dorsinom zahtevu, nego zbog njenih pretnji. "Dolazim, ali neću imati milosti prema tebi, devojko, ukoliko se na kraju ispostavi da se tvoj student, tokom poslednja tri sata, nalazi u potpunoj bezbednosti negde ispod svodova."

27.

I njih troje pođoše liftom nagore, u savršenoj, neprijateljskoj tišini. Legen je uspeo tek napola da pojede svoju večeru, i ženu je ostavio za stolom bez ikakvog prihvatljivog objašnjenja. Benastra uopšte nije večerao, i možda je svojim izostankom razočarao neku prijateljicu,

ostavivši je takođe bez pristojnog objašnjenja. Dors Venabili je takođe propustila večeru, i od sve troje izgledala je najnapetije i najnesrećnije. Sa sobom je ponela i dva termalna ćebeta, kao i dve fotonske lampe.

Kada su dospeli do izlaza na Gornju stranu, Legen, stisnutih viličnih mišića, stavi u prorez svoju identifikacionu karticu i vrata se odmah otvoriše. Istog časa zapahnu ih ledeni vetar, i Benastra zagrokta. Ni jedno od njih troje nije nosilo prikladnu odeću, ali dvojica muškaraca ionako nisu nameravala da se tu dugo zadrže.

"Sneg pada", primeti Dors uzrujano.

"Vlažan je", dodade Legen. "Temperatura je tek nešto iznad tačke mržnjenja. Ova hladnoća ne ubija."

"To, zar ne, zavisi od toga koliko joj je vremena neko bio izložen?" odvrati Dors. "A biti sav natopljen vlažnim snegom nije nimalo ugodno."

Legen se obazre oko sebe. "Pa, gde je?" Zurio je s odbojnošću u posvemašnju tminu, koju je još gušćom činila svetlost što je dopirala iz ulaznih vrata iza njegovih leđa.

"Dr Benastra", zamoli Dors, "hoćete li mi, molim vas, pridržati ovu ćebad? A vi, dr Legen, zatvorite vrata za sobom, ali ih nemojte zaključavati."

"Vrata nemaju automatsku bratu. Mislite li da smo toliko ljudi?"

"Možda niste, ali ste u stanju da zaključate vrata iznutra, i da onemogućite svakog ovde napolju da siđe pod svodove."

"Ukoliko uopšte ima nekoga ovde napolju, pokažite mi ga", odvrati Legen.

"Mogao bi se nalaziti bilo gde." Dors podiže obe ruke, na čijim su se doručjima nalazile pričvršćene dve fotonske lampe.

"Ne možemo pretražiti svu okolinu", javi se Benastra kukavnim glasom.

Lampe se uključiše, rasipajući svetlost u svim pravcima. Snežne pahuljice promicale su poput ogromnog oblaka svitaca, još više otežavajući osmatranje. "Koraci su postajali sve glasniji", primeti Dors. "Mora biti da je išao prema transduktoru. Gde se ta sprava nalazi?"

"Pojma nemam", prasnu Legen. "To nema nikakve veze ni sa

mojim radom, kao ni s mojim nadležnostima."

"Dr Benastra?"

Benastra odgovori s malim oklevanjem. "U stvari, ne znam. Istinu da vam kažem, još nikad nisam bio ovde. Transduktor su ovde postavili pre mog dolaska na Univerzitet. Kompjuteru je, dakako, njegov položaj poznat, ali se nismo setili da ga pitamo... Hladno mi je, i zaista ne znam šta uopšte tražimo ovde."

"Moraćete ostati ovde još neko vreme", opomenu ga Dors oštro. "Pođite za mnom. Pregledaću okolinu, krećući se u sve većim spiralnim krugovima."

"Ne vidi se baš mnogo zbog snega", primeti Legen.

"Jasno mi je. Da nema snega već bismo ga ugledali. Sigurna sam u to. Međutim, kako stvari sada stoje, biće nam potrebno nešto više vremena. Na to možemo mirne duše računati." Ali uprkos svoj čvrstini svojih reči, nimalo nije bila sigurna da je u pravu.

I ona zakorači u tminu, izmahujući rukama i praveći dvema lampama što je mogla veće krugove, naprežući oči da se pogledom probije kroz snežnu vejavicu.

Kada je do očekivanog konačno došlo, Benastra je bio taj koji se prvi oglasio: "Šta je ono tamo?" upita on, pokazujući rukom.

Dors približi lampe jednu drugoj, stvarajući tako snažan mlaz, i uputi ga u naznačenom pravcu. Gotovo istog časa je potrčala potrča, a dvojica muškaraca su je sledili.

Našli su ga, zgrčenog i skroz naskroz mokrog, na desetak metara od vrata, i svega nekoliko koraka od najbližeg meteorološkog instrumenta. Dors kleknu i oslušnu da li mu srce radi; bilo je to, međutim, sasvim nepotrebno jer, u odgovoru na njen dodir, Seldon se promeškolji i zacvile.

"Dodajte mi tu ćebad, dr Benastra", zatraži Dors slabašnim glasom, u kome se osećalo silno olakšanje. Ona položi ćebad na tle i razastre ih po snegu. "Stavite ga pažljivo na ćebad, a ja ću ga uviti. Zatim ćemo ga odneti dole."

U liftu, dok su se ćebad zagrevala od temperature krvi, umotani Seldona stade da isparava.

"Kada ga smestimo u njegovu sobu, dr Legene", naloži Dors meteorologu, "pođite odmah po lekara - nekog zaista dobrog - i

postarajte se da odmah dođe. Ukoliko dr Seldon prebrodi ovo bez posledica, neću nikome reći ni reč, ali samo ukoliko ne bude nikakvih posledica. I, zapamtite..."

"Ne morate me učiti", preseče je Legen hladno. "Žao mi je zbog svega i učiniću sve što mogu, ali jedina moja greška sastoji se u tome što sam se uopšte saglasio da ovaj čovek pođe s nama na Gornju stranu."

Čebad odjednom kao da oživeše, i slab, jedva čujan glas dopre iznutra. Benastra se pokrenu, budući da se Seldonova glava nalazila u njegovom naručju. "Pokušava nešto da kaže", reče on.

"Znam", prihvati Dors. Pita: 'Šta se to događa?'"

Nije mogla odoleti da se bar krajičkom usana ne nasmeši. Bilo je potpuno prirodno postaviti takvo pitanje.

28.

Lekar je naprosto blistao.

"Još nikad nisam imao slučaj izloženosti mrazu", objasni on. "Tako nešto ne događa se na Trantoru."

"Slažem se", odvrati Dors hladno, "i srećna sam što ste dobili priliku da se susretnete sa nečim zaista novim, ali ne znači li to da ne znate kakav postupak da primenite u slučaju dr Seldona?"

Lekar, postariji ćelavi čovečuljak sa malenim sivkastim brčićima, naroguši se. "Razume se da znam. Slučajevi izlaganja prekomernoj hladnoći prilično su česti - gotovo svakodnevnici - na Spoljnim svetovima, i imao sam priliku da dosta toga o njima pročitam."

Postupak se delom sastojao od ubrizgavanja antivirusnog seruma, a delom od mikrotalasnog zračenja.

"Ovo bi trebalo da bude dovoljno", zaključio lekar. "Na Spoljnim svetovima, posebno u bolnicama, služe se i nekim savršenijim aparatima, ali iz razumljivih razloga, mi ih ovde na Trantoru nemamo. Ovo je, međutim, postupak koji se primenjuje u blažim slučajevima, i siguran sam da će sve biti u redu."

Kasnije, dok se Seldon oporavljao ne pokazujući znake nikakvih ozbiljnih posledica, Dors pomisli kako mu je pošlo za rukom da uspešno preživi nezgodu možda upravo zbog toga što je poticao sa

Spoljnih svetova. Tmina, hladnoća, čak i sneg, nisu mu bili baš nepoznati. Neki rođeni Trantorac u sličnoj prilici ne bi preživeo, ne toliko zbog fizičkih ozleda koliko zbog psihičkog stresa.

Ipak, nije mogla biti sasvim sigurna u to, budući da, razume se, ni sama nije poticala sa Trantora.

Odagnavši takve misli iz glave, ona prinese stolicu bliže Harijevoj postelji i ostade tako, iščekujući.

29.

Drugog jutra nakon povratka Seldon se protegnu i pogleda naviše u Dors, koja je sedela kraj njegove postelje, čitajući neku knjigu i praveći pribeleške.

Glasom koji je zvučao sasvim normalno, on upita: "Još ste ovde, Dors?"

Ona odloži knjigu. "Ne mogu vas ostaviti samog, zar ne? Iskreno da vam kažem više nikome ne verujem."

"Imam utisak da svaki put kada se probudim, najpre vas ugledam. Jeste li sve vreme bili ovde?"

"Da, malo spavajući, malo bdijući."

"A vaša predavanja?"

"Imam asistenta, koji će me neko vreme zamenjivati."

Dors se naže nad Seldona i uze njegovu šaku u svoju. Primitivši njegovu nelagodnost (najzad, nalazio se u postelji), ona je povuče.

"Hari, šta se dogodilo? Strašno sam se bila uplašila."

"Dors, moraću da vam nešto priznam", reče Seldon.

"O čemu je reč, Hari?"

"Pomislio sam, u jednom trenutku, da ste i vi možda deo zavere..."

"Zavere?" upita ona žustro.

"Mislim, zavere koja je trebalo da me navuče na Spoljnu stranu, gde bih bio izvan nadležnosti Univerziteta, te carskim snagama ne bi bilo nimalo teško da me pokupe."

"Ali Spoljna strana nije izvan nadležnosti Univerziteta. Svaka nadležnost na Trantoru proteže se od najnižeg sprata sve do spoljne atmosfere."

"Oh, nisam to znao. Ali budući da niste pošli sa mnom, rekavši da

ste zauzeti, kada je počela da me hvata paranoja pomislio sam da ste me namerno napustili. Molim vas, oprostite mi. Očigledno, vi ste se pobrinuli da me skinu odande? Da li je ikom drugom bilo stalo do toga?"

"Imali su posla preko glave", odgovori Dors obazrivo. "Pored toga, mislili su da ste ranije sišli. Hoću da kažem, bila je to sasvim prirodna pomisao."

"I Klauzija je tako mislila?"

"Ona mlada stažistkinja? Da, i ona."

"Ipak, moguće je da je u pitanju bila zavera. Bez vašeg učešća, dabome."

"Ne, Hari, u pitanju je bila mojoj grešci. Nipošto vam nisam smela dopustiti da sami odete na Gornju stranu. Moja je dužnost da vas zaštitim. Nikako ne mogu da prestanem da krivim sebe, zbog toga što ste se tamo izgubili."

"Ne, ne, čekajte", odvrati Seldon, odjednom se razdraživši. "Uopšte se nisam bio izgubio. Kakvo vi to mišljenje imate o meni?"

"Volela bih, onda, da čujem šta se zapravo dogodilo. Nije vas nigde bilo kada su ostali krenuli dole, i niste se vratili do stanice - čak ni u blizinu - sve dok se nije sasvim smračilo."

"Ali nije u tome stvar. Nisam se izgubio zbog toga što sam odlutao i što nisam umeo da pronađem put natrag. Rekao sam vam već da sam posumnjao da je u pitanju zavera, i imao sam sasvim dobre razloge za to. Nisam u suštini paranoik."

"Pa, onda, šta se zaista dogodilo?"

I Seldon joj sve redom ispriča. Uopšte mu nije bilo teško da se priseti svih pojedinosti; to ga je kao mora mučilo čitavog predhodnog dana.

Dors je namršteno slušala njegovu priču. "Ali to je nemoguće. Letelica? Jeste li sigurni u to?"

"Razume se da sam siguran. Mislite li da sam halucinirao?"

"Ali nezamislivo je da su carske snage tragale za vama. Nisu vas mogli uhapsiti tamo na Gornjoj strani, a da pri tom ne načine isti onakav nezamislivi metež kakav bi načinili da su uputili policijski odred da vas uhapse ovde, u krugu Univerziteta."

"Pa, u tom slučaju, kako vi tumačite čitavu stvar?"

"Nisam sigurna", odgovori Dors, "ali je moguće da posledice mog propusta da pođem s vama na Spoljnu stranu mogu biti i teže no što su prvobitno izgledale; jedino znam da će se Hamin grdno naljutiti na mene."

"Pa, u tom slučaju, nemojmo mu ništa reći", predloži Seldon. "Najzad, sve se okončalo kako valja."

"Moram mu reći", odvrati Dors namršteno. "Jer, ovo možda nije sve."

30.

Te večeri Jenar Legen dođe da ih poseti. Bilo je to posle večere, i više puta je pogledao čas Dors, čas Seldona, kao da se pita šta bi rekao. Oboje su, međutim strpljivo čekali, ne želeći da mu ni u najmanjoj meri olakšaju položaj. Ni na jedno od njih dvoje nije baš ostavio snažan utisak kao majstor neobavezne konverzacije.

Na kraju se ipak obratio Seldonu. "Došao sam da vidim kako se osećate."

"Savršeno", odgovori Seldon, "osim što sam pomalo pospan. Dr Venabili mi reče da ću se, u vezi sa primenjenim postupkom, nekoliko dana osećati umornim, tako da sam sasvim siguran da ću dobiti priliku za neophodan odmor." On se nasmeši. "Istinu da vam kažem, to mi sasvim odgovara."

Legen duboko udahnu vazduh, izdahnu ga gotovo oklevajući, a onda, kao da s naporom istiskuje reči iz sebe, dodade: "Neću vas dugo zadržavati. Savršeno mi je jasno da vam je odmor preko potreban. Želim, međutim, da kažem da mi je žao što je do svega ovoga došlo. Nije trebalo - tako nemarno - da pretpostavim da ste se sami uputili dole. Budući da ste novajlija, trebalo je da se osetim odgovornijim za vas. Najzad, saglasio sam se da i vi pođete s nama tamo gore. Nadam se da će u vašem srcu biti... oprostaja za mene. Eto, to je sve što sam uistinu hteo da kažem."

Seldon zevnu, prekrivši nadlanicom usta. "Oprostite... Budući da je, kako se čini, sve ispalo dobro, ne bi trebalo da budemo zlopamtila. Na izvestan način, to baš i nije bila vaša greška. Pre svega nije trebalo ni da se udaljujem, a pored toga, ono što se dogodilo..."

Dors mu odjednom upadne u reč. "Hari, molim vas, dosta je bilo razgovora. Morate se malo odmoriti. Prepustite meni, da ja malo porazgovaram sa dr Legenom, pre no što nas napusti... Pre svega, Jenare, sasvim mi je jasno da te zabrinjava kakve posledice po tebe mogu da proisteknu iz ovog neželjenog događaja. Rekla sam ti već da neću ništa preduzimati, pod uslovom da se dr Seldon sasvim oporavi, bez ikakvih neprijatnih posledica. Po svemu sudeći, upravo se to i događa, te možeš biti bez brige - do daljeg. Međutim, želela bih nešto drugo da te pitam, i verujem da ćeš ovog puta biti spremniji za razgovor."

"Nastojaću, dr Venabili", složi se Legen kruto.

"Da li se išta nesvakidašnje dogodilo tokom vašeg boravka tamo na Spoljnoj strani?"

"I sama znaš da jeste. Izgubio sam dr Seldona, zbog čega sam ga upravo zamolio za izvinjenje."

"Očigledno, nisam to imala na umu. Da li se dogodilo još nešto?"

"Ne, ništa. Baš ništa."

Dors uputi pogled prema Seldonu, i ovaj se namršti. Činilo mu se da Dors nastoji da proverí njegovu priču, i da potvrdu za nju dobije iz jednog neutralnog izvora. Da li je zaista mislila da je tragalačka letelica bila tek puko uobraženje s njegove strane? On požele da se žestoko usprotivi, ali ga ona smiri kratkim pokretom ruke, kao da želi da spreči i samu pomisao da o tome nešto kaže. I on odustade, delom zbog toga što je ona tako želela, a delom stoga što mu se zaista prispavalo. Nadao se, samo, da će Legen uskoro otići.

"Jesi li sasvim siguran?" nastavi Dors sa ispitivanjem Legana. "Da li se, možda, pojavio neko dolazeći s one strane svodova?"

"Ne, naravno da nije. Ali oh..."

"Da, Jenare?"

"Bila je tamo i neka letelica."

"Nije li ti se to učinilo nimalo neobičnim?"

"Ne, naravno da nije."

"A zbog čega nije?"

"Ovo mi, Dors, sve više počinje da liči na unakrsno ispitivanje. I ne dopada mi se."

"Potpuno razumem tvoja osećanja, dr Legene, ali ova pitanja u

neposrednoj su vezi sa neprijatnostima kroz koje je prošao dr Seldon. Moguće je, čak, da je čitava stvar znatno zamršenija no što ti se čini."

"U kom smislu?" Nešto novo pojavi se u tonu njegovog glasa. "Nameravaš li to da pokreneš neka nova pitanja, da zatražiš dodatna izvinjenja? U tom slučaju, moguće je da odlučim da je najbolje da se povučem."

"Slažem se, ali ne pre nego što mi objasniš kako to da ti se prisustvo jedne krstareće letelice nije učinilo ni najmanje neobičnim."

"Tako, draga moja gospođice, što popriličan broj meteoroloških stanica na Trantoru raspolaže vlastitim letelicama, pomoću kojih neposredno proučavaju oblake i gornje slojeve atmosfere. Mada, naša meteorološka stanica ne raspolaže vlastitom letelicom."

"Zbog čega? Koristila bi nam, zar ne?"

"Razume se da bi nam koristila. Ali mi se ne takmičimo ni sa kim, niti čuvamo svoje tajne. Mi otvoreno izveštavamo o svojim nalazima; očekujemo, s druge strane, da to i drugi čine. Stoga, sasvim je opravdano da bismo različita područja istraživanja, kao i da težimo specijalizaciji; bilo bi glupo duplirati napore. Novac i ljudski trud koji bismo utrošili na letelice mogli bi poslužiti za kupovinu mezonskih refraktometara; drugi će, opet, nabaviti letelice, i uštedeti na refraktorima. U stvari, sasvim je moguće da između pojedinih sektora postoji težnja za isticanjem, kao i surevnjivost, ali, ipak, nauka je jedina stvar koja nas drži na okupu. Pretpostavljam da ti je to bilo poznato", dodade on ironično.

"Svakako, ali nije li ipak prilično čudna podudarnost da neko pošalje tamo gore letelicu upravo onog dana kada ste i vi odlučili da odete do stanice?"

"Nema tu nikakve podudarnosti. Svima smo javili da ćemo toga dana poći da obavimo merenja, te je, sledstveno tome, i neka druga stanica, sasvim umesno, pošla od toga da bi i njena ekipa mogla obaviti istovremeno nefelometrijska merenja - oblaka, znaš. Tako dobijeni rezultati, međusobno upoređeni, mogli bi imati više smisla i biti korisniji nego rezultati proistekli iz samostalnih merenja."

"Znači, samo su vršili merenja?" oglasila se Seldon sanjivim glasom, ponovo zevnuvši.

"Nesumnjivo", odgovori Legen. "Kakav su drugi cilj mogli imati?"

Dors nekoliko puta zatrepeta očima, što joj se redovno dešavalo kada je pokušavala da nešto smisli na brzinu. "To se čini sasvim uverljivim. Da li ti je poznato u čijem je vlasništvu pomenuta letelica?"

Legen kratko odmagnu glavom. "Dr Venabili, kako uopšte možeš misliti da bi mi to moglo biti poznato?"

"Pomislila sam da, možda, svaka meteorološka letelica nosi na sebi oznake stanice kojoj pripada."

"Svakako, ali znaš, nisam je baš pomno osmotrio. Imao sam svoja posla, kao što su i oni imali svoja. Kada bude stigao izveštaj, svakako ću saznati i kojoj je stanici pripadala."

"A šta ako izveštaj ne stigne?"

"Pa, u tom slučaju, pretpostavićemo da su im instrumenti zatajili. Znaš, to se povremeno događa." Desna mu se šaka stisnu u pesnicu. "Pa, je li to sve?"

"Samo trenutak. Šta misliš, odakle je letelica mogla doći?"

"Sa bilo koje stanice koja raspolaže letelicama. Za samo jedan dan jedna od takvih letelica može lako doći do nas sa bilo kog kraja planete."

"Ali odakle je najverovatnije mogla doći?"

"Teško je to reći: iz Hestelonije, Vaja, Zigoreta, Severnog Damijana. Jedno od ta četiri mesta čini mi se najverovatnijim, mada je sasvim moguće da je došla i iz nekog od najmanje četrdesetak drugih mesta."

"Samo još jedno pitanje. Kada si javio, Lenare, da će tvoja grupa poći na Gornju stranu, da li si, nekim slučajem, pomenuo i da će jedan matematičar, dr Hari Seldon, poći zajedno sa vama?"

Izgled po svemu sudeći dubokog i iskrenog iznenađenja pojavi se na Legenovom licu, da bi, trenutak potom, poprimio prisenu prezira. "Zbog čega bih saopštavao imena? Od kakvog bi to interesa moglo biti za bilo koga?"

"U redu je, onda", zaključio Dors. "Iskreno rečeno, stvar je u tome što je i dr Seldon ugledao letelicu i što ga je njena pojava ozbiljno uznemirila. Ni samoj mi nije jasno zbog čega, ali po svemu sudeći, u pogledu toga ni njegovo sećanje nije baš sasvim pouzdano. U stvari,

nastojao je da se skloni od nje, izgubio se, i nije ni pomišljao - možda se, u stvari, nije ni usudio - da se vrati u stanicu pre no što počne da se spušta sumrak, a kada je pala noć nije više uspeo da nađe put do nje. Razume se, tebe zbog toga niko ne može kriviti, pa predlažem da svi zajedno zaboravimo na čitavu stvar. Slažeš li se?"

"Slažem se!" prihvati Legen. "Zbogom!" Okrenuo se i udaljio. Kada je Legen izišao Dors ustade, skinu pažljivo papuče sa Seldonovih nogu, ispravi ga u postelji i pokri ga. Sve to vreme on je, naravno, čvrsto spavao.

Dors potom sede i zamisli se. Koliko je od onoga što joj je Legen rekao bilo istinito, i koliko je još toga, možda, ostalo skriveno iza njegovih reči? Ni na jedno od tih pitanja nije imala nikakav odgovor.

7. MIKOGEN

MIKOGEN... Jedan od sektora na starom Trantoru... Utonuo u prošlost sazdanu od vlastitih predanja. Mikogen je vršio veoma mali uticaj na život planete. Samozadovoljan i napola odvojen od ostataka...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

31.

Kada se Seldon probudio, kraj svog uzglavlja zateče jedno novo lice koje ga je posmatralo ozbiljna pogleda. Nekoliko trenutaka Seldon je treptao, poput kakve sovuljage, a onda upita: "Hamin?"

Hamin se nasmeši tek krajičkom usana. "Znači, sećaš me se?"

"Proveli smo samo jedan dan zajedno, pre skoro dva meseca, ali kao što vidiš, sećam se. Znači, dakle, da te nisu uhapsili, niti na bilo koji način..."

"Kao što možeš videti ovde sam, prilično bezbedan i u jednom komadu, ali..." On uputi pogled ka Dors, koja je stajala postrani. "Ali nije mi bilo nimalo lako da ponovo dođem ovamo."

"Milo mi je što te ponovo vidim", reče Seldon. "Neće ti smetati?" Pokazivao je palcem u pravcu kupatila.

"Samo izvoli", odvrati Hamin. "I doručkuj."

Hamin mu se, međutim, ne pridruži na doručku, kao ni Dors. Sve vreme proveli su u ćutanju. Hamin je razgledao neku knjigu koja kao da mu je tek napola obuzimala pažnju. Dors je neko vreme pomnog razgledala svoje notke a onda, izvukavši mikrokompjuter, stade praviti neke zabeleške.

Seldon ih je zamišljeno promatrao, ni ne pokušavajući, sa svoje strane, da zapodene razgovor. Ova tišina mogla bi biti izraz nekih posebnih trantorskih običaja, kada se ljudi nađu kraj bolesničke postelje. Istina, on se sada osećao sasvim dobro, ali možda oni toga nisu bili svesni.

I tek kada je progutao poslednji zalogaj i ispio mleko do kraja (očigledno se već navikao na njega, jer mu više njegov ukus nije

smetao), Hamin se oglasi.

"Seldone, kako se osećaš?" upita on.

"Izvršno, Hamine. U najmanju ruku toliko dobro, da se osećam sposobnim da ustanem i latim se svojih poslova."

"Milo mi je što to čujem", odvrati Hamin suvo. "Dors Venabili snosi popriličnu krivicu što je dopustila da se sve ono dogodi."

"Ne", namršti se Seldon. "Ja sam zahtevao da pođem na Gornju stranu."

"Siguran sam u to, ali trebalo je da i ona, po svaku cenu, pođe gore sa tobom."

"Rekao sam joj da ne želim da pođe sa mnom."

"To, jednostavno, nije istina", upade Dors. "Hari, ne treba da me branite služeći se galantnim lažima."

"Ali ne zaboravi da je Dors došla po mene na Gornju stranu", reče Seldon ljutito, "uprkos snažnom otporu, i neosporno je ona ta koja mi je spasla život. To je sušta istina. Jesi li i to uneo u svoju ocenu, Hamine?"

Dors se ponovo umeša, očigledno smetena. "Molim vas, Hari. Čester Hamin savršeno je u pravu kada smatra da je ili trebalo da vas odgovorim od odlaska na Spoljnu stranu, ili da pođem tamo s vama. Što se, pak, tiče svega onoga što se potom dogodilo, dao je najvišu ocenu mojim postupcima."

"Sve u svemu", dodade Hamin, "sada je to već prošlost, i možemo je mirno prepustiti zaboravu. Ipak, Seldone, ne bi bilo zgoreg da malo popričamo o onome što se dogodilo na Gornjoj strani."

Seldon se obazre oko sebe i oprezno upita: "Smemo li ovde razgovarati o tome?"

Hamin se jedva vidljivo nasmeši. "Dors je postavila distorziono polje oko ove prostorije. Sasvim je umesno pretpostaviti da nijedan carski doušnik - ukoliko takvih ima ovde na Univerzitetu - ne raspolaže sa dovoljno znanja da se kroz njega probije. Ti si mi, Seldone, neki vrlo sumnjičav momak."

"Nisam baš takav po prirodi", odvrati Seldon. "Ali slušajući tebe u onom parkiću, kao i nakon toga... Ti, Hamine, zaista umeš da ubediš čoveka. Posle svega što si mi napričao, bio sam spreman da vidim

Eta Demerzela u svakoj senci."

"Ponekad pomišljam da bi upravo to i mogao biti slučaj", složi se Hamin ozbiljnog izraza lica.

"Pa, ako je i bio", reče Seldon, "nisam siguran da bih ga prepoznao. Stvarno, kako taj čovek izgleda?"

"To uopšte nije važno. Ne bi bio u stanju da ga uočiš sve dotle dok on sam ne poželi da ti se prikaže, ali pretpostavljam, da bi tada ionako sve bilo svršeno - što je, upravo, ono što moramo preduprediti. Ali da čujem nešto o onoj letelici koju si video tamo gore."

"Kao što ti rekoh, Hamine, na smrt si me isprepadao tim Demerzelom. Čim sam ugledao letelicu, pomislio sam da se to on dao u poteru za mnom; da sam, zašavši na Spoljnu stranu, stavio sebe izvan nadležnosti Strilinškog univerziteta; da sam, zapravo, bio namamljen tamo gore, s jedinim ciljem da me se dočepaju bez ikakvih poteškoća."

"S druge strane, Legen..." zausti Dors.

"Je li to on bio ovde prošle noći?" upita Seldon brzo.

"Da, zar se ne sećate?"

"Sasvim nejasno. Bio sam smrtno umoran. Sve mi je nekako mutno u sećanju."

"Pa, kada je navratio ovamo prošle noći, Legen je pomenuo da je i sam video letelicu, tvrdeći da je bio u pitanju meteorološki brodić sa neke druge stanice. Sasvim uobičajena stvar. Sasvim bezopasna."

"Šta?" Seldon se odjednom oseti zatečenim. "Ne verujem u to."

Hamin se ponovo umeša. "Ključno je pitanje sada: Zbog čega nisi spreman da u to poveruješ? Da li je u ponašanju letelice bilo ičega što ti je dalo povoda da je smatraš opasnom? Nešto sasvim određeno - ne samo sveprožimajuća sumnjičavost koju sam u tebe usadio."

Seldon se zamisli, grickajući donju usnu. "Ništa osim načina na koji se ponašala", odgovori on napokon. "Činilo se kao da pomalja svoj nos iz oblaka, kao da za nečim traga, pa potom nestaje, pa ponovo protura nos iz oblaka na drugom mestu, i tako sve vreme. Činilo se kao da brižljivo pretražuje Gornju stranu, deo po deo, i da upravo mene traži."

"Možda si, Seldone, u svojoj uobrazilji, od letelice načinio živo biće: neku opasnu, divlju zver koja nastoji da te nanjuši. Razume se, nije to bio lsučaj. Zaista je u pitanju bila jedna obična letelica, i zaista je to bio meteorološki brodić, pri čemu je njeno ponašanje bilo sasvim prirodno.... i bezopasno."

"Tada mi to nije takvim činilo", odvrati Seldon.

"Siguran sam da nije", prihvati Hamin, "ali mi ne raspolažemo nikakvim činjenicama. Tvoja uverenost da si se našao u opasnosti stvar je, jednostavno, pretpostavke od koje si pošao. Ali i Legenovo mišljenje da je u pitanju bio meteorološki brodić takođe je samo pretpostavka."

"Ne mogu nikako da prihvatim da je posredi potpuno bezazlena stvar", usprotivi se Seldon tvrdoglavo.

"Pa, u tom slučaju", složi se Hamin, "pođimo od najgoreg - da je letelica zaista tragala za tobom. Ali kako je bilo ko, ko je poslao letelicu, mogao znati da ćeš se ti zateći tamo gore?"

Dors se ponovo umeša. "Pitala sam dr Legena da nije on, nekim slučajem, u svom izveštaju o predstojećim meteorološkim merenjima, pomenuo da će i Hari biti s njima u grupi. Po pravilu, imena učesnika u istraživanju ne navode se posebno, i on je smesta porekao da je to učinio - ispoljivši prilično iznenađenje što ga to uopšte pitam. Poverovala sam mu."

"Ne bi mu baš trebalo verovati, tek tako na reč", zamišljeno primeti Hamin. "Ne bi li se, u svakom slučaju, potrudio da to porekne? Upitaj sebe, još jednom, zbog čega se uopšte saglasio da Seldon pođe sa njim. Poznato nam je da se u početku tome protivio, ali da je dosta brzo popustio, bez velike borbe. Meni se ne čini da je to sasvim u skladu s Legenovom prirodom."

Dors se namršti i reče: "Pa, to možda čini nešto verovatnijom mogućnost da je Legen sve unapred pripremio. Možda se saglasio da Hari pođe s njim kako bi ga doveo u položaj da bude uhvaćen. Možda je, čak, u tom smislu imao i neke naloge. Mogli bismo, takođe, zamisliti da je ohrabrio onu svoju mladu stažistkinju, Klauziju, da sasvim zaokupi Harijevu pažnju i da ga odvede podalje od ostalih, a onda prepusti njemu samom. To bi, ujedno, moglo objasniti i potpuno odsustvo svake brige kod Legena zbog Harijeve

odsutnosti, u trenutku kada je došlo vreme da se grupa vrati. Izrazio je mišljenje da je Hari sišao ranije, za šta je unapred stvorio uslove, budući da mu je prethodno pomno objasnio kako da upravlja liftom. To bi, takođe, objasnilo i njegovo oklevanje da pođemo gore i damo se u potragu, budući da verovatno nije želeo da traći vreme jureći za nekim koga, kako je pretpostavljao, neće biti moguće pronaći."

Hamin, koji ju je pažljivo pratio, primeti: "Predočila si nam zanimljive okolnosti, koje ga ozbiljno terete, ali nemojmo, ipak, sve uzimati zdravo za gotovo. Na kraju krajeva, ipak je pošao gore sa tobom."

"Samo zato što smo otkrili tragove koraka na seizmografu. Glavni seizmolog mogao se javiti kao nepobitan svedok u prilog tome."

"Dobro, a da li je Legen ispoljio ikakvu iznenađenost, ili pometenost, kada ste napokon pronašli Seldona? Mislím, u većoj meri no što bi bilo prirodno, s obzirom na to da ste pronašli čoveka koji je Legenovim vlastitim nehatom ostao izložen najvećoj mogućoj opasnosti? Da li se, na primer, ponašao kao da je veoma iznenađen što je Seldon uopšte tamo? Da li je odavao utisak da se pita: pa dobro, kako to da ga grupa pri odlasku nije primetila?"

Dors se zamisli, a onda odgovori: "Nesumnjivo je da ga je uzbudila činjenica da smo tamo našli Seldona, ali zaista ne bih umela da kažem da li je njegova uzbuđenost prevazilazila prirodnu reakciju na užasavajući prizor koji smo pred sobom ugledali."

"Da, pretpostavljam da je tako."

A onda Seldon, koji je sve to vreme pažljivo slušao, pogledajući čas Hamina, čas Dors, odjednom primeti: "Ja bih rekao da u pitanju nije bio Legen."

Hamin se zagleda u Seldona. "Šta te navodi na takvu pomisao?"

"Pre svega, kao što ste već i sami uočili, jasno je ispoljio nedostatak spremnosti da me povede sa sobom. Bio je potreban čitav jedan dan ubeđivanja, i čini mi se da se konačno saglasio samo stoga što je došao do zaključka da sam vešt matematičar i da bih mu mogao biti od pomoći u njegovim teorijama. Ja sam, međutim, goreo od želje da pođem gore, i da je on imao bilo kakav nalog da sve učini da me odvede na Gornju stranu, malo je verovatno da bi bilo potrebe da u toj meri glumi oklevanje."

"Da li je razumno pretpostaviti da te je želeo tamo gore samo zbog tvog matematičkog dara? Je li je s tobom, uopšte, razgovarao o matematici? Da li je pokušao da ti objasni svoje teorije?"

"Ne", odgovori Seldon, "nije. Mada, pomenuo je da bi, kasnije, mogli i o tome da porazgovaramo. Nevolja je, međutim, u tome što je sve vreme bio potpuno obuzet svojim instrumentima. Shvatio sam da je očekivao da će biti sunčan dan - što se, međutim, nije dogodilo - te da je grešku pripisao svojim instrumentima; aparati su, ipak, bili u savršenom redu, što je u njemu izazvalo osećaj osujećenosti. Verujem da je ovaj neočekivani razvoj događaja podjednako doprineo da postane nervozan, kao i da me sasvim zanemari. Što se, pak, tiče Klauzije, one mlade žene koja se mnome bavila nekoliko minuta, sada, kada pogledam unazad, imam utisak da me nije namerno izdvojila iz grupe. U stvari, ja sam je na to naveo. Ispoljio sam zanimanje za vegetaciju na Gornjoj strani, i u stvari ja sam nju odvojio od grupe, a ne ona mene. Ne samo da je Legen nije u tome ohrabrivao, već ju je pozvao da se vrati dok smo im nas dvoje još bili u vidokrugu; kasnije sam se ja, po vlastitoj volji, udaljio od ostalih."

"Pa, ipak", primeti Hamin, koji je izgleda bio spreman da prigovori svemu što Seldon kaže, "ukoliko je ona letelica zaista tragala za tobom, oni na njoj morali su unapred znati da ćeš ti biti tamo. Ko bi im drugi to mogao dojaviti - ukoliko, već, nije Legen?"

"Čovek u koga sumnjam je", odgovori Seldon, "onaj mladi psiholog, Lisung Randa."

"Randa?" uzviknu Dors. "Ne mogu da poverujem! Dobro ga poznajem. Ne mogu ni da zamislim da bi radio za cara. Pa on je do srži anticarski nastrojen."

"Možda se samo pretvara", upozori je Seldon. "U stvari, i prirodno je da otvoreno, žustro i do krajnosti ispoljava anticarska osećanja, kako bi što bolje prikrio činjenicu da je, zapravo, carski doušnik."

"Ali on nipošto nije takav", i dalje se protivila Dors. "Ni žustro, ni zadrto ne zalaže se ni za šta. Tih je i odmeren, i svoja gledišta uvek izražava uzdržano, skoro bojažljivo. Ubeđena sam da je u tom pogledu iskren."

"Pa ipak, Dors", primeti Seldon ozbiljno, "on je bio taj koji mi je

prvi pomenuo Legenova meteorološka istraživanja, on je bio taj koji me je uveravao da treba da pođem na Gornju stranu, i on je bio taj koji je ubedio Legena da me povede sa sobom, prilično, pri tome, preterujući u pogledu mojih matematičkih sposobnosti. Čovek se, nesumnjivo, mora zapitati zbog čega mu je bilo toliko stalo da pođem tamo gore, zbog čega se toliko, svojski, oko toga trudio."

"Možda baš stoga što je smatrao da će vam to biti od koristi. Ispoljio je vrlo veliku zainteresovanost sa vas, Hari, i mora da je mislio da će vam neko saznanje iz matematike pomoći u vašem radu na psihoistoriji. Zar to ne bi bilo moguće?"

"Hajde, da razmotrimo stvar s druge strane", reče Hamin mirno. "Postoji priličan vremenski razmak između trenutka kada vam je Randa pomenuo to meteorološko istraživanje i trenutka kada ste se uputili na Gornju stranu. Ukoliko je Randa u pogledu svega što se dogodilo nevin, ne bi imao nikakvog razloga da o svemu tome ćuti. Ukoliko je prijatna i društvena osoba..."

"Što, svakako, jeste", ubaci Dors.

"...u tom slučaju vrlo je verovatno da je o tome govorio i svojim prijateljima. Ukoliko je tako, ne preostaje nam, dakle, niko drugi na koga bismo mogli sumnjati kao na doušnika. U stvari, prosto da razmotrimo stvar sa svih strana, pođimo od pretpostavke da je Randa zaista anticarski nastrojen. To, nipošto, ne bi moralo značiti i da nije dostavljač. Jer, morali bismo se zapitati: čiji je agent? I za koga radi?"

Seldona ove reči zapanjiše. "Ali za koga bi radio ako ne za cara? Ili za Demerzela?"

Hamin ga, međutim, ućutka pokretom ruke. "Seldone, daleko si od toga da se razabereš u svojoj složenosti trantorske politike." On se okrenu prema Dors. "Reci mi još jednom: koja četiri sektora je dr Legen pomenuo kao moguća mesta odakle je došao meteorološki brodić?"

"Hestelonija, Vaj, Zigoret i Severni Damijano."

"I nisi se o tome dalje raspitivala? Nisi ga, na primer, pitala iz kojeg od njih smatra da je, najverovatnije, letelica došla?"

"Ne, nisam. Samo sam ga pitala da li bi mi mogao bar nagovestiti odakle je letelica došla."

"A ti", Hamin se obrati Seldonu, "da nisi možda na letelici video bilo kakve oznake, bilo kakav simbol?"

Seldon za trenutak pomisli da oštro odgovori da je, usled oblaka, letelicu jedva mogao i videti, da se samo na kratko pojavila, da nije ni pomislio da je zagleda tražeći bilo kakve oznake na njoj, da je samo želeo da se što pre skloni... ali ništa od toga ne reče. Nesumnjivo, Haminu je sve to bilo dobro poznato.

Umesto svega, on samo jednostavno odgovori: "bojim se da nisam."

"Ali ukoliko je letelica imala zadatak da ugrabi Seldona, nije li moguće da je prikrila svoje oznake?" upita Dors.

"To je sasvim razumna pretpostavka", složi se Hamin, "i možda je tako i bilo. Ali u ovoj našoj Galaksiji razum ne trijumfuje uvek. Prema tome, budući da Seldon nije u pogledu letelice uočio nikakve pojedinosti, ostaje nam samo da nagađamo. Ono o čemu upravo razmišljam, jeste - Vaj."

"Vaj?" ponovi Seldon kao odjek. "Pretpostavljam da je onaj ko je hteo da me se dočepa, ma ko to bio, želeo da to učini zbog mog poznavanja psihoistorije."

"Ne, ne..." Hamin podiže svoj desni kažiprst, kao da podučava nekog mladog studenta. "V-a-j. To ti je ime jednog sektora na Trantoru. Sasvim posebnog sektora, kojim već tri hiljade godina upravlja jedna gradonačelnička loza. Bez prekida, poput kakve dinastije. Jedno vreme, čak, pre otprilike pet stotina godina, dva cara i jedna carica iz Kuće Vaj sedeli su na trantorskom tronu. Bilo je to srazmerno kratko razdoblje, i nijedno od troje pomenutih nije se posebno istaklo, niti bilo naročito uspešno, ali gradonačelnici Vaja nikada nisu zaboravili svoju carsku prošlost.

Iako nisu ispoljavali nikakvu otvorenu neposlušnost prema Kućama što su ih nasledile, nisu, takođe, baš bili ni na glasu kao neko ko će dragovoljno sve za njih učiniti. Tokom povremenih razdoblja građanskih ratova održavali su neku vrstu neutralnosti, vukući, međutim, dobro sračunate poteze kojima su produžavali sukobe do u nedogled, kako bi se pokazalo neophodnim okretanje ka Vaju kao kompromisnom rešenju. Nikada im to nije do kraja uspelo, ali isto tako, nikada nisu ni prestali sa svojim pokušajima.

Sadašnji gradonačelnik Vaja je izrazito sposoban čovek. Već je prilično star, ali mu ambicije nipošto nisu splasnule. Ukoliko se bilo šta dogodi Kleonu - čak i da umre prirodnom smrću - gradonačelnik Vaja imao bi velike izgleda da ga nasledi, uprkos, istina odveć mladom, zakonitom prestolonasledniku. Galaktičko javno mnjenje uvek će biti bar malo sklonije prema pretendentu koji već ima za sobom carsku prošlost.

Prema tome, ukoliko je gradonačelnik Vaja čuo za tebe, mogao je lako doći do zaključka da bi mu mogao veoma dobro poslužiti tvoj naučno utemeljen profetizam. Kuća Vaj je tradicionalno i veoma motivisana da upriliči prihvatljiv kraj za Kleonovu dinastiju, koristeći se proročanstvom kao bespogovornim dokazom o neizbežnosti da baš ona nasledi tron, nakon čega bi sledećih hiljadu godina svi živeli u miru i blagostanju. Razume se, onog trenutka kada se gradonačelnik Vaja nađe na prestolu i kada mu više ne budeš ni od kakve koristi, lako bi se moglo dogoditi da završiš poput Kleona."

Sumornu tišinu koja zavlada posle ovih reči prekinu Seldon, jednostavno primetivši: "Ali ne znamo pouzdano da li gradonačelnik Vaja želi da me se dočepa."

"Ne, to ne znamo. Ili istini za volju, da bilo ko u ovom trenutku nastoji da te se dočepa. Ona letelica, napokon, možda je zaista bila meteorološki brodić, baš kao što je Legen tvrdio. Pa ipak, kako se novosti o psihoistoriji i njenim mogućnostima budu širile - a nema nikakve sumnje da hoće - sve veći i veći broj moćnika i polumoćnika sa Trantora, odnosno, istini za volju, odasvud, poželeće da je iskoristi u vlastite svrhe."

"Pa, onda", upita Dors, "šta da radimo?"

"To je, zaista, osnovno pitanje." Hamin se za trenutak zamisli, a onda reče: "Možda je bila greška što sam te uopšte doveo ovamo. Kada je neki profesor u pitanju, sasvim je prirodno da kao svoje pribežište odabere neki univerzitet. Strilinški univerzitet je, dabome, samo jedan od mnogih, ali nesumnjivo spada među najveće i sa najviše slobode. S druge strane, neće proći mnogo vremena pre no što se pipci, odasvud, počnu pružati ovamo, nastojeći da napipaju svoj plen. Mislim da bi bilo dobro da se što je pre moguće - možda, već danas - Seldon prebaci na neko drugo, skrovitije mesto.

Samo..."

"Samo?" upita Seldon.

"Samo, ne znam gde."

"Pa, pregledajmo spisak na kompjuterskom ekranu", predloži Seldon, "i odaberimo nasumce neko mesto."

"Nipošto", usprotivi se Hamin. "Ukoliko tako postupimo, isti su nam izgledi da pronađemo neko mesto na kome bi bio sasvim siguran, kao i mesto na kome uopšte ne bi bio bezbedan. Ne, moramo sami nešto dokonati... Bilo kako."

32.

Sve troje ostadoše u Seldonovoj sobi sve do posle ručka. Hari i Dors povremeno bi se upuštali u tihi razgovor o raznim nevažnim temama, dok je Hamin gotovo sve vreme ćutao. Sedeo je ukočeno, uzeo tek nekoliko zalogaja, i njegova ozbiljna prilika (ta ga je ozbiljnost, pomisli Seldon, činila vidljivo starijim no što je u stvari bio) sve vreme je zadržala stav spokojnog mira i nekakve čudne odsutnosti.

Seldon zamišljaše da se, u duhu, prepustio mislima o ogromnim prostranstvima Trantora, nastojeći da pronađe neki idealni kutak. Očigledno, to nije bilo nimalo lako.

Seldonova rodna planeta, Helikon, za neki procenat je veličinom čak i premašala Trantor, ali je imala manje vodenih površina. Kopnene površine na Helikonu bile su, otprilike, desetak procenata veće nego one na Trantoru. Ali Helikon je bio retko naseljen; na njemu je bilo tek nekoliko gradova, poprilično udaljenih međusobno; Trantor je, međutim, bio planeta-grad. Dok je Helikon bio izdeljen u nekih dvadesetak administrativnih jedinica, Trantor je bio sačinjen od preko osam stotina sektora, i svaki od njih bio je dalje podeljen na niz podsektora.

Konačno, Seldon se oglasi pomalo žalosnim glasom: "Možda bi, Hamine, bilo najbolje kada bismo se odlučili za najdobrostitivijeg kandidata, zainteresovanog za moje sposobnosti, predali me njemu i potom računali na to da će me on zaštititi od ostalih." Hamin podiže pogled i odgovori krajnje ozbiljno: "Nema potrebe. Znam već kandidata koji je najdobrostitiviji, i koji te već ima u svojim rukama."

Seldon se nasmeši: "Znači li to da stavljaš sebe u isti red sa gradonačelnikom Vaja i vladarem čitave Galaksije?"

"Sa stanovišta položaja koji zauzimam, svakako da ne. Ali što se tiče nastojanja da te imam za sebe, tu sam im, bez sumnje, takmac. Oni te, međutim, kao i svi drugi koji mi padaju na pamet, žele samo da bi ojačali vlastitu moć i uvećali svoje bogatstvo, dok ja nemam baš nikakvih ambicija, osim, dakako, da učinim sve što sam u stanju za dobro Galaksije."

"Uopšte ne sumnjam", primeti Seldon suvo, "da bi svaki od tvojih takmaca, kada bi ih samo neko pitao, svesrdno tvrdili da i on, dabome, ima isključivo u vidu dobro Galaksije."

"Ni ja u to ne sumnjam", odvrati Hamin, "ali do sada, jedini od mojih takmaca, kako si ih izvoleo nazvati, s kojim si se sreo bio je car lično; i on nije ispoljio zainteresovanost ni za šta drugo osim za tvoje izmišljeno predskazanje, koje bi trebalo da učvrsti njegovu dinastiju. Ja, međutim, od tebe nisam tražio ništa, ni izdaleka slično tome. Sve što od tebe tražim jeste da usavršiš svoju psihoistorijsku tehniku, kako bi se mogla izvršiti matematički valjana predviđanja, makar samo u statističkom smislu."

"U pravu si. Bar, do sada", složi se Seldon, ovlaš se osmehujući.

"Prema tome, neka mi bude dopušteno da ti odmah postavim i sledeće pitanje: jesi li uspeo da se srodiš sa tim svojim zadatkom? Ima li ikakvog napretka?"

Seldon bi zatečen ovim pitanje, i nije znao da li da se nasmeje ili da pobesni. Dopustivši, ipak, da prođe nekoliko trenutaka, on ne učini ni jedno ni drugo, i pođe mu za rukom da odgovori mirnim glasom. "Napretka? Za manje od dva meseca? Hamine, pa to je nešto što me može zaposliti za čitav život, i isto tako, možda ispuniti živote bar još deseterice koji bi nastavili moj rad posle mene... Čak i u tom slučaju, sve bi moglo da se okonča potpunim krahom."

"Nisam imao na umu ništa određeno, kao na primer konačno rešenje, ili, makar, tračak nade da si krenuo u dobrom pravcu. Ali ne jednom, sam si rekao da je delatna psihoistorija moguća, ali ne i primenjiva. Sve što te, dakle, sada pitam, jeste da li si ustanovio - ima li nade da je možeš učiniti primjenjivom?"

"Iskreno da ti odgovorim - ne."

"Molim vas, izvinite me", umeša se Dors. "Ja nisam matematičar, i mogu se samo nadati da pitanje koje ću postaviti neće zvučati šašavo. Ali dr Seldone, kako možete biti sigurni da je nešto što je moguće istovremeno i neprimenjivo? Čula sam vas već kako govorite da je, u teoriji, moguće da se vi lično susretnete i pozdravite sa svakim pojedinačnim građaninom Carstva, ali da to, istovremeno, nije izvodljivo budući da ne biste mogli dovoljno dugo poživeti da to i učinite. Ali odakle vam pomisao da je psihoistorija nešto slično tome?"

Seldon pogleda Dors sa blagim izrazom neverice. "Zaista želite da vam to objasnim?"

"Da, želim", odgovori ona, zatresavši glavom tako snažno da joj se sva kosa ustalasala.

"Pa, kad smo već kod toga", dobaci Hamin, "i ja bih to voleo."

"Bez imalo matematike?" upita Seldon, lako se nasmešivši.

"Molim te", ponovi Hamin.

"Pa..." započe Seldon, i odmah zastade, trudeći se u sebi da odabere najbolji način da izloži svoju teoriju. Potom nastavi: "Ukoliko želite da dokučite neki vid Vaseljene, od velike će vam pomoći biti ukoliko stvar uprostite što više možete i u vidu imate samo ona njena svojstva i karakteristike koje su od suštinske važnosti za razumevanje. Ukoliko, na primer, želite da ustnaovite zbog čega neki predmet pada, nećete razmišljati o tome da li je crvene ili zelene boje, da li ispušta neki miris ili ne, i da li je reč o nečem starom ili novom. Sve to odstranjujete iz svojih razmišljanja, kako ne biste nepotrebno komplikovali traženje odgovora. Takav uprošćeni vid problema nazivate modelom ili simulacijom, i možete ga, po izboru, predstaviti u bilo kom željenom vidu na kompjuterskom ekranu, ili u vidu matematičkih jednačina. Ukoliko pođemo od primitivne teorije o nerelativističkoj gravitaciji..."

Dors ga odjednom prekide. "Molim vas, Hari, obećali ste da će biti bez matematike. Nemojte sada skliznuti u nju, nazivajući je 'primitivnom'."

"Ne, ne... 'Primitivna', mislim, samo u tom smislu što seže sve do naših najranijih zapisa; u tom smislu što je njeno otkriće zamagljeno prohujalim vekovima, i što nam ostaje isto toliko nedokučivo koliko i

pronalazak točka ili vatre. U svakom slučaju, jednačine takve gravitacione teorije sadrže u sebi i opise ponašanja jednog plentarnog sistema, dvojnih zvezda, plima i oseka, kao i mnoštva drugih stvari. Zahvaljujući tim jednačinama u mogućnosti smo, čak, da stvorimo vizuelnu simulaciju - prikazujući neku planetu kako kruži oko neke zvezde, ili dve zvezde kako kruže jedna oko druge, u dvodimenzionalnoj projekciji na ekranu; isto to možemo učiniti stvarajući i složenije sisteme, ovog puta koristeći trodimenzionalne folografe. Takvi uprošćeni simulacioni modeli omogućavaju da se znatno lakše dokuči neka pojava, nego što bi to bio slučaj kada bismo je morali izučavati u prirodnom stanju. Istini za volju, bez gravitacionih jednačina naše poznavanje kretanja planeta i nebeske mehanike uopšte bilo bi zaista krajnje oskudno.

Dakle, ukoliko nastojite da što više saznate o nekoj pojavi, ili ukoliko neka pojava postaje sve složenija, potrebne će vam biti i sve složenije jednačine, sve razrađenije programiranje, i konačno ćete se naći pred kompjuterizovanim simulacionim modelom kojeg će i samog biti veoma teško shvatiti."

"Ne bi li se, u tom slučaju, mogla izraditi simulacija simulacije?" upita Hamin. "Tako bi se, bar donekle, stvar ponovo uprostila."

"Da, ali u tom slučaju morao bi da izostaviš neke karakteristike pojave koje baš želiš da imaš u vidu, i simulacija bi, sledstveno tome, postala beskorisna. NMS - što će reći 'najuprošćenija moguća simulacija' - dobija u složenosti znatno brže od samog predmeta simulacije, i konačno, i pojava i njena simulacija potpuno se izjednačuju. Sledstveno tome, pre mnogo hiljada godina izrečeno je mišljenje da Vaseljena kao celina, u punoj svojoj složenosti, ne može biti predstavljena nikakvim simulacionim modelom koji bi bio manji od nje same.

Drugim rečima, ne možete dobiti bilo kakvu predstavu o Vaseljenu kao celini, osim, razume se, proučavanjem čitave Vaseljene. Ustanovljeno je, takođe, da bi se - ukoliko bi neko pokušao da načini simulacioni model samo jednog delića Vaseljene, pa zatim još jednog delića, pa još jednog, i tako dalje, sa namerom da ih potom spoji ujedno da bi se dobila ukupna slika Vaseljene - da bi se došlo do beskonačnog broja takvih sićušnih simulacija. Iz toga prirodno

proizilazi da bi bilo potrebno beskrajno mnogo vremena da bi se Vaseljena dokučila u svoj njenoj celovitosti - što je samo drugi način da se kaže isto: da je, naprosto, nemoguće dosegnuti svekoliko znanje što u njoj počiva."

"Do sada sam sve razumela", primeti Dors, donekle i sama iznenađena.

"Prema tome, poznato nam je da je lako načiniti simulacioni model srazmerno jednostavnih stvari; ali, što su stvari složenije, sve je teže i teže načiniti njihovu simulaciju, sve dok, konačno svaka simulacija postane jednostavno nezamisliva. Ali na kojoj razini složenosti svaka simulacija prestaje da bude moguća? Pa, eto, ono što mi je pošlo za rukom da pokažem, služeći se matematičkom tehnikom otkrivenom tek u prošlom stoleću i jedva dostupnom čak i kada se čovek služi velikim i izuzetno brzim kompjuterom, jeste da naša galaktička zajednica do te razine ne doseže. Nju je moguće predstaviti putem simulacije - modela - jednostavnijeg no što je ona sama. Nastavio sam time što sam pokazao da će, zahvaljujući tome, statističkim putem biti moguće predskazati tok budućih zbivanja - to jest, ukazati na verovatnoću da će se događaji zbivati sledeći izvesne alternativne tokove, pre nego da će krenuti baš nekim određenim pravcem."

"U tom slučaju", oglasi se Hamin, "budući da si u stanju da izradiš simulativni model galaktičkog društva, treba to, jednostavno, i učiniti. Zbog čega onda kažeš da je psihoistorija neostvariva?"

"Sve što jeste dokazao jeste da nije potrebno beskonačno mnogo vremena da bi se shvatila galaktička zajednica, ali ako je za to potrebno, makar, samo milijardu godina, jasno je da se u tom slučaju susrećemo s nečkim praktično neostvarivim. Posmatrano sa našeg, ljudskog stanovišta, milijardu godina isto je što i beskonačno mnogo vremena."

"Zar bi, zaista, toliko vremena bilo potrebno? Milijardu godina?"

"Nisam baš bio u stanju da izvedem sasvim tačnu računicu, ali, podozrevam da bi bilo potrebno najmanje milijardu godina, te sam, stoga, i pomenuo tu brojku."

"Ali u stvari, nisi u to siguran."

"Pa, upravo to i pokušavam da dokonam."

"Bez uspeha?"

"Ni univerzitetska biblioteka ti pri tom nije od pomoći?" Postavivši ovo pitanje, Hamin uputi brz pogled prema Dors.

Seldon lagano odmahnu rukom. "Ni najmanje."

"Ni Dors ne može da ti pomogne?"

Dors uzdahnu. "Nemam, Četere, ni najmanjeg pojma o tim stvarima. Mogu ga samo uputiti u metodologiju bibliotečkog rada. Ako Hari nešto potraži i ništa ne nađe, ja sam potpuno bespomoćna."

Hamin ustade. "U tom slučaju, dalje zadržavanje ovde na Univerzitetu nema nikakve svrhe, te moram naći neko drugo mesto gde ću te smestiti."

Seldon ispruži ruku i povuče ga za rukav. "Ipak, imam jednu ideju."

Hamin se zagleda u njega, suzivši oči, kao da izražava iznenađenje - ili sumnju. "Kada si došao na tu ideju? Ovog časa?"

"Ne... Vrtela mi se po glavi nekoliko dana, čak i pre no što sam otišao na Gornju stranu. Tamošnji događaj za trenutak ju je potisnuo, ali sada, kada si pomenuo biblioteku, ponovo se javila."

Hamin se ponovo spusti u naslonjaču. "Reci mi o kakvoj je to ideji reč - pod uslovom da nije sva nabijena matematikom."

"Nema ni zrnca matematike u njoj. Stvar je u tome što sam, čitajući knjige u biblioteci, došao do zaključka da je galaktička zajednica u prošlosti bila znatno manje složena. Pre dvadeset hiljada godina, dok je Carstvo još bilo u nastajanju, u našoj Galaksiji bilo je tek oko deset miliona naseljenih svetova. Dvadeset hiljada godina pre toga, predcarska kraljevstva obuhvatala su, sve u svemu, nekih desetak hiljada naseljenih svetova. Što više zalazimo dublje u prošlost, ko zna koliko će dalje smanjivanje biti? Možda bismo, napokon, stigli do onog prepočetnog sveta iz predanja, o kojem si mi baš ti, Hamine, govorio."

"Veruješ, znači, da bi bio u stanju da razradiš svoju psihoistorijsku teoriju, pod uslovom da pred sobom imaš znatno jednostavniji model galaktičke zajednice?" primeti Hamin.

"Tako je. Čini mi se da bih u tom slučaju uspeo."

"Pa, onda", umeša se Dors s neprikrivenom poletnošću, "zašto ne

biste pokušali da razradite načela psihoistorije imajući pred sobom neko manje razvijeno društvo u prošlosti; nakon toga, polazeći od date situacije iz predcarskih vremena, mogli biste pokušati da predskazete šta bi mu se moglo dogoditi hiljadu godina nakon nastanka Carstva; i na kraju, trebalo bi da samo proverite kako su stvari zaista izgledale u tom trenutku, i ustanovite koliko ste bili u pravu u svojim predviđanjima?"

"Ipak, imajući u vidu da bi ti bilo unapred poznato kakva je situacija bila oko hiljadite godine galaktičke ere, takva provera jedva da bi imala smisla", hladno primeti Hamin. "Prethodno saznanje verovatno bi te i nesvesno povuklo za sobom, i ti bi, sasvim nesvesno, za svoje jednačine odabrao upravo one vrednosti koje bi te, na kraju, dovele do rešenja kakvo si već od samog početka znao da će biti."

"Ne slažem se s tim", usprotivi se Dors. "Nama baš nije do u tančine poznata situacija oko hiljadite godine galaktičke ere, i bilo bi potrebno da prekopamo podosta izvora. Najzad, bilo je to pre gotovo jedanaest milenijuma."

Na Seldonom licu pojavi se izraz smetenosti. "Kako to mislite - da nam nije do u tančine poznata situacija oko hiljadite godine galaktičke ere? Dors, zar i tada nisu postojali kompjuteri?"

"Jesu, naravno."

"I raspoložemo njihovim memorijama, kao i slikovnim i zvučnim zapisima? Trebalo bi da imamo celovite zapise o hiljaditoj godini, baš kao što ih imamo i o sadašnjem trenutku, dvadeset hiljada dvadesete godine galaktičke ere."

"U načelu je tako, ali u stvarnosti... Pa, znate, Hari, baš je onako kako vi to umete da kažete: moguće je da imamo sve zapise o hiljaditoj godini galaktičke ere, ali nije sasvim umesno očekivati da ih imamo."

"Slažem se, Dors, ali kada ja to kažem imam u vidu matematičke pokazatelje. Ne vidim kako bi se to moglo odnositi i na istorijske zapise."

"Zapisi ne traju večito, Hari", odvrati Dors, izbegavajući da se jasno izrazi. "Banke podataka mogu biti uništene, ili ozbiljno oštećene, zahvaljujući raznim društvenim sukobima... Pored toga, sa

protokom vremena, njihovo se stanje pogoršava; naime, svaki zapis koji dugo ostane zapreten, koji se ne koristi, na kraju se pretvara u bezobličnu masu znakova. Kažu da se, čak, čitava trećina svih zapisa u Carskoj biblioteci nalazi sada u takvom stanju, ali eto, usled okoštalog bibliotečkog režima, nikome ni na pamet ne pada da ih probere i neupotrebljivo odbaci. Druge biblioteke nisu do te mere krute. Ovde, na Strilinškom univerzitetu, neupotrebljiv materijal odbacuje se svakih deset godina.

Razume se, kopije zapisa koje se nalaze na drugim svetovima i u različitim bibliotekama - vladinim ili privatnim - mogu ostati očuvane kako valja i hiljadama godina, tako da su nam suštinske epizode iz galaktičke istorije dobro poznate iako su se zbile, čak, i u predcarskim vremenima. Ipak, što dublje zalazimo u prošlost, to na manje sačuvanih zapisa nailazimo."

"Prosto da čovek ne poveruje", zgrozi se Seldon. "Mislio sam da se nove kopije zapisnika prave čim zapreti opasnost da se neki od njih ošteti. Kako se, uopšte, može dopustiti da bilo kakvo znanje tek tako iščezne?"

"Znanje koje nikome nije potrebno beskorisno je znanje", odvrati Dors. "Možete li i zamisliti koliko bi vremena, napora i energije bilo potrebno da se stalno osvežavaju zapisi kojima se niko ne koristi? Povrh toga, i vreme i naponi i energija vremenom bi narasli do nepodnošljivosti."

"Ipak, zar vam ne pada na pamet da bi nekome, u nekom trenutku, i te kako mogli ustrebatu podaci koje ste tako nemarno prepustili uništenju?"

"Neki određeni podatak mogao bi nekom ustrebatu jednom u hiljadu godina. Čuvati ga samo zbog toga jednostavno je neisplativo. Čak i kada je nauka u pitanju. Pomenuli ste, maločas, i sami, primitivne gravitacione jednačine, objasnivši da ih nazivate primitivnim zbog toga što se činjenice o njihovom nastanku gube negde u magli prošlih vremena. Zbog čega je do toga došlo? Zbog čega vi matematičari, i naučnici uopšte, niste sačuvali sve podatke i saznanja, koji sežu daleko unazad, do tih drevnih vremena, kada su i te vaše gravitacione jednačine nastale?"

Seldon, međutim, samo nešto progundā, ni ne pokušavši da

odgovori. Umesto toga, on reče: "Pa, eto, Hamine, toliko što se tiče moje ideje: što dublje zalazimo u prošlost, i što se ljudska zajednica više smanjuje, sve više rastu izgledi za uspostavljanje jedne delatne psihoistorije. Međutim, nevolja je u tome što se znanje smanjuje čak i brže nego veličina izvesne zajednice, te tako delatna psihoistorija postaje manje verovatna - 'manje', pri tome, preteže nad 'više'."

"Ne bi trebalo da smetnemo s uma Mikogenski sektor", iznenad ase oglasi Dors, duboko zamišljena.

Hamin je brzo pogled. "Tako je, i čini mi se da on predstavlja savršeno mesto za Seldona. Trebalo je da se toga ranije setim."

"Mikogenski sektor?" ponovi Seldon, pogledajući čas jedno, čas drugo. "O čemu pričate i gde se on nalazi?"

"Hari, molim te, objasniću ti kasnije. Ovog časa, moram poći da obavim sve pripreme. Odlazimo noćas."

33.

Dors je uspeo da nagovori Seldona da još malo odspava. Trebalo je da Univerzitet napuste između zatamnjenja i ponovnog odtamnjenja, pod zaštitom 'noći', dok su svi još bili u dubokom snu. Smatrala je da bi mu više nego dobro došlo još malo počinka.

"A vi ćete opet morati da potražite mesto na podu?" upita je Seldon.

Dors samo sleže ramenima. "Krevet može da primi samo jedno od nas, i kada bismo oboje pokušali da se u njega uvučemo, ni jedno ni drugo baš ne bi imalo mnogo prilike da odspava."

On se toplo zagleda u nju nekoliko trenutaka, a onda reče: "U tom slučaju, ja ću ovog puta spavati na podu."

"Ne, nećete. Nisam ja ležala u komi na onoj vejavici."

I, tako, dogodilo se da ni Dors ni Seldon nisu usnuli. Mada su ugasili svetlost u sobi, i mada je stalni huk Trantora činio tek sanjivi zvuk u srazmernoj tišini univerzitetskog kruga, Seldon oseti živu potrebu za malo razgovora.

"Toliko sam vam nevolja zadao, Dors, ovde na Univerzitetu", reče on. "Čak sam vas omeo i u vašem radu. Uprkos svemu, žao mi je što moramo da se rastanemo."

"Nećemo se rastajati", odvrati Dors. "I ja idem s vama. Hamin je

sredio da dobijem odsustvo."

"Ali ne mogu to da očekujem od vas", primeti Seldon, sasvim zatečen.

"Ne vi", reče ona. "Hamin to očekuje - zahteva - od mene. Moram da pazim na vas. Na kraju krajeva, omašila sam tamo na Spoljnoj strani, i moram sada da to nekako nadoknadim."

"Ali rekao sam već. Molim vas, nemojte sebe kriviti zbog toga... Uprkos svemu, moram priznati da se mnogo bolje osećam kada ste vi kraj mene. Kada bih samo bio siguran da vam ne remetim čitav život..."

Dors ga blago ućutka. "Ne remetite ga, Hari. I molim vas, spavajte."

Seldon je neko vreme ležao ćutke, a onda, odjednom, prošapta: "Jeste li sigurni, Dors, da Hamin može sve srediti?"

"On je izvanredan čovek", odgovori Dors. "Ima prilično uticaja ovde na Univerzitetu, a rekla bih, i svuda druge. Ukoliko on kaže da je u stanju da mi obezbedi neograničeno odsustvo, sasvim sam sigurna da je baš tako. Vrlo je ubedljiv."

"To mi je poznato", složi se Seldon. "Ponekad se upitam šta on to zaista želi od mene."

"Upravo ono što kaže", reče Dors. "On je čovek najviših ideala i najvećih snova."

"Zvučite mi, Dors, kao da ga veoma dobro poznajete?"

"Oh, da, veoma ga dobro poznajem."

"Intimno?"

Dors načini neki neobičan šum. "Nisam sasvim sigurna, Hari, na šta ciljate, ali, ako bi vaše reči trebalo da protumačim na najbezobrazniji način... Ne, ne znam ga intimno. Ali šta se to, uopšte, vas tiče?"

"Izvinite", prihvati brzo Seldon njen prekor. "Nipošto nisam želeo da, makar i nenamerno, narušavam nečije..."

"Vlasništvo? Hari, pa to je još uvredljivije. Mislim da bi bilo bolje da pokušate da zaspate."

"Izvinjavam se, Dors, još jednom, ali jednostavno, ne mogu da zaspim. Dozvolite mi, bar, da promenim temu... Niste mi ništa rekli o tom Mikogenskom sektoru. Da li je dobro što idem tamo? Kako

izgleda?"

"U pitanju je mali sektor, gde, ukoliko se dobro sećam, živi tek oko dva miliona duša. Stvar je, međutim, u tome da su tamo duboko srasli sa tradicijom koja proishodi iz njihove najranije istorije, i da, veoma verovatno, raspolažu drevnim zapisima koje nigde drugde nije više moguće naći. Veoma je, dakle, moguće da će vam boravak tamo, u vašim nastojanjima da istražite predcarska vremena, biti od neuporedivo veće koristi nego što bi to bio bilo koji pravovreni istoričar. Upravo je naš razgovor o najranijoj istoriji učinio da se setim Mikogenskog sektora."

"Da li ste ikada imali prilike da vidite njihove zapise?"

"Nisam. Čak ni ne poznajem nikoga ko ih je video."

"Ali možete li onda biti sigurni da ti zapisi zaista postoje?"

"Iskreno rečeno, nisam sigurna. Poprilično je, znate, rašireno _ mišljenje da su vam Mikogenci jedna banda šašavaca - mada im se, možda, time čini ozbiljna nepravda. Međutim, oni tvrde da raspolažu drevnim zapisima, te je to, moguće je, istina. U svakom slučaju, tamo nećemo biti izloženi pogledima radoznalaca. Mikogenci baš ne vole da im se dolazi u pohode... A sada, molim vas, pokušajte da malo odspavate."

I začudo, Seldonu to, konačno, nekako pođe za rukom.

34.

Hari Seldon i Dors Venabili napustiše univerzitetski krug tačno u tri časa po ponoći. Seldonu je bilo sasvim jasno da će morati da se prepusti Dorsinom vođstvu. Poznavala je Trantor bolje od njega - imala je prednost od dve godine. Bila je, očigledno, veoma bliska sa Haminom (koliko bliska? to pitanje i dalje ga je morilo) i u celosti je prihvatila sve što joj je ovaj govorio.

I ona i Seldon umotali su se u lagane ogrtače, sa tesno skrojenim kapuljačama. Pre nekoliko godina ovakvi su ogrtači bili - iako za kratko - u modi na Univerzitetu (i, uopšte, među mladim intelektualcima), i mada su sada mogli biti predmet podsmeha, imali su tu dobrodošlu prednost da su ih sasvim obavijali i činili neprepoznatljivim - makar samo na prvi pogled.

Hamin im je izdao poslednja uputstva pri odlasku. "Moguće je da

je ono što se dogodilo na Gornjoj strani bilo sasvim bezazleno, i da ti, Seldone, za petama nije nikakav doušnik; ipak, budi spreman na najgore."

"Zar ne ideš i ti sa nama?" upita Seldon pomalo uznemireno.

"Voleo bih, naravno", odgovori Hamin, "ali ukoliko ne želim da i sam postanem meta, moram što je moguće više skratiti svoja odsustvovanja s posla. Shvataš?"

Seldon uzdahnu. Jasno.

Potom uđoše u jedno vozilo Ekspresnika i zauzeše sedište podalje od jedne grupice koja se prethodno bila ukrcala. (Seldon se za trenutak upita da li bi bilo ko trebalo da se nalazi u Ekspresniku u tri časa izjutra - a onda mu pade na pamet da je baš dobro da je tako, budući da bi u suprotnom Dors i on bili odveć upadljivi.)

I Seldon se prepusti posmatranju beskrajne panorame koja se protezala posvuda oko njih, dok se isto tako beskonačan niz vozila kretao beskonačnom tračnicom duž beskonačnog magnetskog polja.

Ekspresnik je promicao kraj nizova stambenih jedinica, od kojih su neke bile veoma visoke, ali koliko mu je bilo poznato, i prilično duboko usađene u tle. Pri svemu tome, čak i ako je nekoliko desetina kvadratnih kilometara činilo jednu urbanizovanu celinu, čak ni populacija od četrdeset milijardi duša ne bi iziskivala preterano visoka zdanja, ili zdanja međusobno prekomerno sabijena. Prolazili su i pored nenaseljenih područja, koja su izgleda bila obrađivana - mada su mu neka više ličila na ogromne parkove. Bilo je tu i podosta drugih zdanja, čiju pravu namenu nije umeo da dokuči. Fabrike? Poslovne zgrade? Ko bi to znao? Za jedno pozamašno, bezoblično cilindrično zdanje pomisli da bi moglo biti skladište za vodu. Najzad, Trantoru je bila neophodna sveža voda. Da li su, možda, sakupljali tečnost sa Gornje strane, pročišćavali je i prerađivali, a potom skladištili. Činilo se da bi tako nešto bilo sasvim prirodno.

Seldon, međutim, nije baš imao mnogo vremena za razgledanje.

"Na sledećoj stanici silazimo", reče Dors upola glasa. Trenutak potom ona ustade, i njeni čvrsti prsti uhvatiše ga ispod ruke.

Pošto su sišli, zastadoše na platformi, načinjenoj od nekog tvrdog materijala, i Dors stade da proučava saobraćajne znake.

Znaci su bili potpuno nenametljivi i bio ih je poprilično. Seldon

oseti kako mu bodrost kopni. Većina znakova sastojala se od slika i pojedinačnih slova, nesumnjivo razumljivih rođenim Trantorcima, ali njemu potpuno stranih.

"Onim putem", reče Dors.

"Kojim? Jeste li sigurni?"

"Vidite? Ona dva krila i strelicu?"

"Dva krila? Ah!" Mislio je da je u pitanju naglavce okrenuto slovo "W", plitko urezano i prošireno, ali sada shvati da su to mogla biti i stilizovana ptičja krila.

"Zbog čega ne koristite reči?" upita on tupo.

"Jer se reči razlikuju od jednog sveta do drugog. Ono što se ovde naziva 'mlaznjakom' na Sini je 'jedrilica', ili na drugim svetovima, jednostavno, 'letelica'. Dva krila i strelica predstavljaju galaktički simbol za vazdušni brodić, i kao takav je smesta i svuda prepoznatljiv... Zar ih ne koristite i na Helikonu?"

"Ne baš često. U kulturnom smislu Helikon je prilično homogenizovan svet, i budući da se nalazimo u senci svojih suseda nastojimo, što čvršće možemo, da se držimo svojih posebnosti."

"Vidite?" upita Dors. "Eto, na tom možete utemeljiti svoju psihoistoriju. Možete pokazati da, čak i pored postojanja različitih narečja, upotreba svegalaktičkih simbola može predstavljati objedinjavajuću silu."

"To baš neće biti od velike pomoći." Sledio ju je kroz prazan, sumračan sokak, i delićem svog uma pitao se koliki je stepen kriminaliteta na Trantoru i da li je, možda, upravo ovo mesto bilo područje sa najvećim brojem prestupa. "Možete imati čak i milijardu pravila, pri čemu se svako od njih odnosi na jednu te istu stvar, pa da ipak iz svih njih ne izvučete jedinstven, opšti zaključak. Upravo je o tome reč kada se kaže da neki sistem može biti protumačen samo pomoću simulacionog modela koji je isto toliko složen koliko i sam sistem... Dors, da li smo to krenuli u potragu za nekim vazdušnim vozilom?"

Ona zastade i pogleda ga, blago se osmehujući. "Mislite li, budući da sledimo simbol za vazdušna vozila, da nastojimo da pronađemo igralište za golf? Da li vi to zazirete od vazdušnih vozila, bš kao i popriličan broj Trantoraca?"

"Ne, ne... Na Helikonu uopšte ne zaziremo od letenja, i ja se, lično, često služim vazдушnim prevozom. Pitam samo stoga što je Hamin, kada me je dovodio na Univerzitet, nastojao da izbegne vazdušni prevoz, jer nije želeo da ostavi jasan trag za sobom."

"Bilo je to stoga, Hari, što su tada znali gde ste, i što su vam već bili za petama. Ovog časa, međutim, sasvim je moguće da uopšte ne znaju gde ste; pred toga, poslužićemo se jednom sasvim neuglednom vazдушnom lukom i, dabome, privatnom letelicom."

"A ko će pilotirati?"

"Pa, pretpostavljam, neki od Haminovih prijatelja."

"Šta mislite, može li mu se verovati?"

"Bez sumnje, čim je Haminov prijatelj."

"Očigledno, imate veoma visoko mišljenje o Haminu" primeti Seldon sa prislenkom nezadovoljstva.

"S razlogom", odgovori Dors nimalo se ne ustručavajući. "On je jedinstven."

Odgovor, međutim, ne ukloni osećaj nezadovoljstva u Seldonu.

"Eno mlaznjaka", pokaza mu ona.

Bio je malen, sa neobično oblikovanim krilima. Pokraj mlaznjaka stajao je neki omanji čovek, odeven u odeću uobičajeno jarkih trantorskih boja.

"Mi smo psiholozi", obrati mu se Dors.

"A ja sam istoričar", odgovori pilot.

Oni pođoše za pilotom i popeše se u mlaznjak. "Ko je izmislio lozinku?" upita Seldon.

"Hamin", odgovori Dors.

Seldon šmrknu. "Iz nekog razloga, nisam pomislio da Hamin ima smisla za humor. Uvek je tako ozbiljan."

Dors se nasmeši.

8. SIN SUNCA

SIN SUNCA, ČETRNAESTI... Upravitelj i vođ Mikogenskog sektora na starom Trantoru... Kao i kada su u pitanju bili raniji vođi ovog u sebe povučenog sektora, i o ovome beše malo znano. Da je, uopšte, zaigrao bilo kakvu ulogu u istoriji, u celosti treba da zahvali svojoj vezi sa Harijem Seldonom, tokom Bega...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

35.

Bila su samo dva sedišta iza otvorene pilotske kabine, i kada se Seldon zavalio u jedno od njih neko mrežasto tkanje pojavi se odnekud, obujmivši mu noge, pojas i grudi; odozgo, pak, spusti se nešto nalik na kapuljaču, koja mu prekri čelo i uši. On se odjednom oseti sputanim, i kada se iskrenu ulevo - tek malo, i uz priličan napor - ugleda da se i Dors našla u istom položaju.

Pilot, takođe, zauze svoje mesto i, pošto je nekoliko trenutaka proveravao kontrolnu tablu, obrati im se: "Ja sam Endor Levanijan, i stojim vam na usluzi. Bićemo ovako vezani, samo zbog toga što će prilikom poletanja doći do veoma snažnog ubrzanja. Kada se, konačno, nađemo na otvorenom, u punom letu, veze će same od sebe spasti. Nije potrebno da mi se predstavljate: vaša imena nimalo me se ne tiču."

On se iz svog sedišta okrenu prema njima i sa svog patuljastog lica uputi im osmeh, usled čega mu se na licu usekoše bore. "Imate li ikakvih psiholoških teškoća, junošče?"

"Ja sam sa Spoljnih svetova i ne zazirem od letenja", odvrati Dors nemarno.

"To isto važi i za mene", oglasi se i Seldon, pomalo s visine.

"Odlično, junošče. Razume se, ovo vam baš nije uobičajeni mlaznjak, i moguće je da još niste leteli noću, ali nadam se da ćete izdržati."

I on je bio sav upetljan u veze, ali kako ustanovi Seldon, ruke su mu bile potpuno slobodne.

Prigušeni huk odjednom se javi iz utrobe mlaznjaka, postajući sve glasniji i sve vreme povišavajući ton. Iako hućanje motora ne postade neprijatno, Seldon ipak načini pokret kao da će da zatrese glavom i da odagna zvuk iz ušiju, ali taj njegov pokušaj kao da izazva veze da ga samo još čvršće stisnu.

Trenutak potom mlaznjak poskoči (beše to jedina reč koju Seldon nađe da opiše šta se zbilo) u vazduh, i istog časa on oseti kako ga potisak svom snagom pritiska dublje u sedište.

Kroz vetrobransko staklo ispred pilota, Seldon, užasnut, ugleda kako im se isprečuje neki ravan zid - a onda se, već sledećeg trena, u zidu ukaza veliki okrugli otvor. Otvor je bio sličan onom u koji je vazdušni taksi utonuo onog dana kada su Hamin i on napuštali Carski sektor, ali mada je ovaj bio dovoljno veliki da u sebe primi trup letelice, činilo se da za krila nije bilo dovoljno prostora.

Što god je više mogao Seldon iskrenu glavu udesno, i to mu pođe za rukom baš na vreme da vidi kako se krila skupljaju i nestaju.

Mlaznjak sunu kroz otvor i trenutak potom zahvati ga elektromagnetno polje i uputi ga dalje, duž osvetljenog tunela. Ubrzanje je bilo postojano, i povremeno su se mogli čuti kliktavi šumovi koje Seldon pripisa činjenici da su prolazili kraj pojedinačnih magneta.

A onda, jedva desetak minuta kasnije, mlaznjak izlete u atmosferu, stremeći put sveprožimajuće noći.

Pošto je za sobom ostavio elektromagnetsko polje mlaznjak smanji ubrzanje i Seldon oseti kako ga veze više ne stežu kao ranije, i ostade tako, kao prikovan, nekoliko trenutaka.

Pritisak je, potom, sasvim nestao i veze se povukoše same od sebe.

"Pa, kako se osećate, junoš", začu se vedri pilotov glas.

"Pa, što se mene tiče, nisam sasvim siguran", odgovori Seldon. A onda, okrenuvši se ka Dors, upita: "Jeste li dobro?"

"Naravno", odgovori ona. "Imam utisak da je gospodin Levanijan ovako naglo uzleteo samo da bi se uverio da smo zaista sa Spoljnih svetova. Jesam li u pravu, gospodine Levanijane?"

"Pa, nekim ljudima godi uzbuđenje", odgovori on. "A vama?"

"U razumnoj meri", odvrati Dors.

"Svaka razumna osoba bi to priznala", primeti Seldon s odobravanjem.

"Ipak, izgledalo bi vam manje zabavno, gospodine, da ste mlaznjaku prilikom poletanja otkinuli krila", dodade Seldon.

"Taman posla, gospodine. Rekoh vam već da ovo nije mlaznjak kao svaki drugi. Krilima u celosti upravlja kompjuter. Krila menjaju dužinu, širinu, zakrivljenost, i uopšte, oblik, kako bi se prilagodila brzini leta - kao i brzini i pravcu vetra, temperaturi, i još najmanje desetinama promenljivih okolnosti. Krila ni u kom slučaju ne mogu otpasti, osim, dakako, ukoliko čitava letelica ne bi bila izložena potresima koji bi je svu raskomadali."

Na Seldonovom prozoru ukazaše se kišne kapi. "Kiša", primeti on.

"Često se javlja", kratko odvrati pilot.

Seldon se zagleda kroz prozor. Na Helikonu, kao i na svim drugim svetovima, bilo bi moguće ugledati svetla - znamenje prisustva ljudskih bića. Samo je na Trantoru vladala potpuna tmina.

Pa, ne baš sasvim. U jednom trenutku, on ugleda svetlosni stub nekog reflektora. Možda je na najvišim delovima Gornje strane bilo nečeg poput svetionika.

Kao i obično, Dorsi ne promače Seldonova nelagodnost. Potapšavši ga po ruci, ona mu reče: "Hari, sigurna sam da pilot dobro zna svoj posao."

"Pokušavam, Dors, da samog sebe ubedim u to, ali voleo bih kada bi bar delić svog znanja podelio s nama," Seldon ovo izgovori dovoljno glasno, da ga je i pilot mogao čuti.

"Samo izvolite", reče ovaj. "Pre svega, i dalje se uspinjemo i kroz nekoliko minuta izbićemo iznad prekrivača od oblaka. Nakon toga, kiša će prestati i čak ćemo videti zvezde."

Izgovorio je ovo u pravom času, jer trenutak potom nekoliko zvezda zablista kroz paperjaste ostatke oblaka; a onda, pošto pilot ugasi svetla unutar letelice, i ostale se ukazaše u svom punom blistavilu. Samo je blede svetlucanje pilotove table s instrumentima ostalo da se nadmeće s njima, bezuspešno: kroz prozor se moglo videti nebo, osuto blistavim sjajem zvezda.

"Ovo je prvi put posle dve godine da ponovo vidim zvezde",

oglasi se Dors. "Zar nisu veličanstvene? Tako su blistave - i tako ih je mnogo."

"Trantor je bliži središtu Galaksije nego većina Spoljnih svetova", dobaci im pilot.

Budući da se Helikon nalazio u proređenom kutku Galaksije i da je njegovo nebo bilo tek mestimice posuto zvezdama i nimalo uzbudljivo, suočen s ovim prizorom Seldon jednostavno ostade bez reči.

"Kako samo tiho letimo", ponovo se oglasi Dors.

"Izvanredno", složi se Seldon. "Gospodine Levanijane, kakvo gorivo koristite za motore?"

"Ovo je mikrofuzni motor i koristimo tanak mlaz toplih gasova."

"Nisam znao da postoje mikrofuzni mlaznjaci. Čuo sam da se o njima govori, ali..."

"Postoji nekoliko malenih, poput ovog. Za sada ih ima samo na Trantoru i na usluzi su samo najvišim vladinim zvaničnicima."

"Troškovi ovakvih letova mora da su vrlo visoki."

"Veoma visoki, gospodine."

"Koliko je, onda, gospodin Hamin morao da plati za ovaj let?"

"Ovaj let je besplatan. Gospodin Hamin je u veoma bliskim odnosima sa kompanijom koja raspolaže ovakvim letelicama."

Seldon nešto progundā, a onda ponovo upita: "Zbog čega ovakvih mikrofuzionih mlaznjaka nema u većem broju?"

"Pre svega, gospodine, veoma su skupi. A ovi koje imamo udovoljavaju svim potrebama."

"Ali možda bi bilo više zainteresovanih kada biste imali veće mlaznjake."

"Moguće, ali kompaniji nikad nije pošlo za rukom da izgradi mikrofuzione motore dovoljno snažne za veće mlaznjake."

Seldon se priseti Haminovih jadikovki o sve većoj proređenosti tehnoloških dostignuća. "Sveopšte opadanje", promrmlja on.

"Šta?" upita Dors.

"Ništa", odvrati Seldon. "Samo sam se setio nečeg što mi je Hamin jednom rekao."

On uputi pogled prema zvezdama i upita: "Da li se to krećemo put zapada, gospodine Levanijan?"

"Da, tako je. Kako ste to ustanovili?"

"Pomislio sam, da se krećemo prema istoku, do sada bismo već morali ugledati prve nagoveštaje svitanja."

Ipak, sledeći rotiranje planete, zora ih napokon sustiže i sunčeva svetlost - prava sunčeva svetlost - obli svu unutrašnjost letelice. Ne ostadoše joj, međutim, dugo izloženi, jer mlaznjak ubrzo polete naniže i ponovo zađe među oblake. Plave i zlačane boje iščezoše i ustupiše mesto sumornom sivilu, i oboje, i Dors i Seldon, uzvikunuše s neodobravanjem što im je uskraćeno još nekoliko trenutaka uživanja u svetlosti živog sunca.

I tek što zađoše ispod oblaka pred očima im se ukaza Spoljna strana; njena površ - bar na ovom mestu - sastojala se od mešavine udubina prekrivenih drvećem i travnatih ledina. Bilo je to baš ono što je Klauzija rekla Seldonu da postoji na Gornjoj strani.

Ali opet na raspolaganju nisu imali dovoljno vremena za razgledanje. Jedan otvor ukaza se pod njima, oivičen oznakom na kojoj je stajalo: MIKOGEN.

I oni skliznuše u njega.

36.

Spustili su se u vazдушnu luku koja se Seldonovom ispitivačkom pogledu učini sasvim pusta. Pošto je obavio svoj zadatak, pilot se rukova i sa Dors i sa Harijem i ponovo uzlete svojim mlaznjakom, uronivši u jedan otvor koji se smesta raskrili da ga celog obuhvati.

Činilo se, potom, da im ne preostaje ništa drugo do da čekaju. Unaokolo je bilo sedišta u kojima se moglo smestiti bar stotinu ljudi, ali kako se činilo, Dors i Seldon su ovde, u ovom trenutku, bili jedina dva ljudska stvora. Luka je bila pravougaonog oblika, okružena sa svih strana zidovima u kojima mora da je bilo mnoštvo tunela što su se svakog trenutka mogli otvoriti, bilo da prime bilo da puste mlaznjake; međutim, nakon što je njihov mlaznjak uzleteo nijednog više nije bilo u vidokrugu, niti je ijedan drugi u međuvremenu sleteo.

Niko im nije izlazio ususret; štaviše, nije bilo ni nagoveštaja nekog živog stvora; čak, ni uobičajeni huk života na Trantoru ovde se nije mogao čuti.

Seldon odjednom oseti kako ta potpuna tišina počinje da ga

pritiska, i on se okrenu prema Dors i upita: "Šta nam je sada činiti ovde? Imate li bar neku predstavu o tome?"

Dors, međutim, samo odmahnu glavom. "Hamin mi je rekao da ćemo se ovde susresti sa Sinom Sunca, Četrnaestim. To je sve što znam."

"Sin Sunca, Četrnaesti? Šta mu to dođe?"

"Pa, pretpostavljam da je reč o nekom ljudskom stvoru. Međutim, samo ime ne kaže pouzdano da li je u pitanju stariji ili o mlađi čovek."

"Neobično ime."

"Neobično zvuči samo našim ušima. Ponekad mi se dešava da osobe s kojima se nikad nisam srela misle da sam muškarac."

"Ti mora da su budale", primeti Seldon, osmehnuvši se.

"Nipošto. S obzirom na moje ime, prirodno je da dođu do takvog zaključka. Rekli su mi da je ime Dors prilično uobičajeno muško ime na mnogim mestima."

"Ja ga nikad ranije nisam čuo."

"Razlog tome je što niste baš često putovali Galaksijom. Ime 'Hari' se posvuda može sresti, mada sam jednom upoznala neku ženu koja se zvala 'Hare', s tim što joj se ime izgovaralo kao i vaše 'Hari'. Koliko se mogu setiti, mikogenska imena su po pravilu porodična imena, uz dodatak boja."

"Ali Sin Sunca zvuči tako napadno."

"Nema štete od malo razmetanja, zar ne? Na Sini, znate 'Dors' vuče koren iz jednog starog izraza koji znači 'proletnji dar'."

"Da li ste to ime dobili zato što ste rođeni u proleće?"

"Ne. Svetlost dana prvi put sam ugledala usred leta, ali se ime 'Dors' mojima učinilo izuzetno privlačnim, bez obzira na njegovo drevno i mahom zaboravljeno značenje."

"U tom slučaju, možda, Sin Sunca..."

Iznenaden, Seldon pogleda levo od sebe. Jedno zemaljsko vozilo im se, neopazice, gotovo sasvim približilo. Bilo je kutijastoiarhaičnog oblika, i veoma podsećalo na dostavna vozila. U vozilu, za upravljačem, nalazio se jedan visok, postariji muškarac, koji je delovao veoma krepko uprkos svojim poodmaklim godinama. Uzvišena i otmena držanja, on konačno istupi iz svojih kola.

Na sebi je imao dugu, belu togu sa veoma širokim rukavima, zakopčanim iznad doručja. Na nogama je nosio meke sandale, iz kojih su mu štrčali veliki nožni prsti, dok na glavi, veoma lepo oblikovanoj, nije imao nijednu vlas. Posmatrao ih je spokojno svojim dubokim plavim očima.

"Pozdrav vama, plemenaši", obrati im se on.

Seldon odvrati krajnje učtivim glasom: "Pozdrav i vama, gospodine." A onda, odmah, dodade: "Ali kako ste se odjednom stvorili ovde?"

"Došao sam kroz prolaz, koji se odmah za mnom zatvorio. Niste mnogo pažnje obraćali na okolinu."

"Pa, očigledno, nismo. Ali znate, nismo ni znali šta treba da očekujemo. Čak ni sad to ne znamo."

"Plemenaš Hamin obavestio je Bratstvo da će dvoje njegovih saplemenika doći ovamo, zamolivši ga da se pobrine za njih."

"Znači, poznajete Hamina."

"Poznajemo ga. Bio nam je često na usluzi. I zato što je on, uzvišeni plemenaš, bio na usluzi nama, moramu mu sada uzvratiti ravnom merom. Tek veoma mali broj dolazi ovamo u Mikogen, i veoma je mali broj onih koji odavde odlaze. Moja je dužnost da se za vas postaram, da vam pružim utočište i da pazim da vas niko ne uznemirava. Ovde ćete biti potpuno bezbedni."

Dors se lako nakloni. "Zahvalni smo vam, Sine Sunca, Četrnaesti."

Sin Sunca okrenu se ka njoj i pogleda je s potpunom ravnodušnošću. "Nisu mi sasvim poznati običaji plemenaša", reče on. "Znam da njihove žene zbore čak i ako im se niko nije prethodno obratio. Prema tome, niste me uvredili. Ali moraću da zatražim da budete obazriviji kada su drugi pripadnici Bratstva u pitanju, čije je znanje u tom pogledu ispod mojega."

"Oh, stvarno?" primeti Dors, koja se oseti povređenom, bez obzira na to što Sin Sunca to nije bio.

"Uistinu", potvrdi Sin Sunca. "Isto tako, nije potrebno da uzimate u usta moj redni broj kada sam, bez svoje družine, nasamo s vama. 'Sin Sunca' sasvim je dovoljno... A sada vas moram zamoliti da pođete sa mnom, da što pre odemo s ovog mesta koje odveć

plemenaški deluje da bih se na njemu osećao ugodno."

"Osećaj ugodnosti važi za sve nas", odvrati Seldon, možda malo glasnije no što je bilo neophodno, "i nećemo mrdnuti odavde sve dok od vas ne dobijemo obećanje da nas nećete primoravati da se ponašamo u skladu s vašim željama, ukoliko se to protivi vašoj prirodi. Naš je običaj da žena slobodno zbori, kada god ima nešto da kaže. Ukoliko ste se, već, saglasili da se o nama brinete, ta briga mora se odnositi kako na naša tela tako i na naš duh."

Sin Sunca zagleda se netremice u Seldona, a onda primeti: "Samouvereni ste, mladi plemenašu. Kako vam je ime?"

"Ja sam Hari Seldon, sa Helikona. Moja družbenica je Dors Venabili, sa Sine."

Na pomen Seldonovog imena Sin Sunca lako se nakloni, ali Dorsino ime kao da preču. "Zakleo sam se plemenašu Haminu", reče on, "da ću vas od svega štiti, te ću, stoga, učiniti sve što budem mogao i za vašu družbenicu. Ukoliko, uprkos svemu, bude nastavila da se neprilično ponaša, učiniću sve što je u mojoj snazi da joj se to ne pripíše u greh... Ipak, u pogledu jednog moraćete se pokoriti."

I nimalo ne obuzdavajući svoju odvratnost, on pokaza najpre na Seldonovu, a potom i na Dorsinu glavu.

"Šta mislite time da kažete?" upita Seldon.

"Vaša kosa."

"Šta je s njom?"

"Kosa ovde nije dozvoljena."

"Mislite, treba da obrijemo glave, poput vas? Taman posla!"

"Moja glava nije brijana, plemenašu Seldone. U času kada sam zašao u pubertet moja kosa je uklonjena, kao i kod svih pripadnika Bratstva i njihovih žena."

"Ukoliko mislite da je uklonimo, vlas po vlas, tada je naš odgovor još odrešitiji - ni govora!"

"Plemenašu, ne tražimo ni da je obrijete, ni da je uklonite. Sve što tražimo jeste da, dok ste među nama, glave držite pokrivenim."

"Ali čime?"

"Doneo sam sa sobom kapice, koje će vam sasvim prekriti lobanju, zajedno sa trakama koje će sakriti to što vam raste iznad

očiju - obrve. Nosićete ih kada budete među nama. I razume se, plemenašu Seldone, moraćete se brijati svakog dana - pa i češće, ukoliko to bude neophodno."

"Ali zbog čega nas primoravate da to činimo?"

"Zbog toga što se kod nas kosmatost smatra odvratnom i skarednom."

"Verujem, ipak, da je i vama i vašim ljudima dobro poznato da je, na svim drugim svetovima širom Galaksije, običaj da se kosa neguje."

"To nam je poznato. I oni među nama koji, poput mene, povremeno stupaju u dodir s plemenašima, moraju to podnositi. Nekako u tome i uspevamo, ali ne bi bilo pristojno očekivati od čitavog Bratstva da trpi zbog izloženosti takvom prizoru."

"U redu, onda, Sine Sunca", prihvati Seldon, ali recite mi još nešto. Budući da se i vi, kao i svi mi, rađate s kosom, i da je ostavljate vidljivom sve do puberteta, zbog čega je baš toliko neophodno da je potom uklonite? Da li je u pitanju samo običaj, ili se iza svega krije neki drugi razlog?"

"Njenim uklanjanjem", odgovori stari Mikogenac, pun ponosa, "našim mladima dajemo na znanje da su odrasli, a naši odrasli, uklonivši obrasline po glavi i telu zauvek ostaju u punoj svesti o tome ko su i šta su, i da su svi ostali samo plemenaši."

I ne sačekavši odgovor (Seldonu, uistinu, ništa nije ni palo na pamet), on izvuče iz nekog skrivenog džepa na svojoj tunici pregršt tankih plastičnih traka različitih boja; zagledavši se, potom, oštro u lica dvoje došljaka, odabra trake i zalepi ih preko obrva.

"Boje se moraju, u razumnoj meri, uskladiti", objasni on. "Nikoga, razume se, nećete zavarati da, zapravo, nosite kapice, ali to ne sme biti previše, neprijatno upadljivo."

Konačno, Sin Sunca pruži Seldonu jednu kapicu i objasni mu kako da je stavi na glavu.

"Molim vas, stavite je, plemenašu Seldone", reče on. "Možda ćete se isprva osećati nelagodno, ali već ćete se navići."

Seldon stavi kapicu na glavu, ali u dva maha ona mu skliznu preko kose dok je nastojao da je navuče.

"Pokušajte tako što ćete je čvrsto zategnuti preko čela",

posavetova ga Sin Sunca. Prsti stadoše da mu podrhtavaju, kao da su žudeli da obave posao s primerenom veštinom.

Jedva potiskujući želju da se nasmeje, Seldon mu se obrati: "Da li biste mi, molim vas, pomogli?"

Ali istog časa, Sin Sunca odstupi korak ili dva, odvrativši gotovo uzrujano: "Nipošto! Dodirnuo bih vam kosu!"

Seldonu napokon pođe za rukom da zategne kapicu i, sledeći savet svog domaćina, dotera je tu i tamo, sve dok mu se sva kosa ne nađe pod njom. Trake preko obrva stajale su čvrsto slepljene. Dors, koja ga je sve vreme pažljivo posmatrala, stavi svoju kapicu bez ikakvih poteškoća.

"A kako se skida?" upita Seldon.

"Potrebno je samo da je povučete s jednog kraja i kapica će vam skliznuti bez teškoća. U stvari, bilo bi vam mnogo lakše i da je stavljate i da je skidate samo kada biste što više skratili kosu."

"Pa, radije ću se nositi s teškoćama?, odvrati Seldon. A onda, okrenuvši se prema Dors, dobaci joj tihim glasom: "I ovako ste veoma lepi, Dors, mada s ovom kapicom na glavi, osetno je teže pročitati vam karakter s lica."

"Moj karakter ostaje netaknut, čak i ispod kapice", odvrati ona. "I usuđujem se da kažem, već ćete se navići i na ovakvo moje lice."

Još više prigušivši glas, Seldon joj dobaci: "Uopšte ne nameravam da ovde ostanem toliko dugo da se naviknem na takvo vaše lice."

Sin Sunca, koji sa vidljivim nipodaštavanjem nije obraćao pažnju na mrmljanje to dvoje pukih plemenaša, napokon se ponovo oglasi: "Ukoliko sada izvolite da uđete u moje vozilo, odvešću vas u Mikogen."

37.

"Iskreno da kažem", prošapta Dors, "jedva da sam u stanju da poverujem da smo na Trantoru."

"Treba li da shvatim da još nikada ranije niste videli ništa slično ovome?" upita Seldon.

"Tek sam dve godine na Trantoru i najveći deo vremena provela sam na Univerzitetu, te se o meni baš ne bi moglo govoriti kao o

svetskom putniku. Razume se, bila sam tu i tamo i slušala sam priče o ovome ili onome, ali nikada još nisam videla, čak ni čula da postoji nešto slično ovome. Poput ovoga."

Sin Sunca vozio je ravnomerno i bez ikakve nepotrebne žurbe. Uz put su se mimoilazili sa sličnim četvrtastim vozilima i za svim upravljačima sedeli su ljudi potpuno golih lobanja, koje su se odsijavale na svetlosti.

Na obema stranama puta uzdizala su se trospratna zdanja, bez ikakvih ukrasa, sa linijama što su se sekle pod pravim uglovima, i sve bezoblično sive boje.

"Užasavajuće", promrmlja Dors. "Baš užasavajuće."

"Potpuni egalitarizam", odvrati Seldon, takođe šapatom. "Zamišljam da nijedan pripadnik Bratstva ni ne pomišlja da se po bilo čemu upadljivom istakne nad bilo kojim drugim."

U prolazu, videli su i veliki broj pešaka kako hodaju pešačkim stazama. Nije bilo ni nagoveštaja nekih pokretnih hodnika, niti ikakvog zvuka obližnjeg Ekspresnika.

"Pretpostavljam da su ono u sivom žene", reče Dors.

"Teško je to reći", odvrati Seldon. "Haljine im sve skrivaju, a sve ćelave glave nalik su jedna na drugu."

"Ali oni u sivom uvek idu u parovima, ili u pratnji nekog u belom. Oni, pak, u belom, idu i sami. Uostalom, i Sin Sunca je sav u belom."

"Možda ste u pravu." Seldon progovori glasnije. "Sine Sunca, radoznao sam..."

"Samo pitajte, što god želite, mada, znajte, nisam ni u kakvoj obavezi da vam odgovorim."

"Čini se kao da prolazimo kroz stambeno područje. Ne vidim nigde poslovna zdanja, industrijska postrojenja..."

"Mi smo, u celosti, poljoprivredna zajednica. Odakle dolazite, kada vam čak ni to nije poznato?"

"Znate i sami da potičemo sa Spoljnih svetova", odvrati Seldon kruto. "Na Trantoru sam tek dva meseca."

"Bez obzira na to."

"Ali ako ste vi ovde poljoprivredna zajednica, kako, onda, Sine Sunca, da još nismo ugledali nikakvo obrađeno zemljište?"

"Naša imanija nalaze se na nižim spratovima", odgovori Sin

Sunca kratko.

"Znači, na ovoj razini isključivo su stambene četvrti?"

"I na još nekoliko drugih. Mi smo onakvi kakvim nas vidite. Svaki pripadnik Bratstva, sa svojom porodicom, živi u staništu koje je istovetno s drugima; svaka pojedinačna grupa u zajednici istovetna je svim drugima; svi imaju ista vozila i svaki pripadnik Bratstva ima svoje vozilo. Ovde nemamo sluge i niko ne živi na račun drugih. Nikome nije dozvoljeno da se uzvisi nad drugima."

Seldon načini grimasu, okrenuvši se za trenutak prema Dors, a onda upita: "Ali neki su odeveni u belo, a neki u sivo?"

"To je stoga što jedni čine Braću, a drugi Sestre."

"A mi?"

"Vi ste plemenaš i naš gost. Vi i vaša", on za trenutak zastade, a onda nastavi, "družbenica nećete biti ograničeni ničim što čini uobičajeni način života u Mikogenu. U tom smislu, vi ćete dobiti belu, a vaša družbenica sivu odeću i živećete u posebnim gostinjskim odajama, potpuno istim kao što su i naše."

"Potpuna jednakost čini se primamljivom, ali šta se događa kada vam se broj članova domaćinstva, ili zajednice, poveća? Znači li to da se kolač seče na veći broj manjih komada?"

"Nema nikakvog povećanja. To bi stvorilo potrebu da se područje na kojem živimo proširi, što plemenaši oko nas ne bi dozvolili, ili bi promenilo naš način života."

"Ali šta ako..." zausti Seldon.

Ali Sin Sunca ućutka ga pokretom ruke. "Dosta je bilo, plemenašu Seldone. Kao što sam vas već upozorio, nisam u obavezi da vam odgovaram na pitanja. Naš je zadatak, kako smo obećali našem prijatelju, plemenašu Haminu, da vas ovde držimo u bezbednosti sve dotle dok ne narušavate naš način života. To ćemo i učiniti, ali to je, ujedno, sve. Vašoj radoznalosti ćemo udovoljiti, ali našem strpljenju brzo će doći kraj ukoliko u njoj budete preterivali."

Nešto u tonu njegovog glasa dade im na znanje da razgovor smatra okončanim i Seldona to izbaci iz ravnoteže. Uprkos svoj pomoći koju im beše pružio, Hamin je, očigledno, omašio.

Jer, nije bezbednost bila ono što je Seldonu bilo potrebno. Ili bar, ne samo bezbednost. Njemu su bile potrebne informacije, a bez njih

niti je mogao, niti nameravao, da ovde ostane.

38.

Sa osećanjem nelagodnosti Seldon stade da razgleda odaje koje su im bile dodeljene. Mala, ali zasebna kuhinja i malo, ali zasebno kupatilo. Dva uska kreveta, dva plakara za odeću, jedan sto i dve stolice. Ukratko, bilo je tu sve što je bilo potrebno dvema osobama spremnim da žive u skućenim prilikama.

"Imali smo zasebnu kuhinju i kupatilo i na Sini", primeti Dors, s izgledom nekog ko se miri s neizbežnim.

"Ali ne i ja", odreza Seldon. "Helikon je možda malen svet, ali ja sam živio u modernom gradu. Sa kuhinjom i kupatilima što su pripadali čitavoj zajednici... A kakvo je samo ovo traćenje! Ovako nešto mogli biste očekivati u nekom hotelu, gde čovek po pravilu privremeno odseda, ali ako je čitav ovaj sektor ovakav, zamislite samo koliki je to ogroman, nepotreban broj kuhinja i kupatila."

"Pretpostavljam da je i to deo njihovog egalitarizma", reče Dors. "Bez guži oko omiljenih mesta, ili za bržu uslugu. Isto za sve."

"Ali i bez privatnosti. Ne mogu da kažem, Dors, da mi je do toga užasno stalo, ali vama možda jeste i ne bih želeo da ostavim utisak kao da to nastojim da zloupotrebim. Moramo im jasno dati na znanje da želimo odvojene sobe - jednu kraj druge, ali odvojene."

"Sigurna sam da od toga neće biti ništa", odvrati Dors. "Prostor je, po svemu sudeći, ovde prava dragocenost i verujem da su i sami zapanjeni vlastitom velikodušnošću što su nam i ovoliko dali. Ipak, Hari, snaći ćemo se nekako. Dovoljno smo već odrasli. Ja vam baš nisam neka devica koja se zbog svega zacrveni, a ni vi me baš nećete ubediti da ste neki nezreli junoša."

"Da nije zbog mene, ne biste se ni našli u ovakvom položaju."

"Pa šta onda? Ovo vam dođe kao neka pustolovina."

"Dobro, onda. Koju postelju želite za sebe? Zašto ne biste uzeli onu pored kupatila?" On sede na drugi krevet. "Postoji još nešto što mi smeta. Sve dok budemo ovde smatraće nas plemenašima, i vas i mene; tako se, čak, odnose i prema Haminu. Mi smo pripadnici drugih plemena i budući da ne pripadamo njihovoj grupi, u većinu stvari jednostavno ne treba da zabadamo noseve... Ali u većinu

stvari ja moram da zabodem svoj nos. Zbog toga sam, uostalom, i došao ovamo. Želim da saznam neke od stvari koje su njima poznate."

"Ili samo mislite da su im poznate", odgovori Dors, pribegavši uobičajenoj skepsi historičara. "Jasno mi je da imaju predanja koja sežu, po svemu sudeći, daleko u najdublju prošlost, ali mi je teško da poverujem da bi se čovek mogao na njih ozbiljno osloniti."

"To ne možemo unapred znati, bar dok se ne upoznamo sa tim predanjima. Zar van njihovog sveta nema nikakvih zapisa o tim predanjima?"

"Nema, bar koliko je meni poznato. Ovi su ljudi neverovatno povučeni u sebe. U pogledu toga, gotovo da su manijaci. Činjenica da je Haminu pošlo za rukom da, nekako, probije taj njihov zid, pa čak i nas da smesti ovde, pravo je postignuće - izvanredno postignuće."

Seldon se zamisli. "Ipak, negde mora da postoji neka pukotina u tom njihovom zidu. Sin Sunca bio je iznenađen - uistinu, čak, ljutit - zbog činjenice da pojma nisam imao da je Mikogen, prvenstveno, poljoprivredna zajednica. Rekao bih da je to, eto, nešto što ne smatraju potrebnim da drže u tajnosti."

"Stvar je u tome što to i nije nikakva tajna. 'Mikogen' vuče korene iz arhaične reči čije je, zapravo, značenje 'proizvođač hrane'. Tako su mi, bar, objasnili, budući da sama ne raspolazem nikakvim znanjima iz paleolingvistike. U svakom slučaju, oni proizvode sve moguće vrste mikrohrane - kvasac, dabome, zajedno s algama, bakterijama, višecelijskim gljivama, i drugim."

"To nije nimalo neuobičajeno", primeti Seldon. "Te mikrokulture mogu se naći na mnogim svetovima. Neke od njih imamo, čak, i na Helikonu."

"Ali nigde nije kao u Mikogenu. To je njihov specijalitet. Koriste se metodima koji su taman toliko arhaični koliko je to i ime njihovog sektora - tajne formule za oplođavanje, tajne tvari za đubrenje... i ko zna šta sve još? Sve je kod njih tajna."

"Potpuna zatvorenost."

"Odavanje tajni strogo se kažnjava. Jer, povrh svega, činjenica je da proizvode proteine i još neke dodatke koji bitno utiču na ukus,

tako da se njihova mikrohrana zaista razlikuje od svake druge, bilo gde u Galaksiji. Istovremeno, svoju proizvodnju održavaju na srazmerno niskoj razini, tako da su im cene astronomske. Nikada još nisam kušala njihovu hranu, a verujem da ni vi niste; znam, međutim, da je u popriličnim količinama isporučuju carskoj birokratiji, kao i višim klasama na drugim svetovima. Mikogenska privreda u najvećoj meri zavisi upravo od tih isporuka, i veoma im je, stoga, stalo do toga da svi znaju da su oni jedini mogući snabdevači takvom hranom. To, u najmanju ruku, nije tajna."

"To, ujedno, znači da Mikogen nipošto nije siromašan."

"Nisu sirotinja, dakako, ali pretpostavljam da ni ne teže nekom većem bogatstvu. U pitanju je, više, zaštita. Carske vlasti ih štite jer bez njih ne bi ni bilo mikrohrane koja daje najtananiji ukus, gotovo poput najfinijih začina, svim mogućim jelima. Zahvaljujući tome, Mikogen je u mogućnosti da sačuva svoj krajnje neobičan način života i da se s nadmenošću odnosi prema svojim susedima - koji ih, verujem, smatraju jednostavno nepodnošljivim."

Dors se obazre oko sebe: "Očigledno, žive asketskim životom. Nema, kako sam već primetila, ni holovizije, niti ikakvih filmoknjiga."

"Našao sam, ipak, jednu u plakaru, na gornjoj polici." Seldon ispruži ruku i dohvati knjigu, za trenutak se zagleda u naslov, a onda reče, s vidljivim nipodaštavanjem: "Kuvar."

Dors uze filmoknjigu iz Seldonovih ruku i stade petljati po tastaturi. To potraje neko vreme, budući da raspored slova i znakova baš nije bio uobičajen, ali napokon joj pođe za rukom da uključi ekran i prelista nekoliko stranica. "Samo nekoliko recepata", reče ona konačno. "Veći deo sadržine čine kilosofski sastavi iz gastronomije."

Ona sklopi filmoknjigu i obrnu je nekoliko puta u rukama, razgledajući je sa svih strana. "Čini mi se kao da je u pitanju jedna jedinstvena jedinica. Ne vidim kako bi joj se mogla izvući mikrokartica i umesto nje ubaciti neka druga... Filmoknjiga i, istovremeno, čitač samo za nju. E, to je baš pravo razbacivanje."

"Možda misle da je ova jedna filmoknjiga sve što je nekome uopšte potrebno." Seldon ispruži ruku preko stola koji se nalazio između dva kreveta i dohvati neki drugi predmet. "Ovo mi izgleda

kao vizofon, s tim što nigde ne vidim ekran."

"Možda stoje na stanovišu da je i glas sasvim dovoljan."

"Pitam se, samo, kako li radi?" Seldon obrnu predmet u rukama i osmotri ga sa svih strana. "Jeste li ikad videli nešto poput ovoga?" "Jesam, jednom, u nekom muzeju - ukoliko je uopšte u pitanju ista stvar. Ovde u Mikogenu kao da je sve, hotimično, potpuno arhaično. Pretpostavljam da i to smatraju još nečim što ih razlikuje od takozvanih pelemenaša koji ih u premoćnom broju okružuju sa svih strana. Njihov arhaizam, kao i njihovi običaji, čine ih još nesvarljivijim - da se tako izrazim. Pa, rekla bih da u svemu tome ima i neke izopačene logike."

I dalje se poigravajući predmetom nepoznate namene, Seldon odjednom uzviknu: "Opa! Ovo kao da je proradilo. Ili kao da ga je netko uključio. Ali ništa ne čujem."

Dors se namršti i dohvati maleni, filcom obloženi cilindar koji je ostao na stolu, a onda ga približi uhu. "Evo, neki glas dopire iz ovoga", reče ona. "Hajde, probajte." I ona pruži cilindar Seldonu.

Seldon ga stavi blizu uveta i uzviknu: "Auh! Baš je zveknulo..." On poslušava nekoliko trenutaka, a onda reče: "Da, baš mi puče po ušima. I mene čujete, je li tako? Da, ovo je naša soba... Ne, ne znam joj broj. Dors, da li slučajno znate broj naše sobe?"

"Neki je broj na samom aparatu", odgovori Dors. "Možda odgovara."

"Možda", složi se Seldon sumnjičavo. Zatim ponovo počne da govori u cilindar: "Broj na ovoj spravi je 6LT-3648A. Odgovara? Fino! Ali kako da ustanovim kako da ovu spravicu upotrebljavam kako valja, i kad smo već kod toga, kako da koristimo kuhinju?... Šta mislite time - 'Sve radi na uobičajen način'? To mi ama baš ništa ne kaže... Vidite, ja sam... ovaj, plemenaš, počasni gost ovde. Ne znam ništa o tim vašim 'uobičajenim načinima'... Da, izvinite zbog mog tona i milo mi je što umete da prepoznate plemenaša čiji čujete glas... Zovem se Hari Seldon."

Za trenutak nastade stanka i Seldon pogleda prema Dors sa paćeničkim izrazom lica. "Treba da me pronađe. I pretpostavljam da će mi reći da nije u stanju... Ah, našli ste me? Odlično! U tom slučaju, možete li i mene uputiti? Da... Da... Da... A kako mogu da

nazovem nekog izvan Mikogena? Oh! A kako, onda, na primer, da dođem u vezu sa Sinom Sunca, Četrnaestim? Aha... Pa, onda, sa njegovim zamenikom ili pomoćnikom, bilo s kim? Aha... Hvala."

Seldon spusti spravu, uz malo teškoća otkači slušalicu sa uveta, isključi i jedno i drugo, a onda se obrati Dors: "Postaraće se da pronađu nekog ko će nas uputiti u sve što je potrebno da znamo, ali još ne znaju kada će to biti. Ne možete pozvati nikog izvan Mikogena - bar ne pomoću ove sprave - te, tako, ne možemo dobiti Hamina čak ni ukoliko nam bude neophodan. A ukoliko budem želeo da razgovaram sa Sinom Sunca, Četrnaestim, moraću da se probijem kroz čitavu birokratsku mrežu. Ovo je možda egalitirijansko društvo, ali kladim se da postoje izuzeci koje niko ne bi bio voljan da otvoreno prizna."

On baci pogled na svoj časovnik. "U svakom slučaju, Dors, nimalo ne marim da čitam tu filmoknjigu sa receptima, a još manje da se udubljujem u te kulinarske eseje. Moj sat i dalje pokazuje univerzitetsko vreme, tako da nemam pojma da li je vreme za spavanje - a ionako mi je svejedno. Probdeli smo dobar deo noći i ne vidim ništa loše u tome da malo odspavam."

"Nemam, dabome, ništa protiv. I ja sam umorna."

"Hvala. I ma kada da započnemo dan, pošto se dobro ispravamo, zatražiću od njih da nas malo provedu kroz svoje plantaže sa mikrohranom."

Dors ga iznenađeno pogleda. "Zar vas to zaista zanima?"

"Ne, baš, ali ako je to jedna od stvari na koju su ponosni, moguće je da će biti voljni da o tome govore; a kada ih, jednom, otkravim, možda ću uspeti da ih, pomoću svog šarma, navedem da nešto kažu i o tim svojim predanjima. Lično mislim da je to dosta dobra taktika."

"Nadam se", odvrati Dors sumnjičavo, "ali nisam sigurna da će se Mikogenci dati tako lako uhvatiti na lepak."

"Videćemo", zaključí Seldon turobno. "U svakom slučaju, moramo se dokopati tih njihovih predanja."

39.

Jutro ponovo zateče Seldona za spravicom za razgovor. Bio je poprilično ljut, budući da je, pored svega, bio i veoma gladan.

Njegovom pokušaju da dopre do Sina Sunca, Četrnaestog, isprečio se neko ko mu je jednostavno saopštio da ne dolazi u obzir da se Sin Sunca uznemirava.

"Zbog čega?" upita Seldon razdraženo.

"Očigledno, nema nikakve potrebe da vam se odgovori na to pitanje", stiže do njega neki hladan glas.

"Nismo dovedeni ovamo da bismo živeli kao zatočnici", odvrati Seldon što je mogao grublje. "Niti da crkavamo od gladi."

"Siguran sam da imate vlastitu kuhinju i poprilične zalihe hrane."

"Tako je, imamo", prasnu Seldon. "Ali ne znam kako da upotrebim kuhinjske aparate, niti kako da pripravim hranu. Da li je jedete sirovu, prženu, pečenu, ili...?"

"Teško mi je da poverujem da ste tolika neznalica u tim stvarima."

Dors, koja je tokom čitavog tog razgovora šetuckala gore-dole po sobi, u jednom trenutku maši se za aparat, ali je Seldon opomenu, prošaptavši: "U stanju je da prekine vezu, ukoliko neka žena pokuša da sa njim razgovara."

A onda ponovo govoreći u aparat, reče što je odlučnije mogao: "Ono što vi verujete, ili ne verujete, ni najmanje me ne zanima. Smesta pošaljite nekog ovamo - nekog ko će nam se naći pri ruci - ili ćete, kada se napokon dokopam Sina Sunca, Četrnaestog, a verujte mi da hoću, kad-tad, za sve ovo platiti."

Uprkos svemu, protekla su dva sata pre no što je neko najzad stigao (Seldon je dotle sasvim pomahnitao, i Dors gotovo da podleže očajanju, ne znajući kako da ga smiri).

Pridošlica je bio neki mlađi čovek, čija je gola lobanja bila prekrivena pegama - po svemu sudeći, da ju je sačuvao, imao bi riđkastu kosu.

Sa sobom je doneo nekoliko lončića i upravo se spremao da im objasni namenu - kad mu se pogled unezveri i on naglo, sav zbunjen, okrete leđa Seldonu. "Plemenašu", uzviknu on, očigledno duboko pometen, "kapica vam nije dobro podešena."

Seldon, čije je strpljene bilo sasvim na izmaku, jednostavno odbrusi: "Da znaš koliko me za to briga!"

"Dopustite meni, Hari, da vam je namestim", umeša se Dors. "Samo vam je malo više dignuta, ovde, na levoj strani."

'Sada se možete ponovo okrenuti, mladiću", progundā Seldon. "Kako vam je ime?"

"Ime mi je Sivi Oblak, Peti", odgovori mladi čovek nevoljno, dok se okretao i oprezno upućivao pogled prema Seldonu. "Ja sam novak i doneo sam vam obed." Za trenutak je oklevao. "Iz moje vlastite kuhinje, plemenašu, gde ga je moja žena pripremila."

On spusti posude na sto i Seldon podiže poklopac sa jednog lončića i sumnjičavo onjuši sadržinu. Zatim uputi iznenađen pogled prema Dors. "Znate, baš i ne miriše tako rđavo."

Dors potvrdno klimnu. "U pravu ste. Sasvim lepo osećam miris."

"Ipak, jelo nije onoliko toplo koliko bi trebalo da bude", primeti Sivi Oblak. "Malo se ohladilo dok sam ga donosio ovamo. Trebalo bi da imate zemljano posuđe i stoni pribor u vašoj kuhinji." Dors pripremi sve što im je bilo potrebno i pošto su pojeli obed, u zamašnim količinama i pomalo halapljivo, Seldon se ponovo oseti kao pripadnik civilizovanog roda.

Budući da joj je bilo sasvim jasno da bi se mladi čovek osetio krajnje nelagodno kada bi ostao nasamo sa jednom tuđom ženom, i sigurno, još nelagodnije ukoliko bi mu se ona obratila, Dors shvati da će - nije joj druge - ona morati da bude ta koja će odneti posuđe u kuhinju i tamo ga oprati, utoliko pre što je već ustanovila kako rade kuhinjski aparati.

U međuvremenu Seldon se kod mladića raspita koliko je časova po lokalnom vremenu, i iskreno preneražen, upita: "Hoćete da kažete da se nalazimo usred noći?"

"Baš tako, plemenašu", odgovori Sivi Oblak. "Zato nam je i bilo potrebno malo više vremena da zadovoljimo vaše potrebe."

Seldon je istog časa razumeo zbog čega su rekli da Sina Sunca ne mogu da uznemiravaju, i pomisli na ženu Sivog Oblaka koju su, bez sumnje, morali probuditi da mu spravi obed; istog časa, zapeče ga savest. "Izvinjavam se", reče on. "Mi smo vam obični plemenaši i nismo znali kako da upotrebimo kuhinju, niti kako da pripravimo sebi hranu. Možete li nam sutra izjutra poslati nekoga, da nas svemu kako valja podučiti?"

"Najbolje što mogu da učinim, plemenašu", odgovori Sivi Oblak mirno, "jeste da vam uputim dve naše Sestre. Moramo vas zamoliti

za izvinjenje zbog nelagodnosti što će je kod vas izazvati prisustvo dve ženske osobe, ali znate, one se najbolje razumeju u te stvari."

Dors, koja se upravo pojavila na vratima kuhinje, spremno to prihvati (smetnuvši za trenutak s uma gde joj je mesto u izrazito muškom mikogenskom društvu).

"Divno, Sivi Oblače. Baš bismo voleli da upoznamo vaše Sestre."

Sivi Oblak je brzo i nelagodno pogleda, ali ništa ne progovori.

Seldon, pak, ubeđen da se mladi čovek, iz principa, pravio kao da je prečuo reči koje mu je uputila jedna žena, odluči da ponovi njene reči: "Divno, Sivi Oblače. Baš bismo voleli da upoznamo vaše Sestre."

Mladićevo lice smesta se razvedri. "Postaraću se da dođu ovamo čim svane."

Pošto ih Sivi Oblak napusti, Seldon se obrati Dors s vidljivim osećanjem zadovoljstva. "Sestre će, po svemu sudeći, biti baš ono što nam je potrebno."

"Zaista?" odvrati Dors. "A u kom to smislu?"

"Pa, verujem da će, ukoliko budemo s njima postupali kao s ljudskim bićima, biti spremne da nam, iz zahvalnosti, kažu nešto i o svojim predanjima."

"Ukoliko su im uopšte poznata", odvrati Dors sumnjičavo. "Iz nekog razloga imam snažan utisak da se ovdašnji ljudi baš ne pretržu mnogo kada je obrazovanje njihovih žena u pitanju."

40.

Sestre stigoše nakon otprilike šest časova, pošto su Dors i Seldon još malo odspavali, u nastojanju da novoj sredini prilagode svoje biološke časovnike.

Sestre uđoše u njihovo prebivalište stidljivo, gotovo na vrhovima prstiju. Njihove haljine (koje su se, kako se ispostavilo, nazivale 'tunikama', prema starom mikogenskom dijalektu), bile su od mekog, sivog somota, svaka posebice ukrašena dopadljivim šarama nešto tamnije sive boje. Tunike nisu delovale sasvim neprivlačno, ali su nesumnjivo, izvanredno ispunjavale zadatak da što je moguće više sakriju ljudsku figuru.

Dakako, i njihove lobanje bile su gole, dok im na licima nije bilo ni

traga ikakvog doterivanja. Sa zanimanjem su, iako kradomice, upućivale povremene poglede na laki nanos plavila u uglovima Dorsinih očiju, kao i na neupadljivo crvenilo na njenim usnama.

Nekoliko trenutaka Seldon ostade u nedoumici, sasvim se ozbiljno pitajući kako je, uopšte, neko mogao biti siguran da su Sestre zaista bile Sestre.

Rešenje je usledilo gotovo istog časa, kada im se Sestre, krajnje učtivo, i formalno predstaviše. Obe zacvrkutaše nežnim sopranima. Seldon se još sećao ozbiljnog tona glasa Sina Sunca i nervoznog baritona Sivog Oblaka, te pomisli da su žene, kako bi se što vidljivije predstavile svojim polom, imale nalog da neguju jasno raspoznatljive visoke glasove i posebnu vrstu društvenog ophođenja.

"Ja sam Kišna Kap, Četrdeset Treća", zacvrkuta jedna od njih, "a ovo je moja mlađa sestra."

"Kišna Kap, Četrdeset Peta", otpevuši i druga. "Ima nas poprilično 'Kišnih Kapi' u našoj zajednici." I ona se zakikota.

"Veoma mi je milo što sam vas obe upoznala", reče Dors ozbiljnim glasom, "ali moram znati i kako da vam se obraćam. Ne mogu valjda, tek tako reći: 'Kišna kapi!' Zar ne?"

"Tako je", odgovori Kišna Kap, Četrdeset Treća. "Kada smo obe ovde, morate nam se obraćati našim punim imenima."

"A kako bi bilo da vam se, jednostavno, obraćamo sa: Četrdeset Treća! Četrdeset Peta?" upita Seldon.

Obe mu na to uputiše brz i kratak pogled, ali ništa ne rekoše.

"Prepusti ih meni, Hari", umeša se Dors blago.

I Seldon diže ruke. Po svemu sudeći, bile su neudate i, vrlo verovatno, nije se od njih očekivalo da razgovaraju s muškarcima. Starija od njih dveju činila se ozbiljnijom i delovala je nekako puritanskije. Razume se, bilo je to teško tvrditi na osnovu samo nekoliko reči i brzih pogleda, ali u najmanju ruku, imao je takav utisak i bio je spreman da se u skladu s njim i ophodi.

"Stvar je u tome, Sestre, što mi plemenaši jednostavno ne znamo kako se rukuje vašom kuhinjom", obrati im se Dors.

"Mislite, ne znate da kuvate?" Kišna Kap, Četrdeset Treća, izgledala je zabezeknuto i, nekako, kritički nastrojena. Kišna Kap, Četrdeset Peta, međutim, jedva prikri osmeh. (Seldonu to, međutim,

ne promače; istovremeno, on pomisli kako je njegova prvobitna procena, po svoj prilici, bila tačna).

"Jedno vreme imala sam svoju kuhinju", objasni Dors, "ali nije bila ni nalik ovoj... Pored toga, ne raspoznajem ni hranu i ne znam kako je valja pripremiti."

"Vrlo je jednostavno", odgovori Kišna Kap, Četrdeset Peta. "Pokazaću vam."

"Pomoćićemo vam da načinite zaista hranljiv obed", dodade Kišna Kap, Četrdeset Treća. "Napravićemo ga za... vas oboje." Vidljivo je oklevala pre no što je izgovorila poslednje dve reči. Očigledno nije joj bilo nimalo lako da prihvati prisutnost jednog muškarca.

"Nemojte mi zameriti", reče Dors, "ali želela bih da budem u kuhinji zajedno s vama i veoma bih vam bila zahvalna ukoliko biste me u sve potanko uputile. Na kraju krajeva, Sestre, zaista ne mogu očekivati da dolazite ovamo tri puta dnevno samo da biste za nas kuvale."

"Sve ćemo vam pokazati, naravno", prihvati Kišna Kap, Četrdeset Treća, klimnuvši kruto glavom. "Ipak, jednoj plemenašici možda neće baš biti lako da nauči. Znae, morate za to imati... osećaj."

"Ipak, pokušaću", odvrati Dors smešeći se ljupko.

Potom sve tri nestadoše u kuhinji. Seldon ostade zureći za njima i pokušavajući da u glavi razradi taktiku koju je nameravao da primeni.

9. MIKROFARMA

MIKOGEN... Mikogenske mikrofarme su gotovo legendarne, mada su do današnjih dana preživjele jedino u često korišćenim poredbenim oblicima kao što su 'bogate kao mikogenske farme' ili 'ukusno poput mikogenskog kvasca'. Istina je, dakako, da takve, katkad neumerene pohvale teže da se namnože sa protekom vremena, ali tokom Bega Hari Seldon je bio u prilici da poseti neke od tih mikogenskih mikrofarmi, ostavivši pomen o njima u svojim zapisima, koji najčešće potvrđuju opšte prihvaćena mišljenja...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

41.

"Ovo je baš bilo dobro?" uzviknu Seldon. "Neuporedivo bolje od onoga s čim nas je Sivi Oblak poslužio..."

"Ipak ne treba smetnuti s uma da je žena Sivog Oblaka bila dovedena u položaj da nam obed pripremi na brzinu i usred noći", primeti Dors razložo. Zastavši za trenutak, ona dodade: "Volela bih kada bi koristili izraz 'supruga'. Kada kažu 'žena', to mi nekako zvuči kao da se izražavaju o svom posedu, kao kad bi rekli 'moja kuća' ili 'moja odeća'. Deluje mi skroz-naskroz potcenjivački."

"Jasno mi je. Čoveku to može ozbiljno smetati. S druge, pak, strane, moguće je da bi i izrazu 'supruga' sasvim lako mogli dati potcenjivački prizvuk. Takav im je način života, ali kako mi se čini, Sestre baš ne mare mnogo zbog toga. Vi i ja nećemo to moći izmeniti nikakvim propovedima... Uzgred da vas pitam, da li ste gledali kako su Sestre pripravile ovaj obed?"

"Jesam - i kako su one to obavile; sve je izgledalo izvanredno jednostavno. Sumnjam da bih baš mogla svega da se prisetim, ali kako rekoše, to nije ni potrebno: dovoljno je da samo podgrejem pripravljeno jelo. Shvatila sam, međutim, da su u hleb stavile neki mikrodatak, zahvaljujući kome je tokom pečenja testo naraslo, kao i dobilo onu rskavu koricu i, dakako, sladak ukus. Možda su stavile i malo bibera, zar nemate takav utisak?"

"Nisam siguran, ali šta god da je u pitanju, stalno sam želeo još neki komad. A čorba? Jeste li prepoznali povrće u njoj?"

"Nisam."

"A od kakve vrste mesa su bile šnicle? Jeste li uočili?"

"U stvari, nemam utisak da su to bile šnicle. Na Sini smo povremeno imali jela od jagnjetine i ovo me je na to podsetilo."

"Ali ovo sigurno nije bila jagnjetina!"

"Rekla sam da nemam utisak da su uopšte bile od mesa... U stvari, ne verujem da se iko izvan Mikogena hrani nečim sličnim - čak ni car, sigurna sam. Ma šta odavde iz Mikogena isporučivali drugima, gotovo bih se smela kladiti da je niže vrste: verujem da najbolje zadržavaju za sebe. Zato bi, Hari, bilo dobro da se ovde ne zadržavamo previše. Ukoliko se naviknemo na mikogensku hranu, više nikada nećemo uspeti da se ponovo vratimo onim bednim stvarima kojima nas služe tamo napolju." I ona se nasmeja.

I Seldon se nasmeja. On otpi još jedan gutljaj voćnog soka, čiji je ukus bio neuporedivo slasniji od ukusa bilo kog voćnog soka koji je do tada okusio, i reče: "Čujte, kada me je ono Hamin poveo na Univerzitet, zastali smo u jednom trenutku kraj puta i uzeli za večeru neku hranu koja je sva mirisala na kvasac. Imala je ukus poput... Najzad, nije važno kakav je ukus imala, ali u tom trenutku, ni pomišljao nisam da bi mikrohrana mogla imati ukus poput ove ovde. Želeo bih da su Sestre još ovde: mislim da bi bilo lepo s naše strane da im još jednom zahvalimo."

"Rekla bih da im je bilo savršeno jasno da će nam se jela dopasti. Spomenula sam, u jednom trenutku, dok su ih pripravljalje, da mirišu izvanredno, na šta su one, prilično zadovoljne, odvratile da će im ukus biti još privlačniji." "Verujem da je to rekla ona starija?"

"Tako je. Mlađa se samo kikotala... Ali doći će opet. Doneće i jednu tuniku za mene, kako bih mogla izići s njima da razgledam trgovine. Pri tom, jasno su mi dale na znanje da ću morati da sperem šminku s lica, ukoliko nameravam da se pojavim na nekom javnom mestu. Pokazaće mi gde mogu da kupim još neke od kvalitetnijih tunika i gde mogu da nađem gotovo sve vrste unapred pripravljene hrane. Sve što će potom biti potrebno jeste da je samo malo podgrejem. Objasnile su mi da, dakako, Sestre ne bi tako postupile,

već da bi hranu u celosti same pripravile. Zapravo, deo obeda koji su pripremile za nas jeste bio samo podgrejan, zbog čega su mi se odmah izvinile. Ipak, nekako su mi nagovestile da plemenaši ionako nisu u stanju da procene vrhunsku kulinarsku veštinu, tako da je i podgrejana hrana za nas više nego dobra... Pri svemu tome, čini se da su smatrale samo po sebi razumljivim da upravo ja treba da obavljam sve nabavke, kao i da kuvam."

"Kao što kažu u mom kraju - 'Kada si na Trantoru' ponašaj se kao i Trantorci."

"Aha. Bila sam sigurna da će, u ovom slučaju, vaš stav biti baš takav."

"Ja sam vam samo običan muškarac", odgovori Seldon.

"Uobičajeni izgovor", primeti Dors, lako se nasmešivši.

Seldon se, s istinskim zadovoljstvom, zaveli u stolici i upita: "Budući da ste, Dors, već dve godine na Trantoru, moguće je da ste shvatili neke stvari, čije mi razumevanje baš ne polazi za rukom. Nemate li utisak da je ovo neobično mikogensko socijalno ustrojstvo samo deo njihovog opšteg, natprirodnog pogleda na svet?"

"Natprirodnog?"

"Da, natprirodnog. Da li ste već ranije čuli nešto o tome?"

"Ali šta podrazumevate pod 'natprirodnim'?"

"Ono što je očigledno. Verovanje u postojanje bića koja ne podležu prirodnim zakonima, koja, na primer, nisu vezana zakonima o održanju energije, ili zavisna od konstanti sveopšteg kretanja."

"Ah, shvatam. Želite da znate da li Mikogen predstavlja religijsku zajednicu."

Sada je bio na Seldona red da zastane. "Religijsku?"

"Tako je. U pitanju je arhaični izraz, ali mi istoričari povremeno ga koristimo - u svojim proučavanjima pretrpani smo arhaičnim izrazima. 'Religijsko' ne znači baš sasvim što i 'natprirodno', premda se u religijskom verovanju može naći obilje natprirodnih elemenata. Ipak, ne mogu potpuno određeno odgovoriti na vaše krajnje određeno pitanje, jer se nikad nisam bavila dubinskim proučavanjima Mikogena. Uprkos tome, na osnovu onoga što sam dospela da vidim, kao i na osnovu saznanja o religijskim verovanjima tokom vlastitih istorijskih proučavanja, ne bih bila iznenađena da je

mikogensko društvo, u suštini, utemeljeno na religiji."

"U tom slučaju, da li biste bili iznenađeni da su i mikogenska predanja religijski utemeljena?"

"Ne, ne bih."

"I, sledstveno tome, mislite da ne bi morala biti utemeljena na istorijskim činjenicama?"

"Pa, ne bi moralo, neophodno, da bude baš tako. Srž predanja mogla bi biti zasnovana na istorijskim činjenicama, uz njihova delimična iskrivljavanja i unošenja natprirodnih elemenata."

"Oh", kratko odvrati Seldon i ponovo se zadubi u misli.

Napokon, Dors prekinu tišinu koja je usledila i primeti: "Znate, nije to baš tako neuobičajeno. Na mnogim svetovima sačuvali su se brojni religijski elementi. Čak su se i pojačali tokom poslednjih nekoliko vekova, u saglasnosti sa rastućom napetošću koja zahvata čitavo Carstvo. Na mom vlastitom svetu, Sini, najmanje četvrtinu stanovništva čine triteisti."

Seldon još jednom postade žalostivo i bolno svestan dubine svog nepoznavanja istorije. "Da li je bilo razdoblja u prošlosti kada su religije imale veću ulogu no što je imaju danas?" upita on.

"Dabome. Pored toga, sve vreme javljaju se i njeni novi pojavni oblici. Ma kakva bila, moguće je da je mikogenska religija novijeg datuma, kao i da je ograničena samo na Mikogen. Ne bih vam to umela tačno reći bez detaljnijeg proučavanja."

"Čini mi se da smo upravo došli na pravu stvar, Dors. Ne čini li vam se da su žene sklonije religijskim verovanjima nego muškarci?"

Dors Venabili uzdiže obrve. "Nisam baš sigurna da bismo smeli poći od jedne do te mere uprošćene pretpostavke." Ona se za trenutak zamisli. "Ipak, rekla bih da su oni delovi stanovništva čiji je udeo u uživanju u materijalnim dobrima manji - skloniji da utehu potraže u onome što vi nazivate natprirodnim - siroti, obespravljani, ugnjeteni. U onoj mjeri u kojoj se natprirodno prožima sa religijskim, moguće je i da su religiozniji od drugih. Ipak, očigledno, u oba smisla ima dosta izuzetaka. Mnogi među ugnjetenima mogu biti lišeni svakog religijskog osećanja; s druge strane, isto tako, mnogi među bogatim, moćnim i zadovoljnim mogu biti njime u punoj meri nadahnuti."

"Ali ovde, u Mikogenu", nastavi Seldon uporno, "gde se prema ženama ophode kao prema podljudskim bićima - ne bi li bilo ispravno pretpostaviti da su žene sklonije religioznosti nego muškarci, i da su, samim tim, više vezane za predanja no što to njihovo društvo u celini iskazuje?"

"Ne bih se kladila u život da je baš tako, Hari, ali spremno bih kao ulog stavila svoju nedeljnu zaradu."

"Odlično", odvrati Seldon zamišljeno.

Dors mu se nasmeši. "Imate u tome i ponešto za svoju psihoistoriju, Hari. Na primer, Pravilo broj 47.854: Obespravljani su u načelu skloniji religioznosti nego oni kojima je sve dato."

Seldon, međutim, odmahnu glavom. "Dobro, nemojte terati šegu sa psihoistorijom. Znaete i sami da ne jurim ni za kakvim sitnim pravilima, već nastojim da iznađem opšte, delatne zakone. Ne težim nikakvoj novoj religiji, sazdanj na stotinak posebnih pravila... Želim da dobijem nešto na osnovu čega bih, posredstvom jednog sistema sazdanog na matematičkoj logici, mogao da ustvrdim: ova skupina ljudi ovde spremna je da, ukoliko se slože određeni preduslovi, ispolji veću sklonost prema religioznosti nego ona tamo; i, sledstveno tome, da će se čitavo čovečanstvo, kada se suoči sa istim preduslovima, ponašati na dati, utvrđeni način."

"Užasavajuće", primeti Dors. "Razmišljate o ljudskim bićima kao o mehaničkim igračkicama. Dovoljno je da samo pritisnete neko dugmence i da se ona pokrenu u unapred ustanovljenom smeru."

"Nije baš tako... Bilo bi poprilično dugmencadi koja bi valjalo istovremeno pritisnuti, i to ne sva podjednako snagom, pri čemu bi se javilo mnoštvo najrazličitijih reakcija tako da bi predskazivanje budućnosti, posmatrano u celini, imalo samo statistički vid, dok delovanje pojedinačnih ljudskih bića ne bi bilo ničim omeđeno."

"Ali kako možete unapred znati da bi tako bilo?"

"Ne mogu, dakako", priznade Seldon. "Ili, u najmanju ruku, nisam u to siguran. Ali istovremeno, osećam da je tako. Ukoliko bi mi pošlo za rukom da iznađem aksiome, fundamentalne, da tako kažem, Zakone Ljudskog Ponašanja, kao i da ih matematički obradim, u tom bih slučaju došao do svoje psihoistorije. Dokazao sam, bar u teoriji, da je to moguće..."

"Ali i teško ostvarljivo, je li tako?"

"I sam to sve vreme govorim."

Blagi osmeh zaigra na Dorsinim usnama. "Je li to ono, Hari, što sve vreme činite - tražite neku vrstu rešenja za taj problem?"

"Ne znam ni sam. Kunem vam se da ne znam. Ali Četer Hamin je toliko nestrpljiv da se rešenje pronade, a i ja sam, iz nekog razloga, gorim od nestrpljenja da mu udovoljim. On je tako ubedljiv čovek."

"Da, to mi je poznato."

Poslednje Dorsine reči Seldon ostavi bez odgovora, ali mu lagana senka pređe preko lica.

"Hamin sve vreme tvrdi da se Carstvo raspada", nastavi Seldon, "da će, konačno, doživeti propast, i da je psihoistorija jedina nada da ono može biti spaseno - ili, bar, njegov pad ublažen, ili možda, njegov položaj poboljšan - i da će bez nje čovečanstvo doživeti slom, ili, u najmanju ruku, morati da prođe kroz dugotrajno razdoblje čemera i jada. Po svemu sudeći, meni je stavio u dužnost da to sprečim. Bez sumnje, mene, lično, Carstvo će nadživeti, ali ukoliko želim da proživim valjan život, moram taj teret skinuti sa svojih pleća. Moram ubediti sebe - i moram ubediti Hamina - da psihoistorija ne predstavlja delatan izlaz; da je, uprkos svemu što kaže teorija, nije moguće razviti u tom pravcu. I upravo iz tog razloga moram slediti sve moguće niti, i dokazati da nijedna od njih ne vodi nikuda."

"Niti? Između ostalog, zaći duboko u istoriju, kada je ljudska zajednica bila manja no što je sada?"

"Mnogo, mnogo manja. I daleko manje složena."

"Da biste pokazali da rešenje ne postoji?"

"Tako je."

"Ali ko će vas uputiti u to kako je taj davni svet izgledao? Ako ovde u Mikogenu raspolažu nekom određenom predstavom o tome kako je izgledala drevna Galaksija, Sin Sunca to, dakako, neće otkriti jednom plemenašu. Niti bilo ko ovde. Ovo je zajednica zatvorena u sebe - koliko smo samo puta to uočili? - i njeni su pripadnici podozrivi prema plemenašima do granica paranoje. Od njih nećemo ništa doznati."

"Moraću da smislim neki način da ih privolim da nam kažu ono što znaju. Na primer, one dve Sestre."

"One vas čak neće ni čuti, budući da ste muško, baš kao što ni Sin Sunca ne čuje mene. I kada bi, čak, bile spremne da vam nešto kažu, šta bi vam uopšte mogle reći do li nekoliko ko zna gde pokupljenih fraza?"

"Pa, negde moram početi."

"U tom slučaju, dozvolite mi da razmislim!", reče Dors. "Hamin mi je naložio da se brinem o vama i ja to tumačim tako da vam moram biti od pomoći u svemu u čemu uzmognem. Koliko mi je poznato o religiji? Znae, to područje nije ni blizu mojoj specijalnosti. Uvek sam se bavila ekonomskim, više nego filozofskim pokretačkim motivima, ali nesumnjiva je istina da istoriju ne možete podeliti u čiste, međusobno nezavisne odeljke. Na primer, kada ojačaju religije počnu težiti da gomilaju bogatstva i to, napokon, teži da izazove poremećaje u ekonomskom razvoju neke zajednice... To vam je, eto, igrom slučaja, jedno od brojnih pravila u ljudskoj istoriji, koje će morati da proistekne iz tih vaših fundamentalnih Zakona Ljudskog Ponašanja, ili kako god već nameravate da ih nazovete. Ali..."

Na ovom mestu Dorsin glas zamre: misli su joj odlutale. Seldon ju je usredsređeno posmatrao: oči su joj blistale, kao da se zagledala negde dugoko u sebe.

"Nije reč o bespogovornom pravilu", nastavi ona posle nekog vremena, "ali čini mi se da je svaka religija, oduvek, imala neku svoju knjigu, ili knjige, čije je značenje bilo izuzetno; knjige u kojima su bili opisani religijski obredi, dati pogledi na istoriju, sakupljeni sveti spisi i ko zna šta sve još. Po pravilu, ove su knjige dostupne svima i služe kao oruđe preobraćanja. Ponekad, pak, predstavljaju tajnu."

"Mislite li da i Mikogenci imaju takvu vrstu knjiga?"

"Iskreno da vam kažem", odvrati Dors zamišljeno, "nikada još nisam čula ništa u tom smislu. Čula bih, verovatno, da se o tome govori otvoreno - što može značiti ili da ih nemaju, ili da ih drže u tajnosti. U svakom slučaju, bilo šta da je u pitanju, sumnjam da ćete biti u prilici da nešto više saznate."

"Pa i to je nešto, za početak", odvrati Seldon smrknuto.

42.

Dve Sestre vratiše se otprilike dva sata pošto su Dors i Hari

završili obed. Obe su se osmehivale, a Kišna Kap, Četrdeset Treća, ona ozbiljnija, raširi jednu sivu tuniku, da bi je Dors mogla bolje videti.

"Veoma je lepa", reče Dors široko se osmehujući, i klimajući pri tom glavom u znak iskrenog odobravanja.

"Nije baš neka" zacvrkuta kišna Kap, Četrdeset Peta. "U pitanju je samo jedna od mojih starih haljina i, budući da ste viši od mene, neće vam baš pristajati. Ali poslužiće za neko vreme, dok vas ne odvedemo u najbolju radnju s tunikama, gde ćete dobiti nekoliko koje će savršeno odgovarati i vama i vašem ukusu. Videćete, već."

Kišna Kap, Četrdeset Treća, smeškajući se pomalo nervozno i ništa ne govoreći, sve vreme pogleda uprtog u pod, dodade Dorsi i jednu belu tuniku. Bila je uredno složena i ova je, ni ne pokušavajući da je razvije, dobaci Seldonu. "Sudeći po boji, Hari, rekla bih da je ova za vas."

"Po svemu sudeći", složi se Hari, "ali vratite joj je. Hoću da mi je lično preda."

"Ali, Hari", promrmlja Dors, lagano odmahujući glavom.

"Ne", ponovi Seldon odlučno. "Hoću da mi je lično preda. Vratite joj je, a ja ću sačekati da mi je ona uruči."

Dors je trenutak oklevala, a onda nevoljno pokuša da vrati tuniku Kišnoj Kapi, Četrdeset Trećoj.

Ali Sestra skloni ruke iza leđa i odstupi, probledevši kao da joj je sva krv nestala s lica. Kišna Kap, Četrdeset Peta, uputi jedan brz pogled put Seldona, a onda pristupi Kišnoj Kapi, Četrdeset Trećoj, i obgrli je.

"Hajte, Hari", umeša se Dors, "sigurna sam da Sestrama nije dozvoljeno da razgovaraju s muškarcima koji im nisu bliski. Kakvog smisla ima terati je u očaj? Ona nije nimalo kriva za to."

"Ne verujem u to", odvrati Seldon oštro. "Ukoliko takvo pravilo i postoji, odnosi se samo na Braću. Sumnjam da je ikada ranije srela nekog plemenaša."

Dors se obrati Kišnoj Kapi, Četrdeset Trećoj, što je umela blažim glasom. "Da li ste ikada ranije, Sestro, sreli nekog plemenaša ili plemenašicu?"

Nakon duge, mukle tišine, usledi njen lagani, odrečni pokret

glavom.

Seldon raširi ruke. "Pa, sada su ovde. Ukoliko uopšte postoji ikakvo pravilo koje im nalaže da ne govore ono što se odnosi samo na Braću. Da li bi uopšte poslali ovamo dve mlade žene - ove Sestre - da nam se nađu pri ruci, da postoji ikakvo pravilo koje bi im zabranjivalo da razgovaraju s plemenašima?"

"Moguće je, Hari, da je trebalo da se obraćaju samo meni, a da ja njihove reči prenosim dalje, vama."

"Koješta. Ne verujem i ne želim da verujem u to. Ja nisam tek neki tamo plemenaš, već počasni gost u Mikogenu, uz zahtev Četera Hamina da se prema meni kao takvom ophode; lično Sin Sunca me je ovamo dopratio. Ne želim da se prema meni postupa kao da ne postojim. Nastojacu da dođem u vezu sa Sinom Sunca, Četrnaestim, i oštro ću mu se požaliti."

Kišna Kap, Četrdeset Peta, tiho zajeca, dok Kišnu Kap, Četrdeset Treću, koja je očuvala svoju srazmernu mirnoću, obli blago rumenilo.

Dors načini pokret kao da će još jednom da pokuša da urazumi Seldona, ali je ovaj zaustavi naglim i ljutitim pokretom ruke, i potom se ponovo, s visine, zagleda u Kišnu Kap, Četrdeset Treću.

Konačno, ona progovori, ne cvrkućući više. Glas joj je bio drhtav i nekako promukao, kao da je morala da uloži svu svoju snagu u taj zvuk i usmeri ga ka tom muškarcu, čineći to nasuprot svim svojim instinktima i željama.

"Ne smete se požaliti na nas, plemenašu. Bilo bi to nepravedno... Primoravate me da kršim običaje svog naroda. Šta želite od mene?"

Seldon se istog časa obezoružavajuće nasmeši i ispruži ruku. "Tu odeću koju ste mi doneli. Tuniku."

Bez ijedne reči, ona ispruži ruke i položi tuniku u njegove.

On se lako nakloni i reče blagim, toplim glasom: "Hvala vam, Sestro." Zatim uputi brz pogled u pravcu Dors, kao da želi da joj kaže: eto, vidite? Ali Dors ljutito odvrati pogled.

Tunika je bila krajnje jednostavna, ustanovi Seldon dok ju je razvijao (vezovi i ukrasi, po svemu sudeći, bili su namenjeni samo ženama), ali je imala i kitnjasti pojas, koji se, verovatno, nosio na neki poseban način. Neće mu, bez sumnje, biti teško da ustanovi kako.

"Idem u kupatilo da stavim ovo na sebe", reče on. "Neće mi, nadam se, biti potrebno više od minut ili dva."

On krenu u malenu prostoriju, ali ustanovi da ne može da zatvori vrata za sobom, jer se i Dors beše uputila za njim. I tek pošto se oboje nađoše unutra, u kupatilu, vrata se za njima zatvoriše.

"Šta to radite, Hari?" prožišta Dors ljutito. "Pravi ste divljak! Zbog čega tako postupate sa tom jadnom ženom?"

"Morao sam da je nateram da razgovara sa mnom", odvrati Seldon nestrpljivo. "Računam da od nje dobijem obaveštenja. To vam je već poznato. Žao mi je što sam morao da pribegnem grubosti, ali kako sam drugačije mogao da razbijem njeno ćutanje?" I on joj pokaza da iziđe iz kupatila.

Kada se, malo potom, i sam vratio u sobu, zateče Dors takođe u tunici.

Uprkos prividu gole lobanje, usled kapice što ju je imala na glavi, kao i bezobličnog kroja tunike, Dors je i dalje izgledala veoma privlačno. Bodovi na tunici, na neki način, nagoveštavali su joj stas, istovremeno ništa ne otkrivajući. Pojas joj je bio širi nego njegov i delimično tamnijeg sivog tona nego sama tunika. Štaviše, na prednjem delu bio je ukrašen dvema blistavoplavim emajliranim kopčama. (Neverovatno je, pomisli Seldon, koliko ženama polazi za rukom da, čak i uz najveće teškoće, ulepšaju sebe.)

Osmotrivši kratko Harija, Dors primeti: "Sada izgledate kao pravi građanin Mikogena. Sasvim smo prikladno odeveni i Sestre su spremne da nas povedu u trgovinu."

"Slažem se", odvrati Seldon, "ali želim da me nakon toga Kišna Kap, Četrdeset Treća, povede da razgledam neku od mikrofarmi."

Kišna Kap, Četrdeset Treća, širom razrogači oči i istog časa odstupi korak ili dva. "Voleo bih da vidim neku od njih", objasni Seldon mirno.

Kišna Kap, Četrdeset Treća, uputi brz pogled prema Dors. "Plemenašice..."

"Ali možda ne znate ništa o farmama, Sestro."

Seldon je, po svemu sudeći, pogodio u živac. Ona se dostojanstveno isprsi i reče, nastojeći da se sve vreme obraća Dorsi: "Radila sam jedno vreme na jednoj mikrofarmi. Sva Braća i Sestre to

čine u nekom razdoblju svog života."

"Pa, u tom slučaju", prihvati Seldon, "povedite me na jednu od njih i dosta rasprave o tome. Ja nisam Brat s kojim vam nije dozvoljeno da se upuštate u razgovor i s kojim ne smete da dolazite u dodir. Ja sam plemenaš i vaš počasni gost. Ovu kapu i ovu tuniku nosim kako ne bih na sebe svraćao nepotrebnu pažnju, ali ja sam naučnik i dok boravim ovde među vama želim da što više saznam. Nisam spreman da sedim ovde u ovoj sobi i zurim u njene zidove. Želim da vidim bar nešto od onoga što vi ovde imate i što se ne može sresti nigde drugde u vasceloj Galaksiji... na primer, neku od vaših mikrofarmi. Siguran sam da ćete se ponositi što možete da mi je pokažete."

"Mi i jesmo ponosni na njih", odgovori Kišna Kap, Četrdeset Treća, upravivši pri tom pogled ka Seldonovom licu, "i povešću vas na jednu od njih. Ali nemojte ni pomišljati da ćete otkriti ijednu od naših tajni, ukoliko je to ono čemu težite. Pokazaću vam mikrofarmu sutra ujutro. Potrebno nam je vremena da upriličimo odlazak."

"Sačekaću do sutra ujutro", složi se Seldon. "Ali da li mi to čvrsto obećavate? Imam li vašu časnu reč?"

Kišna Kap, Četrdeset Treća, odgovori, međutim, s neprikrivenim nipodaštavanjem: "Ja sam Sestra i postupiću onako kako sam rekla. Održaću reč, čak i kada je jedan plemenaš u pitanju."

Poslednje reči izgovori ledenim tonom, dok joj se oči raširiše i zablistaše. I Seldon se upita šta joj je u tom trenutku prošlo kroz glavu, osetivši laku nelagodnost.

43.

Seldon provede nemirnu noć. Pre svega, Dors mu je saopštila da namerava da pođe s njim u obilazak mikrofarme i morao je da uloži veliki napor da bi je od toga odvratio.

"Smisao čitave stvari", pokuša on da joj objasni, "jeste u tome da je navedem da slobodno govori, da je stavim u neuobičajene okolnosti - da bude nasamo s jednim muškarcem, makar i plemenaš bio u pitanju. Pošto mi je već pošlo za rukom da razbijem jednu od zabrana, biće od sada lakše. Ukoliko pođete s nama, ona će se sve vreme obraćati vama, udeležujući meni samo mrvice."

"A ukoliko vam se nešto dogodi u mom odsustvu, kao onda na Univerzitetu?"

"Ništa se neće dogoditi! Molim vas! Ukoliko želite da mi pomognete, ostanite ovde. Ukoliko to odbijete, ne želim da više išta imam s vama. Ozbiljno to mislim, Dors. Ovo mi je veoma važno. I ma koliko da ste mi u međuvremenu postali bliski, ovo dolazi ispred svega drugog."

Napokon, posle velikog oklevanja, ona popusti i samo reče: "Obećajte mi, onda, da ćete se lepo ophoditi prema njoj."

"Je li vi to treba da štitate mene ili nju?" upita Seldon. "Uveravam vas da se prema njoj nisam ophodio grubo zato što mi to pričinjava zadovoljstvo i obećavam vam da to neću ni ubuduće činiti."

Sećanje na ovu raspravu sa Dors - prvu, uopšte - učini da Seldon dobar deo noći ostade budan; nikako nije mogao da zaspi; to, kao i uznemirujuća pomisao da se dve Sestre možda neće pojaviti sutradan, uprkos obećanju koje mu je dala Kišna Kap, Četrdeset Treća. Ipak, pojaviše se obe, ubrzo pošto je Seldon priveo kraju svoj oskudni doručak (bio je odlučan u nameri da ne dopusti da se ugoji, usled samobolećivosti) i stavio na sebe tuniku koja mu je savršeno pristajala. Pažljivo je, naročito, namestio pojas, tako da mu je odlično stajao.

Kišna Kap, Četrdeset Treća obratila mu se sa приметnom hladnoćom u glasu: "Ukoliko ste spremni, plemenašu Seldone, moja sestra ostaće sa plemenašicom Venabili." Glas joj nije bio ni cvrkutav, ni promukao. Kao da je tokom protekle noći uvežbavala, u svom umu, kako da vodi razgovor s jednim muškarcem koji, istovremeno, nije bio Brat.

Seldon se upita da li je i ona provela besanu noć, ali samo reče: "Spreman sam, Sestro."

Pola časa kasnije, Kišna Kap, Četrdeset Treća, i Hari Seldon stadoše zajedno da se spuštaju niz jedan sprat za drugim. I premda je časovnik pokazivao da je dan, svetlo je bilo prigušeno i delovaše tmurnije no bilo gde drugde na Trantoru.

Nije bilo nikakvog vidljivog razloga da bude tako. Nesumnjivo, veštačka dnevna svetlost koja je lagano putovala trantorskom sferom nije isključivala ni Mikogenski sektor. Ali možda su ovdašnji

žitelji, pomisli Seldon, upravo želeli da ovako bude, sledeći neki svoj drevni običaj. Ipak, Seldonove se oči postepeno privikoše na polusumračnu okolinu.

Seldon pokuša da se, bez upadljivosti, susretne s pogledima Braće i Sestara na koje su uz put nailazili. Nadao se da će njega i Kišnu Kap, Četrdeset Treću, smatrati jednim od Braće i njegovom ženom, i da neće na njih obraćati neku posebnu pažnju sve dotle dok im on sam ne bi za to dao povoda.

Na nesreću, činilo se da je Kišna Kap, Četrdeset Treća, baš želela da privuče pažnju na njih. Progovorila je s njim samo nekoliko reči, tihim glasom i stisnutih usana. Po svemu sudeći, činjenica da se nalazi u društvu jednog muškarca, i to tuđina - premda je samo ona to znala - veoma je uzdrmala njeno samopouzdanje. Seldon je bio potpuno siguran da će, makar samo zatražio od nje da se malo opusti, to kod nje izazvati još snažniju nelagodnost. (Seldon se za časak upita kako bi se ponašala da sretnu nekoga ko je poznaje... Nekako, i sam oseti da je odahnuo kada se konačno spustiše do najdonjih spratova, gde je ljudi bilo u mnogo manjem broju.)

Nisu sišli liftom, već pokretnim stepenastim kosinama koje su se protezale u parovima, pri čemu je jedna vodila nagore, a druga nadole. Kišna Kap, Četrdeset Treća, ih je nazvala 'eskalatorima', ali Seldon nije bio siguran da je tačno razabrao izraz, budući da ga nikad ranije nije čuo.

Što su dublje zalazili, Seldonova zebnja sve više je rasla. Na mnogim svetovima postojale su mikrofarme i većina svetova stvarala je vlastita postrojenja ove vrste; on je uvek bio svestan neprijatnih mirisa u njihovoj blizini od kojih mu se stomak okretao.

Međutim, ljudi koji su radili na mikrofarmama na to kako da nisu obraćali nikakvu pažnju. Čak i kada su povremeni posetioци, usled smrada, stali da nabiru noseve, činilo se da se na njega ipak, navikavaju bez većih poteškoća. Međutim, iz nekog razloga, Seldon je uvek bio neobično osetljiv na mirise, pogotovo neprijatne. Uvek ih je teško podnosio, te je očekivao da tako bude i ovog puta. On, odjednom, pokuša sebe da uteši mislju da, na najuzvišeniji način, žrtvuje svoju lagodnost pred potrebom za informacijama, ali mu to nimalo ne pomože u odnosu na stomak, koji je počinjao da se grči

već na sam nagoveštaj onoga šta ga na kraju očekuje.

Pošto je konačno izgubio račun koliko su spratova do tada već bili ostavili za sobom i kako je vazduh i dalje, u razumnoj meri, delovao sveže, on upita: "Kada ćemo stići do spratova na kojima su mikrofarme?"

"Upravo smo stigli."

Seldon duboko udahnu vazduh. "Po mirisu baš ne bih rekao..."

"Mirisu? Šta time hoćete da kažete?" Čini se da je Kišna Kap, Četrdeset Treća, bila do te mere uvređena da nije ni primetila da je počela da govori prilično glasno.

"Iz sopstvenog iskustva mi je poznato da sa mikrofarmi uvek dolazi i miris truljenja. Znae, zbog đubriva koje je bakterijama, kvašćevim materijama, gljivama i saprofitima uopšte, preko potrebno."

"Kažete, iz sopstvenog iskustva?" Ponovo je govorila tihim glasom. "A gde ste ga stekli?"

"Na svojoj rodnoj planeti."

Sestrino lice poprimi izraz beskrajnog gađenja. "I kažete, vaši ljudi naslađuju se nečim nastalim iz kala?"

Seldon nikada ranije ne nije čuo tu reč, ali na osnovu njenog pogleda i tona njenog glasa bi mu sasvim jasno šta je imala na umu.

"Znae, ne miriše više tako gadno, naravno, pošto se pripremi za upotrebu."

"Naša hrana nema takav miris nijednog trenutka. Naši biotehničari načinili su savršeno seme. Naše alge razmnožavaju se pri najčišćoj svetlosti i u brižljivo odmerenim elektrolitskim rastvorima. Saprofiti se hrane tačno ustrojenim organskim tvarima. Za naše formule i recepte plemenaši neće nikad saznati... Ali dođite, stigli smo. Njušite koliko god vam je drago: nećete osetiti ništa što bi vam nadražilo čula. To je jedan od razloga što je naša hrana na najvišoj ceni u Galaksiji i što se i sam car, kako su nam rekli, samo njome hrani - mada je ona, ako mene pitate, odveć dobra za bilo kog plemenaša, pa ma on sebe nazivao i carem."

Izgovorila je to s puno gneva, koji kao da je bio usmeren neposredno na Seldona. A onda, kao da se poboja da on neće valjano shvatiti šta je, tačno, imala na umu, dodade: "Ili makar on

sebe nazivao i počasnim gostom."

Stupivši potom u jedan uzani hodnik, na čijim su se obema stranama nalazila velika staklena burad, sa mutnozelenkastom tečnošću prepunom spletenih, izraslih algi, koje su se uvijale pod talasima gasovitih mehurića, što su se neprestano uzdizali ka površini. Tečnost mora da je bila prepuna ugljendioksida, pomisli Seldon.

Obilje ružičaste svetlosti slivalo se dole na burad, svetlosti koja je bila osetno jača od one u hodnicima. Seldon joj zamišljeno skrenu na to pažnju.

"Razume se", odgovori ona. "Alge najbolje rastu obasjane svetlošću iz crvenog dela spektra."

"Pretpostavljam", ponovo upita Seldon, "da je sve automatizovano?"

Ona sleže ramenima, ali ništa ne odgovori.

"Ne vidim baš mnogo Braće i Sestara unaokolo", nastavi Seldon, rešen da ne odustane.

"Bez obzira na to, postoje poslovi koji se moraju obaviti i oni ih i obavljaju, iako vi niste u stanju da ih vidite. Nema nikakve svrhe da se upuštate u pojedinosti: samo gubite vreme takvim pitanjima."

"Trenutak. Ne ljutite se na mene. Ne očekujem od vas da mi poverite državne tajne. Ali, hajdemo, draga." (Reč mu se odjednom omače, a da ni sam nije znao kako.)

On je dohvati za mišicu, pošto je stekao utisak da namerava da odjuri od njega. Ona se ni ne pokrenu, ali je mogao osetiti kako lako podrhtava i on joj, sav smeten, pusti mišicu.

"Prosto, učinilo mi se da je sve automatizovano."

"Iz onoga što vam se čini možete izvlačiti kakve god želite zaključke. Bez obzira na to, reći ću vam samo da su ovde potrebni i ljudski um i ljudsko procenjivanje. Svaki Brat i svaka Sestra dobijaju priliku da, neko vreme, provedu ovde u radu. Nekima to, opet, postaje stalno zanimanje."

Sada je govorila vidljivo slobodnije, ali na žalost, nije mogao da ne uoči kako sve vreme levom rukom poseže ka desnoj mičici, trljajući mesto gde ju je on dodirnuo, kao da joj je tu ostavio neku ogrebotinu.

"Ovako se proteže kilometrima i kilometrima", objasni mu ona, "ali ako ovde skrenemo nađi ćemo na jedan odeljak s gljivama, koji onda možete pogledati."

Oboje nastaviše dalje. Seldon uoči savršenu čistoću na svakom koraku. Stakla su se blistala. Pod prekriven pločicama činilo se da je vlažan, ali kada je u jednom času ugrabio priliku, sagnuo se i opipao ga. Ispostavilo se da je bio sasvim suv. Nije bio ni klizav - osim ukoliko njegove sandale (kroz koje su mu se, na vrhu, po nesumnjivo prihvaćenoj mikogenskoj modi, probijali prsti) nisu imale neklizajuća pendžeta.

Kišna Kap, Četrdeset Treća, bila je sasvim u pravu u jednom pogledu. Povremeno, tu i tamo, zaticali su ponekog Brata ili Sestru kako rade u tišini, proveravajući brojke i doterujući instrumente. Katkad, bili su sasvim predani poslovima za koje nije bila potrebna nikakva prethodna sprema - kao, na primer, čišćenju i glačanju opreme. Ali ma šta da su radili, radili su potpuno udubljeni u svoj posao.

Seldon je naročito vodio računa da ne upita kakve su to poslove obavljali, ne želeći da kod Sestre izazove neprijatan osećaj ukoliko ne bude znala odgovor, ili ljutnju, ukoliko bude morala da ga još jednom podseti da postoje stvari koje mu moraju ostati zauvek nepoznate.

Tek što zađoše u jedan blago zakrivljeni hodnik, Seldon prepoznade slabašan trag nekog mirisa koji mu je ostao u sećanju. On uputi brz pogled ka Kišnoj Kapi, Četrdeset Trećoj, ali se činilo da ona mirisa uopšte nije bila svesna, te se i on ubrzo naviknu na njega.

Vrsta osvetljenja odjednom se promeni. Ružičasti preliv, baš kao i blistavilo, iščezli su. Činilo se kao da se sve nalazi u nekoj polutami, osim mesta na kojima su se nalazili instrumenti; na tim mestima uvek su se nalazili ili jedan Brat ili jedna Sestra. Nekima su na čelu stajale pričvršćene lampice, koje su odsijavale biserastu svetlost; pored toga, na velikom odstojanju, Seldon bi mestimično ugledao malene svetlosne čestice kako se nasumično kreću tamo-amoo.

I dok su tako hodali, Seldon uputi brz pogled ka njenom profilu. Bilo je to jedino po čemu je mogao doneti neki sud o njoj. U svakoj drugoj prilici nikako ne bi bio u stanju da pređe preko njene izbočene

gole lobanje, njenih očiju bez obrva i trepavica, kao i njenog nenašminkanog lica. Potpuno su u njoj prigušili svaku individualnost; gotovo da su je načinili nevidljivom. Međutim, iz profila, bio je u mogućnosti da sagleda bar nešto od njene ličnosti. Nos, bradu, pune usne, pravilne crte, lepotu. Prigušena svetlost kao da je sa svoje strane doprinosila mekoći prizora, ublažavajući, čak, i golotinju glave od čela nagore.

I Seldon, i sam iznenađen, pomisli: mogla bi biti, čak, veoma lepa, samo kad bi pustila kosu i prikladno je uredila.

A onda, odmah potom, pomisli da to jednostavno nije dolazilo u obzir. Ona će ostati gole lobanje čitavog svog života.

Ali zbog čega? Zbog čega su joj to morali učiniti? Sin Sunca je napomenuo da je razlog tome bio to da Mikogenci (oni ili one) ostanu čitavog života svesni da su Mikogenci (oni ili one). Ali zbog čega je to bilo toliko važno, da je gola loganja morala biti prihvaćena kao trajno obeležje, znamenje identiteta?

A onda, budući da je imao običaj da u svom umu raspravlja o svemu, imajući u vidu obe strane, na pamet mu pade: navika je druga priroda. Treba se samo navići na голу lobanju, navići u pravom smislu te reči, i kosa na njoj zaista se mogla činiti najgnusnijom stvari što se mogla zamisliti. Eto, i on, brijao se predano svakog jutra, uklanjajući i najmanju dlačicu, osećajući se nelagodno ukoliko mu lice nije bilo sasvim glatko - pa ipak, nikad o svom licu nije mislio kao o golom, ili na bilo koji način, neprirodnom. Razume se, mogao je pustiti da mu brada raste kad god bi to poželeo - ali stvar i jeste bila u tome što nije želeo.

Bilo mu je dobro znano da su postojali svetovi na kojima muškarci nisu uklanjali bradu; na nekima je, čak, nisu ni potkresivali, niti na bilo koji način doterivali, puštajući je da raste u divljem neredu. Šta bi oni rekli, da su samo mogli videti njegovo glatko izbrijano lice, njegovu bradu, obraze i nausnice lišene i najmanje dlačice?

A u međuvremenu nastavljao je da korača sa Kišnom Kapi, Četrdeset Trećom - do u beskraj, kako se činilo - i povremeno bi ga ona, da ga uputi, uhvatila za lakat, po svemu sudeći sve se više na to navikavajući; jer, ruku nije odmah, žurno, povlačila. U jedan mah, tako, ruka joj ostade na njegovom laktu čitav minut.

"Ovamo! Dođite ovamo!" uzviknu ona iznenada.

"O čemu je reč?" upita Seldon.

Nalazili su se ispred jedne omanje posude ispunjene brojnim kuglicama, od kojih je svaka imala, otprilike, dva centimetra u prečniku. Jedan Brat, pod čijim se starateljstvom ovo područje očigledno nalazilo i koji je upravo tu postavio posudicu, podiže pogled sa pitomim, upitnim izrazom.

Kišna Kap, Četrdeset Treća, dobaci Seldonu gotovo šapatom: "Zatražite da vam da nekoliko!"

Seldon odmah shvati da se ona nije usuđivala da se obrati jednom Bratu, osim ukoliko je on ne bi oslovio, i pomalo nesigurno zatraži: "Može... Možemo li dobiti nekoliko tih kuglica Brate?"

"Uzmi punu šaku, Brate", odgovori ovaj srdačno.

Seldon uze jednu od kuglica i upravo htjede da je pruži Kišnoj Kapi, Četrdeset Trećoj, kad primeti da je Bratovljevu ponudu da se posluži prihvatila kao da njoj beše upućena i već je iz posude zahvatila obema šakama što je više mogla.

Kuglica je pod prstima delovala meko i glatko. Dok su se udaljavali od kace i Brata koji ju je nadzirao, Seldon upita Kišnu Kap, Četrdeset Treću: "Je li ovo za jelo?" I on oprezno prinese kuglicu vrhu nosa.

"Nemaju mirisa", reče ona oštro.

"Šta je to?"

"Slatkiši. Sirovi slatkiši. Za potrebe spoljnih tržišta dodajemo im najrazličitije arome, ali ovde na Mikogenu jedemo ih ovakve - isključivo."

Ona stavi jednu kuglicu u usta i primeti: "Nikad mi ih nije dosta."

Seldon takođe stavi jednu kuglicu u usta i smesta oseti kako se ova razlaže i brzo mu nestaje među nepsima. U ustima, za časak, kao da oseti neku tečnost, a onda mu sve, kao da on sam nema nikakve veze sa svim tim, skliznu niz grlo.

On zastade nekoliko trenutaka, gotovo ošamućen. Kuglica je imala slatkast ukus, ali odmah potom javi se još lepši osećaj gorkosti; ali ono osnovno u ukusu nekako mu izmače.

"Mogu li da dobijem još jednu?" upita on.

"Uzmite nekoliko", ponudi ga Kišna Kap, Četrdeset Treća,

ispruživši šaku. "Nemaju nikad sasvim isti ukus i gotovo da su bez kalorija. Probajte."

Bila je potpuno u pravu. Nastojao je da slatkiš što duže zadrži na jeziku; pokušavao je da ga liže; pokušao je da odgrize tek jedan komadić. Međutim, ma koliko pažljiv bio, na najmanji dodir usana slatkiš se smesta razlagao. Nije vredelo odgristi samo komadić; sledećeg trenutka ni ostatka više nije bilo. I svaki put ukus im je bio neodredljiv, mada nijednog časa kao kod prethodnog komada.

"Jedina je nevolja s njima", objasni mu Sestra razdragano, "što povremeno nailazite na zaista neobične parčiće, čiji ukus nikako ne zaboravljate, ali ga nikad više ponovo ne osetite. Probala sam jedan kada mi je bilo devet godina..." Njeno lice, međutim, odjednom izgubi dotadašnji veseli izraz i ona samo reče: "Veoma dobra stvar. Pored ostalog, uči vas i tome da je sve na ovom svetu kratkog veka."

Bio je to signal, pomisli Seldon. Dugo su već proveli u nesumičnoj šetnji. U međuvremenu se navikla na njega i počela je da s njim razgovara. I razgovor je, konačno došao na pravu stvar. Sad!

44.

I Seldon započe:

"Ja, Sestro, dolazim sa sveta koji se prostire na otvorenom, kao i svi ostali svetovi, osim Trantora. Kiše padaju ili ne padaju, reke teku mirno ili plave okolinu, temperature su visoke ili niske. To znači da su i žetve dobre ili rđave. Ovde je, međutim, sva životna sredina pod nadzorom. Žetva uvek mora biti dobra. I to je, nesumnjivo, velika sreća za Mikogen."

On zastade, iščekujući. Postojao je veliki mogući broj odgovora na njegove reči i pravac njegovih daljih nastojanja zavisiće od odgovora koji će dobiti.

Govorila je sada sasvim slobodno i činilo se da joj više ni najmanje ne smeta činjenica da se obraća jednom muškarcu; izgledalo je, dakle, da ova duga šetnja počinje da ispunjava svoju prvobitnu svrhu. "Životnu sredinu nije baš lako podvrgnuti potpunom nadzoru", reče ona. "Povremeno dolazi do virusnih infekcija, a javljaju se i neočekivane i neželjene mutacije. Dešava se, čak, da dođe do nekog poremećaja i da ogromne količine jednostavno

postanu neupotrebljive."

"Zapanjujuće. I šta se onda dešava?"

"Obično nema drugog rešenja do da se unište sve kvarne količine, čak i one za koje se samo sumnja da nisu ispravne. Posude i kace moraju biti pomno sterilisane, mada se, ponekad, i one moraju uništiti."

"Kao neka vrsta hirurgije", primeti Seldon. "Odstranjujete bolesno tkivo."

"Tako, nekako."

"Ali postoji li način da se takve stvari spreče?"

"Šta mi tu možemo? Ne prestajemo da proveravamo da li dolazi do mutacije; ne javljaju li se neki novi virusi; strogo pazimo da ne dođe do nehotičnog zagađivanja, ili kakvih drugih promena u sredini u kojoj ih odgajamo. Veoma se retko dešava da ustanovimo da je nešto krenulo rđavim putem; ali, ako ustanovimo, preduzimamo drastične mere. Posledica toga je da su loše godine zaista retke i da, ukoliko do njih i dođe, šteta biva ograničena samo na pojedine delove, tu i tamo. Tokom najgore godine koju smo ikad imali proizvodnja je pala samo dvanaest procenata ispod uobičajenog proseka - mada se i to itekako osetilo. Nevolja je u tome što uprkos najbrižljivije poduzetim merama, kao i najpomnije razrađenim kompjuterskim programima, ne možete uvek predvideti ono što je u suštini nepredvidljivo."

(I protiv svoje volje Seldon odjednom oseti kako ga podilazi jeza. Sticao se utisak da je govorila o psihoistoriji - dok je, zapravo, govorila samo o proizvodnji na mikrofarmama jednog sićušnog dela čovečanstva; a on je, sa svoje strane, imao u vidu moćno galaktičko carstvo, u svim njegovim preduzećima.)

Iskusivši, neizbežno, kako bodrost u njemu čili, on oseti potrebu da je ohrabri. "Ipak, nije baš sve nepredvidljivo. Postoje sile što nas vode i staraju se o nama."

Sestra se, namah, nekako ukruti. Okrenuvši se, zagleda mu se u lice, kao da nastoji da ga pročita do kraja svojim prodornim očima.

Ali reče samo: "Šta?"

Seldon se oseti nelagodno. "Imao sam utisak, dok smo govorili o virusima i mutacijama, da smo govorili o nečemu što proishodi iz

delanja prirode, nečem što je podložno prirodnim zakonima. Ali zar ne, postoji i nešto što prevazilazi prirodne tokove? Nešto što ne podleže prirodnim zakonima i, sledstveno tome, što prirodnim zakonima upravlja."

I dalje ga je netremice posmatrala, kao da je iznenada počeo da govori nekim dalekim, nepoznatim dijalektom standardnog galaktičkog jezika. I ona još jednom upita, ovog puta gotovo šapatom: "Šta?"

On nastavi, spotičući se o reči koje mu nisu bile prisne, napola smeten. "Čovek mora imati podršku neke velike suštine, nekog velikog duha, nečeg... Ne znam ni sam kako da to nazovem."

Iako je i dalje govorila tihim glasom, ton joj odjednom postade nekako uzvišeniji. "Pomislila sam... Pomislila sam da upravo to imate u vidu, ali nekako, nisam mogla da poverujem. Nagoveštavate mi da imamo svoju religiju. Zašto se niste odmah tako izrazili? Zašto niste upotrebili pravu reč?"

Ona zastade, očekujući odgovor, i Seldon, pomalo zatečen njenim rečima, uspe samo da izusti: "Zato što to nije reč koju ja inače upotrebljavam. Ono što imam u vidu nazivam 'natprirodnost'."

"Nazivajte to kako god želite, ipak je reč o religiji. Ne, mi nemamo nikakvu religiju. Religija je za plemenaše, za onaj gamižući o..."

Sestra zastade, kao da je bila na ivici da se zaguši, i Seldon, gotovo sasvim ubeđen, pomisli da je reč o koju se saplela bila 'ološ'.

Ponovo je sasvim vladala sobom. Govoreći usporeno i nešto dubljim glasom nego inače, ona reče: "Mi nismo religiozan narod. Naše je kraljevstvo od ovog sveta i oduvek je to bilo. Ali ako vi imate religiju..."

Seldon se oseti uhvaćenim u stupicu. Na ovakav obrt nije računao. Kao da se od nečega brani, on podiže ruku. "U stvari, nemamo je. Ja sam matematičar i moje kraljevstvo takođe je od ovog sveta. Samo sam pomislio, zbog krutosti vaših običaja, da možda vaše kraljevstvo..."

"Pogrešno mislite, plemenašu. Ako naši običaji i jesu kruti, razlog tome je što smo malobrojni i okruženi milijardama drugih. Na neki način moramo sebe obeležiti kako se ne bismo izgubili sred vaših bezbrojnih hordi. Moramo sebe istaći uklanjanjem kose, odećom,

ponašanjem, načinom života. Moramo znati ko smo i moramo, isto tako, biti sigurni da i vi, plemenaši, znate ko smo. Mi predano radimo na svojim farmama da bismo sebe učinili vrednijim u vašim očima i da se na taj način obezbedimo da ćete nas ostaviti na miru. To je sve što od vas tražimo... da nas ostavite na miru."

"Ali ja ne želim da povredim vas, ni vaš narod. Ono za čim tragam jeste samo znanje, ovde kao i svuda drugde."

"Ali vređate nas svojim pitanjima o našoj religiji, kao da smo se ikad obratili nekom tajanstvenom, nestvarnom duhu da učini za nas nešto što sami za sebe ne bismo mogli učiniti."

"Postoje mnogi ljudi, na mnogim svetovima, koji veruju u natprirodno, na ovaj ili onaj način... koji imaju religiju, ukoliko mislite da ta reč bolje pristaje. Moguće je da se, u bilo kom vidu, s njima ne složimo; ali isto je takođe moguće da mi grešimo u svojoj neverici, kao i da oni greše u svom verovanju. U svakom slučaju, nema ničeg rđavog u takvim verovanjima i svojim pitanjima zaista nisam nameravao da vam nanese uvredu."

Ali ona nije bila spremna da popusti. "Religija!" uzviknu ona ljutito. "Ne, ne osećam ama baš nikakvu potrebu za njom!"

Seldonovo osećanje bodrosti, koje je tokom ovog razgovora sve više čilelo, konačno doseže samo dno. Sve ovo, čitav ovaj izlet sa Kišnom Kapi, Četrdeset Trećom, nije ga dovelo ni do čega.

Ali ona kao da još nije izrekla svoju poslednju reč. "Mi imamo nešto neuporedivo vrednije. Mi imamo istoriju."

I Seldon istog časa oseti kako mu se bodrost naglo vraća i on se nasmeši.

10. KNJIGA

PRIČA O RUCI I BEDRU... Događaj koji Hari Seldon navodi kao pravi obrt u svom traganju za metodom koji će mu omogućiti da razvije i utemelji psihoistoriju. Na žalost, njegovi objavljeni radovi ne objašnjavaju pobliže o kojoj je to 'priči' reč; takođe, nijedna od pretpostavki (a bilo ih je bezbroj) koje se na nju odnose nije dovela ni do kakvog pouzdanijeg saznanja. Stoga, to i dalje ostaje kao jedna od brojnih, uvek privlačnih, ali nerazjašnjenih tajni u Seldonovoj karijeri.

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

45.

Širom otvorenih očiju i teško dišući, Kišna Kap, Četrdeset Treća, stajala je netremice zagledana u Seldona.

"Ne mogu ovde da ostanem", reče ona.

Seldon se obazre oko sebe. "Ali niko ne obraća pažnju na nas. Čak ni Brat od koga smo dobili slatkiše nije nam ni reč rekao. Činilo se kao da nas smatra savršeno pristalim parom."

"Slažem se, nema ničeg neuobičajenog kada su svetla prigušena, kada govorite tihim glasom, tako da vaš plemenaški naglasak ne pada u oči, i kada ja delujem smireno. Ali ovog časa..." Glas joj postajao sve promukliji.

"Šta mislite time - ovog časa?"

"Nervozna sam i napeta. Ja sam... sva sam mokra od znoja."

"Ali ko će to primetiti? Smirite se. Opustite se."

"Ne mogu. Bar ne mogu dok sve vreme mislim da svima bodem oči."

"Kuda onda da pođemo?"

"Postoje ovde u blizini odaje za odmor. Znam za njih, jer sam nekad radila ovde."

Sada je brzo koračala i Seldon ju je u stopu pratio. Na jednom malenom uzvišenju, koje on u polutama bez nje ne bi ni primetio, stajao je niz međusobno odeljenih vrata.

"Pođimo ka onoj tamo na kraju", prošapta ona. "Ukoliko je slobodna."

Odaja nije bila zauzeta. Iznad poluotškrinutih vrata stajala je malena pravougaona tablica, na kojoj su se svetlela slova: NEZAUZETO.

Kišna Kap, Četrdeset Treća, na brzinu se obazre oko sebe, dade rukom znak Seldonu da uđe i potom i sama kroči unutra, zatvorivši vrata za sobom. Istog časa, jedna svetiljka na tavanici upali se i obasja unutrašnjost prostorije.

"Postoji li ikakav znak na vratima koji kazuje da se neko već nalazi unutra u prostoriji?" upita Seldon.

"Znak ZAUZETO pali se automatski, čim se vrata zatvore i svetlo uključi u prostoriji", objasni Sestra.

Seldon je mogao osetiti blago strujanje vazduha u prostoriji, praćeno jedva čujnim šumom; ali zar je uopšte postojalo neko mesto na Trantoru gde se taj zvuk nije čuo i gde se strujanje vazduha nije osećalo?

Prostorija nije bila velika. U njoj se nalazio jednostavan krevet sa tvrdim, ali prilagodljivim dušekom, presvučenim, očigledno, čistim čaršavom. Bili su tu, takođe, jedna stolica i sto, kao i jedan mali zamrzivač, te nešto što je izgledalo kao zatvorena pećnica, po svoj prilici mali, priručni grejač za hranu.

Kišna Kap, Četrdeset Treća, sede na stolicu uspravno i kruto, vidljivo nastojeći da prinudi sebe na opuštanje.

Nisiguran u pogledu toga šta mu valja činiti Seldon ostade da stoji, sve dok mu ona, pomalo nestrpljivo, ne pokaza rukom da sedne na krevet. I tek tada on sede.

Kišna Kap, Četrdeset Treća, napokon se oglasi tihim glasom, gotovo kao da se obraća samoj sebi. "Ukoliko se ikad sazna da sam bila ovde s nekim muškarcem - makar on bio samo plemenaš - smesta će me prognati. Seldon istog časa ustade. "Hajdemo, onda, odmah odavde."

"Sedite. Ne mogu da iziđem u ovakvom stanju. Raspitali ste se o religiji. Na šta, u stvari, mislite?"

Seldon je imao neodoljiv utisak da se sasvim izmenila. Nije više bilo ni traga njenoj uzdržanosti, povučenosti u prisustvu muškarca.

Posmatrala ga je netremice, suženih očiju.

"Već sam vam rekao. Tragam za znanjem. Ja sam naučnik. I moj poziv i sve moje želje usmereni su samo ka jednom: sticanju znanja. Budući da, posebno, želim da upoznam ljude, želim da steknem znanja iz istorije. Na mnogim svetovima, drevni istorijski zapisi - uistinu drevni istorijski zapisi - preobratili su se u mitove i predanja, postavši, neretko, deo religijskih verovanja ili verovanja u natprirodno. Ali ako Mikogen nema religiju, u tom slučaju..."

"Već sam vam rekla da imamo istoriju."

"Već mi dva puta to pominjete", primeti Seldon. "Dokle seže ta vaša istorija?"

"Dvadeset hiljada godina unazad."

"Zaista? Hajde da razgovaramo sasvim otvoreno. Da li je u pitanju istinska istorija ili nešto što se, takođe, preobrati u puka predanja?"

"U pitanju je, dabome, istinska istorija."

Seldon zausti da je upita koliko u to može biti siguran, ali odustade. Da li zaista postoji mogućnost da istorija seže unazad dvadeset hiljada godina i da je, ipak, očuvala svoju izvornost? Budući da nije bio istoričar, moraće o tome da porazgovara sa Dors.

Činilo mu se, međutim, potpuno prihvatljivim da su na svim svetovima najranije istorije predstavljale mešavinu samohranljivog junaštva i minidrama koje je trebalo da posluži kao moralistička poduka, te ih, stoga, uopšte nije trebalo shvatiti doslovno. U svakom slučaju, bar, tako su stvari stajale na Helikonu, premda bi zaista bilo teško naći makar jednog Helikonca koji se ne bi u njih spremno zakleo, tvrdeći da je reč o nesumnjivoj istoriji. U tom smislu, bili bi spremni da istinitim proglase i sasvim smešne priče o najranijim istraživanjima Helikona i o susretima sa ogromnim i opasnim letećim gmazovima - bez obzira na to što ni na jednom svetu koji su naselila ljudska bića nikada nije pronađen ni najmanji trag da su takva čudovišta postojala.

Premetnuvši sve to na brzinu u glavi, on samo upita: "A kako ta istorija počinje?"

Sestrin pogled bio je zamišljen, kao da se zagledala u nešto veoma daleko; očito, pogled joj nije bio usredsređen na Seldona, niti

na išta u tom sobičku. "Započinje sa jednim svetom - našim svetom", odgovori ona lagano. "Jednim jedinim svetom."

"Jednim jedinim svetom?" (Seldon se namah priseti da mu je i Hamin govorio o predanjima o jednom jedinom svetu, kao preteći sveg čovečanstva).

"Da, jednom jedinom svetu. Kasnije je bilo i drugih, ali naš je svet bio pravi. Jedinствен svet, sasvim otvoren, prostran, sa dovoljno mesta za sve, sa plodnim poljima, udobnim domovima i prijatnim ljudima. Hiljadama godina živeli smo na tom svetu, a onda smo bili prinuđeni da ga napustimo i da tumaramo unaokolo, sve dok neki među nama nisu pronašli jedan kutak na Trantoru, gde smo počeli da proizvodimo hranu koja nam je donela bar malo slobode. I ovde u Mikogenu, živimo svoj život - i pothranjujemo vlastite snove."

"I ta vaša istorija sadrži sve pojedinosti o tom praiskonskom svetu? Jednom jedinom svetu?"

"Oh, da, sve je to zapisano u knjizi i svi je imamo. Svi, do poslednjeg. Sve vreme je nosim s sobom, i ne postoji ni trenutak kada je bilo ko od nas ne može otvoriti i prelistati, kako bi se podsetio ko smo i ko smo bili, kao i da u sebi učvrsti veru da ćemo jednog dana ponovo zadobiti svoj svet."

"Da li vam je poznato gde se taj svet nalazi i ko sada na njemu živi?"

Kišna Kap, Četrdeset Treća, međutim, samo žestoko zavrte glavom. "Ne, ne znamo, ali jednog ćemo dana saznati."

"I tu knjigu imate čak i ovog časa pri sebi?"

"Razume se."

"Da li biste mi dozvolili da je pogledam?"

Bledi osmeh pređe preko Sestrinog lica i ona reče: "Znači, to je ono što želite. Znala sam da nešto imate na umu, čim ste zatražili da vi i ja, nasamo, pođemo u posetu mikrofarmama." Činila se pomalo pometenom. "Međutim, nije mi palo na pamet da je reč o Knjizi."

"To je, zaista, sve što želim", složi se Seldon ozbiljno. "Na umu, zaista, nemam ništa drugo. A ako ste me doveli ovamo zato što ste mislili..."

Ali mu ona ne dozvoli da završi. "Ali evo, tu smo. Želite li ili ne želite da vidite Knjigu?"

"Znači li to da ste spremni da mi je date?"

"Da, pod jednim uslovom."

Seldon zastade, odmeravajući mogućnost da zapadne u ozbiljnu nepriliku ukoliko naruši Sestrinu uzdržanost u većoj meri no što mu je to ijednog trenutka palo na um. "Pod kakvim uslovima?" upita on.

Kišna Kap, Četrdeset Treća, iznenada, naglo obliznu svoje usne. A onda reče, dok joj je glas primetno podrhtavao: "Da skinetu tu kapicu s glave."

46.

Hari Seldon zagleda se u Kišnu Kap, Četrdeset Treću, prazna pogleda. Beše to kranje osetljiv trenutak i on zaista u prvi mah nije shvatio o čemu ona to govori. Naime, sasvim je smeo s uma da na glavi ima kapicu.

A onda podiže ruku ka svojoj glavi i, po prvi put, u punoj meri oseti kapicu koju je nosio. Bila je glatka, ali se ispod nje mogla osetiti kosa. Ne baš mnogo, istini za volju. Najzad, kosa mu je bila ravna i već proređena.

"Zbog čega?" upita on.

"Jer ja tako želim. Jer je to uslov ukoliko želite da vidite Knjigu", odgovori ona.

"Pa, ukoliko to zaista želite", prihvati on, i maši se rukom za rub kapice, kako bi je skinuo.

"Čekajte!", uzviknu ona. "Pustite mene. Ja ću to učiniti." Gledala ga je gladnim pogledom.

Seldon spusti ruke. "U redu, onda."

Sestra se istog časa diže sa stolice i sede kraj njega na krevet. Lagano, pažljivo, ona mu otkači kapicu s glave neposredno iznad uвета. Ponovo obliznuvši usne i isprekidano dišući, povuče kapicu i skinu je... Oslobođena, Seldonova kosa kao da se malčice nakostreši.

"Usled stalnog nošenja kapice, mora da mi se teme skroz oznojilo", primeti on s blagim osećajem nelagodnosti. "Verovatno mi je i kosa usled toga malo vlažna."

On poseže rukom, u nameri da proverii svoje reči, ali ga ona, uhvativši ga za dlan, spreči u tome. "Ja želim da to učinim", reče

ona. "I to je deo uslova."

Blago i pomalo oklevajući, njeni prsti dotakoše mu kosu i gotovo se istog časa povukoše. Zatim, ponovo, spusti mu prste na kosu i nežno je pritisnu.

"Suva je", reče ona. "Tako je... prijatna."

"Zar niste nikad ranije opipali ničiju kosu?"

"Ponekad, kod dece. Ali... ovo je... drugačije." I ona ga ponovo pogladi po kosi.

"U kom pogledu?" Uprkos svoj svojoj smetenosti, Seldon oseti kako se u njemu budi radoznalost.

"Ne umem da vam kažem. Prosto je... drugačije."

Posle nekog vremena, on je upita: "Pa, je li vam dosta?"

"Nije. Ne požurujte me. Možete li je postaviti kako god poželite?"

"U stvari, ne mogu. Kosa vam, po pravilu, pada na prirodan način, ali da je doteram potreban mi je češalj. Na žalost, nemam ga pri sebi."

"Češalj?"

"To vam je nešto sa šiljcima... Uf, kao viljuška... Ali šiljaka ima mnogo više i nisu tako oštri."

"Možete li je doterati prstima?" Ne sačekavši njegov odgovor, ona stade da provlači prste kroz njegovu kosu.

"Zavisí", odgovori on. "Ali češalj je mnogo bolji."

"Oštrijá je ovde pozadi."

"To je zato što je na tom mestu obično kraća."

Kao da se nečega odjednom prisetila, Kišna Kap, Četrdeset Treća, upita: "Obrve? Tako ih zovete, zar ne?" I, trenutak potom, odlepi mu trake što su mu pokrivalé obrve i blago prevuče prstima po njima.

"Baš je to prijatan osećaj", reče ona i nasmeja se, gotovo piskavo, veoma nalik na kikit njene mlađe sestre. "Baš su slatke."

"Postoji li još nešto što smatrate delom dogovora?" upita Seldon nestrapljivo.

Pod prigušenom svetlošću sobe Kišna Kap, Četrdeset Treća, pogleda ga kao da razmišlja da mu odgovori potvrdno, ali, ipak, ne reče ništa. Umesto toga, samo brzo povuče ruke i prinese ih svom nosu. Seldon se upita šta li je namirisala.

"Baš čudno", prošapta ona. "Mogu li... mogu li ponoviti sve ovo nekom drugom prilikom?"

"Ukoliko mi budete stavili na raspolaganje Knjigu, dovoljno dugo da je mogu temeljito proučiti, u tom slučaju, možda..."

Kišna Kap, Četrdeset Treća, zavuče ruku ispod tunike, kroz prorez koji Seldon nije ranije uočio, i iz nekog skrivenog džepa izvuče knjižicu uvezanu u neki čvrst, ali elastičan materijal. On je odmah uze iz njenih ruku, nastojeći da što god bolje može obuzda uzbuđenje koje ga je obuzelo.

I dok je Seldon ponovo stavljao kapicu na glavu, da pokrije kosu, Kišna Kap, Četrdeset Treća, približi ruke ustima i, brzo i nežno, liznu jedan prst.

47.

"Tražila je da vam pogladi kosu?" upita Dors. Zagledala se u Seldonovu kosu, kao da se i sama nosi sa namerom da je opipa.

Seldon odstupi za korak. "Molim vas, nemojte. Ta žena učinila je da to deluje kao neka vrsta nastranosti."

"Pa, pretpostavljam da i jeste - sa njenog stanovišta. Ali zar niste pri tom osetili nekakvo zadovoljstvo?"

"Zadovoljstvo? Sav sam se naježio. I tek pošto je prestala, bio sam u stanju da ponovo dišem. Sve vreme sam mislio: kakve li će mi još uslove postaviti?"

Dors se nasmeja. "Da li ste se možda plašili da će vas odvući u krevet? Ili ste se, možda, ponadali?"

"Uveravam vas da se nisam usuđivao ni da pomislim na to. Sve vreme mislio sam samo na Knjigu."

Nalazili su se ponovo u svojoj sobi i Dors je uključila distorzioni aparat kako bi bila sigurna da ih ne mogu čuti.

Veče je već bilo odmaklo. Seldon je skinuo kapicu i tuniku i okupao se, posebno se potrudivši oko svoje kose, koju je, čak, dvaput nasapunjao i isprao. Sedeo je sada na krevetu, u jednostavnoj spavaćici koju je pronašao u plakaru.

Dors ga upita, dok su joj oči vragolasto svetlucale: "Da li zna da imate i malje na grudima?"

"Najsvesrdnije sam se nadao da se neće i toga setiti."

"Jadni Hari. Ali znate, sve je to bilo potpuno prirodno. I ja bih se, najverovatnije, našla u sličnoj neprilici da sam se zatekla nasamo s nekim Bratom. Štaviše, možda i u goroj, budući da bi on - s obzirom na to da je mikogensko društvo takvo kakvo jeste - smatrao da sam, kao žena, dužna da bez oklevanja i protivljenja udovoljim svakoj njegovoj želji."

"Ne, Dors. Možda zaista mislite da je sve bilo savršeno prirodno, ali vi to niste lično doživeli. Ta jadna žena bila je u stanju potpune seksualne mahnitosti. Sva su joj čula bila napeta... mirisala je svoje prste, oblizivala ih. Da je mogla da čuje kako mi kosa raste, slušala bi ne čujuć ništa drugo."

"Ali upravo je to ono što smatram 'prirodnim'. Sve što je pod zabranom izaziva seksualno uzbuđenje. Da li bi vas, na primer, posebno privlačile ženske grudi kada biste živeli u društvu koje njihovo izlaganje smatra potpuno normalnim?"

"Možda i bi."

"Ali zar vas ne bi više privlačile kada bi bile uvek skrivene, kao što je slučaj u većini društava?... Evo, da vam ispričam nešto što se meni dogodilo. Bila sam u jednom odmaralištu na jezeru, na Sini... Pretpostavljam da i na Helikonu imate takve stvari - odmarališta, plaže, i slično?"

"Razume se", odgovori Seldon, kome ovo pitanje zasmeta. "Šta mislite, da je Helikon svet sav sačinjen od stenja i prašine, samo sa vodom za piće?"

"Bez uvrede, Hari. Želela sam samo da budem sigurna da ćete shvatiti poentu priče. Dakle, na plažama na Sini veoma malo vodimo računa o tome šta ćemo imati na sebi... ili šta nećemo imati."

"Znači, plaže za golaće?"

"Ne baš sasvim, mada pretpostavljam da bi se malo ko uzbunio kada bi on ili ona skinuli sve sa sebe. Običaj je da čovek zadrži na sebi pristojni minimum, mada moram priznati da ono što nazivamo pristojnim minimumom ostavlja tek malo prostora mašti."

"Mi na Helikonu imamo nešto više standarde kada je pristojnost u pitanju", primeti Seldon.

"Da, to mi je jasno zahvaljujući tome kako se prema meni ophodite; ali svako ima svoje standarde. Dakle, sedela sam na

jednoj maloj plaži kraj jezera i jedan mladi čovek, s kojim sam razgovarala prethodnog dana, pristupi mi. Bio je sasvim pristojan momak, i nisam mu mogla baš ništa zameriti. Seo je na doručje moje stolice za sunčanje i svoju desnu ruku stavio na moje levo, nago bedro - naravno, samo da bi se oslonio.

Pošto smo, tako, minut ili dva proveli u razgovoru, on mi se, pomalo izazovno, obrati: 'Pa, evo, tu smo. Jedva da se poznamo, pa ipak mi se čini savršeno prirodnim da stavim ruku na vaše bedro. Štaviše, i vama se to čini savršeno prirodnim, budući da niste zatražili da je uklonim.'

I tek tog časa, zaista, postadoh svesna činjenice da mu ruka počiva na mom bedru. Javno izložena nagota čini da se erotski izazov nekako priguši. Kao što rekoh, suština je u skrivanju.

Mora da se i momak bavio sličnim mislima, budući da je nastavio: 'Pri svemu tome, da smo se sreli pod drugačijim okolnostima i da ste na sebi imali haljinu, svakako da vam ni na pamet ne bi palo da mi dopustite da vam je zadignem i stavim ruku na mesto gde se ovog trenutka nalazi'.

Ja se na to samo nasmejah i mi nastavisno da čavrljamo o raznim stvarima. Razume se, budući da je skrenuo moju pažnju na položaj ruke, mladić više nije smatrao pristojnim da je tamo i dalje zadržava, te ju je uklonio.

Te večeri obukoh se za večeru sa mnogo više brižljivosti nego inače i pojavih se u trpezariji u haljini znatno svečanijoj no što su prilike zahtevale, vidljivo time odudarajući od svih ostalih prisutnih žena. Sretah i mladića o kome vam pričam: sedeo je za jednim od stolova. Ja mu pristupih, pozravih ga, a onda mu rekoh: 'Imam sada na sebi haljinu, ali noge su mi pod njom gole. Dajem vam svoju dozvolu. Sami mi zadignite haljinu, i stavite ruku na moje levo bedro, gde ste je i danas bili stavili.'

I zaista je pokušao. Moram mu to priznati; ali svi su se zabuljili u nas. Ne bih ga sprečila i sigurna sam da ga, isto tako, niko drugi ne bi sprečio, ali na kraju, nije se usudio da to učini. Bili smo u gotovo istoj meri izloženi pogledima kao i toga dana na plaži. Bilo je potpuno jasno da sam ga ja izazvala i da se nisam nimalo protivila, ali eto, jednostavno to nije mogao učiniti. Okolnosti koje su se činile

prirodnim tog popodneva, nisu više bile prirodne te večeri; i bilo je u tome više smisla nego što bi bilo koja logika mogla izraziti."

"Ja bih, međutim, učinio baš kako ste bili zatražili", reče Seldon.

"Jeste li sigurni u to?"

"Sasvim."

"Uprkos tome što su vaša merila pristojnosti na plaži viša od naših?"

"Uprkos tome."

Dors sede na svoj krevet, a onda se opruži, stavivši ruke ispod glave. "Sledstveno tome, niste preterano uzbuđeni činjenicom da na sebi imam samo tanku spavaćicu i gotovo ništa ispod nje?"

"Nisam posebno šokiran. Što se, pak, uzbuđenosti tiče, potpuno sam svestan toga što imate na sebi."

"Pa, pretpostavljam, ukoliko ćemo neko vreme provesti ovde između četiri zida, moraćemo se navići da takve stvari ne primećujemo."

"Ili da iskoristimo priliku koja nam se pruža", odvrati Seldon, smejujeći se. "I moram vam reći da mi se dopada vaša kosa. Gledajući vas čitavog dana ćelavu, došao sam do zaključka da mi vaša kosa baš godi."

"U redu, samo je nemojte dodirivati. Još je nisam oprala." Ona napola zatvori oči. "Zanimljivo. Ono što upravo rekoste trebalo bi da znači da Helikon iskazuje više obzira nego Sina u neformalnim, a manje i formalnim prilikama. Jesam li u pravu?"

"Pa, zapravo, govorio sam samo o mladiću koji vam je bio stavio ruku na bedro i o sebi samom. Ne bih baš umeo da vam kažem koliko on ili ja u tom smislu možemo reprezentovati Sinu, odnosno Helikon. Ipak, potpuno bi mi lako bilo da zamislim pristojne pojedince i na jednoj i na drugoj strani - baš kao i ludake."

"Ono o čemu razgovaramo jesu društvene stege. Ja se baš ne mogu smatrati nekim velikim galaktičkim putnikom, ali sam se, s druge strane, poprilično bavila istorijom ljudskih zajednica i njihovim socijalnim konvencijama. Na planeti Dervod, na primer, postojalo je razdoblje kada u odnosu na predbračne seksualne odnose nije bilo nikakvih zabrana. Grupni seks smatrao se dozvoljenim neoženjenim, odnosno neudatim, dok je javni seks izazivao negodovanje samo

ukoliko bi zbog toga došlo do poremećaja u saobraćaju. Pri svemu tome, nakon sklapanja braka, monogamija je bila dosledno poštovana i u tom smislu nije bilo odstupanja. Postojala je, naime, teorija da su ljudi, pošto najpre izlive sve svoje seksualne fantazije, spremni da se posvete ozbiljnom, delatnom životu."

"Pa, kako je dalje bilo?"

"Pre otprilike tri stotine godina, stvari su se izmenile, ali neke od mojih kolega smatraju da je do promene došlo usled spoljnog pritiska, koji je dolazio sa drugih svetova, čiji su turistički prihodi sa Dervoda bili u ozbiljnom opadanju. Kao što vidite, postoji i ono što bismo mogli nazvati galaktičkim društvenim stegama."

"Ili, možda, u pomenutom slučaju, ekonomskim stegama."

"Možda. Ali radeći kao nastavnik na Univerzitetu, uz put sam dobila priliku da proučavam i sve vrste socijalnih stega, bez neposrednih obilazaka većeg broja svetova. Susrela sam se s mnoštvom ljudi, kako sa Trantora tako i sa drugih mesta; zabava na odelenjima za socijalne nauke upravo vršenje poređenja između društvenih stega što se javljaju širom Galaksije.

Ovde u Mikogenu, na primer, imam utisak da je seks pod najstrožim nadzorom i da je dozvoljen samo pod veoma krutim pravilima; da, čak, pravila ni ne dopuštaju da se o njemu raspravlja, ali tamo, s druge strane, ne postoje zabrane. U Dženatskom sektoru, gde sam jednom, na nekom istraživačkom poslu, provela nedelju dana, o seksu se raspravljalo u beskraj, ali s jedinom svrhom da se on osudi. Veoma sumnjam da postoje makar dva sektora na Trantoru - gde je odnos prema seksu u celosti istovetan."

"Znate li na šta liči to što govorite?" upita Seldon. "Mogao bi se steći..."

"Ja ću vam sama reći kakav se utisak može steći", prekide ga Dors. "Jednostavno, ne nameravam da vam više dopustim da mi se izgubite iz vida."

"Molim?"

"Dva puta sam vam to do sada dopustila - prvi put jer sam stvari pogrešno procenila, a drugi put jer ste me vi na to nagovorili. U oba slučaja, van svake sumnje, pogrešila sam. Znate i sami šta vam se dogodilo u prvom slučaju."

"Znam", odgovori Seldon pomalo jetko, "ali ništa mi se nije dogodilo u drugom slučaju." "Ipak, umalo da niste zapali u grdne neprilike. Pretpostavimo da su vas zatekli u seksualnim orgijama sa jednom Sestrom..."

"Nije to bilo nikakvo seksualno..."

"Ipak, sami ste mi rekli da je zapala u stanje prave seksualne pomahnitalosti."

"Ali..."

"Bila je to greška, Hari. Molim vas, razmislite još jednom o svemu. Od sada pa nadalje, nećete nikuda ići bez mene."

"Slušajte", reče Seldon gotovo ledenim glasom, "moj cilj bio je da saznam nešto o mikogenskoj istoriji i posledica tog mog takozvanog seksualnog orgijanja sa jednom Sestrom jeste knjiga u mojim rukama - Knjiga, da se izrazim tačnije."

"Knjiga! Istina je, imamo Knjigu. Pa, da je pogledamo."

Seldon izvuče knjigu i pokaza joj je i Dors je zamišljeno odmeri.

"Moguće je da ne budemo u stanju da se njome okoristimo, Hari. Ne izgleda mi kao da odgovara bilo kom tipu čitača s kojima sam se do sada srela. To, jednostavno, znači da ćete morati da potražite odgovarajući, mikogenski čitač, a oni će vas, naravno, odmah zapitati zbog čega vam je potreban. A onda će ustanoviti da imate ovu knjigu, i, razume se, oduzeće vam je."

Seldon se nasmeši. "Da ste pošli od ispravnih pretpostavki, Dors, vaši bi zaključci bili nesumnjivo tačni; međutim, stvar je u tome što ovo nije knjiga one vrste kakvom je smatrate. Ova se knjiga ne čita pomoću čitača. Ono što je u njoj zapisano odštampano je u njoj na nizu stranica i čitate je listajući njene stranice. Kišna Kap, Četrdeset Treća, bila je spremna da mi bar toliko objasni."

"Odštampana knjiga!" Bilo je teško reći da li je Dors bila zabezegnuta ili ushićena. "Znači da potiče još iz Kamenog doba!"

"U svakom slučaju je iz predcarskih vremena", složi se Seldon, "mada, verovatno, ne u potpunosti. Da li ste već nekad videli neku štampanu knjigu?"

"S obzirom na to da sam istoričar? Razume se da jesam, Hari."

"Da, ali neku poput ove?"

On joj dade Knjigu i Dors, osmehujući se, otvori je - zatim okrenu

sledeću stranicu - pa je na brzinu čitavu prelista. "Prazni listovi", iznenadi se ona.

"Samo izgledaju da su prazni. Istina je da se Mikogenci tvrdoglavo drže svega starostavnog, ali ne baš sasvim. Oni, po svemu sudeći, nastoje da održe suštinu, ali su veoma radi da se okoriste i modernom tehnologijom, ukoliko nađu da im to odgovara. Ko to zna?"

"Možda ste u pravu, Hari, ali vas ipak ne razumem."

"Stranice te knjige nisu prazne, već prepune mikrofilmovanog teksta. Dodajte mi je, molim vas. Evo, kad pritisnem na ovo mesto na unutrašnjoj strani korica... Pogledajte!"

Stranica na kojoj je knjiga stajala otvorena odjednom se prekri pismenima što su se lagano pomerale odozdo naviše.

"Brzinu pomeranja redova možete prilagoditi vlastitim mogućnostima čitanja teksta", objasni Seldon, "jednostavnim pritiscima na označeno mesto unutar korica. Kada odštampani redovi dosegnu gornju ivicu knjige - to jest, kada vi stignete sa čitanjem do donjeg ruba knjige - sve se ponovo vraća u prvobitni položaj i isključuje. Na vama je onda da okrenete sledeću stranicu i da nastavite sa čitanjem."

"Odakle potiče energija koja pokreće mehanizam?"

"U knjigu je ugrađena mikrofuziona baterija, čiji je vek koliko i vek same knjige."

"Znači, kada se baterija istroši..."

"Knjiga se uništava, što se može dogoditi i pre no što se baterija sasvim iscrpi, pod uslovom da se knjiga pohaba ili ošteti. U tom slučaju, dobijate novi primerak. Baterije se nikad ne zamenjuju."

Dors ponovo uze knjigu u ruke i stade je razgledati sa svih strana. "Moram priznati da još nikad nisam imala u ruci ovako nešto", reče ona napokon.

"Ni ja. Čitava se Galaksija odveć brzo prebacila na vizuelnu tehnologiju, tako da su mnogima jednostavno promakle i ovakve mogućnosti."

"Ali knjigu čini vizuelni materijal."

"Tako je, ali ne na uobičajen način. Ova vrsta knjiga ima nesumnjive prednosti. U najmanju ruku, trajnija je od uobičajenih

filmoknjiga."

"Kako se mehanizam pokreće?" upita Dors. "Ah, dozvolite mi da proverim mogu li se snaći." Nasumično je otvorila knjigu na jednoj stranici i redovi pismena stadoše se lagano pomicati nagore. "Bojim se, Hari, da vam neće biti od prevelike koristi", primeti ona odjednom. "Radi se o pregalaktičkom vremenu. Ne mislim, ovaj, na knjigu, već na pismena... na jezik."

"Ali zar vi, Dors, niste u stanju da se u njemu razaberete? Mislim, kao istoričar..."

"Kao istoričar, zaista, jesam obučena da se snalazim u arhaičnim jezicima - ali, samo do izvesne mere. Međutim, ovaj je jezik previše arhaičan, čak i za mene. Mogu se, možda, razabrati u pojedinim rečenicama, ali ni izdaleka dovoljno da bismo knjigu kako valja iskoristili."

"U redu je", reče Seldon. "Ukoliko je jezik zaista arhaičan, možemo je iskoristiti."

"Ne, ako niste u stanju da je pročitate."

"Jesam", odvrati Seldon. "Tekst je dvojezičan. Ne, mislite valjda da bi Kišna Kap, Četrdeset Treća, bila u stanju da čita drevne tekstove?"

"Zašto da ne, pod uslovom da je prošla kroz odgovarajuću poduku."

"Pa, veoma sumnjam da mikogenske žene dobijaju ikakvu drugu poduku, osim u kućnim poslovima. Neki među obrazovanijim muškarcima verovatno su u stanju da čitaju i ovaj tekst, ali svima ostalim bio bi neophodan prevod na standardni galaktički jezik." I on dodirnu prstom jedno drugo mesto na koricama. "Ovo će mi pomoći."

Pismena u knjizi smesta se preobrtiše u standardni galaktički jezik.

"Izvanredno", reče Dors, iskreno zadivljena.

"Mogli bismo štošta naučiti od ovih ljudi ovde, ali iz nekog razloga to ne činimo."

"Nismo ni pojma imali da ovako nešto postoji."

"Teško mi je da u to poverujem. Ja sada znam za to, a i vi od ovog trenutka znate. Mora biti da došljaci spolja povremeno vraćaju ovamo, iz trgovinskih ili političkih razloga, inače ovde ne bi

imali one kapice za pokrivanje glave. I tako, tim povremenim posetiocima postojanje ovakvih knjiga verovatno nije promaklo; možda su ih smatrali zabavnim, ali ne i vrednim pomnijeg razgledanja, po svoj prilici samo zato što su mikogenska posebnost."

"A vi smatrate da su vredne pomnijeg razgledanja?"

"Razume se. Kao i sve drugo pod kapom nebeskom. Hamin bi mi, vrlo verovatno, na taj nedostatak zainteresovanosti za ovu vrstu knjiga ukazao kao na još jedan znak sveopšteg propadanja Carstva."

On se ponovo maši knjige i dodade, iskreno ponesen: "Ali radoznalost u meni nije presahla i ja ću knjigu pročitati. Možda će me, čak, pogurati u nekom pravcu koji će me dovesti do psihoistorije."

"Iskreno se nadam", prihvati Dors, "ali ako ste spremni da me poslušate, preporučila bih vam da najpre lepo odspavate, a da potom, ujutru, sveži navalite na nju. Neće vam puno koristiti ukoliko vam glava bude padala nad njom."

Seldon je trenutak oklevao, a onda uzviknu: "Prava materinska briga s vaše strane!"

"Ja i jesam ovde da se brinem o vama."

"Ali ja imam živu majku, tamo na Helikonu. Više bih voleo da ste mi prijatelj."

"Ali ja vam i jesam prijatelj, još od prvog trenutka kada sam vas upoznala."

"Što se toga tiče, i ja sam isto osetio čim sam vas ugledao."

Ona mu se nasmeši i Seldon zastade kao da nije sasvim siguran kakav bi bio najprikladniji postupak s njegove strane. "Pa, onda, poslušaću vaš savet - kao prijatelja - i odspavaću malo pre no što se latim čitanja", reče napokon.

On načini pokret kao da će Knjigu odložiti na stolić što se nalazio između njihova dva kreveta, ali zastade nekoliko trenutaka, oklevajući, a onda je smesti ispod svog jastuka.

Dors se jedva primetno nasmeja. "Čini mi se da strahujete da ću tokom noći ustati i pročitati neki deo iz Knjige, pre no što vi to uzmognete. Jesam li u pravu?"

"Pa", odvrati Seldon, nastojeći da prikrije stid koji ga je obuzeo,

"možda ste u pravu. Čak i prijateljstvo ima granice, a ovo je moja knjiga, kao što je i psihoistorija moja."

"Slažem se", prihvati Dors, "i obećavam vam da oko toga nećemo imati nesporazuma. Uz put, da vas nešto pitam; maločas, kada sam vas prekinula, imala sam utisak da ste želeli da mi nešto kažete. Sećate li se?"

"Ne sećam se", odgovori Seldon, nakratno razmislivši.

U tami sobe, misli su mu bile obuzete samo Knjigom. Pričicu o ruci i bedru beše sasvim smeo s uma. U stvari, gotovo da ju je već bio sasvim zaboravio - u najmanju ruku, više mu nije bila u svesti.

48.

Dors se probudi i, bacivši pogled na časovnik, vide da je tek minula ponoć. Budući da nije čula Harijevo burno disanje, zaključi da mu je krevet prazan. Ukoliko, pak, nije izišao iz sobe, mora da se nalazio u kupatilu.

Ona lagano pokuca na vrata kupatila i tiho pozva: "Hari?"

"Uđite", odgovori on pomalo odsutno i ona kroči unutra.

Poklopac na klozetskoj šolji bio je spušten i Seldon je sedeo na njoj, držeći Knjigu otvorenu na kolenu. "Čitam", reče on, krajnje suvišno.

"To vidim. Ali zašto?"

"Nisam mogao da zaspim. Izvinite."

"U redu, ali zašto je čitate ovde, u kupatilu?"

"Probudio bih vas, da sam upalio svetlo u sobi."

"Jeste li sigurni da Knjiga nije samoosvetljiva?"

"Sasvim siguran. Kada mi je Kišna Kap, Četrdeset Treća, objašnjavala kako mehanizam funkcioniše, nije ni reč rekla o tome da je Knjiga samoosvetljiva. Pored toga, to bi izazvalo toliki utrošak energije da baterije ne bi izdržale ni pola veka trajanja same knjige." U glasu mu se javi prizvuk nezadovoljstva.

"Pa, sada možete izići", reče Dors. "Budući da sam već ovde, mogla bih da zadovoljim svoje fiziološke potrebe."

Kada je izišla, zateče ga kako prekrštenih nogu sedi na svom krevetu, udubljen u knjigu. Soba je bila jarko osvetljena.

"Ne izgledate mi baš presrećni", reče Dors. "Da li to znači da

Knjiga ne ispunjava vaša očekivanja?"

On podiže pogled, ubrzano treptući. "Pa, moglo bi se i tako reći. Bacio sam pogled, tu i tamo; tek sam počeo da je prelistavam. Knjiga predstavlja pravu enciklopediju i njen Indeks gotovo da je u celosti sačinjen od imena raznih osoba i mesta koji veoma malo služe mojoj svrsi. Nema ni reči o Galaktičkom carstvu, baš kao ni o predcarskim kraljevstvima. Gotovo u potpunosti odnosi se na jedan jedini svet, i, koliko sam mogao da vidim na osnovu onih nekoliko odlomaka koje sam pročitao, sva je sačinjena od beskrajnih razmatranja političkih pitanja."

"Možda ste potcenili njenu starost. Možda se Knjiga zaista odnosi na razdoblje kada je postojao samo jedan svet... mislim, jedan jedini naseljeni svet."

"Da, znam", odvrati Seldon pomalo nestrpljivo. "Upravo je to ono za čim tragam - pod uslovom da je zaista reč o istoriji, a ne o predanjima. Ali nisam siguran. Ne želim da u sve ovo poverujem, samo zato što želim da poverujem."

"Pa, to pitanje porekla sveukupne ljudske rase sa jednog jedinog praiskanskog sveta nešto je o čemu se poprilično govori ovih dana", primeti Dors. "Ljudska bića predstavljaju jedinu vrstu koja se rasprostrla širom Galaksije, te, zaista, mora da su došla odnekud. U svakom slučaju, danas takvo gledište preovladava. Teško je zamisliti da je na tolikom broju svetova, istovremeno, iznikla jedna ista vrsta."

"Nisam se nikad do kraja uverio u neoborivost takve tvrdnje", primeti Seldon. "Pretpostavimo da su se ljudska bića pojavila na izvesnom broju svetova kao pripadnici različitih vrsta... Zar ne bi bilo moguće da su se, međusobnim ukrštanjem, preobratile u jednu mešovitu, ali pak jedinstvenu vrstu?"

"Ali različite vrste ne ukrštaju se međusobno. Upravo zbog toga i jesu vrste."

Seldon se na trenutak zamisli, a onda sleže ramenima. "Pa, prepustiću to pitanje biologima."

"Upravo su biolozi najvatreniji zagovornici zemaljske hipoteze."

"Zemaljske? Zemlja? Je li to naziv onog, tobožnjeg, praiskanskog sveta?"

"To je naziv koji je najčešće u upotrebi, mada je gotovo

nemoguće tvrditi da je baš takvo bilo ime planete, pod uslovom da je uopšte postojala. I povrh svega, niko još nije bio u stanju da makar nagovesti mesto na kome se, možda, nalazila."

"Zemlja!" uzviknu Seldon, grickajući usne. "Zvuči mi kao neka onomatopeja. U svakom slučaju, ukoliko se Knjiga i bavi tim praiskonskim svetom, još nisam na njega natrpao. Ali kako rekoste da se tačno piše to ime?"

Dors mu kaza, i on brzo prelista Knjigu. "Eto, vidite. Naziv emlja se ne spominje u Indeksu, ni onako kako ste mi upravo rekli da se piše, ni na bilo koji drugi, prepoznatljiv način."

"Zaista?"

"A druge svetove pominju samo uz put. Bez imena, i čini se da nikakva zainteresovanost za njih ne postoji, osim ukoliko nisu posegli za tim lokalnim svetom o kome se govori... Bar, toliko sam uspeo da dokučim iz onog što sam do sada pročitao. Na jednom mestu govori se o nečem što nazivaju 'Pedeset'. Nije mi jasno šta su pod tim imali u vidu. Pedeset vođa? Pedeset gradova? Ipak, imam utisak da se odnosi na pedeset svetova."

"Da li daju bar nekakvu naznaku o nazivu svog sveta, mislim, tog sveta koji, kako se čini, zaokuplja svu njihovu pažnju? upita Dors. "Ukoliko ga ne nazivaju Zemljom, kako ga, onda, uopšte nazivaju?"

"Kao što biste mogli i očekivati, nazivaju ga jednostavno 'svetom', ili 'planetom'. Ponekad ga nazivaju i 'Najstarijim', ili 'Svetom Zore', s očiglednim poetskim značenjem u kome se, međutim, uopšte ne razabirem. Imam utisak da Knjigu treba čitati od korica do korica, postepeno, tako da čoveku i njen smisao postaje sve jasniji." On pogleda put Knjige, koju je držao u ruci, ne skrivajući senku negodovanja koja mu minu licem. "Ali prilično bi potrajalo čitavu je iščitati; povrh svega, nisam sasvim siguran ni da bih posle čitanja bio išta pametniji."

Dors uzdahnu. "Baš mi je žao, Hari. Izgledate tako razočarani."

"I jesam razočaran. Ali sam sam kriv - nije trebalo da sebi dopustim da toliko nade polažem u tu knjigu... Ah, upravo se setih: u jednom trenutku, u Knjizi, svoj su svet označili imenom 'Aurora'."

"Aurora?" ponovi Dors, izvivši obrve.

"Meni je zvučalo kao lično ime. U svakom slučaju, koliko je meni

poznato, nema nikakvo drugo značenje. Da li možda vama, Dors, to ime išta kazuje?"

"Aurora". Dors se zamisli nekoliko trenutaka, namrštivši se. "Ne mogu reći da sam ikad naišla na planetu s tim imenom tokom punog cvata Galaktičkog carstva, odnosno, istini za volju, ni tokom razdoblja njegovog laganog rasta; međutim, ne mogu tvrditi da mi je poznato ime baš svakog od dvadeset pet miliona svetova. Razume se, možemo proveriti u univerzitetskoj biblioteci - ukoliko se ikad vratimo na Striling. Nema nikakve svrhe tragati za bibliotekom ovde u Mikogenu. Iz nekog razloga, imam neodoljiv utisak da je sve njihovo znanje u toj Knjizi. A ukoliko, pak, nečeg u Knjizi nema, verovatno da smatraju da nije ni od kakve važnosti."

"Rekao bih da ste u pravu", saglasi se Seldon i zevnu. "U svakom slučaju, čini se da nema nikakve svrhe čitati je dalje; povrh svega, i oči mi se već sklapaju. Neće li vam smetati ukoliko ugasim svetlo?"

"Naprotiv, Hari. I hajde da ne ustajemo odveć rano, sutra izjutra."

Kasnije, u tmuni, Seldon se ponovo oglasi. "Ponešto od onog što kažu u Knjizi naprosto je smešno. Na primer, govore o tome da je životni vek čoveka na tom svetu bio od tri do četiri stoleća."

"Stoleća?"

"Tako je. Merili su svoj životni vek decenijama, a ne godinama. I to u vama, zaista, izaziva čudan osećaj: jer, najveći broj stvari izlažu hladno, kao nepobitne činjenice, i kada iziđu na sredu s nečim ovakvim, gotovo da se uhvatite za mamac, spremni da im poverujete."

"Ukoliko imate osećaj da biste to mogli progutati, u tom bi slučaju trebalo da znate da mnoga drevna predanja uzimaju zdravo za gotovo da su njihove rane vođe imale znatno duži životni vek od uobičajenog. Ukoliko ih, već, predstavljaju kao gotovo neverovatne junake, pa, čini se potpuno prirodnim i da ih obdare odgovarajućom dužinom života."

"Baš tako?" upita Seldon i ponovo zevnu.

"Baš tako. I jedini pravi lek za već uznapredovalu lakovernost jeste krepak san, i dakako, ponovno razmatranje čitave stvari sledećeg jutra."

I Seldon, jedva imajući vremena da pomisli kako je produženi

životni vek možda, odista, nasušna potreba svakog ko nastoji da pojmi Galaksiju nabijenu ljudskim bićima, gotovo istog časa usnu.

49.

Sledećeg jutra, osećajući se opuštenim i osveženim, i ispunjen željom da se ponovo maši Knjige, Seldon upita Dors: "Koliko mislite da sestre Kišne Kapi imaju godina?"

"Ne znam. Dvadeset... dvadeset dve?"

"Pa, zamislite, na primer, da živite tri ili četiri stoleća..."

"Ali Hari. Pa to je naprosto smešno!"

"Rekoh, samo: zamislite. U matematici mi stalno govorimo 'zamislimo', a onda čekamo da vidimo kakav će ishod biti: bespogovorno netačan, ili u suprotnosti sa samim sobom. Produženi životni vek bi otud neminovno morao podrazumevati i produženo razdoblje sazrevanja. Bilo bi, dakle, moguće da izgledaju kao da im je tek dvadeset, a da, zapravo, već budu u šezdesetim."

"Pa, mogli biste to proveriti jednostavno ih upitavši koliko im je godina."

"Moramo, međutim, poći od pretpostavke da će nas slagati."

"Zatražite im, u tom slučaju, krštenice."

Seldon se kiselo nasmeši. "Smeo bih da se opkladim u šta god hoćete - čak i u nešto novaca, ukoliko želite - da bi mi odgovorile da se te stvari kod njih ne beleže, odnosno, ukoliko se i beleže, da su podaci o tome nedostupni plemenašima."

"Odustajem od opklade", odvrati Dors. "Ali ako ste u pravu, zar onda, uopšte, ima smisla bilo kakvo nagađanje o njihovim godinama?"

"Ah, ne. Razmislite o svemu na sledeći način... Ukoliko Mikogenci zaista imaju znatno duži životni vek, četiri ili pet puta duži no što je slučaj kod ostalih ljudskih bića, u tom se slučaju među njima ne bi smeo rađati veći broj dece - začas bi se strahovito namnožili. A sećate li se, isto tako, da je Sin Sunca rekao nešto o tome da postoji populaciona kontrola i da se i sam na sebe pomalo ljutnuo što nam je to uopšte pomenuo."

"Na šta to, zapravo, ciljate?" upita Dors.

"Šetajući sa Kišnom Kapi, Četrdeset Trećom, nisam video nijedno

dete."

"Na mikrofarmi?"

"Da."

"Ali zar ste zaista očekivali da tamo naiđete na decu? Ja sam u međuvremenu, u pratnji Kišne Kapi, Četrdeset Pete, obišla trgovine i stambene četvrti, i mogu vam potvrditi da sam imala priliku da vidim decu raznih uzrasta, uključujući i odojčad. I to u ne malom broju."

"Oh." Seldon je izgledao iskreno ojađen. "Pa, u tom slučaju, to bi moralo značiti da nemaju ništa duži životni vek."

"Sudeći po tome kako ste započeli da tumačite čitavu stvar, čini mi se da bi odgovor morao biti stopostotno odričan. Ali zar ste to zaista ozbiljno mislili?"

"Ne, ne stvarno. Ali istini za volju, ne možete sasvim okovati svoj um i zatvoriti ga za svaku ideju pre no što je bar razmotrite."

"Ali ne smete ni traćiti previše vremena na njih - na prežvakavanje stvari koje su smešne već na prvi pogled."

"Ipak, neke stvari koje izgledaju smešne, nisu to uopšte. U tome i jeste stvar... Ali to me baš podseti. Vi ste istoričar. Da li ste ikad, tokom svojih istraživanja, naišli na nešto - stvar ili pojavu - pod nazivom 'robot'?"

"Ah! Sada se, eto, prebacujete na jedno drugo, takođe prilično omiljeno predanje. Postoji, znate, popriličan broj svetova na kojima živi verovanje o mašinama u ljudskom liku, kakvih je, navodno, bilo u drevnim vremenima. Te mašine nazivaju 'robotima'.

Priče o robotima, najverovatnije, proishode iz jednog jedinog obrasca, budući da je osnovna tema uvek ista. Robote su, prema tom predanju, načinili ljudi, ali su se oni namnožili i stekli svojstva koja su ih učinila gotovo nadljudima. Pošto su postali pretnja čovečanstvu, uništeni su. U svakom od tih slučajeva, do njihovog uništenja došlo je pre no što su nastali pouzdani istorijski zapisi kojima danas raspolazemo. Preovlađujuće je mišljenje, danas, da su te priče tek simboličan prikaz rizika i opasnosti što ih je sa sobom donelo istraživanje Galaksije, kada se ljudska rasa otisnula u svemir sa sveta, ili svetova, koji su predstavljali njene praiskonske domove. Uvek je, znate, postojala bojazan da će, pri tom, doći do susreta sa drugim - i dakako, nadmoćnim - inteligencijama."

"Po svoj prilici, do toga je došlo bar u jednom slučaju - i možda je upravo taj slučaj utemeljio predanje o robotima?"

"S tim se, međutim, kosi činjenica da ni na jednom od svetova koje su zaposeli ljudi nije pronađen ni najmanji trag bilo kakvoj pred-ljudskoj, odnosno ne-ljudskoj inteligenciji."

"Ali sam izraz 'roboti'? Ima li on neko posebno značenje?"

"Ne, nijedno mi nije poznato. Međutim, čula sam da ne znači ništa drugo do li 'automati'."

"Automati! Pa, zašto onda odmah tako i ne kažu?"

"Jednostavno zato što ljudi, kada prepričavaju drevna predanja, vole da koriste i arhaične nazive. Ali zbog čega me sve ovo pitate?"

"Jer se i u ovoj drevnoj mikogenskoj knjizi pominju roboti. I to, moram reći, sa podosta naklonosti... Ali Dors, niste li nameravali da danas po podne ponovo iziđete sa Kišnom Kapi, Četrdeset Trećom?"

"Moguće je - pod uslovom da se uopšte pojavi."

"Da li biste bili spremni da joj postavite neka pitanja, i da od nje izvučete odgovore?"

"Mogu da pokušam. Ali kakva pitanja ste imali u vidu?"

"Voleo bih da ustanovim, što je moguće obzirnije, da li ovde u Mikogenu postoji neko zdanje od posebne važnosti, neka građevina povezana sa prošlošću, sa nekom vrstom mitske vrednosti, koja bi..."

Dors ga prekide, nastojeći da ne prsne u smeh. "Imam utisak da ono što pokušavate da upitate jeste - da li u Mikogenu postoji neki hram."

I, dakako, neizbežno, Seldon je pogleda praznim pogledom i upita: "Šta je to hram?"

"Još jedan arhaičan izraz, potpuno neizvesnog porekla. Hram podrazumeva sve one stvari o kojima ste se upravo raspitivali - važnost, prošlost, mit. Vrlo dobro, pitaću je. Međutim, bojim se da je to još jedna od stvari, između niza drugih, o kojima bi se teško mogli odlučiti da povedu razgovor. Bar, sa plemenašima."

"Bez obzira na sve, pokušajte."

11. SAKRATORIJUM

AURORA... Mitski svet, po svemu sudeći naseljen u praiskonska vremena, u sam osvit svemirskih letova. Pojedinci smatraju da je, možda, reč o takođe mitskom 'praiskonskom svetu' čovečanstva i da predstavlja tek drugo ime za 'Zemlju'. Žitelji Mikogenskog sektora (q.v.) na drevnom Trantoru navodno su sebe smatrali potomcima negdašnjih stanovnika Aurore i to načelo učinili su središtem svog sistema verovanja i shvatanja - o kojem, inače, gotovo da ništa detaljnije nije poznato...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

50.

Dve Kišne Kapi stigoše, napokon, sredinom prepodneva. Kišna Kap, Četrdeset Peta, činila se razdraganom, kao i uvek, ali Kišna Kap, Četrdeset Treća, zadržala se samo kraj vrata, delujući povučeno i na oprezu. Sve vreme oči su joj bile spuštene i prema Seldonu nije uputila nijedan jedini pogled.

Pomalo zatečen, Seldon dade rukom znak Dors i ova vedrim, ali istovremeno, i poslovnim glasom, zamoli: "Samo jedan trenutak, Sestre. Moram na nešto ukazati svom čoveku, inače neće znati šta da čini sa sobom čitavog dana."

Oboje se potom povukoše u kupatilo i Dors upita šapatom: "Nešto nije u redu?"

"Aha. Kišna Kap, Četrdeset Treća, izgleda mi potpuno pometena. Molim vas, recite joj da ću joj vratiti Knjigu što skorije budem mogao."

Dors uputi Seldonu jedan dug, iznenađen pogled. "Hari, veoma ste slatki i obzirni, ali očigledno, u nekim se stvarima neprosto ne snalazite. Ukoliko samo pomenem Knjigu toj jadnoj ženi, biće joj namah jasno da ste mi ispričali sve što se juče dogodilo i tek će se onda sva slomiti. Jedina prava stvar je da se prema njoj ophodim na potpuno uobičajen način."

Seldon klimnu i složi se bezvoljno: "Pa, čini mi se da ste u pravu."

Dors se vrati na vreme za večeru i zateče Seldona kako sedi na svom krevetu, i dalje prelistavajući Knjigu, ali sa pojačanim nestrpljenjem.

On joj uputi namršten pogled i reče: "Ukoliko se ovde budemo zadržali duže, biće nam neophodan neki aparat za međusobnu komunikaciju. Nisam pojma imao kada ćete se vratiti i već sam se pomalo počeo brnuti za vas."

"Pa, evo me, tu sam", odvrati ona, svlačeći kapicu s glave i razgledajući je s vidljivom odvratnošću. "Zaista mi je drago što se brinete za mene. Ali verovala sam da ste se toliko zadubili u tu Knjigu, da čak niste ni primetili da me nema."

Seldon samo šmrknu.

"Što se aparata za komuniciranje tiče", nastavi Dors, "veoma sumnjam da bismo ovde nešto lako pronašli. To bi, naime, značilo da se može uspostaviti i komunikacija sa plemenašima napolju; a ja podozrevam da vođi Mikogena nisu baš radi da dođe do bilo kakvog nesmetanog dodira njihovih ljudi sa svetom napolju."

"Verovatno ste u pravu", složi se Seldon, odloživši Knjigu na stranu. "Čini se da je to moguće zaključiti i na osnovu same Knjige. Ali jeste li bilo šta ustanovili u pogledu onog, kako ga nazvaste... hrama?"

"Jesam", odgovori Dors, uklanjajući i trake s obrva. "Hram zaista postoji. Zapravo, postoji ih veći broj u ovom sektoru, ali ovde postoji i jedna glavna zgrada, koja je izgleda od posebnog značaja. Ali da li biste poverovali da je jedna žena primetila moje trepavice, i da mi je skrenula pažnju da ne bi trebalo da se s njima pojavljujem u javnosti? Imala sam, čak, utisak da je za trenutak nameravala da me prijavi zbog nedoličnog ponašanja."

"Pustite to", odvrati Seldon nestrpljivo. "Da li ste ustanovili gde im se nalazi taj glavni hram?"

"Znam kako se do njega stiže, ali me je Kišna Kap, Četrdeset Peta, upozorila da ženama pristup tamo nije dozvoljen, osim u izuzetnim prilikama - a nijedne od njih neće skoro biti. Nazivaju ga Sakratorijumom."

"Kako?"

"Sakratorijum."

"Kakav odvratan izraz. A šta bi on trebalo da znači?"

Dors odmahnu glavom. "Taj naziv potpuno je nov i za mene. I nijedna od Kišnih Kapi nije umela da mi objasni šta izraz zapravo znači. Ali po svemu sudeći, Sakratorijum nije naziv samog zdanja, već se reč odnosi na ono što on predstavlja. Pitanje zbog čega ga tako nazivaju verovatno im je zvučalo kao i pitanje zbog čega neki zid zovu zidom."

"Postoji li išta u vezi s njim što im je poznato?"

"Naravno, Hari. Poznato im je čemu zdanje služi. Posvećeno je nečemu što se ne odnosi na život ovde, u Mikogenu. Posvećeno je nekom drugom svetu, boljem svetu koji je nakad postojao."

"Mislite, svetu na kome su nekada živeli?"

"Baš tako. Kišna Kap, Četrdeset Peta, potvrdila je to, premda ne sasvim izričito. Naime, nije se usuđivala da mu ime prevali preko usana."

"Aurora?"

"Da, ali imam utisak da bi se Mikogenci, kada biste tu reč pred njima glasno izgovorili, užasnuli. Kišna Kap, Četrdeset Peta, kada mi je rekla 'Sakratorijum je posvećen...' zastala je kod poslednje reči, a onda mi je naziv sveta pažljivo ispisala prstom na svom dlanu, slovo po slovo. I pri tom se sva zacrvenela, kao da čini nešto skaredno."

"Čudno", zamisli se Seldon. "Ukoliko Knjiga predstavlja pouzdano štivo, Aurora bi trebala da predstavlja njihovu najdražu uspomenu, osnovno uporište njihove jedinstvenosti, središnju tačku oko koje se sve u Mikogenu obrće. Prema tome, zbog čega bi samo pominjanje njenog imena zvučalo skaredno?... Jeste li sigurni da niste pogrešno protumačili ono što je Sestra imala na umu?"

"Sasvim sigurna. Pored toga, rekla bih da u tome nema ničeg tajanstvenog. Previše pričanja o tome svakako bi privuklo pažnju plemenaša. Najbolji način da tajnu sačuvaju samo za sebe same jeste potpuna zabrana da joj se i samo ime spomene. Tabu."

"Tabu?"

"To vam je jedan poseban antropološki izraz. Odnosi se na krajnje ozbiljnu i potpunu društvenu zabranu, bilo šta da je u pitanju. Na primer, to da ženama nije dozvoljen pristup u Sakratorijum, predstavlja neku vrstu tabua. Sigurna sam da bi svaka Sestra bila

užasnuti na moj eventualni predlog da odemo tamo."

"Ali smatrate li da je uputstvo koje ste dobili u pogledu njegovog mesta dovoljno da ja pođem tamo?"

"Pre svega, Hari, ne dolazi u obzir da tamo pođete sami. I ja ću ići s vama. Čini mi se da smo takve stvari već raspravili i da sam vam jasno dala na znanje da se ne mogu starati o vama na daljinu - štiti vas kako od snežnih oluja, tako i od pomahnitalih žena. Pored toga, potpuno je besmisleno i pomisliti da biste mogli odšetati donde. Mikogen možda jeste malen sektor - što sektori, po pravilu, i jesu - ali toliko malen baš nije."

"U tom slučaju, mogu poći Ekspresnikom."

"Ekspresnici ne prolaze kroz Mikogenski sektor; to bi značilo uspostavljanje prisnog dodira između Mikogenaca i plemenaša. Ipak, postoje javna prevozna sredstva kakva je moguće naći na manje razvijenim planetama. U stvari, Mikogen upravo i jeste to: delić manje razvijene planete, zaboden kao trn u telo Trantora, koji je, inače, po svemu, uzor jednog razvijenog društva... I Hari, nastojte da završite sa čitanjem Knjige što je pre moguće. Po svemu sudeći, Kišna Kap, Četrdeset Treća, biće izložena neprilici sve dok je Knjiga u vašim rukama, a u nevolji ćemo se naći i mi ukoliko se to otkrije."

"Mislite li da je čitanje Knjige od strane nekog plemenaša takođe pod tabuom?"

"Sigurna sam u to."

"Pa, čini mi se da neću baš mnogo izgubiti i ako joj je odmah vratim. Sklon sam mišljenju da su dvadeset pet odsto onoga što se u njoj nalazi prave koještarije; tu su vam beskonačni unutarjni sukobi između političkih grupa; beskrajna pravdanja političkih ponašanja čiji smisao nisam u stanju da procenim; nepregledne propovedi o etičkim pitanjima koje su, čak i kada deluju prosvećeno - a najčešće nisu takve - prožete toliko tvrdom samouverenošću da gotovo pozivaju na nasilnu primenu."

"Zvučite mi kao da bih vam učinila veliku uslugu ukoliko bih čitavu stvar preuzela od vas."

"Osim što postoji preostalih pet postotaka u okviru kojih se, mada joj se ime nijednog trenutka ne pominje, raspravlja o Aurori. Sklon sam da mislim da bi tu moglo biti nečeg i, posebno, nečeg što bi mi

moglo biti od koristi. Upravo zbog toga sam poželeo da saznam nešto više o tom Sakratorijumu."

"Očekujete li da ćete u Sakratorijumu pronaći nešto što bi poduprlo ono što Knjiga kaže o Aurori?"

"Na neki način, da. Pored toga, posebno me golica ono što Knjiga govori o automatima, ili, da upotrebim pravi izraz, robotima. Ta me stvar veoma privlači."

"Ipak, nadam se da je ne uzimate preveć ozbiljno?"

"Pa, prilično ozbiljno. Ukoliko pojedine delove Knjige shvatite doslovno, u tom slučaju nesumnjivo proizilazi da su bar neki od tih robota imali ljudski lik."

"Pa naravno. Ukoliko stvarate mašinu koja bi trebalo da podražava ljudsko biće, onda ćete učiniti i da izgleda kao ljudsko biće."

"Da, podražavati znači istaći 'sličnost', ali ta sličnost može biti krajnje gruba. Neki umetnik može nacrtati tek nekoliko linija i vama će biti jasno da u vidu ima ljudsku figuru: kružić kao glava, ravna linija trup, i četiri blago izvinute crte za ruke i noge - i, eto, tu smo. Ali ja mislim na robote koji zaista izgledaju poput ljudskih bića, u svakoj pojedinosti."

"Pa, to je, Hari, naprosto smešno. Zamislite, samo, neko doba u kome bi bilo pomodno stvoriti metalno telo savršenih oblika, sa blagim ispupčenjima od nabreklih mišića!"

"Ko je, Dors, uopšte pomenuo 'metal'? Naprotiv, stekao sam utisak da su ti roboti bili načinjeni od organske ili pseudoorganske materije, da su bili presvučeni kožom, tako da ih baš niste mogli lako i ni po čemu razlikovati od ljudskih bića."

"Da li Knjiga to zaista kaže?"

"Ne baš sa toliko pojedinosti. Zaključak je, međutim..."

"Vaš zaključak, Hari. Ne uzimate, valjda, sve to za ozbiljno?"

"Dozvolite mi da pokušam da vam objasnim. Ustanovio sam četiri stvari, koje sam mogao izvući iz onoga što Knjiga govori o robotima - i pored toga, sledio sam svaki podatak koji mi je Indeks mogao pružiti. Pre svega, kao što rekoh, oni - ili bar, neki od njih - bili su potpuno poput ljudskih bića; zatim, imali su veoma dug životni vek - ukoliko se taj izraz može primeniti na mašine."

"Čini mi se da bi prikladniji izraz bio 'dug vek upotrebljivosti'", primeti Dors, "inače ćete, na koncu, zaista o njima početi da razmišljate kao o ljudskim bićima."

"Treće", nastavi Seldon, ne obrativši pažnju na njenu upadicu, "da su neki među njima, ili u najmanju ruku, jedan od njih, i danas u životu."

"Ali Hari, baš je to jedno od danas najrasprostranjenijih predanja. Drevni junak ne umire, već ostaje u nekoj vrsti međupostojanja, spreman da se vrati i spase svoj narod u slučaju neke velike nužde. Zaista, Hari."

"I četvrto", nastavi Seldon, ni ovog puta ne zagrizavši udicu, "postoje pasusi koji nagoveštavaju da u tom glavnom hramu - ili Sakratorijumu, ukoliko je o njemu reč, budući da na taj izraz nisam naišao u samoj Knjizi - i danas postoji jedan robot." On za trenutak zastade, a onda dodade: "Shvatate li?"

"Ne", odgovori Dors. "Ne shvatam što bi trebalo da shvatim."

"Pa, to da, ukoliko objedinimo ove četiri stvari, dolazimo do zaključka da se, možda, neki robot, potpuno nalik na ljudsko biće, pošto je poživio, recimo, dvadeset hiljada godina, i danas nalazi u Sakratorijumu."

"Ma, hajte, Hari, nije valjda da u to verujete?"

"Ne mogu baš reći da verujem, ali isto tako, ne mogu tu pomisao tek tako odbaciti. A šta ako je to istina? Šta ako je to - mada, priznajem, izgledi za tako nešto su tek jedan prema milion - ipak istina? Zar ne uviđate od kolike bi mi koristi to moglo biti? Možda bi se sećao kao je Galaksija izgledala mnogo pre vremena o kome imamo pouzdane istorijske zapise. Mogao bi da mi pruži pomoć da psihoistoriju učinim i ostvarljivom i delatnom."

"Pa, čak i kada bi to bilo tačno, zar zaista mislite da bi vam Mikogenci dopustili da se s tim robotom susretnete i sa njim porazgovarate?"

"Uopšte ne nameravam da ih pitam za dozvolu. Jednostavno ću otići do Sakratorijuma i lično se uveriti kako stvari zapravo stoje."

"Ali ne sada. Sutra, najranije. I ukoliko, kad svane, ne budete ništa pametnije smislili, poći ćemo zajedno."

"Ali sami ste mi rekli da ženama tamo pristup..."

"Sigurna sam da ne brane ženama da Sakratorijum osmotre spolja i, kako mi se čini, to je ujedno sve što ćemo postići."

I u tome ostade nepopustljiva.

51.

Hari Seldon bio je više nego voljan da dopusti Dorsi da ona preuzme vođstvo. Već je, naime, bila obišla glavne ulice u Mikogenu i neuporedivo se bolje od njega snalazila u njima.

Pomalo se namrštvši, Dors baš ne ispolji veliko oduševljenje. "Znate, lako bi nam se moglo dogoditi da zalutamo", reče ona.

"Ne s ovom knjižicom", odvrati on.

Dors mu, međutim, uputi nestrpljiv pogled. "Usredsredite svoje misli na Mikogen, Hari. Ono što mi je potrebno jeste kompjutomapa kojoj se u svakom trenutku mogu obratiti za savet. Ta mikogenska knjižica je tek jedan malo upotrebljivi svitak papira. Ne mogu joj se obratiti ni sa kakvim pitanjem. Niti glasom, niti pritiskom na neko dugmence koje bi aktiviralo mehanizam. Ta knjižica ne daje nikakve odgovore, Hari. To je štampana knjižica."

"Pa, onda, pročitajte šta u njoj piše."

"To i pokušavam, ali na nevolju, u njoj se mogu razabrati samo oni koji su upoznati s ovdašnjim sistemom. Moraćemo da se nekom obratimo."

"Ne, Dors. Ostavimo to kao poslednju mogućnost. Ne želim da privučem ničiju pažnju. Radije bih da sami okušamo sreću i da nađemo put bez ičije pomoći, makar to značilo da jednom ili dva puta krenemo u pogrešnom pravcu."

Dors uze knjižicu, stade je pažljivo listati i napokon poluglasno progundā: "Pa, u svakom slučaju, dosta se u njoj govori o Sakratorijumu, što je, pretpostavljam, i prirodno. Nema sumnje da će, u ovom ili onom trenutku, svako u Mikogenu pokušati da dospe tamo." Malo potom, pošto je još neko vreme pažljivo prelistavala knjižicu, ona dodade: "Reći ću vam nešto... Odavde donde nema nikakvog prevoznog sredstva."

"Šta?"

"Ne uzbuđujte se. Po svemu sudeći, postoji ovde negde neko transportno sredstvo koje će nas dobaciti donde. Moraćemo, samo,

da presedamo."

Seldon se opusti. "Pa, razume se. Bez presedanja, ne možete ni Ekspresnikom stići do polovine mesta na Trantoru."

Dors uputi nestrpljiv pogled prema Seldonu. "To mi je dobro poznato. Stvar je, jednostavno, u tome što sam navikla da mi ovi vođiči to i kažu. Kada ste, međutim, suočeni sa zadatkom da sami pronađete mesto koje tražite, uvek je moguće da vam promakne i neka najbezazlenija stvarčica."

"U redu, draga. Prestanite sa praskanjem. Ukoliko vam je sada jasno kojim putem treba da krenemo - krenimo. Pokorno ću vas slediti."

I sledio ju je bez primedbi, sve dok ne dođoše do neke raskrsnice, gde neodlučno zastadoše.

Trojica u belo obučenih muškaraca, kao i nekoliko u sivo odevenih žena, stajali su na istoj raskrsnici. Seldon pokuša da se ponaša prijateljski i uputi im širok osmeh, ali mu oni uzvратиše praznim pogledom i okrenuše glave na drugu stranu.

Napokon, stiže i očekivano transportno sredstvo. Posredi je bio prilično zastareli model nečega što bi Seldon, na Helikonu, nazvao gravitacionim autobusom. U autobusu je bilo dvadeset tapaciranih klupa, na kojima se, na svakoj ponaosob, moglo smestiti po četiri putnika. Do svake od klupa dolazilo se kroz posebna vrata, smeštena s obe strane autobusa. Kada se autobus pred njima zaustavio, iz njega, s obe strane, pokuljaše putnici. (Za trenutak, Seldon se zabrinu za one među putnicima koji iz autobusa iziđoše na strani na kojoj se odvija saobraćaj, ali onda primeti da se svako vozilo, približivši se autobuskoj stanici, mirno zaustavljalo; ostajala su tako, sve dok je autobus mirovao).

Dors nestrpljivo gurnu Seldona i ovaj uđe i zauze mesto na jednom od dva slobodna sedišta; Dors uđe za njim. (Seldonu, takođe pade u oči da muškarci, uvek, i ulaze i izlaze prvi).

Dors se naže prema njemu. "Prestanite već jednom da proučavate ljudske navike. Obratite pažnju na to gde se nalazite."

"Trudiću se."

"Na primer, gledajte tamo", reče ona i pokaza prstom prema uokrivenoj tablici iza sedišta što su se nalazile neposredno ispred

njih. Uistinu, čim se autobus pokrenuo, tablica se osvetli, imenujući sledeću stanicu, kao i važnija zdanja i raskrsnice u neposrednoj blizini.

"Tu će, verovatno, stajati napisano kada se budemo približili stanici na kojoj ćemo obaviti presedanje. Pa, bar, ovaj sektor nije sasvim podivljao."

"Vrlo dobro", složi se Seldon. Malo potom, nagnuvši se prema Dors, on prošapta: "Niko ne obraća ni najmanju pažnju na nas. Čini se kao da postoje veštačke ograde, čiji je cilj da na veoma prometnim mestima obezbede ljudima malo privatnosti. Jeste li već to primetili?"

"Uvek sam to smatrala samo po sebi razumljivim. Ukoliko to treba da postane neko od pravila u vašoj psihoistoriji, sumnjam da ćete baš ostaviti neki naročiti utisak."

Kao što je Dors i pretpostavila, tablica ispred njih najzad zasvetle, obaveštavajući ih da se približavaju stanici na kojoj je trebalo da presednu i da se direktnom linijom odvezu do Sakratorijuma.

Oni izadoše, ali su ponovo morali malo da sačekaju. Neki autobusi već su napustili ovu stanicu, ali se novi gravi-bus već približavao. Nalazili su se, očigledno, na liniji sa velikim brojem vozila, što, uostalom, nije bilo nimalo iznenađujuće; moglo se i očekivati da Sakratorijum bude središte sektora, njegova žilakucavica.

Pošto su se popeli u gravi-bus, Seldon se šapatom obrati Dors: "Ali mi uopšte ne plaćamo prevoz!"

"Sudeći prema mapi, javni saobraćaj se ovde ne plaća."

Seldon se ugrize za donju usnu. "Veoma napredno. Pa čini se da ništa nema samo jedan vid - ni zaostalost, ni varvarstvo, ništa."

Ali Dors ga gurnu laktom i prošapta mu na uvo: "Upravo su prekršili vaše pravilo. Nadziru nas. Čovek s vaše desne strane."

52.

Seldon hitro pogleda u stranu. Čovek s njegove desne strane bio je prilično mršav i izgledao je dosta star. Imao je tamnosmeđe oči i zagasit ten i Seldon pomisli da bi, da je nije uklonio, imao gavranastocrnu kosu.

On ponovo upravi pogled ravno ispred sebe, nastojeći da dobro promisli. Ovaj Brat, nekako, nije se uklapao. Ono nekoliko Braće na koje, uopšte, beše obratio neku pažnju bili su svi odreda visoki, svetle kože i plavih ili sivih očiju. Ipak, morao je priznati da ih nije video u dovoljnom broju, da bi mogao izvesti neko opšte pravilo.

A onda oseti laki dodir na desnom rukavu svoje tunike. On s oklevanjem skrenu pogled u desno i pred očima mu se ukaza jedna kartica na kojoj je jasno pisalo: pazi, plemenašu!

Seldon, ni ne razmišljajući, krenu rukom prema kapici što mu je pokrivala glavu. Čovek koji je sedeo do njega gotovo bezglasno izusti: "Kosa."

Seldon ga napokon napipa, majušni čuperak na čelu, koji mu je provirio ispod kapice. Mora da mu se kapica u nekom trenutku pomerila. Brzo i što je neupadljivije mogao on gurnu čuperak ispod kapice, a onda načini još nekoliko pokreta rukom po glavi kao da se, tobože, češka po njoj.

Zatim se naže prema svom saputniku s desne strane, kratko mu klimnu i bezglasno izusti: "Hvala vam."

Njegov se sused nasmeši i upita, sada već prirodnim glasom: "Idete u Sakratorijum?"

Seldon potvrdno klimnu. "Da, idem."

"Nije bilo teško pogoditi. I ja idem tamo. Da siđemo zajedno?" Neznaničev osmeh delovao je prijateljski.

"Idem sa svojom... svojom..."

"Ženom? Naravno. Pa, da pođemo utroje?"

Seldon nije bio siguran kako da postupi. Brzo se obazrevši na suprotnu stranu, on vide kako Dors gleda pravo pred sebe. Nije ispoljavala ni najmanje zanimanje za razgovor između dvojice muškaraca - ponašala se baš kao što bi se i očekivalo od prave Sestre. Ipak, Seldon oseti blagi dodir na svom levom kolenu, koji on (možda ne baš sasvim ispravno) protumači kao znak da prihvati poziv.

U svakom slučaju, njegov prirodni osećaj za uglađenost potaknu ga u istom smeru i on odgovori: "Da, naravno."

Više nisu izmenili ni reč, sve dok im tablica ne saopšti da se približavaju Sakratorijumu; Seldonov mikogenski prijatelj već se

počeo pripremati za silazak.

Gravi-bus načini širok zaokret na području na kome se nalazio Sakratorijum i čim se zaustavi nastade prava strka: muškarci se stadoše gurati između žena da siđu prvi, i tek potom i žene napustiše autobus.

U Mikogenčevom glasu osećale su se godine, ali je ipak zvučao vedro. "Malo je rano za ručak, moji... prijatelji", reče on, "ali s druge strane, možete mi verovati na reč da uskoro ovde neće biti slobodnog mesta. Nadam se da vam ne bi smetalo da sada nešto kupimo, pa da to pojedemo posle, napolju? Ovo mi je mesto dobro poznato i znam gde možemo dobiti nešto zgodno za obed."

Seldon za trenutak pomisli da je to možda samo varka da se bezazleni plemenaši namane da uzmu nešto ne baš ukusno, ili pak, preskupo; istog časa, međutim, odluči da prihvati izazov.

"Veoma ste ljubazni", odgovori on. "Budući da smo ovde prvi put, biće nam drago da se pouzdamo u vas."

Potom kupiše obed - sendvič i neko piće nalik na mleko - na jednom obližnjem kiosku. Budući da je bio lep dan, a oni ovde posetioци, stari Mikogenac im predloži da se prošetaju i uz put pojedu svoj obed, kako bi se što bolje upoznali s okolinom.

Tokom šetnje, dok su jeli svoj skromni obed, Seldon zapazi da, iako tek u veoma maloj meri, Sakratorijum podseća na Carsku palatu, kao i da okolina, takođe u maloj meri i tek izdaleka, podseća na okolinu oko Carske palate. Teško mu je bilo i da zamisli da su Mikogenci imali i najmanje sklonosti prema carskim institucijama; u stvari, bio je sklon verovanju da su ih mrzeli i prezirali, ali se, ipak, kulturna privlačnost jednostavno nije mogla zanemariti.

"Zaista je lepo ovde", reče Mikogenac s nesuzdržanim ponosom.

"Slažem se", prihvati Seldon. "Kako samo zdanje blista pri dnevnoj svetlosti."

"Zemljište oko Sakratorijuma", objasni Mikogenac, "uređeno je po ugledu na zemljište oko upravnih zgrada na našem Svetu Zore... ali, istini za volju, sve je manje."

"Da li ste ikad imali priliku da vidite zemljište oko Carske palate?" upita Seldon oprezno.

Mikogencu, međutim, ne promače šta stoji iza Seldonovog

pitanja; činilo se, po svemu sudeći, da ga to nimalo ne uzbuđi. "Oni su tamo, takođe, nastojali da što bolje preslikaju izgled sa našeg Sveta Zore."

Seldon posumnja da su stvari toliko daleko išle, ali ipak, ništa ne reče.

Napokon stigoše do jedne polukružne klupe, koja se presijavala pod svetlošću baš kao i sam Sakratorijum.

"Odlično", ogłosi se Mikogenac, dok su mu tamne oči blistale od zadovoljstva. "Niko mi nije ugrabio mesto. Nazivam ga svojim jedino stoga što je to moja omiljena klupa. Od nje se pruža divan pogled, kroz krošnje drveća, prema pokrajnom zidu Sakratorijuma. Molim vas, sedite. Nije hladno, uveravam vas. I vaša žena. Neka i ona sedne. Jasno mi je da je ona plemenašica, i da je navikla na drugačije običaje. Ona... Neka slobodno govori, ukoliko to želi."

Dors mu uputi tvrd pogled, ali ipak sede.

Shvativši, napokon, da će s ovim starim Mikogencem možda provesti duže vremena no što je prvobitno pretpostavljao, Seldon ispruži ruku i reče: "Ja sam Hari, a ovo je Dors. Mi, znate, ne upotrebljavamo brojeve iza imena."

"Svako... ima svoje običaje", odvrati Mikogenac širokogrudno. "Ja sam Mikelijum, Sedamdeset Drugi. Naš je rod veoma velik."

"Mikelijum?" ponovi Seldon, pomalo oklevajući.

"Kao da ste iznenađeni?" upita Mikelijum. "Znači da ste, po svoj prilici, imali susret samo sa pripadnicima drevnijih porodica. Sa imenima kao što su Oblak, ili Sunčev Sjaj, ili Zvezdani Prah - sva, nekako, nebeske naravi."

"Moram priznati da..." zausti Seldon.

"Pa, upoznali ste sada i nekoga ko pripada nižoj klasi. Naša imena potiču od zemlje po kojoj hodimo i od mikroorganizma koje odgajamo. Nema ničeg lošeg u tome."

"Siguran sam u to", prihvati Seldon, "i još jednom vam zahvaljujem što ste mi pomogli... kod one moje nezgode, tamo u autobusu."

"Znate", odvrati Mikelijum, Sedamdeset Drugi, "poštedito sam vas priličnih neprilika. Da vas je neka Sestra ugledala pre nego ja, sigurno bi zavrištala iz sveg glasa i najbliža Braća bi vas,

najverovatnije, izbacili iz autobusa - ne sačekavši, prethodno, da se ovaj zaustavi."

Dors se naže napred, kako bi mu, mimo Seldona, mogla pogledati u lice. "A šta je vas nagnalo da ne postupite na sličan način?"

"Mene? Ja ne gajim nikakvu odvratnost prema plemenašima. Znae, ja sam naučnik."

"Naučnik?"

"Tako je. Prvi naučnik u mom rodu. Studirao sam u Sakratorijumskoj školi, i to dosta uspešno. Stekao sam znanja iz svih drevnih umetnosti i imam dozvolu da po volji pohađam plemenašku biblioteku - znate, gde se čuvaju plemenaške filmoknjige, kao i ostali zapisi. Dostupne su mi sve filmoknjige, kao i svi zapisi. Imamo, čak, i kompjuterizovano enciklopedijsko odeljenje i sasvim se dobro u njemu snalazim. Te stvari, znate, šire vam vidike. Stoga, ne marim, baš, i ukoliko ugledam neki pramičak kose. Video sam bezbroj puta slike na kojima su prikazani ljudi s kosom. I žene, dakako." On uputi jedan brz pogled prema Dors.

Neko vreme su jeli u tišini, a onda Seldon upita: "Zapazio sam da svaki Brat, bilo da ulazi ili izlazi iz Sakratorijuma, nosi crvenu ešarpu."

"Ah, da", odvrati Mikelijum, Sedamdeset Drugi. "Preko levog ramena i spojenu na desnoj strani, kod struka - po pravilu izvezenu neobičnim vezom."

"Kakva je to ešarpa?"

"Naziv ešarpe je 'obijah'. Ona simboliše radost ulaska u Sakratorijum i krv koju bi svaki prolio da ga sačuva."

"Krv?" upita Dors, namrštivši se.

"Samo u simboličnom smislu. Zapravo, nikad još nisam čuo da je neko zaista prolio krv zbog Sakratorijuma. Pa, iskreno, teško da bi se moglo reći da čovek u njemu doživljava ushićenja. Ljudi tamo unutra mahom jadikuju, oplakuju i bacaju se ničice zbog Izgubljenog Sveta." Glas mu odjednom postade tih i poverljiv. "Baš glupo."

"Vi niste... vernik?" upita ga Dors.

"Ja sam naučnik", odgovori Mikelijum s neskrivenim ponosom. On pri tom načini grimasu i lice mu još više preplaviše bore, čineći

ga i starijim no što je, verovatno, bio. Seldon, odjednom, zateče sebe kako razmišlja koliko mu je, zapravo, moglo biti godina. Nekoliko stoleća...? Ne, to mora da je već prošlost. To nije mogla biti istina, pa ipak...

"Koliko vam je godina?" upita Seldon iznenada i protiv svoje volje.

Ali Mikelijum, Sedamdeset Drugi, ne ispolji ni najmanji znak da ga je pitanje uvredilo, niti je imalo oklevao da odgovori: "Šezdeset sedam."

Ali Seldon već beše zabrazdio. "Čuo sam da se u vašem narodu priča kako je nekad, veoma davno, svako živeo po nekoliko stoleća."

Mikelijum, Sedamdeset Drugi, zagonetno se zagleda u Seldona. "Ovaj, kako ste došli do toga? Neko mora da je pričao o stvarima o kojima... ipak, istina je. Postoji takvo verovanje. Istina, samo priproste duše veruju u to, ali Staroste takva verovanja podržavaju, budući da se kroz njih ogleda naša nadmoć. Istini za volju, naš životni vek duži je no bilo gde drugde, ali razlog tome je u našoj ishrani. Pri svemu tome, stogodišnjaci su i kod nas veoma retki."

"Pretpostavljam da vi, lično, ne verujete u te priče o mikogenskoj rasnoj nadmoći?" primeti Seldon.

"S Mikogencima je sve u redu", odvrati Mikelijum, Sedamdeset Drugi. "U svakom slučaju, nisu inferiorni. Tu mislim i na žene", dodade on, uputivši iskosa pogled prema Dors.

"Prosto sumnjam", primeti Seldon, "da bi se veći broj vaših sunarodnika složio u tom pogledu s vama."

"Ili, isto tako, vaših sunarodnika", dočeka ga Mikelijum, Sedamdeset Drugi, sa jedva primetnom odbojnošću. "Ipak, verujem u to. Kao naučnik, moram u to verovati. Pregledao sam, i čak, pročitao sva značajna dela pelmenaške književnosti. I vaša kultura mi je sasvim dobro znana: čak sam napisao i jedan ogled o njoj. Sedeći ovde s vama, osećam se isto toliko ugodno koliko bih se osećao i kada bih..."

"Delujete kao da se ponosite time što shvatate plemenaše", dobaci mu Dors, pomalo oporim glasom. "Da li ste ikada putovali negde izvan Mikogena?"

Mikelijum, Sedamdeset Drugi, kao da se malo povuče. "Nisam", odgovori on.

"Zbog čega niste? To bi vam, sigurno, pomoglo da nas malo bolje upoznate."

"Ne bih se osećao kako treba. Morao bih da stavim periku. Osećao bih se, nekako, posramljenim."

"Zbog čega periku?" upita Dors. "Mogli biste poći bez ičega na glavi."

"Ne..." odgovori Mikelijum, Sedamdeset Drugi. "Tolika budala, ipak, nisam. Kosati bi me sigurno izložili poruzi i drugim nevoljama."

"Poruzi? Nevoljama? Ali zbog čega?" upita Dors. "Na čitavom Trantoru, kao i na svim drugim svetovima, možete naći podosta onih koji su prirodnim putem ostali bez kose."

"I moj je otac sasvim ćelav", uzdahnu Seldon, "i pretpostavljam da ću i ja, u godinama što dolaze, ostati bez kose. Već sada mi je kosa dosta proređena."

"To nije isto", odgovori Mikelijum, Sedamdeset Drugi. "I dalje vam, oko rubova, raste kosa, kao i iznad očiju. Kad ja kažem bez kose - mislim potpuno, bez ijednog znaka kosmatosti."

"Na bilo kom delu tela?" upita Dors radoznalo.

Činilo se, ovog puta, da se Mikelijum, Sedamdeset Drugi, osetio povređenim. On ništa ne odgovori.

Nestrpljiv da razgovor vrati na pređašnji tok, Seldon zapita: "Recite mi, Mikelijume, Sedamdeset Drugi, da li je plemenašima dozvoljeno da uđu u Sakratorijum, makar kao posetioci?"

Mikelijum, Sedamdeset Drugi, međutim, samo žestoko zavrte glavom. "Nipošto. Unutra mogu ući samo Sinovi Zore."

"Samo Sinovi?" upita Dors.

Mikelijum, Sedamdeset Drugi, kao da se za trenutak zbuni, a onda odgovori, praštajući glavom. "Pa da, vi ste plemenaši. Sestrama Zore dozvoljeno je da uđu samo u posebnim prilikama i posebnim danima. Jednostavno, tako vam je to. Ne kažem da to i odobravam. Kada bih se ja pitao, rekao bih: 'Hajdete, samo. Uđite i uživajte'. Mada, istini za volju, ja to ne bih učinio."

"Zar nikad aniste bili tamo unutra?"

"Jednom, kad sam bio sasvim mali, roditelji su me povelili, ali..." On odmahnu glavom. "Sve što sam video bili su ljudi koji su zurili u Knjigu i čitali iz nje, uzdisali i jadikovali za starim danima. Sve je bilo

krajnje neprijatno. Ne smete ni sa kim ni reč progovoriti. Ne smete se ni nasmejati. Ne smete se, čak, ni osvrnuti oko sebe. Vaš um sme biti izložen samo mislima o Izgubljenom Svetu. Do poslednjeg ostatka." On odmahnu rukom, u znak odbijanja. "Nije to za mene. Ja sam naučnik i želim da mi sam svet bude otvoren."

"Odlično", složi se Seldon, koji kao da ugleda pukotinu kroz koju bi se mogao provući. "U potpunosti delim vaša osećanja. Znae, i mi smo naučnici, Dors i ja."

"Znam", odgovori jednostavno Mikelijum, Sedamdeset Drugi.

"Znae? A odakle to znae?"

"Drugačije ne bi moglo biti. Jedinii plemenaši kojima je dozvoljen pristup u Mikogen su vladinii zvaničnici i diplomate, kao i ugledniji trgovci i naučnici - a meni izgledate baš kao naučnici. To me je i privuklo vama. Naučničko bratstvo." On se nasmeši s očiglednim zadovoljstvom.

"Tako je. Naučnici smo. Ja sam matematičar, a Dors je istoričar. A vi?"

"Moje područje je... kultura. Pročitao sam većinu velikih dela vaše književnosti - Lisauera, Mentona, Novigora..."

"I mi smo čitali velika dela vaših naroda. Na primer, ja sam pročitao Knjigu... O Izgubljenom Svetu."

Oči Mikelijuma, Sedamdeset Drugog, širom se otvorište, u očiglednom iznenađenju. Njegov zagasitomaslinasti ten kao da odjednom postade bleđi. "Zaista! Kako? Gde?"

"Na našem Univerzitetu imamo nekoliko primeraka, koji su nam dostupni - naravno, uz dozvolu."

"Primeraka - Knjige?"

"Da".

"Pitam se da li je Starostama to poznato."

"Čitao sam i o robotima", nastavi Seldon.

"Robotima?"

"Aha. Upravo stoga bih želeo, kad bih mogao, da uđem u Sakratorijum. Želeo bih da vidim robota." (Dors ga lako munu, ali se on načini kao da to ne primeti.)

"Ja vam ne verujem u takve stvari", odvrati Mikelijum, Sedamdeset Drugi, s vidljivom nelagodnošću. "Naučnici, znae, ne

veruju." Ali pri tom, on se obazre oko sebe, kao da zazire da ga neko ne čuje.

"Čitao sam i o tome da neki robot i danas postoji u Sakratorijumu", nastavi Seldon.

"Ne želim da razgovaram o takvim besmislicama", odvrati Mikogenac.

Seldon, međutim, odluči da bude uporan. "Na kom bi mestu bio, ukoliko bi se nalazio u Sakratorijumu?"

"Čak i da u Sakratorijumu postoji neki robot, ne bih vam umeo reći gde bi se tačno nalazio. Poslednji put sam bio unutra još kao dete."

"Ukoliko, ipak, u Sakratorijumu postoji neko posebno, skriveno mesto, da li bi vam bilo poznato gde se ono nalazi?"

"Takvo mesto je Venjak Starosti. Samo je Starostama dozvoljen pristup tamo, ali ni tamo nema ničega."

"Jeste li ikada bili tamo?"

"Ne, naravno da nisam."

"Pa, kako onda znate da tamo nema ničega?"

"Nije mi poznato da tamo nema narova. Nije mi poznato ni da tamo ne postoje laserske orgulje. Nije mi, najzad, poznato ni da se tamo ne nalazi milion drugih stvari. Prema tome, da li to što ja ne znam da tamo išta postoji znači da, zapravo, postoji bilo šta od svega toga?"

Nekoliko trenutaka Seldon počuta, ne znajući šta da kaže.

Tračak osmeha odjednom se, međutim, probi kroz zabrinuti izraz na licu Mikelijuma, Sedamdeset Drugog. "Ovako bi, razume se, razmišljao jedan naučnik", reče on. "Vidite, sa mnom se baš nije lako nositi. Pri svemu tome, ne bih vam savetovao da pokušate da se probijete do Venjaka Starosta. Siguran sam da vam se ne bi dopalo ono što bi se dogodilo ukoliko bi, tamo unutra, pronašli jednog plemenaša... Pa, dobro. Neka Zora bdi nad vama." I on ustade, iznenada, bez ikakve najave, i žurno se udalji.

Seldon je gledao za njim, ne malo zatečen. "Što li je samo tako brzo odmagli?"

"Čini mi se", odgovori Dors, "zbog toga što nam se neko približava."

I zaista, neko je dolazio. Bio je to neki visok čovek, obučen u veoma doteranu, belu tuniku, sa još doteranijom crvenom ešarpom, koja je blago svetlucala. Išao je pravo ka njima, ozbiljnog izraza lica. Imao je, neporecivo, izgled čoveka od autoriteta i, isto tako, neporecivi izgled čoveka nečim veoma nezadovoljnog.

53.

Kada im se čovek sasvim približi, Seldon ustade. Nije mu, uopšte, bilo poznato da li se ovakvo njegovo ponašanje moglo smatrati učtivim, ali opet, jasno mu je bilo da od njega ne može biti nikakve štete. I Dors Venabili takođe ustade, nastojeći da sve vreme drži pogled usmeren prema tlu.

Čovek stade tačno ispred njih dvoje. Bio je takođe star, ali na neki otmeniji način nego Mikelijum, Sedamdeset Drugi. Godine kao da su još više istakle njegovo i dalje upečatljivo lice. Bez ijedne vlasi, lobanja mu je bila izvanredno lepo izvajana, dok su mu oči bile duboko plave, u oštroj suprotnosti sa blistavim crvenilom njegove ešarpe.

"Vidim da ste plemenaši", oslovi ih pridošlica. Glas mu je bio nešto piskaviji no što bi Seldon očekivao, ali je govorio razgovetno izgovarajući svaku reč, kao da je duboko svestan njihove težine i važnosti.

"Jesmo, plemenaši smo", odgovori Seldon učtivo, ali čvrsto. Nije video nikakvog razloga da dovodi u pitanje položaj neznanca, ali isto tako, nije imao nameru ni da umanjí vlastiti značaj.

"Kako se zovete?"

"Ja sam Hari Seldon, sa Helikona. Moja družbenica je Dors Venabili, sa Sine. A kako je vaše ime, poštovani gospodine?"

Čovekove se oči skupiše, izražavajući nezadovoljstvo, ali je i on, nesumnjivo, bio u stanju da prepozna vrednost čoveka s kojim bi se susreo.

"Ime mi je Nebeski Svod, Drugi", odgovori on podigavši kažiprst", Starosta Sakratorijuma. A čime se vi bavite?"

"MI", odgovori Seldon, naglasivši zamenicu, "mi smo naučnici sa Strilinškog univerziteta. Ja sam matematičar, a moja je družbenica istoričar i ovde smo radi proučavanja načina života u Mikogenu."

"Sa čijom dozvolom?"

"Sa dozvolom Sina Sunca, Četrnaestog, koji nas je pozdravio po našem dolasku."

Nebeski Svod, Drugi, počuta nekoliko trenutaka, i laki osmejak pojavi se potom na njegovom licu, koje se učini gotovo dobrodušnim. "Visoki Starosta", reče on. "Poznajem ga vrlo dobro."

"Nesumnjivo", odgovori Seldon kruto. "Možemo li vam bilo čime biti od pomoći, Starosto?"

"Možda." Starosta je očigledno pokušavao da ponovo stane na čvrsto tle. "Ko je onaj čovek što je sedeo ovde sa vama i koji se oznako žurno udaljio videvši da se ja približavam?"

Seldon, međutim, odmahnu glavom. "Nikad ga ranije nismo videli, Starosto, i ne znamo ništa o njemu. Čistom slučajnošću sreli smo se njim i zamolili ga da nam pokaže put do Sakratorijuma."

"A šta ste ga pitali?"

"Samo smo mu dva pitanja postavili, Starosto. Prvo, pitali smo ga da li je ovo zdanje Sakratorijum, i drugo, da li je plemenašima dozvoljeno da uđu unutra. Odgovorio nam je potvrdno na prvo, a odrečno na drugo pitanje."

"U pravu je. A zbog čega se zanimete za Sakratorijum?"

"Gospodine, ovde smo da bismo izučavali način života u Mikogenu, te smo mislili, budući da je Sakratorijum srce i duša sveg Mikogena..."

"Sakratorijum, međutim, pripada samo nama i samo je nama namenjen."

"Ali ako bi neki Starosta... na primer, Visoki Starosta... ipak dao dozvolu, imajući u vidu potrebu naučnih istraživanja?"

"Imate li, zaista, dozvolu Visokog Staroste?"

Seldon je za trenutak oklevao i Dors mu, na brzinu, uputi pogled postrance. Shvativši da ne bi mogao opstati sa toliko velikom laži, on se odluči na polovičan odgovor. "Ne, gospodine", odvrati on, "za sada još ne."

"Niti ćete je ikad imati", primeti Starosta. "U Mikogenu ste sa odobrenjem vlasti, ali čak ni najviša vlast ne može se izdići iznad javnog mnjenja. Mi veoma držimo do našeg Sakratorijuma i stanovništvo se može veoma lako uzбудiti zbog prisustva

plemenaša

bilo gde u Mikogenu, ili posebno, u blizini Sakratorijuma. Dovoljno bi bilo da samo neko poviče: 'Uljezi!' i ova miroljubiva masa očas bi se preobratala u gomilu spremnu da vas rastrgne. Mislim to sasvim doslovno. Za vaše vlastito dobro, bez obzira na to što vam je i Visoki Starosta pokazao svu meru svoje ljubaznosti, otidite odavde. I to smesta!"

"Ali Sakratorijum..." započe Seldon tvrdoglavo, ne obazirući se na to što ga je Dors potajno potezala za tuniku.

"Čega to ima u Sakratorijumu što bi vas moglo zanimati?" upita Starosta. "Evo, videli ste ga spolja. Unutra nema ničega što bi vi trebalo da vidite."

"Tamo je robot", primeti Seldon.

Starosta se zagleda u Seldona, očito zabezeknut, a onda, nagnuvši se prema Seldonu, tik uz uvo, on grubo izreče: "Odlazite smesta, ili ću ja biti taj koji će uzviknuti: 'Uljezi!' I da u pitanju nije Visoki Starosta, ne biste dobili ni ovu priliku da se mirno udaljite."

I Dors, s iznenađujućom snagom, gotovo obori Seldona vukući ga za sobom i žurno se udaljujući. Povrativši ravnotežu, on brzo krenu za njom.

54.

Tek za doručkom, sledećeg jutra, ne ranije, Dors se vrati na čitav slučaj - i to na najneprijatniji mogući način po Seldonova osećanja.

"Pa, baš divan krah ono juče", primeti ona.

Seldon, koji beše iskreno poverovao da će se izvući bez ikakvih primedbi, naglo se smrknu. "Šta nazivate krahom?"

"Pa, to što smo bili oterani odande. I čemu sve to? Šta smo na kraju dobili?"

"Saznanje da postoji robot tamo unutra."

"Mikelijum, Sedamdeset Drugi, reče nam da tamo nema nikakvog robota."

"Ne sporim da je to rekao. On je naučnik - ili misli da jeste - ali ono što on ne zna o Sakratorijumu po svoj prilici bi ispunilo i samu biblioteku u koju se uputio. Videli ste, međutim, kako se Starosta poneo."

"Videla sam, naravno."

"Ne bi se tako poneo da nema robota tamo unutra. Prosto je bio užasnut što i mi to znamo."

"Ipak, Hari, to su samo vaša nagađanja. Pri svemu tome, čak i da tamo unutra postoji robot, nema načina da mi tamo unutra zađemo."

"Ali možemo bar pokušati. Posle doručka izići ćemo i kupiti jednu ešarpu za mene, jedan od onih obijaha. Staviću je na sebe, smerno uprti pogled ka tlu i jednostavno ući unutra."

"Sa tom kapicom i svim ostalim? Pa, za delić sekunde će vas otkriti!"

"Ne, neće. Otići ćemo do biblioteke u kojoj se nalaze svi podaci o plemenašima. Ionako bih želeo da je vidim. A iz biblioteke, koja predstavlja samo dodatak Sakratorijuma, bar tako pretpostavljam, postoji, i neki ulaz u sam Sakratorijum..."

"Gde će vas istog časa smotati."

"Ni slučajno. Čuli ste dobro šta je rekao Mikelijum, Sedamdeset Drugi. Svi drže oborene oči i prebiraju po mislima svoj veliki gubitak. Izgubljeni Svet, Auroru. Niko tamo nikoga ne gleda. Možda to ne čine i stoga što bi to značilo kršenje nekog važnog pravila. A onda ću pronaći Venjak Starosti..."

"Tek tako, a?"

"U jednom trenutku, istina, Mikelijum, Sedamdeset Drugi, rekao je da mi ne bi savetovao da pokušam da se uspnem do Venjaka Starosti. Uspnem. Mora biti da se nalazi negde u kuli Sakratorijuma, najverovatnije u glavnoj kuli."

Dors zavrte glavom. "Ne sećam se tačno reči koje je izgovorio, a sumnjam da ih se i vi sećate. Ali u svakom slučaju, one su užasno slab osnov za... Trenutak!" Ona odjednom zastade i namršti se.

"Dakle?" upita napokon Seldon.

"Postoji drevna reč 'venjak' čije je značenje, otprilike, 'mesto za prebivanje na otvorenom'."

"Ah! Eto, vidite, ipak smo došli do nečeg od nesumnjive važnosti, proisteklog iz onog što vi nazivate krahom. I ukoliko uzmognem da pronađem robota starog dvadeset hiljada godina i ako mi on kaže..."

"Pretpostavimo da nešto poput robota zaista postoji, mada je to krajnje neverovatno, i da ga vi pronađete... što mi se čini nimalo

verovatnim. Koliko dugo mislite da biste imali priliku da sa njim razgovarate, pre no što otkriju vaše prisustvo?"

"Pojma nemam, ali ako se ispostavi da robot zaista postoji i ukoliko mi pođe za rukom da ga pronađem, u tom slučaju već ću se potruditi da nađem načina da porazgovaram s njim. Sada je već odveć kasno za mene da se povučem, pod bilo kakvim okolnostima. Hamin je trebalo da me ostavi na miru, još onda kada sam mu rekao da ne postoji način da se psihoistorija učini delatnom. Sada, pak, kada mi se čini da možda, ipak, postoji pot do nje, neću dopustiti da me išta zaustavi - osim, dakako, da budem smaknut."

"Mikogenci se, Hari, možda ni od toga ne bi ustezali i stoga ne možete preduzeti taj rizik."

"Ali mogu. I svakako ću pokušati."

"Ne. Hari. Ja sam dužna da se staram o vama i to vam neću dopustiti."

"Ali morate. Iznalaženje puta do delatne psihoistorije važnije je i od moje vlastite bezbednosti. Moja bezbednost važna je samo u onoj meri u kojoj mi omogućava da postavim temelje delatnoj psihoistoriji. Ukoliko biste me u tome onemogućili, vaš bi zadatak izgubio svaki smisao... Razmislite o tome."

Hari je osećao kako ga prožima obnovljeni osećaj smislenosti. Psihoistorija - njegova mutna teorija za koju, pre samo malo vremena, ni sam nije pomišljao da je vredna truda - sada mu je počinjala izgledati nekako opipljiva, stvarnija. Osećao je da mora verovati da je ostvarljiva; osećao je to čitavim svojim bićem. Kockice kao da su započele da se slažu i mada još nije bio u stanju da sagleda čitavu shemu bio je siguran da će mu Sakroatorijum doneti još neki delić, neophodan za razrešenje zagonetke.

"Pa, u tom slučaju, poći ću i ja s vama, blesane, kako bih vas mogla izvući odande kada za to dođe trenutak."

"Ženama tamo nije dozvoljen ulaz."

"A šta od mene čini ženu? Samo ova siva odeća. Pod tunikom ne možete da mi vidite grudi. Budući da nemam ni neku posebno izraženu frizuru, ni kosa mi se baš ne ističe pod kapicom. Lice mi je isprano i neupadljivo, baš kao i lice kakvog muškarca. Ovdašnji muškarci ne nose ni brade. Sve što mi je potrebno jesu bela tunika i

crvena ešarpa i onda i ja mogu ući. Svaka bi Sestra, uostalom, to mogla, samo kada je tabui ne bi sprečavali. A ja, kao što vam je poznato, ne držim do tabua. Nikakav tabu neće mi se isprečiti na putu."

"Ipak, ja ću vam se isprečiti. Jednostavno, neću vam dopustiti da pođete. Suviše je opasno."

"Ništa opasnije za mene nego za vas."

"Ali ja moram preduzeti taj rizik."

"U tom slučaju, moram i ja. Zbog čega bi vaše moranje bilo snažnije od moga?"

"Zbog toga što..." Seldon zastade i zamisli se.

"Imajte, samo, u vidu ove reči", prekinu Dors tišinu, glasom čvrstim poput stene. "Neću vam dopustiti da tamo pođete bez mene. Ukoliko, pak, pokušate, onesvestiću vas jednim udarcem i čvrsto svezati. A ako vam se to ne dopada, odustanite i od same pomisli da tamo pođete sami."

Seldon je još malo oklevao, mrmljajući nešto poluglasno. I napokon, odustade od rasprave - bar neko vreme.

55.

Nebo je bilo gotovo bez ijednog oblačka, ali je imalo nekakvu plavobeličastu boju, kao da je, negde u visinama, bilo omotano tankom izmaglicom. Baš lepa slika, pomisli Seldon, ali, istog časa, oseti kako mu nedostaje sunca. Niko na Trantoru nije nikad ugledao matično sunce planete - osim, dakako, ako se nije uspeo na Gornju stranu, pa čak i tada, slučajno, kroz neku iznenadnu provedricu.

Da li je rođenim Trantorcima nedostajalo sunce? Da li su, uopšte, ikad pomislili na njega? Kada bi neko od njih otišao u posetu nekom drugom svetu, gde se čovek mogao izložiti golemom suncu, da li je osetio potrebu da se, napola zaslepljen, s divljenjem zagleda u njega?

Zbog čega je, pomisli on, toliki broj ljudi provodio život ni ne pokušavajući da iznađe odgovore na pitanja - u stvari, čak ni ne pomišljajući da uopšte postoje pitanja koja bi valjalo postavljati? A da li je, uopšte, bilo ičeg uzbudljivijeg u životu od traganja za odgovorima?

On spusti pogled na tle. Široke ulice bile nakrcane niskim zdanjima, većinom trgovinama. Brojna vozila kretala su se u oba smera, svako se držeći desne strane. Izgledala su kao zbirka nekih pradavnih stvarčica, ali budući da su bila na električni pogon, kretala su se gotovo bešumno. Seldon se za trenutak zapita da li je baš sve što se moglo nazvati 'pradavnim' zaslužilo podsmeh. Da li je to što su se vozila kretala gotovo bez šuma predstavljalo neku vrstu nadoknade za njihovu sporost? Na kraju krajeva, da li je uopšte bilo neke svrhe tek tako jurcati kroz život?

Bilo je podosta dece na pešačkim stazama i Seldon stisnu usne, pomalo zbunjen. Bilo je jasno da Mikogenci ne bi bili u stanju da osetnije produže svoj životni vek, osim ukoliko se, dobrovoljno, ne bi odrekli dece. Deca oba pola (mada je bilo teško razlikovati dečake od devojčica) nosila su kratke tunike, koje jedva da su im dopirale do kolena, kako bi bila slobodna da uivaju u svim neobuzdanostima detinjstva.

Deca su još imala kosu, istina, u najboljem slučaju skraćenu na centimetar ili dva, ali su, čak i tako, ona starija imala kaupljače, koje su nosila preko glave. Činilo se kao da su već dovoljno odrasla da im pogled na kosu deluje pomalo skaredno - ili dovoljno odrasla da sama požele da je sakriju, žudeći za svečanim danom ulaska u društvo istinski odraslih, kada će im kosa zauvek biti otklonjena.

A onda se jedna misao stade vrzmati Seldonovom glavom. "Dors", upita on, "kada ste onomad išli u kupovinu, ko je platio, vi ili one dve Kišne Kapi?"

"Ja, dabome. Kišne Kapi nisu ničim pokazale da raspolažu kreditnom karticom. A i čemu? Ono što smo kupovale bilo je za nas, ne za njih."

"Ali vi imate trantorsku kreditnu karticu... mislim, plemenašku."

"Dabome, Hari, ali nije bilo nikakvog problema. Niko ne brani žitelju Mikogena da se čvrsto drži svoje kulture, svog načina razmišljanja i svojih oblika života. Niko im ne brani da uklanjaju kosu i nose tunike. Bez obzira na to, obavezni su da prihvataju novac koji važi u čitavom svetu. Ukoliko bi to odbili, začas bi ispali iz svetske trgovine; nijedna pametna osoba to, svakako, ne bi učinila. Lova je sve, Hari." I ona podiže dva prsta, kao da među njima drži kreditnu

karticu.

"I bez reči su prihvatili vašu kreditnu karticu?"

"Nisu je čak ni zagledali. Pored toga, kao da niko nije bio svestan da na glavi imam kapicu. Lova sve dovodi u red."

"Pa, baš dobro. Znači, mogu da kupim..."

"Ne, ja ću obavljati sve kupovine. Moguće je da novac, sam po sebi, sve dovodi u red, ali sve je lakše i brže kada je neka plemenašica u pitanju. Toliko su navikli da malo pažnje obraćaju na žene, da su takvo svoje ponašanje neosetno preneli i na mene... Evo i radnje s odećom u kojoj sam obavila kupovinu."

"Onda, čekaću vas napolju. Uzmite mi jednu lepu crvenu ešarpu - neku zaista moćnu."

"Nemojte se pretvarati kao da sam zaboravila na naš dogovor. Useću dve ešarpe. I još jednu belu tuniku... po meri za mene."

"Zar neće smatrati neobičnim da jedna žena kupuje belu tuniku?"

"Naravno da neće. Pretpostaviće, verovatno, da je kupujem za supružnika koji je, slučajno, mog stasa. U stvari, verujem da jednostavno neće ni na šta misliti - sve dok mi je kreditna kartica u redu."

Seldon ostade da čeka, napola očekujući da mu neko pristupi i pozdravi ga kao plemenaša - ili, verovatnije, da ga neko zbog toga nagrdi - ali se ništa ne dogodi. Oni koji su kraj njega prošli nisu ga pri tom ni pogledali, a oni koji su se ipak potrudili da pogledaju u njegovom pravcu prođoše naizgled potpuno ravnodušni. Posebno su ga izluđivali oni u sivim tunikama - žene - koje su, najčešće, prolazile u parovima, ili još gore, u pratnji nekog muškarca. Bile su podređene, neupadljive, lišene svakog značaja. Da li je, stoga, bilo boljeg načina da se bar za trenutak istaknu - nego da stanu da vrište na prisustvo plemenaša? Ali čak su i žene ćutke prolazile kraj njega.

Budući da nisu očekivale da ovde sretnu nekog plemenaša, pomisli Seldon, jednostavno nisu bile u stanju da ga vide.

I to je, pomisli on, bio dobar predznak za njihov nastupajući upad u Sakratorijum. Još će manje neko očekivati da tamo ugleda nekog plemenaša i još će manje neko biti spreman da ih kao takve prepozna!

Bio je veoma dobro raspoložen kada se Dors konačno pojavila.

"Jeste li sve nabavili?"

"Baš sve."

"Hajdemo, onda, natrag u sobu, da se presvučete."

Bela tunika, međutim, nije baš pristajala Dorsi onako dobro kao siva. Očigledno, nije bila u mogućnosti da je isproba u radnji, budući da bi se i najnemarniji prodavac smesta uzburio.

"Hari, kako vam izgledam?" upita ona.

"Baš kao neki mladić", odgovori Seldon. "A sada, da isprobamo ešarpu... ili obijahe. Dobro bi bilo da se naviknemo da ih tako nazivamo."

Dors, koja je skinula svoju kapicu, s osećanjem olakšanja je razmršivala kosu. "Ne stavljajte je sada", upozori ga ona. "Nećemo valjda paradirati mikogenskim ulicama sa tim ešarpama. Poslednje što bismo želeli jeste da na sebe privučemo pažnju."

"Ne, ne. Samo sam hteo da vidim kako mi stoji."

"Uzmite onu drugu. Lepša je i od kvalitetnijeg materijala."

"U pravu ste, Dors. Ja treba da na sebi privučem svu moguću pažnju. Ne želim da vas zagledaju i ustanove da ste žensko."

"Nisam na to mislila, Hari. Samo sam želela da vi lepo izgledate."

"Hiljadu vam puta hvala, ali bojim se da to nije moguće. A sada, da vidimo... Kako vam izgleda?" I Dors i Seldon stadoše da uvežbavaju nošenje obijaha, stavljajući ih i skidajući sa sebe bezbroj puta, sve dok im to, napokon, ne pođe glatko od ruke. Dors pokaza Seldonu kako da namesti ešarpu, pošto je prethodnog dana kod Sakratorijuma posmatrala jednog muškarca dok je upravo to činio.

A kada je Hari pohvali zbog njenih svevidećih očiju, ona malko porumene i odvratila: "Nije to ništa, Hari, prosto sam bila obratila pažnju."

"Onda ste pravi genije da obratite pažnju kako treba", pohvali je on još jednom.

Zadovoljni, konačno, oni se malo udaljiše jedno od drugog, pažljivo se međusobno osmatrajući. Harijev obijah presijavao se i svetlocrveni vez nalik na zmaja jasno se isticao na bleđoj pozadini tek nešto drugačije nijanse. Dorsina ešarpa bila je manje upadljiva, ukrašena samo jednom tankom linijom što se protezala po sredini, i bila je veoma svetle boje. "Tako", reče ona, "tek da posvedoči o

dobrom ukusu." I ona skide ešarpu.

"A sada", reče Seldon, "smotajmo ih i stavimo u unutrašnji džep na tunici. Tu mi je i kreditna kartica - to jest, Haminova - i ključ od ove sobe, a u drugom je Knjiga."

"Knjiga? Mislite li da je uputno da je vučete sa sobom unaokolo?"

"Moram. Pretpostavljam da svako ko ide u Sakratorijum mora uz sebe imati i svoj primerak Knjige. Moguće je da nam bude potrebna ukoliko dođe do čitanja nekih odlomaka. Ako bude neophodno, poslužićemo se njom oboje, u nadi da to niko neće ni primetiti. Jeste li spremni?"

"Nikada neću biti sasvim spremna, ali idem s vama."

"Biće to neuzbudljivo putovanje. Da li biste hteli da mi proverite kapicu, da ponovo ne štrči neki čuperak? I nemojte se češkati po glavi."

"Ne brinite. Izgledate sasvim dobro."

"I vi."

"Ali delujete mi pomalo napeto."

"Pogodite zbog čega!" odgovori Seldon crnohumorno.

Dors se, potpuno spontano, približi Hariju i steže ga za mišicu, a onda se odmah povuče, kao da je i nju samu iznenadio ovaj postupak. Oborivši pogled, ona stade da doteruje tuniku. Hari, i sam prilično iznenađen, ali i gotovo ushićen, samo pročisti grlo i reče: "Pa, onda, krenimo."

12. VENJAK

ROBOT... Izraz koji se u drevnim predanjima koristio na izvesnom broju svetova, označavajući ono što se, mnogo češće i uobičajenije, nazivalo 'automatima'. Robote su obično opisivali kao tvorevine u ljudskom liku, načinjene od metala, mada se smatra sasvim mogućim da su neki od njih bili sazdana od pseudoorganskih tvari. Smatra se da je Hari Seldon, tokom Bega, navodno i video jednog od robota, ali je pričica o tome sumnjive vrednosti. Nigde u svom zaista obimnom delu Seldon ne pominje robote, premda...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

56.

Niko nije obratio pažnju na njih.

Hari Seldon i Dors Venabili u celosti ponoviše svoje putovanje od prethodnog dana i niko se ni ne potruđi da ih bolje pogleda. Istini za volju, niko ih, uopšte, nije ni pogledao. U nekoliko navrata bili su prinuđeni da pomere noge u stranu, kako bi pojedinim putnicima, koji su želeli da siđu, napravili prolaz. A onda, vrlo brzo, shvatiše da je pravilo da se pomeraju prema unutrašnjim sedištima, ukoliko je bilo slobodnih, pri nailasku svakog novog putnika. Ovog puta, međutim, prilično im brzo zasmeta miris ne baš sveže opranih tunika - pažnju im, naime, više nije tako lako odvlačilo ono što se moglo videti iz gravi-busa.

Konačno, ipak, stigoše.

"Evo biblioteke", reče Seldon, gotovo šapćući.

"Po svemu sudeći", odvrati Dors. "U svakom slučaju, to je zgrada koju nam je Mikelijum, Sedamdeset Drugi, juče pokazao."

Polako su, krajnje nezainteresovano, odšetali do zgrade.

"Duboko udahnite", reče Seldon. "Nalazimo se pred prvom preprekom."

Vrata pred njima bila su otvorena, a svetlost unutra prigušena. Pet širokih kamenih stepenika vodili su nagore. Pošto su zakoračili na prvi stepenik, počekaše nekoliko trenutaka, u uzaludnom

očekivanju da će se stepenice, pod uticajem njihove težine, same pokrenuti naviše. Napokon, Dors jedva primetnom grimasom dade Seldonu znak da sami krenu nagore.

Peli su se stepeništem jedno uz drugo, osećajući blagu nevoljnost zbog tolike mikogenske zaostalosti. Potom pođoše kroz neka vrata kod kojih je, odmah pored ulaza, stajao neki čovek nagnut nad najprostijim i najnezgrapnijim kompjuterom koji je Seldon ikad video.

Čovek ih ni ne pogleda. Nije ni bilo potrebe, pomisli Seldon. Bele tunike, gole glave - svi su Mikogenci bili nalik jedan drugom da bi ih pogled samo okrznuo i to je, bez sumnje, u ovom trenutku bila dobrodošla prednost za plemenaše.

A onda, iako je i dalje izgledalo da proučava nešto za svojim stolom, čovek kraj ulaza ih upita: "Naučnici?"

"Naučnici", kratko odgovori Seldon.

Pokretom glave, čovek im pokaza prema vratima. "Uđite. I uživajte."

Oni uđoše, i koliko su mogli videti, bili su jedini posetioци u tom delu biblioteke. Ili biblioteka baš nije bila preterano izazovna, ili je naučnika bio mali broj - ili je, najverovatnije, posredi bilo i jedno i o drugo.

"Mislio sam da će nam zatražiti neku vrstu dozvole, ili čak, stalne propusnice, i već sam nameravao da pokušam da ga ubedim da smo je zaboravili", prošapta Seldon.

"Verovatno im se naše prisustvo čini dobrodošlim, pod bilo kakvim okolnostima... Jeste li ikad videli mesto slično ovom? Ukoliko bi se za neko mesto, kao za kakvo živo biće, moglo reći da je mrtvo, ovog bismo se časa nalazili usred nekog leša."

Većinu knjiga u tom odeljenju činile su štampane knjige, poput Knjige koju je Seldon držao u svom unutrašnjem džepu. Dors krenu duž polica, razgledajući njihovu sadržinu. "Stare knjige, najvećim delom", zaključila ona. "Delom klasika. Delom bez ikakve vrednosti."

"Mislite, spoljne knjige? Hoću da kažem - nemikogenske?"

"Aha. Ukoliko ovde ima i njihovih knjiga, mora biti da ih čuvaju u nekom drugom odeljenju. Ove ovde, verovatno, služe za proučavanje onim sirotim, samobrazovanim naučnicima poput onog jučerašnjeg... Ovo je, čini se, leksikografsko odeljenje. Vidim i

Carsku enciklopediju... izdanje od pre pedesetak godina... Evo i kompjutera."

Ona poseže rukom da ga uključi, ali je Seldon zaustavi. "Nemojte. Nešto može ispasti kako ne treba i zadržati nas."

On joj skrenu pažnju na jednu prilično neupadljivu tablu što je visila iznad jedne police, na kojoj su svetlucala slova ZA SAKR TORIJUM. Drugo A u nazivu SAKRATORIJUM nije svetlelo, možda tek odnedavno, a možda i zbog toga što se niko nije potrudio da na to obrati pažnju. (Carstvo se, pomisli Seldon, odista raspadalo. Svaki njegov delić. Uključujući i Mikogen).

On se osvrnu oko sebe. Sirota Biblioteka, toliko neophodna da osnaži mikogenski osećaj ponosa, i možda, zaista od koristi Starostama, koji su u njoj mogli naći kojekakve mrvice da podupru svoja verovanja i da ih predstave kao dostignuća jedne uzvišene rase, čini se da je bila potpuno prazna. Koliko je Seldon mogao da vidi, bili su jedini koji su u nju danas ušli.

"Sklonimo se ovamo", reče Seldon, "da nas onaj čovek kraj vrata ne može videti, i stavimo ešarpe."

Zastavši, potom, na vratima, i ponovo shvativši da im neće biti povratka ukoliko pređu i ovu drugu prepreku, on se još jednom obrati Dors. "Molim vas, nemojte ići sa mnom."

Ona se namršti. "Zbog čega?"

"Opasno je i ne bih želeo da se izlažete nepotrebnom riziku."

"Ovde sam da vas štitim", odgovori ona blago, ali odlučno.

"Ali kakvu biste mi vi zaštitu mogli pružiti? Mogu i sam sebe zaštititi, iako vi ne mislite tako. Pored toga, moguća potreba da ja zaštitim vas samo će mi otežati položaj. Kako da to niste u stanju da shvatite?"

"Nemojte brinuti za mene, Hari", odvrati Dors. "Ja sam ona koja je zadužena da brine." I ona se potapša po ešarpi, na mestu na kojem su joj se, otprilike, nalazile sada skrivene grudi.

"Zbog toga što je to Hamin od vas zahtevao?"

"Zbog toga što sam dobila takav nalog."

Ona steže Seldonovu ruku neposredno iznad lakta i, kao i uvek, njega iznenadi čvrstina njenog stiska. "Nisam za ovo, Hari", reče ona. "Ali ako smatrate da morate da pođete tamo, onda i ja idem s

vama."

"U redu, onda. Ali ukoliko se bilo šta dogodi i vi budete u stanju da se izmigoljite, bežite. Nemojte brinuti o meni."

"Hari, samo gubite vreme. Pored toga, i vređate me."

Seldon stavi ruku na ulaznu pločicu i vrata skliznuše u stranu. I oni zajedno, gotovo ukorak, zakoračiše u susednu prostoriju.

57.

Našli su se u jednoj povećoj prostoriji, koja je izgledala utoliko prostranija što u njoj nije bilo ničeg ni nalik na nameštaj. Ni jedne jedine stolice, ni klupe, nikakvog sedišta. Nikakvog postolja, ni zavesa, niti ikakvog ukrasa.

Nije bilo nikakvih svetala; samo jednolika, rastresita svetlost, bez pravog izvora. Zidovi, ipak, nisu bili potpuno prazni. Na pojedinim mestima, poređani tako da nije bilo lako odgonetnuti postoji li neki unutrašnji red, nalazili su se omanji, dvodeimenzioni televizijski monitori, svi uključeni. Međutim, sa mesta na kome su Dors i Seldon stajali nije moglo biti ni govora čak ni o prividu treće dimenzije, a pogotovo ne prave holovizije.

Bilo je tu i nešto ljudi. Ne mnogo i nikad zajedno. Stajali su pojedinačno, i kao i u slučaju televizijskih monitora, nije bilo moguće razabrati neki unutrašnji red u njihovom razmeštaju. Međutim, svi su bili u belim tunikama i svi sa ešarpama.

Najvećim delom vladala je potpuna tišina. Niko nije razgovarao, u uobičajenom smislu reči. Nekima su se samo usne pokretale, u nečujnom mramoru. Oni koji su koračali činili su to nekako kradom, oborenih očiju.

Atmosfera je bila kao na pogrebu. Seldon se u jednom trenutku naže prema Dors, ali ona smesta stavi prst na usne, a potom pokaza prema jednom od monitora. Na ekranu se mogao videti neki gotovo idilični vrt, prepun pupoljaka u cvatu, pri čemu je kamera lagano klizila preko prizora.

Oni pođoše prema monitoru na način koji je savršeno podražavao kretanje drugih - sporim koracima, podižući i nanovo spuštajući stopala s beskrajnom mekoćom.

Kada se nađoše na jedva pola metra od ekrana, odjednom se

začu neki pitomi, ali uverljiv glas: "Ovo je lug Antenin, preslikan sa drevnih vodiča i fotografija, smešten na rubu Eosa. Obratite pažnju na..."

Dors se šapatom obrati Seldonu, koji jedva da razabira njene reči, prigušene glasom koji je dopirao iz monitora: "Uključuje se kada mu se neko dovoljno približi i isključuje se čim se odmaknemo. Ukoliko mu se dovoljno približimo, možemo razgovarati jer će glas govornika pokriti naše reči; ali nemojte gledati u mom pravcu i ukoliko se neko počne približavati, smesta ućutite."

I dalje pognute glave i sklopljenih ruku (primetio je da je i većina drugih bila u takvom stavu), Seldon tiho odvratil: "Očekujem da svakog trenutka neko počne da rida."

"Moguće. Ovde oplakuju svoj Izgubljeni Svet", reče Dors.

"Nadam se da s vremena na vreme menjaju film. Bilo bi ubitačno dosadno svaki put gledati isto."

"Filmovi na monitorima su različiti", odvratil Dors, šetajući pogledom unaokolo. "Možda ih povremeno i menjaju. Ne znam."

"Čekajte!" gotovo da uzviknu Seldon. Odmah snizivši glas, on dodade: "Pođimo ovuda."

Dors se namrštil, pošto joj nije pošlo za rukom da razabere Seldonove reči, ali on joj jedva primetnim pokretom glave pokaza šta ima na umu. I ponovo lagano zakoračiše, ali Seldonovi koraci postadoše nekako duži, kao da je želeo da ubrza hod; Dors ga, međutim, odmah zaustavi, za trenutak ga snažno povukavši za tuniku. I oni nastaviše sporijim hodom.

"Evo robota", reče on, pošto se približiše drugom monitoru, pokrivajući svoj glas glasom govornika.

Slika je prikazivala kutak jednog staništa sa negovanim travnjakom i živom ogradom u prednjem delu i tri prilike koje su se mogle opisati jedino kao roboti. Bili su, po svemu sudeći, od metala i su delimično podražavali ljudski oblik.

Prethodno snimljen glas objašnjavao je: "Pred sobom imate nedavno rekonstruisan pogled na čuveno imanje Vandom iz trećeg veka. Robot koga možete videti u središtu slike zvao se, kako tradicija kaže, Bendar i, sudeći prema starim zapisima, služio je dvadeset dve godine pre no što je bio zamenjen."

"Nedavno rekonstruisan", primeti Dors. "Znači da ipak menjaju prizore."

"Osim ukoliko pod tim 'nedavno rekonstruiran' nemaju u vidu hiljadu godina."

Jedan Mikogenac stupi u zvučno polje monitora i obrati im se tihim glasom, premda ne baš šapatom, kako su govorili Dors i Seldon: "Pozdrav, Braćo."

Nije ni pogledao ni Dors ni Seldona dok im se obraćao i, pošto ga je, i protiv svoje volje, samo okrznuo pogledom, Seldon odluči da ostane pognute glave. Dors, pak, kao da nije ni ugledala pridošlicu, ostade nema i nepokretna.

Seldon oklevaše nekoliko trenutaka. Mikelijum, Sedamdeset Drugi, upozorio ih je da se u Sakratorijumu ne govori. Ipak, možda je preterivao. Najzad, on nije kročio u Sakratorijum još od svog detinjstva.

Krajnje uzbuđen, Seldon shvati da mora nešto odgovoriti. "I tebi, Brate, pozdrav."

Pojma nije imao da li je to bio ispravan, očekivan odgovor, ili je, možda, postojala neka druga fraza; međutim, po svemu sudeći, Mikogenac ne nađe ništa neobično u njegovoj reči.

"I tebi, na Aurori", reče on.

"Tebi, takođe", odgovori Seldon, i pošto mu se učini da je čovek očekivao i nešto više, on dodade: "Na Aurori." I namah, kao da neka nevidljiva ruka ukloni osećaj napetosti. Seldon oseti kako mu se na čelu počinja skupljati graške znoja.

"Predivno!" primeti Mikogenac. "Ovo do sada nisam video." "Izvanredno", složi se Seldon. A onda, u iznenadnom nastupu smelosti, on dodade: "Gubitak koji se nikad ne bi smeo zaboraviti."

Za trenutak kao da je bio iznenađen, a onda čovek odgovori: "Zaista, zaista", i časak potom se udalji.

"Ne poigravajte se", dobaci mu Dors. "Ne govorite više no što je neophodno."

"Pa, primedba se činila sasvim prirodna. Najzad, ovo i jeste nedavno napravljeno... Ali ovi me roboti razočaravaju: izgledaju baš onako kako sam i očekivao da će automati izgledati. Želeo bih da vidim one druge, načinjene od organskih tvari - humanoide."

"Ukoliko ih je uopšte bilo", primeti Dors uz malo oklevanje, "sumnjam da su ih koristili za vrtlarske poslove."

"U pravu ste", složi se Seldon. "Ali moram da pronađem Venjak Starosta."

"Ukoliko uopšte postoji. Imam utisak da u ovoj jazbini i ne postoji ništa osim jazbine."

"Hajde da pogledamo."

I oni ponovo krenuše duž zida, od monitora do monitora, zastajkujući povremeno u očekivanju stanke u programu. U jednom trenutku, Dors zgrabi Seldona za ruku. Između dva ekrana nalazio je jedva vidljiv obriz nekog pravougaonika.

"Vrata", reče Dors i odmah dodade, kao da nije sasvim sigurna u svoju procenu: "Šta vi mislite?"

Seldon se krišom osvrnu oko sebe. Bilo je do najviše mere prikladno da, u saglasnosti sa turobnom atmosferom, svi prisutni, ukoliko nisu držali pogled prikovan za televizijski monitor, stoje glava pognutih i očiju uprtih u pod, u tužnoj usredsređenosti na bol za izgubljenim.

"Šta mislite kako se otvaraju?" upita Seldon.

"Mora da postoji neko dugme."

"Ali ne vidim ga."

"Nije obeleženo, ali evo, ovde, vidim mestašce različitih nijansi boja. Vidite li? Samo, pitanje je s koliko prstiju ga treba dodirnuti? I koliko puta?"

"Pokušaću. Obratite pažnju na ostale i dajte mi znak ukoliko neko bude gledao u našem pravcu."

On zadrža dah, a onda dodirnu prstom označeno mesto. Ništa. On potom stavi čitav dlan i pritisnu.

Vrata se tiho otvoriše, bez škripe, bez ikakvog šuma. Što je brže mogao Seldon kroči kroz njih, a istog časa, za njim, stupi i Dors. Vrata se za njima odmah zatvoriše.

"Pitanje je sada", oglasi se Dors, "da li nas je iko video."

"Staroste mora da često prolaze kroz ova vrata", odvrati Seldon.

"Da, ali da li će iko pomisliti da smo mi Staroste?"

Seldon počeka nekoliko trenutaka, a onda odgovori: "Ukoliko nas je neko primetio i pomislio da bilo šta nije u redu, ova bi se vrata,

verujem, kroz nekoliko sekundi ponovo otvorila."

"Moguće je", složi se Dors suvo, "ali moguće je, isto tako, da s ove strane vrata nema šta da se vidi ili čini, te da, stoga, niko neće ni mariti što smo ovamo ušli."

"To ćemo tek videti", promrmlja Seldon.

Prilično uzana prostorija u koju su ušli bila je veoma slabo osvetljena, ali čim kročiše dalje u nju, svetlo se pojača i snažno obasja sobu.

Bilo je tu naslonjača, velikih i očigledno udobnih, stočića, nekoliko divana, plakata; bio je tu, takođe, jedan poveći frižider.

"Ukoliko je ovo Venjak Starosta", primeti Seldon, "čini mi se da Starostama nimalo ne smeta da se prepuštaju lagodnostima života, uprkos asketizmu samog Sakratorijuma."

"Tako nešto bi se moglo i očekivati", primeti Dors. "Vladajuće klase - osim u svoju beležnicu - ne polažu mnogo na asketizam. Stavite to u svoju beležnicu - možda će vam zgodno doći kao psihoistorijski aforizam." Ona se osvrnu oko sebe. "Ne vidim nikakvog robota ovde."

"Venjak se, obično, nalazi na otvorenom", podseti je Seldon, "a ova ćelija to svakako nije. Mora da je na nekom od viših spratova, a onim putem ćemo verovatno stići tamo." I on pokaza prstom na jedno stepenište prekriveno lepo istkanom stazom.

On, međutim, ne zakorači prema njemu, već se, potpuno neodređeno, stade ostvrati oko sebe.

Dors odmah pogodi šta mu je na umu. "Nemojte tražiti lift", reče ona. "U Mikogenu - nadam se da to niste smeli s uma - postoji gotovo pravi kult drevnih običaja. Teško da ćemo ovde naići na lift i, štaviše, ukoliko zakoračimo na stepenište, sigurna sam da se neće pokrenuti da nas odvede tamo gore. Moraćemo da se sami uspnemo. Nekoliko spratova, pretpostavljam."

"Da se uspnemo?"

"Po prirodi stvari, stepenište bi trebalo da vodi do Venjaka - ukoliko uopšte nekuda vodi. Želite li, ili ne želite, da vidite taj Venjak?"

I zajedno, nogu pred nogu, stupiše na stepenište i stadoše se peti.

Popeli su se tri sprata i, dok su se peli, svetlo se ravnomerno smanjivalo. Seldon duboko udahnu vazduh i prošapta: "Smatram da sam u prilično dobrom fizičkom stanju, ali ovo baš mrzim."

"Niste navikli na ovu vrstu fizičkog napora", odvrati Dors, ne pokazujući ni u najmanjoj meri da je penjanje uz stepenište fizički iscrpljuje.

Na Trećem spratu stepenište se završavalo i oni se nadoše pred još jednim vratima.

"Šta ako su zaključana?" primeti Seldon, više se obraćajući samom sebi nego Dors. "Da ih, u tom slučaju, razvalimo?"

"Zbog čega bi bila zaključana", odvrati Dors, "kada ona donja vrata to nisu bila? Ukoliko je iza ovih vrata Venjak Starosta, rekla bih da tabu sprečava svakog, osim, dakako, Staroste, da dođe ovamo, a tabu vam je čvršći od bilo kakve brave."

"Svakako, kada su u pitanju oni koji tabue poštuju", odvrati Seldon, ali ipak, ne pokuša da priđe vratima.

"Još imamo vremena da se vratimo, budući da oklevate", pripomenu Dors. "Zapravo, to je ono što bih vam najsrdačnije preporučila da učinimo."

"Oklevao sam zato što ne znam na šta ćemo naići tamo... Ukoliko je prostorija prazna..."

On za trenutak zastade, a onda prilično glasno završi započetu rečenicu: "Pa, onda je prazna." Potom odlučno zakorači napred i pritisnu pločicu za otvaranje vrata.

Vrata brzo i tiho skliznuše u stranu i Seldon, iznenada preplavljen svetlošću što je dopirala iznutra, ustuknu korak-dva.

I tamo, sučelice prema njemu, očiju živih od svetlosti, sa napola uzdignutim rukama, sa jednom nogom delimično isturenom ispred druge, odbleskujući slabim, žućkastometalastim sjajem, stajala je neka ljudska prilika. Za trenutak se učini kao da na sebi ima tesno pripijenu tuniku, ali odmah potom postade potpuno jasno da je tunika takođe bila deo prikaze.

"Robot", promrmlja Seldon jedva dišući. "Ali od metala."

"Ne samo to", odvrati Dors, koja brzim pogledom osmotri priliku s leva i zdesna. "Njegove me oči ne slede. I ruke kao da su mu skamenjene. Nije živ - ukoliko se, uopšte, kada su roboti u pitanju,

može govoriti o živim bićima." A onda neki čovek - čovek, u to nije moglo biti sumnje - iskorači iza robota i reče: "Možda, kada su roboti u pitanju, zaista ne može. Ali ja sam savršeno živ."

Istog časa, ni trenutak se ne primišljajući, Dors iskoči i postavi se između Seldona i čoveka koji se tako iznenada pojavio.

58.

Seldon gurnu Dors u stranu, možda tek malo grublje no što je nameravao. "Nije mi potrebna zaštita. Ovo je naš stari prijatelj, Sin Sunca, Četrnaesti."

Čovek koji je stajao pred njim, sa dvostrukom ešarpom na koju je, možda, kao Visoki Starosta imao pravu, odvrati jednostavno: "A vi ste plemenaš Seldon."

"Naravno", reče Seldon.

"A ovo je, uprkos muškoj tunici, plemenašica Venabili."

Dors ništa ne odgovori.

"Razume se, plemenašu, vi ste u pravu", nastavi Sin Sunca, Četrnaesti. "Od mene vam, u fizičkom pogledu, ne pretila nikakva opasnost. Molim vas, sedite. Oboje. Budući da niste Sestra, plemenašice, nema potrebe da se povučete. Tu je, evo, jedno sedište i, ukoliko vam je stalo do takvih stvari, smatrajte sebe prvom ženom koja će na njemu sedeti."

"Nije mi stalo do takvih stvari", odvrati Dors, naglasivši svaku reč.

Sin Sunca, Četrnaesti, s razumevanjem klimnu. "Kako vam drago. Dakle, i ja ću sedeti, jer vam moram postaviti neka pitanja, a baš ne marim da to činim stojeći."

Napokon svi zauzeše mesta u jednom uglu prostorije. Seldonove oči i nehotice potražiše robota.

"To jeste robot", reče Sin Sunca, Četrnaesti, uhvativši Seldonov pogled.

"Znam", odvrati Seldon kratko.

"Poznato mi je da znate", reče Sin Sunca Četrnaesti, sa istom odsečnošću. "A sada, kad smo s tim završili da vas pitam: šta tražite ovde?"

Netremice se zagledavši u Sina Sunca, Četrnaestog, Seldon odgovori: "Želeo sam da vidim robota."

"Da li vam je poznato da je samo Starostama dozvoljen pristup u Venjak?"

"Nije mi to bilo poznato, ali pomišljao sam da bi tako moglo biti."

"Da li vam je, takođe, poznato da plemenašima nije dozvoljen pristup u Sakratorijum?"

"Da, upoznat sam s tim."

"Pa, ipak, niste se na to obazirali?"

"Kao što vam rekoh, želeli smo da vidimo robota."

"Da li vam je poznato da nijednoj ženi - bez obzira na povod ili razlog - nije dopušteno da na sebe stavi mušku odeću? To, na području Mikogena, važi kako za plemenašice tako i za Sestre."

"S tim nisam bio upoznat, ali isto tako, nisam ni iznenađen."

"Vrlo dobro. Želeo sam da to razjasnimo. A sada - zbog čega ste hteli da vidite robote?"

Seldon sleže ramenima. "Iz puke radoznalosti. Nikada još nisam video nekog robota - u stvari, nije mi bilo poznato da takva stvar uopšte postoji."

"A kako ste saznali da roboti postoje i, štaviše, da ih ima baš ovde?"

Seldon počuta nekoliko trenutaka, a onda odgovori: "Ne želim da odgovorim na to pitanje."

"Da li vas je zbog toga plemenaš Hamin poslao u Mikogen? Da tragate za robotima?"

"Ne. Plemenaš Hamin poslao nas je ovamo da bismo bili bezbedni. S druge strane, mi smo naučnici. Oboje, i dr Venabili i ja. Znanje je ono čemu težimo i sticanje znanja naš je cilj. O Mikogenu se veoma malo zna izvan njegovih granica i mi smo želeli da saznamo nešto više o vašem načinu života i o vašim pogledima. Čini nam se to potpuno razumljivom težnjom, i ne samo bezazlenom već i hvale vrednom."

"Da, ali mi ne želimo da tuđini saznaju više o nama. To je naša razumljiva težnja i mi smo ti koji će proceniti šta nam može štetiti, a šta biti od koristi. I stoga vas, plemenašu, ponovo pitam: kako ste doznali da postoji robot u Mikogenu i, posebno, u ovoj prostoriji?"

"Pa, na osnovu govorkanja", odgovori Seldon.

"Ostajete pri tome?"

"Ostajem. Na osnovu govorkanja."

Pogled plavih očiju Sina Sunca, Četrnaestog, kao da postade još oštrij i on nastavi, ne podigavši glas: "Plemenašu Seldone, mi već dugo vremena saradujemo sa plemenašem Haminom. S obzirom na to da je u pitanju jedan plemenaš činio nam se pristojnim i poverenja vrednim čovekom. S obzirom na to da je u pitanju plemenaš! Kada nam je pristupio sa molbom da vas primimo pod svoje okrilje i stavimo pod svoju zaštitu, prihvatili smo to drage volje. Ali ma kakve bile njegove vrline, plemenaš Hamin za nas ostaje i dalje plemenaš i moguće bi bilo da smo se u njemu prevarili. Nismo, naime, sasvim sigurni kakvi bi vaši - ili njegovi - pravi ciljevi mogli biti."

"Naš cilj je isključivo sticanje znanja", odgovori Seldon. "Akadenskog znanja. Plemenašica Venabili je istoričar, a i mene, isto tako, zanima istorija. Zbog čega mislite da ne bi trebalo da nas zanima mikogenska istorija?"

"Prvi je razlog taj što mi ne želimo da za nju budete zainteresovani... U svakom slučaju, dve naše sestre, dostojne svakog poverenja, poslate su vam kao ispomoć. Trebalo je da saraduju s vama i da pokušaju da ustanove šta vi zapravo želite, i - kakav ono izraz vi plemenaši upotrebljavate? - da igraju po vašim pravilima. Pri svemu tome, nije trebalo da budete svesni njihove prave uloge." Sin Sunca Četrnaesti, nasmeši se, ali to nije bio uopšte ljubazan osmeh.

"Kišna Kap, Četrdeset Peta", nastavi Sin Sunca, Četrnaesti, "pošla je u kupovinu sa plemenašicom Venabili, ali tokom njihove šetnje, nije se dogodilo ništa što bi se moglo smatrati neobičnim. Razume se, o tome smo dobili detaljan izveštaj. Kišna Kap, Četrdeset Treća, u međuvremenu je vas, plemenašu Seldone, povelu u obilazak jedne od naših mikrofarmi. U vama se, dakako, mogla javiti sumnja zbog njene spremnosti da sa vama pođe sama - s pravom, uostalom, jer takve stvari kod nas ne dolaze u obzir; ali, ipak, vaše je shvatanje bilo da se ono što važi za Braću ne odnosi na plemenaše, i tako, sami ste sebi polaskali da ste, posle kraćeg ubeđivanja, uspeali da je na to privolite. Udovoljila je, dakle, vašoj želji, plativši za to priličnu cenu remećenjem vlastitog unutrašnjeg mira. I konačno, zatražili ste od nje Knjigu. Njena spremnost da vam

je odmah da mogla je izazvati želje, kojima ste jedino vi mogli udovoljiti. Njena žrtva, dakako, neće proći bez pravične nadoknade... Pretpostavljam, dakle, plemenašu Seldone, da je Knjiga i dalje kod vas i, štaviše, da je u ovom trenutku imate pri sebi. Mogu li je dobiti?"

Seldon je sedeo u gorkoj tišini.

Sin sunca, Četrnaesti, ispruži zapovednički svoju naboranu ruku i napomenu: "Koliko bi bolje bilo kada ne bismo morali da vam je oduzmemo silom." I Seldon izvuče Knjigu i predade mu je. Sin Sunca, Četrnaesti, prelista je na brzinu, kao da bi da se uveri da joj ne nedostaje nijedna stranica.

Zatim, kratko uzdahnuvši, nastavi: "Moraćemo je uništiti, u skladu sa predviđenim pravilima. Baš tužno... ali znate, pošto ste se domogli Knjige, nimalo nas, naravno, nije iznenadilo to što ste pokušali i da se probijete u Sakratorijum. Sve vreme bili ste pod prismotrom - jer nije bilo moguće da vas bilo koji Brat, ili bilo koja Sestra, osim ukoliko nisu bili duboko povučeni u sebe, ne prepozna kao plemenaša već na prvi pogled. Nema ni tračka sumnje u nama kada neko nosi kapicu i jedva da je, u ovom trenutku, sedamdesetak takvih u Mikogenu... mahom plemenaša u zvaničnoj poslovnoj poseti, čije je kretanje, dok su ovde, gotovo sasvim ograničeno na vladine ustanove. Prema tome, ne samo da ste sve vreme bili prepoznavani kao plemenaši, već upravo, kao plemenaš Seldon i plemenašica Venabili.

Brat s kojim ste se upoznali lepo vam je sve ispričao o biblioteci, kao i o Sakratorijumu i, isto tako, lepo vam je skrenuo pažnju na sve što vam nije dozvoljeno, jer, zaista, nismo želeli da vas uvučemo u stupicu. Nebeski svod, Drugi, takođe vas je upozorio... i to dosta odlučno. Pri svemu tome, niste odustali.

Prodavac u trgovini u kojoj ste kupili belu tuniku i dve ešarpe smesta nas je obavestio i na osnovu toga smo procenili kakve su vam namere. Biblioteku smo namerno ispraznili i bibliotekaru naložili da vas ne zagleda; nastojali smo, takođe, da u samom Sakratorijumu bude što manje posetilaca, Onaj Brat koji vam se nehotice obratio gotovo da nas je provalio, ali se smesta žurno udaljio čim je shvatio - s kim ima posla. A onda ste došli ovamo.

Shodno tome, kao što i sami možete zaključiti, ovamo ste došli od svoje volje, a ne zato što smo vas mi namamili. Ovde ste na osnovu vlastite želje, na osnovu svesne namere, te vas, stoga, još jednom, moram upitati: "Zašto?"

Dors beše ta koja mu ovog puta odgovori, čvrsta glasa i tvrda pogleda. "Ponovićemo vam to još jednom, Mikogenče. Mi smo naučnici, za koje je znanje svetinja i sve za čime tragamo jeste isključivo znanje. Istina je da nas niste ovamo namamili, ali nas, isto tako, niste ni zaustavili, što ste mogli učiniti mnogo pre nego što smo se uopšte približili ovom zdanju. Naprotiv, učinili ste sve da nam olakšate put ovamo, da nam ne postavite nikakvu prepreku - te bi se i to, konačno moglo smatrati namamljivanjem. A kakvu smo vam štetu pričinili? Ništa loše nismo učinili ni u odnosu na ovu građevinu, ni u odnosu na ovu prostoriju, ni u odnosu na vas, ni u odnosu na ovo."

Ona pokaza rukom prema robotu. "Reč je samo o mrtvoj gomili koju ovde skrivate; sada nam je jasno da je o tome reč i to je jedino saznanje za kojim smo težili. Nadali smo se da će ono što ćemo ovde zateći biti od veće važnosti i u tom smo smislu razočarani; ali budući da nam je sada poznato šta je posredi, spremni smo da napustimo ovo mesto i, ukoliko to bude odgovaralo vašim željama, i sam Mikogen.

Sin Sunca, Četrnaesti, saslušao ju je bezizražajna izraza lica, ali pošto je završila, on se obrati Seldonu: "Ovaj robot, kakvog ga vidite, predstavlja za nas simbol, simbol svega što smo izgubili i što više ne posedujemo; svega onoga što, tokom minulih hiljada godina, nismo zaboravili i što, jednog dana, nameravamo da povratimo. Budući da je to sve što nam je preostalo izvorno i opipljivo, cenimo ga u najvećoj mogućoj meri - pa ipak ga ova vaša žena naziva pukom, 'mrtvom gomilom metala'. Da li se i vi priključujete njenom mišljenju, plemenašu Seldon?"

"Mi pripadamo društvima koja nas ne nagone da se vezujemo za prošlost staru hiljadama godina", odgovori Seldon. "Ne drže nas nikakve spona s onim što je postojalo između te prošlosti i nas samih. Mi živimo u sadašnjosti, koju smatramo proizvodom svega što se zbilo u prošlosti, a ne samo nekog davno prohujalog trenutka

koji uporno privijamo na grudi. Kao ljudima od razuma jasno nam je šta vama ovaj robot znači i nipošto se ne protivimo da tako i dalje ostane. Ali baš kao što ga vi možete sagledati samo svojim očima, i mi smo u stanju, jedino, da ga sagledavamo svojim. Za nas, ovaj robot jeste mrtva gomila metala."

"A sada", dodade Dors, "nameravamo da napustimo ovo mesto."

"Ne, to nećete učiniti", usprotivi se Sin Sunca, Četrnaesti. "Time što ste ovamo došli počinili ste zločin. To, možda, jeste zločin samo u našim očima" - njegove se usne iskriviše u ledeni osmeh - "ali nalazite se na našem tlu, a ovde mi propisujemo pravila. Shodno, pak, našim pravilima, takav se zločin kažnjava smrću."

"Nameravate, dakle, da nas smaknete?" upita Dors izazovno.

Licem Sina Sunca, Četrnaestog, pređe senka prezira, ali on nastavi da se obraća samo Seldonu. "Za šta nas vi držite, plemenašu Seldone? Naša je kultura stara koliko i vaša; ništa manje razvijena, manje civilizovana, manje humana. Kao što vidite, nisam naoružan. Biće vam suđeno i, budući da ste nedvosmisleno krivi, nad vama će presuda biti izvršena u saglasnosti sa zakonom, brzo i bezbolno.

Ukoliko sada pokušate da odete ja vas neću zaustavljati, ali tamo dole nalazi se mnogo Braće, mnogo više nego što vam se učinilo kada ste ušli u Sakratorijum; i u pravednom gnevu zbog onoga što ste učinili, moguće je da budu vrlo grubi i da dignu ruke na vas. Događalo se već u našoj povesti da je plemenaše snašla i takva, nimalo prijatna smrt - posebno ne bez velike boli."

"Na to nas je", odvrati Dors, "već upozorio Nebeski Svod, Drugi. Toliko što se tiče vaše razvijene, civilizovane i humane kulture."

"U trenucima žestokih strasti, plemenašu Seldone, ljudi mogu biti navedeni na nasilnično ponašanje", primeti Sin Sunca, Četrnaesti, "ma koliko, inače, u trenucima spokoja, izrazita bila njihova humanost. To važi za svaku kulturu i vaša bi žena, koja za sebe reče da je istoričar, to svakako morala znati."

"Budimo razumni, Sine Sunca, Četrnaesti", odvrati Seldon.

"Vi, dakako, predstavljate zakon kada su u pitanju vaši mesni poslovi, ali ne i kada smo mi u pitanju, i vi to dobro znate. Nas dvoje smo podanici Carstva, i jedino su car i njegovi zvanični pravni

zastupnici nadležni u slučajevima prestupa koji zaslužuju najveću kaznu."

"Možda tako jeste kada su u pitanju dokumenta i papiri", odgovori Sin Sunca, Četrnaesti, "i možda vam tako, zaista, predstavljaju stvari na holovozijskim ekranima. Ali ovog časa nas ne zanima teorija. Visoki Starosta već dugo ima moć da kažnjava zločine svetogrđa, bez ikakvog uplitanja carskog trona."

"Ukoliko su prestupnici građani Mikogena", odvrati Seldon. "Stvari, međutim, stoje potpuno drukčije ukoliko je reč o strancima."

"Sumnjam da je to u pitanju u ovom slučaju. Plemanaš Hamin poslao vas je ovamo kao begunce i naše mikogenske glave nisu baš toliko tupe da ne shvatimo da za vama, zapravo, poseže carska ruka. Zbog čega bi se, dakle, car protivio da njegov posao mi obavimo?"

"Jer bi se protivio", odvrati Seldon. "Čak i da bežimo ispred carske vlasti, čak da nas on želi samo da bi nas kaznio, to ostaje dovoljan razlog da nas želi. Smaknuti, na bilo koji način i iz bilo kog razloga, dvoje nemikogenskih građana, bez odgovarajućeg carskog sudskog procesa, značilo bi izazvati autoritet Carstva; očigledno je, međutim, da nijedn car ne bi bio spreman da dozvoli da dođe do takvog presedana. Bez obzira na to koliko držao do toga da se trgovina mikrohranom ne poremeti, ipak bi stao na stanovište da je neophodno da svim sredstvima obezbedi očuvanje svojih carskih prerogativa. Da li zaista želite, neobuzdani u svojoj žudnji da nas smaknete, da jedan odred carske vojske dođe ovamo i opustoši vaše farme i vaše kuće, da oskrnavi vaš Sakratorijum i da se naslađuje vašim Sestrama? Razmislite."

Sin Sunca, Četrnaesti, nasmeši se još jednom, ali njegov pogled ne postade nimalo blaži. "Istini za volju, razmislio sam i ustanovio da postoji još jedna mogućnost. Pošto vas osudimo, možemo odložiti izvršenje kazne kako bismo vam dali priliku da se obratite caru sa molbom da se vaš slučaj ponovo razmotri. Moguće je da nam car iskaže svoju zahvalnost zbog naše spremnosti da poštujemo njegov autoritet, kao i zadovoljstvo što mu se - iz razloga koji su samo njemu znani - pruža prilika da vas se oboje dočepa; u oba slučaja, to može ići samo u korist Mikogenu. Da li, zaista, to želite? Da se sa

prizivom obratite caru i da budete izručeni?"

Seldon i Dors brzo razmienište poglede, ali ništa ne rekoše.

"Jasno mi je", zaključi Sin Sunca, Četrnaesti, "da biste više voleli da vas izručimo caru nego da vas smaknemo, ali zbog čega imam utisak da između toga dvoga postoji tek mala, gotovo beznačajna razlika?"

"U stvari", začu se iznenada jedan novi glas, "čini mi se da ni jedna ni druga mogućnost nisu prihvatljive i da se moramo potruditi da pronađemo treću."

59.

Dors je prva razabrala ko je pridošlica, možda i stoga što je jedina očekivala njegovu pojavu.

"Hamine", uzviknu ona, "očarana sam što si nas pronašao. Stupila sam u vezu s tobom onog časa kada sam shvatila da ne mogu odvratiti Harija", širokim pokretom ruke ona obuhvati prostoriju, "od ovoga".

Na Haminovom licu lebdeo je bled osmeh koji ničim ne poremeti uobičajenu ozbiljnost njegovog izraza. Ali na tom licu kao da se ocrtavao i jedva vidljiv umor.

"Draga moja", odvrati on, "imao sam toliko drugih poslova. Ne mogu ti se uvek odazvati istog časa kada me pozoveš. A kada sam napokon stigao ovamo, morao sam, baš kao i vi, da nabavim tuniku i ešarpu - da o kapici ne govorim - i, napokon, da se probijem ovamo. Da sam ranije stigao moguće je da bih sprečio da do ovog uopšte dođe, mada se nadam da ni sada nije kasno."

Sin Sunca, Četrnaesti, u međuvremenu, kao da se povratio iz onog što za njega mora da je predstavljalo bolno iznenađenje. "Kako si dospeo ovamo, plemenašu Hamine?" upita on glasom iz koga kao da je iščilela uobičajena strogost.

"Nije bilo lako, Visoki Starosto, ali kao što to plemenašica Venabili voli da kaže, ja umem da budme veoma uverljiv. Neki od ovdašnjih građana prisetili su se ko sam i šta sam u prošlosti učinio za Mikogen, kao i da sam, čak, počasni Brat. Zar si ti to zaboravio, Sine Sunca, Četrnaesti?"

"Nisam zaboravio", odgovori Starosta, "ali čak ni najveći dugovi

ne mogu pokriti neka zlodela. Jedan plemenaš, ovde - čak i jedna plemenašica! Veći zločin od toga ne postoji. Sve što si za nas u prošlosti učinio nije dovoljno da izbriše tu činjenicu. Moj narod, dakako, ne zaboravlja dugove i učinićemo sve da ih naplatiš na neki drugi način. Ali ovo dvoje moraju umreti - ili biti izručni caru."

"I ja sam ovde", primeti Hamin mirno. "Zar i to nije zločin?" "Što se tebe tiče", odgovori Sin Sunca, Četrnaesti, "tebe lično budući da si počasni Brat... mogu tu činjenicu zanemariti... u ovoj prilici. Ali ne i kada su ovo dvoje u pitanju."

"Zbog toga što očekuješ da će te car nagraditi? Uzvratiti ti uslugu? Dati neki ustupak? Da li si već stupio u vezu s njim ili, što je verovatnije, s Etom Demerzelom, njegovim upravnikom dvora?"

"O tome ne želim da razgovaram."

"Što je, samo po sebi, priznanje. Hajde, ne pitam te šta ti je car obećao, mada, verujem, da to nije ništa naročito. Teško da bi imao da ti ponudi nešto zaista vredno u ovim sve tmurnijim vremenima. Dopusti, stoga, meni da ti nešto ponudim. Da li ti je ovo dvoje pomenulo da su naučnici?"

"Pomenuli su."

"I jesu. Nisu te slagali. Plemenašica je istoričar, a plemenaš matematičar. Njih dvoje udružilo je svoje sposobnosti da načine nešto što se zove matematikom istorije, a što oni sami nazivaju 'psihoistorijom'."

"Ne znam ništa o toj psihoistoriji, niti mi je do nje stalo", odvrati Sin Sunca, Četrnaesti. "Ni to, ni bilo šta drugo od vaših tuđinskih znanja ne pobuđuje moje zanimanje."

"Uprkos svemu", reče Hamin, "preporučio bih ti da me saslušáš."

Haminu je bilo potrebno petnaestak minuta da, govoreći krajnje sažeto, izloži mogućnosti ustrojavanja prirodnih društvenih zakonitosti (što je, sve vreme, tonom svog glasa stavljao pod navodnike) na takav način da bude moguće, sa priličnom merom verovatnosti, predskazivati budućnost.

A kada je napokon završio, Sin Sunca, Četrnaesti, koji ga je sve vreme slušao bez ikakvog izraza na licu, kratko primeti: "Krajnje neverovatna spekulacija, moram da kažem."

Žalostiva izraza lica Seldon zausti da nešto kaže, po svoj prilici

da se složi sa Starostom, ali Haminova ruka, koja je ovlaš počivala na njegovom kolenu, blagim ga pritiskom odvratila od toga.

"Možda, Visoki Starosto", reče Hamin, "ali vidiš, car ne misli tako. A kad kažem car, koji je, nesumnjivo, prijatna osoba, ja, zapravo, imam u vidu Demerzela, o čijim ambicijama, dakako, nema potrebe da ti govorim. Oni bi, dakle, veoma želeli da se dokopaju ovo dvoje naučnika, što i jeste razlog što sam ih poslao ovamo, pod tvoje okrilje. Jedva da sam mogao očekivati da ćeš biti toliko rad da uslužiš Demerzela, time što ćeš mu izručiti ovo dvoje naučnika."

"Ali počinili su zločin, koji..."

"Da, poznato mi je, Visoki Starosto, ali to je zločin samo zato što si ti odlučio da njihov postupak tako oceniš. U stvari, ni do kakvih pogubnih posledica nije došlo."

"Posledice su pogubne po naše verovanje, po naša najdublja ose..."

"Ali zamisli samo do kakvih bi pogubnih posledica došlo ukoliko bi se Demerzel dokopao psihoistorije. Naravno, spreman sam da priznam da, možda, od psihoistorije na kraju neće ništa biti; ali, makar samo za trenutak, zamisli da bude i da je se carska vlada dočepa - da bude u stanju da predskaje buduće događaje - da na osnovu saznanja zasnovanih na psihoistoriji bude u mogućnosti da preduzme mere mimo želja i potreba svih drugih - da, zapravo, iskoristi priliku i sazda budućnost koja će biti u skladu sa njenim najdalekosežnijim ciljevima?"

"Pa?"

"Postoji li, Visoki Starosto, imalo sumnje u to da bi takva budućnost, usklađena sa dalekosežnim carskim željama, zapravo značila mnogo čvršću, centralizovaniju vladavinu? Već vekovima, kao što ti je i samom dobro poznato, Carstvo se postojano kreće putem sve veće decentralizacije. Mnogi svetovi tek prividno prihvataju carsku vlast, uživajući, praktično, gotovo popunu nezavisnost. Čak i ovde, na Trantoru, jačaju sile decentralizacije. Mikogen je, uzmimo samo njega za primer, najvećim delom slobodan od svakog carskog uplitanja. Ti vladaš kao Visoki Starosta i ne vidim ovde nijednog carskog zvaničnika koji bi nadgledao tvoja preduzeća i odobravao tvoje odluke. Koliko misliš da bi to moglo

potrajati ukoliko ljudi poput Demerzela dođu u priliku da budućnost izmene u saglasnosti sa svojim ambicijama?"

"I dalje krajnje klimave spekulacije", reče Sin Sunca Četrnaesti, "mada, moram priznati, vrlo neprijatne."

"S druge strane, ukoliko ovo dvoje naučnika ostvare svoj cilj - ti bi, sigurno, rekao da je to ukoliko malo verovatno, ali pri svemu tome, ukoliko ostaje ukoliko - izvesno je da neće smetnuti s uma da si ih poštdeo u trenutku kada si mogao i drugačije postupiti. Sasvim bi, u tom slučaju, bilo zamislivo da iznađu mogućnost da istkaju takvu budućnost u kojoj bi se, na primer, iskazivalo kao neophodno da Mikogen dobije svoj vlastiti svet, planetu koja bi se mogla preurediti tako da sasvim bude nalik na Izgubljeni Svet. Pa, čak, ako bi ovo dvoje zaboravilo na tvoju dobrotu, ja ću biti tu da ih na nju podsetim."

"Pa..." zausti Sin Sunca, Četrnaesti.

"Hajde, hajde", stade ga ohrabrivati Hamin, "nije to baš tako teška odluka. Od svih plemenaša, znaš i sam, najmanje možeš verovati baš Demerzelu. I mada su u ovom trenutku maleni izgledi da se psihoistorija učini delatnom (da nisam iskren prema tebi, ne bih ti to nikad priznao), oni, ipak, nisu ravni nuli; a ukoliko bi, na kraju, ona dovela do vaspostavljanja Izgubljenog Sveta, šta bi, u tom slučaju, mogao više poželeti? Šta te, stvarno, sprečava da preduzmeš rizik, čak i ako su izgledi veoma maleni? Hajde, odluči se! Obećo sam ti, a dobro znaš da ja obećanja ne dajem tako lako. Oslobodi ovo dvoje i prihvati makar i najmanje izgleda da će se ostvariti najdublja želja tvog srca - jer, bez toga, nikakvih izgleda neće ni biti."

Neko vreme vladala je savršena tišina, a onda Sin Sunca, Četrnaesti, uzdahnu. "Ne znam kako, plemenašu Hamine, ali kad god se nas dvojica sretnemo, uvek ti pođe za rukom da me ubediš da učinim nešto što, zapravo nikad ne želim."

"Da li sam te ikada obmanuo, Visoki Starosto?"

"Ali nikad mi još nisi obećao tako malene izgleda na uspeh."

"Tako je. Ali ni moguća nagrada nikada nije bila tako visoka. Jedno je u ravnoteži s drugim."

I Sin Sunca, Četrnaesti, napokon potvrdno klimnu. "U pravu si. Uzmi ovo dvoje i povedi ih iz Mikogena i neka ih moje oči nikada više

ne ugledaju - osim ukoliko ne dođe trenutak ka... Ali do toga sigurno neće doći za mog života."

"Možda, zaista, neće, Visoki Starosto. Ali tvoj narod strpljivo čeka već, evo, dvadeset hiljada godina. Zar bi, zaista, imao nešto protiv ukoliko bude potrebno da sačeka još - recimo - dve stotine godina?"

"Ja, lično, nisam spreman da čekam ni jedan jedini trenutak, ali će moj narod čekati koliko god bude morao."

stavši, on dodade: "Ja ću vam raščistiti put. Povedi ih i idi!"

60.

Konačno se ponovo nađoše u tunelu. Hamin i Seldon već su putovali jednim od njih, kada su se vazдушnim taksijem prebacivali iz Carskog sektora na Strilinški univerzitet. Sada su se, pak, nalazili u nekom drugom tunelu, koji ih je vodio iz Mikogena u... pa, Seldon nije pojma imao kuda. Oklevao je da pita. Haminovo lice kao da je bilo isklesano od granita i očigledno nije bio spreman za razgovor.

Hamin je sedeo u prednjem delu četvoroseda, a sedišta pored njega bilo je prazno. Seldon i Dors su se smestili na dva zadnja sedišta.

Seldon u jednom trenutku uputi osmeh prema Dors koja je izgledala prilično smrknuto. "Lepo je ponovo biti u normalnoj odeći, a?"

"Nikad više", odvrati Dors, sa gotovo prenaglašenom iskrenošću, "neću staviti na sebe - u stvari, čak ni pogledati - bilo šta što liči na tuniku. I nikad, ni pod kakvim okolnostima, neću na glavu staviti ni kapu ni šeširić. Iskreno rečeno, osećaću se neprijatno kada god ugledam nekog prirodno ćelavog čoveka."

A onda, napokon, Dors se odluči da postavi pitanje koje je Seldon sve vreme izbegavao. "Četere", upita ona prilično mrzovoljno, "zbog čega nam ne kažeš kuda nas vodiš?"

Hamin se malo iskrenu u stranu, kako bi ih mogao videti i uputi Dorsi i Haminu krajnje ozbiljan pogled. "Nekuda", odgovori on, "gde vam baš neće biti tako lako da uletite u neprilike - mada, opet, nisam siguran da takvo mesto uopšte postoji."

Dors istog časa spusti koplje. "Zaista, Četere, za sve sam ja kriva. U Strilingu, dopustila sam Hariju da bez mene pođe na Gornju

stranu. U Mikogenu sam, bar, pošla s njim, ali pretpostavljam da nije trebalo da mu dozvolim da uopšte ulazi u Sakratorijum."

"Sve je uvek bila stvar moje odluke", primeti Seldon pitomo. "Dors za to nije nimalo kriva."

Hamina, međutim, kao da pitanje krivice uopšte nije zanimalo. "Shvatio sam da si želeo da vidiš robota", reče on, ne okolišeći. "Da li je za to postojao ikakav razlog? Možeš li mi to objasniti?"

Seldon oseti kako ga obliva rumenilo. "U pogledu robota, Hamine, prevario sam se. Nisam našao ono što sam očekivao, ili što sam se nadao da ću naći. Da sam samo znao šta se u Venjaku nalazi, ni na pamet mi ne bi palo da odem onamo. Možeš taj odlazak u Venjak nazvati potpunim krahom."

"Ali, Seldone, šta si, zapravo, očekivao da ćeš tamo zateći? Molim te, reci mi. Sredi, najpre, svoje misli, ukoliko ti je to neophodno. Ovo će se putovanje odužiti, i ja sam spreman da do kraja saslušam tvoju priču."

"Stvar je u tome, Hamine, da sam uvrteo u glavu da ću tamo naći robota u ljudskom liku, one čiji se životni vek protezao na stoleća, i da ću bar jednog od njih, u Venjaku, zateći živog. Tamo jesam našao robota, ali je taj bio sazdan od metala; pored toga, više nije bio živ i predstavljao je tek puki simbol. Da sam samo znao..."

"Baš tako. Kad bismo sve znali, ne bi bilo nikakve potrebe ni za postavljanjem pitanja, niti za bilo kakvim istraživanjem. Ali odakle ti obaveštenje da postoje roboti sa ljudskim likom? Budući da nijednom Mikogencu ne bi na pamet palo da o tome s tobom raspravlja, mogu zamisliti samo jedan izvor. Posredi je ona mikogenska Knjiga - elektroštampana knjiga na drevnom autoranskom i savremenom galaktičkom jeziku. Jesam li u pravu?"

"Jesi."

"A kako si došao do te knjige?"

Seldon počuta nekoliko trenutaka, a onda promrmlja: "Priča zvuči pomalo neprijatno."

I Seldon mu ispriča kako je došao do Knjige. Samo jedan jedva vidljivi osmeh minu Haminovim licem.

"Zar ti se nijednog trenutka nije učinilo da je u pitanju tek puka varka?" upita Hamina. "Nijedna Sestra ne bi nikad učinila tako nešto -

osim ukoliko nije dobila izričit nalog, pa i u tom slučaju tek posle velikog ubeđivanja."

Seldon se namršti i odgovori sa prilično izraženom jetkošću: "Ipak, nije bilo toliko očigledno. Tu i tamo, ljudi zaista ispoljavaju sklonost ka nastranosti. Lako je tebi da se tako ceriš. Ja nisam raspolagao saznanjima kojima ti raspolažeš, a nije ni Dors. Ukoliko nisi želeo da uletim u stupicu, mogao si me bar upozoriti na one za koje si znao da postoje."

"Slažem se i povlačim svoju primedbu. U svakom slučaju, siguran sam da više nemaš Knjigu."

"Nemam je. Sin Sunca, Četrnaesti, oduzeo mi ju je."

"A koliko si dospeo da iz nje pročitaš?"

"Samo jedan manji deo. Nisam imao dovoljno vremena. Knjiga je prilično obimna i, Hamine, moram ti priznati da je užasno zamorna."

"Da, poznato mi je, budući da sam iz nje, verovatno, pročitao više nego ti. Ne samo da je zamorna, već je i, najvećim delom, krajnje nepouzdana. U njoj je sadržan prilično jednostran, zvaničan mikogenski pogled na istoriju - i cilj joj je, u mnogo većoj meri, da izloži taj pogled nego da pruži stvarnu sliku događaja. Povremeno je, čak, namerno nejasna, tako da tuđini - čak i ukoliko bi im Knjiga došla u ruke - ne budu u stanju da shvate o čemu je, zapravo, reč. Na primer, šta si to pročitao o robotima što je toliko privuklo tvoju pažnju?"

"Već sam ti rekao. U Knjizi se govorilo o robotima u ljudskom obličju, koje je, po njihovom spoljnom izgledu, bilo nemoguće razlikovati od ljudskih bića."

"A koliko ih je takvih postojalo?" upita Hamin.

"Knjiga o tome ništa ne kazuje... U svakom slučaju, nisam naišao na mesto gde se, možda, o tome govorilo. Možda ih je bilo samo nekoliko; ali Knjiga navodi da je postojao bar jedan, koga naziva 'Otpadnikom'. Stekao sam utisak da se za njega vezuju neka rđava osećanja, mada nisam bio u stanju da dokonam zbog čega."

"Niste mi pomenuli ništa od svega toga", umeša se Dors. "Da ste mi rekli, objasnila bih vam da nije u pitanju nikakvo lično ime, već još jedan prastari izraz koji, tek veoma grubo, odgovara reći 'izdajnik' na savremenom galaktičkom jeziku. Mada, istini za volju, ta drevna reč

snažnije naglašava suštinu stvari, noseći u sebi smisao koji veoma užasava. Jer izdajnik je neko ko svoje zlo delo čini u potaji, dok otpadnik svoj čin prikazuje kao najvišu moralnu vrlinu."

"Te tananosti drevnog jezika prepustiću tebi, Dors", nastavi Hamin, "ali ako je Otpadnik odista postojao, i ukoliko se zaista radilo o robotu u ljudskom obličju, u tom slučaju ne bi ga kao izdajnika i neprijatelja držali kao neko polubožanstvo u Venjaku Starosta."

"Nije mi bilo poznato značenje izraza 'Otpadnik', ali kao što rekoh, stekao sam utisak da se za njega vezuju rđava osećanja. Pomišljao sam da je, možda, reč o nekom koga su porazili i odlučili da sačuvaju kao uspomenu na neki mikogenski trijumf."

"Da li je bilo, uopšte, nekog nagoveštaja u Knjizi da je Otpadnik neko koga su Mikogenci, nekad, porazili?"

"Nije, ali moguće je da sam propustio taj deo..."

"Jedva zamislivo. Svaki mikogenski trijumf bio bi u Knjizi istaknut u najvećoj meri i, štaviše, o njemu bi se bez prestanka govorilo."

"Bilo je još jedno mesto u Knjizi na kome se pominjao Otpadnik", reče Seldon pomalo oklevajući, "ali nisam siguran da sam kako valja protumačio značenje..."

"Kao što ti već rekoh", prekinu ga Hamin, "na pojedinim su mestima stvari u Knjizi namerno zamagljene."

"Bez obzira na to... Imao sam utisak da žele da kažu kako je Otpadnik na neki način bio u stanju da utiče na ljudska osećanja... da njima upravlja..."

"Svaki je političar to u stanju", primeti Hamin, slegavši ramenima. "To se naziva harizmom - pod uslovom da dejstvuje."

Seldon uzdahnu. "Pa, eto, želeo sam da verujem da ću naći robota. I poznato ti je šta se na kraju zbililo. Ali ne znam šta bih dao kada bih mogao da pronađem jednog drevnog robota u ljudskom obličju - živog, naravno - i da mu postavim neka pitanja."

"Sa kakvim ciljem?" upita Hamin.

"Da saznam više pojedinosti o prvobitnoj galaktičkoj zajednici, kada je bilo tek nekoliko svetova. Na osnovu takvog galaktičkog uzorka bilo bi mnogo lakše izvesti načela psihoistorije."

"Ali da li si siguran da se možeš pouzdati u ono što bi saznao?" upita Hamin. "Posle više hiljada minulih godina, da li bi bio spreman

da se osloniš na najranija sećanja nekog robota? Do kakvih je samo izvrtanja činjenica moglo u međuvremenu doći!"

"To je tačno", umeša se Dors iznenada. "Baš kao i u slučaju onih kompjuterizovanih zapisa, Hari, o kojima sam vam pričala. Tokom vremena, postepeno, robotova sećanja bi bledela, gubila se, brisala ili iskrivljavala. U prošlost se može vraćati s izvesnom pouzdanošću, samo do izvesne mere; i ukoliko nastojite da krenete još dalje, nailazićete na sve manje pouzdana svedočanstva - bez obzira na to šta budete činili."

Hamin klimnu u znak saglasnosti. "Čuo sam da se to u teoriji informacija naziva nekom vrstom načela neizvesnosti."

"Ali", reče Seldon zamišljeno, "zar ne bi bilo moguće da, iz nekog posebnog razloga, neka informacija bude sačuvana? Moguće je da mikogenska Knjiga zaista govori o zbivanjima što su se odigrala pre dvadeset hiljada godina i da njen dobar deo bude istinit. Što se više ceni i što se brižljivije čuva neka posebna informacija, to su i veći izgledi da ona duže opstane i, dakako, da bude autentična."

"Ključna reč u svemu tome je 'posebna'. Ono što se Knjiga postarala da sačuva moguće je da nije isto što bi ti želeo da je sačuvano; i ono čega se robot ponajbolje seća moguće je da bude baš ono do čega je tebi ponajmanje stalo."

Seldona kao da zahvati očajanje. "U kom god pravcu da se okrenem, koji god put da odaberem u svom traganju za delatnom psihoistorijom, čini mi se da se stvari ustrojavaju tako da mi zadatak učine neostvarljivim. Pa, onda, čemu se truditi?"

"Možda ti se, ovog časa, sve to čini beznadežnim", odvrati Hamin ne ispoljavajući nikakvo osećanje. "Ali pod pretpostavkom da se izuzetni čovek latio posla, moguće je da se put ka psihoistoriji otvori tamo gde ga niko od nas ovog trenutka ne očekuje. Daj sebi još više vremena... Ali evo nas blizu odmorišta. Hajde da skrenemo i priuštimo sebi prigodnu večeru."

Dok su se služili jagnječim pečenjem, uz prilično bezukusan hleb (sve im se, sada, nakon Mikogena, činilo bezukusnim), Seldon u jednom trenutku napomenu: "Imam utisak, Hamine, da si se srodio s pretpostavkom da sam ja taj 'izuzetan čovek' koji treba da utre put psihoistoriji. Znaš, veoma je moguće da nisam."

"U pravu si", odgovori Hamin. "Možda i nisi. Ali budući da na raspolagnaju nemam nikog drugog, moram se što je čvršće moguće držati tebe."

"Pa, pokušaću", reče Seldon i uzdahnu. "Ali znaj, u meni je tek iskrica nade. Psihoistorija je, kao što ti već rekoh, moguća, ali ne i ostvarljiva. I čini mi se da sam u to ovog časa ubeđeniji no ikad ranije."

13. TOPLLOTNI SLIVNIK

AMARIL, JUGO... Matematičar koji se, pored samog Harija Seldona, može smatrati najzaslužnijim za razvitak psihoistorije. On je bio taj koji je...

...Uslovi u kojima je proveo detinjstvo gotovo da su dramatičniji od njegovih matematičkih dostignuća. Rođen u beznadnoj bedi nižih klasa Dala, jednog od sektora na drevnom Trantoru, mogao je ceo život provesti kao potpuno nepoznat da se, pukim slučajem, nije sreo sa Seldonom dok je...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

61.

Car vascele Galaksije osećao je umor - fizički umor. Usne su ga bolele od ljupkog osmeha kojim je morao u određenim razmacima da ozari svoje lice. Vrat mu se ukočio jer je bio primoran da krivi glavu čas na jednu čas na drugu stranu kako bi izgledao bar tobože zainteresovan. Uši su ga bolele jer je morao da sluša. Celo telo mu je klecalo od ustajanja i ponovnog sedanja, okretanja, pružanja šake i klimanja.

To je bila samo jedna od njegovih dužnosti kao državnika - susret sa gradonačelnicima, vice-kraljevima i ministrima, kao i njihovim ženama ili muževima iz pojedinih delova Trantora i (što je bilo još gore) sa pojedinih mesta u Galaksiji. Bilo je gotovo hiljadu prisutnih zvanica, svi su bili odeveni u kostime od kitnjastih do krajnje egzotičnih, te je morao da sluša brbljanje različitim naglascima koji su postajali gotovo nerazumljivi pošto su se svi trudili da govore carskim galaktičkim jezikom kojim se govorilo na Galaktičkom univerzitetu. A najgore od svega bilo je to što je car stalno morao da vodi računa o tome da ne da kakvo važno obećanje, dok je slobodno sipao bujice beznačajnih reči.

Sve je beleženo i vizuelno i zvučno - krajnje neupadljivo - i Eto Demerzel će sve pregledati da proveri da li se Kleon, prvi tog imena, dolično ponašao. Tako je na to, razume se, gledao samo car.

Demerzel bi nema sumnje kazao da je sakupljao podatke o tome da li se koji od gostiju nečim nenamerno odao. Možda i jeste.

Blago Demerzelu!

Car nije mogao da napusti Palatu i prostrano zemljište oko nje, dok je Demerzel mogao po volji da krstari Galaksijom. Car je uvek bio na raspolagnaju, do njega se uvek moglo doći, uvek je morao da prima posetioce, od onih važnih do običnih nametljivaca. Demerzel je ostajao anonimn i nikad nije dozvoljavao da ga iko vidi na zemljištu Palate. On je ostajao puko ime koje je uterivalo strah u kosti i nevidljiva (te stoga još više zastrašujuća) prilika.

Car je bio Čovek Iznutra sa svim zamkama i svim uzgrednim dobicima koje donosi vlast. Demerzel je bio Čovek Spolja, koji na prvi pogled ništa nije imao, čak ni formalnu titulu, ali njegovi prsti i um prodirali su svuda, a za svoj zamorni posao nije tražio nikakvu nagradu do jedne - stvarnu vlast.

Cara je zabavljalo - na neki jezovit način - da razmišlja o tome kako može, u svakom trenutku, bez upozorenja, posluživši se kakvim izmišljenim opravdanjem ili bez ikakvog opravdanja uopšte, da uhapsi Demerzela, protera ga, stavi ga na muke ili pogubi. Konačno, u ovim zabrinjavajućim vekovima stalnih nemira, car bi mogao imati poteškoća u sprovođenju svoje volje na raznim planetama Carstva, pa čak i u raznim sektorima Trantora - sa mnoštvom mesnih upravnika i zakonodavnih tela sa kojima je bio primoran da saraduje kroz lavirint isprepletenih dekreta, protokola, obaveza, pregovaranja i opštih međuzvezdanih zakona - ali bar je imao apsolutnu vlast u Palati i nad okolnim zemljištem.

Pa ipak, Kleon je bio svestan da su njegovi snovi o moći beskorisni. Demerzel je služio pod njegovim ocem i Kleon nije mogao da se seti nijedne prilike u kojoj se nije obratio Demerzelu za pomoć. Demerzel je bio taj koji je sve znao, koji je sve smišljao, sve obavljao. I više od toga, ako bi išta krenulo naopako, tu je bio Demerzel da se na njega svali krivica. Sam car ostajao je iznad bilo kakve kritike i nije imao čega da se plaši - sem, razume se, dvorskih prevrata i ubistva koje bi mu mogli upriličiti njemu najbliži i najdraži. A da bi to sprečio, zavisio je, više nego zbog bilo čega drugog, od Demerzela.

Car Kleon blago zadrhta pri pomisli da pokuša da vlada bez Demerzela. Bilo je careva koji su lično vladali, koji su imali čitav niz nenadarenih šefova osoblja, koji su imali nesposobne ljude na tom položaju, a ipak su ih držali - i nekako su uspevali da izvesno vreme na ovaj ili onaj način opstanu.

Ali Kleon to nije bio u stanju. Njemu je Demerzel bio potreban. U stvari, pošto mu je ta misao o ubistvu pala na pamet - a s obzirom na modernu istoriju Carstva, bilo je neizbežno da mu padne na pamet - uvideo je da je bilo prosto nemoguće rešiti se Demerzela. To se nije moglo izvesti. Bez obzira na to kako mudro bi on, Kleon, pokušao to da izvede, Demerzel bi (u to je bio siguran) nekako predvideo taj njegov korak, znao bi da se sprema na tako nešto i organizovao bi, mnogo pametniji, dvorski udar. Kleon bi bio mrtav pre no što bi Demerzel dospeo u lance i već bi se našao novi car kome bi Demerzel služio - i kojim bi upravljao.

A možda bi se Demerzel umorio od te igre i proglasio sebe za cara?

Nikada! Navika da ostane anonimn bila je u njemu i suviše jaka. Kada bi se Demerzel prikazao svetu, onda bi, sasvim sigurno, ostao bez svojih moći, mudrosti, sreće (što god to bilo). Kleon je u to bio ubeđen. Osećao je da stvari upravo tako stoje.

I tako, dok se dobro vlada, Kleon će biti siguran. Demerzel će ga verno služiti ne ispoljavajući vlastite ambicije.

A evo i Demerzela, odevenog tako strogo i jednostavno da je Kleon s nelagodnošću postao svestan svoje bespotrebno urešene državničke odore, koju je, hvala bogu, upravo skinuo uz pomoć dvojice slugu. Razume se, Demerzel se nikada nije pojavljivao dok car ne bi ostao sam i dok se ne bi razodenuo.

"Demerzele", obrati mu se car vascele Galaksije, "umoran sam!"

"Državnički poslovi su zamorni, sire", promrmlja Demerzel.

"Moram li onda da ih obavljam svake večeri?"

"Ne svake večeri, ali to je od veoma velike važnosti. Ljudima godi da vas vide i da vi njih zapazite. To pomaže da se Carstvom lakše upravlja."

"Nekada se Carstvom upravljalo pomoću moći", mračno primeti car. "A sada se to mora obavljati osmehom, mahanjem,

promrmljanom rečju, medaljom ili plaketom."

"Ako sve to pomaže da se očuva mir, sire, onda sve ide tome u prilog. A vaša vladavina dobro napreduje."

"Znaš ti zašto - zato što imam tebe. Moj jedini dar sastoji se u tome što sam svestan tvoje važnosti." On prepredeno pogleda Demerzela. "Moj naslednik ne mora biti moj sin. On nije talentovan za to. Šta ako tebe proglasim svojim naslednikom?"

Demerzel odvrati ledenim glasom: "Sire, to je nezamislivo. Ja nikada ne bih bio uzurpator. Ne bih mogao ukrasti presto, od vašeg zakonitog naslednika. Pored toga, ako ste zbog nečeg nezadovoljni mnome, kaznite me pravedno. Ali nema sumnje da ništa nisam učinio, niti sam mogao da učinim išta što zaslužuje takvu kaznu - da me učinite carem."

Kleon se nasmeja. "Zbog tvoje istinite procene vrednosti carskog prestola, Demerzele, odričem se svake pomisli da te kaznim. Dođi, hajde da pričamo o nečemu. Pospan sam, ali još nisam spreman za ceremonije uz koje me stavljaju u krevet. Hajde da pričamo."

"O čemu, sire?"

"O bilo čemu... O onom matematičaru i njegovoj psihoistoriji. Znaš da ga se svaki čas setim. Razmišljao sam o njemu i za vreme večere. Pitao sam se: šta ako bi psihoistorijske analize predvidele izvestan metod koji bi omogućio da se bude car bez beskrajsnih ceremonija?"

"Sve mi se čini, sire, da čak ni najpametniji psihoistoričar ne bi bio u stanju to da postigne."

"Pa dobro, kaži mi onda poslednje vesti. Da li se još krije među onim čudnim obrijanim glavama iz Mikogena? Obećao si da ćeš ga iščupati odande."

"I jesam, sire, sve sam preduzeo da to i ostvarim, ali žao mi je što moram reći da nisam uspeo."

"Nisi uspeo?" Car dozvoli sebi da se namršti. "To mi se ne dopada."

"Ni meni, sire. Planirao sam da matematičara ohrabrim da počini neki bogohulni čin - to u Mikogenu uopšte nije teško, naročito strancu - neki koji bi zahtevao surovu kaznu. Matematičar bi tada bio primoran da se obrati caru za milost i mi bismo ga se dočepali."

Planirao sam da to izvedem čineći beznačajne ustupke - Mikogenu važne, a nama potpuno nevažne - i nisam nameravao da se neposredno uplićem u taj aranžman. Sve je trebalo veoma pažljivo izvesti."

"Usuđujem se da kažem", javi se Kleon, "da nisi uspeo. Da li je gradonačelnik Mikogena..."

"Sebe naziva Visokim Starostom, sire."

"Ma pusti titule. Da li je taj Visoki Starosta odbio da saraduje?"

"Naprotiv, sire, pristao je i matematičar Seldon je glatko upao u zamku."

"I šta se onda desilo?"

"Dozvoljeno mu je da nekažnjen napusti Mikogen."

"Zašto?" upita ozlojeđeno Kleon.

"Nisam siguran, sire, ali podozrevam da smo izigrani."

"Ko nas je izigrao? Gradonačelnik Vaja?"

"Moguće je, sire, ali sumnjam da je on. Vaj stalno držim pod nadzorom. Da su se domogli matematičara, već bih to doznao."

Car ne samo da se mrštio. Bio je očito besan. "Demerzele, to je loše. Uopšte nisam zadovoljan. Posle ovakve jedne greške primoran sam da se upitam da li si još onaj stari Demerzel. Kakve mere ćemo preduzeti protiv Mikogena zbog ovog očitog suprotstavljanja carevim željama?"

Demerzel se duboko pokloni jer je shvatio da se car obuzdao da ne plane, ali čeličnim glasom reče: "Pogrešno bi bilo krenuti sada na Mikogen. Razdor koji bi nastao išao bi na ruku Vaju."

"Ali moramo nešto preduzeti."

"Možda i ne moramo, sire. Stvari i nisu tako loše kao što možda izgledaju."

"Kako mogu ne biti loše kako izgledaju?"

"Sigurno se sećate, sire, da je matematičar bio ubeđen kako je psihoistorija u praktičnom smislu nedelatna?"

"Svakako da se toga sećam, ali to i nije važno, je li tako? S obzirom na naše ciljeve?"

"Možda i nije. Ali ako postane delatna, mogla bi i te kako poslužiti našim ciljevima, sire. A sudeći prema onome što sam uspeo da saznam, naš matematičar upravo sada pokušava da psihoistoriju

učini delatnom. Njegov bogohulni pokušaj u Mikogenu bio je, koliko sam shvatio, deo nastojanja da se reši problem psihoistorije. U tom slučaju, sire, moglo bi nam se isplatiti da ga ostavimo na miru. Bolje bi nam bilo da ga pokupimo kada se približi cilju ili kada ga dosegne."

"Ne bi, ako ga se Vaj prvi dočepa."

"Pobrinuću se da se to ne dogodi."

"Na isti način kao što si upravo uspeo da iščeprkaš matematičara iz Mikogena?"

"Naredni put neću pogrešiti, sire", odvrati hladno Demerzel.

Car ga upozori: "Demerzele, biće bolje da ne pogrešiš. Neću preći preko još jedne greške s ovim u vezi." A zatim zlovoljno dodade: "Mislim da noćas uopšte neću spavati."

62.

Džirad Tisalver iz sektora Dal bio je niska rasta. Teme mu je jedva dopiralo Hariju Seldonu do nosa. Međutim, to kao da mu uopšte nije smetalo. Bio je čak lepuškast, nasmejan, i imao je negovane guste brkove, te izrazito kovrdžavu kosu.

Živeo je, sa ženom i poluodraslom kćeri, u stanu od sedam malih soba, koje su sve bile brižno održavane, ali gotovo bez nameštaja.

Tisalver reče: "Izvinjavam se, gospodar Seldone i gospodarice Venabili, što ne mogu da vam pružim više udobnosti na koju ste verovatno navikli, ali Dal je siromašan sektor, a ja čak ne spadam ni među one malo bogatije."

"To je razlog više", odvrati Seldon, "što mi moramo vama da se izvinemo jer smo vam svojim prisustvom natovarili samo još jedan teret više na pleća."

"Niste mi vi nikakav teret, gospodaru Seldone. Gospodar Hamin je sredio da nam bude isplaćena velikodušna nadoknada za korišćenje naših skromnih odaja, a krediti su nam dobrodošli, čak i da vi niste - što, svakako, jeste."

Seldon se priseti reči koje je Hamin izgovorio na rastanku pošto su konačno stigli u Dal.

"Seldone", rekao je, "ovo je treće pribežište koje sam vam našao. Prva dva su bila potpuno van domašaja Carstva, što je vrlo lako

moglo da privuče pažnju; konačno, i logično je bilo da se nađete na tim mestima. Ovde je drugačije. Smeštaj je siromašan, neupadljiv, i iskreno govoreći, nije baš najsigurniji. To nije pribežište u kome bi se očekivalo da se smestite, tako da se ni car ni njegov upravnik dvora možda neće setiti da vas tu potraže. Da li bi vam smetalo da se ovog puta držite malo podalje od nevolja?"

"Pokušaću, Hamine", odvratio je Seldon, pomalo uvređeno. "Ali molim te da ne izgubiš iz vida da nisam ja taj koji traži nevolje. Pokušavam da dokučim ono za šta bi mi možda bilo potrebno trideset ljudskih života da bih saznao ako želim da mi se ukaže i najmanja šansa da utemeljim psihoistoriju."

"Razumem", odgovorio je Hamin. "Tvoji naponi da nešto naučiš odveli su te na Gornju stranu u Strilingu i u Venjak starosta u Mikogenu i ko zna kuda će te odvesti u Dalu. Što se tebe tiče, dr Venabili, znam da si se trudila da vodiš računa o Seldonu, ali moraš uložiti više truda. Utuvi u glavu da je on najvažnija osoba na Trantoru - ili u Galaksiji - i da mora biti bezbedan po svaku cenu."

"Nastaviću da dajem sve od sebe", odvratila je ukočeno Dors.

"Što se tiče vaših domaćina, imaju i oni svojih bubica, ali su u osnovi dobri ljudi s kojima sam i ranije saradivao. Pokušajte da ni njih ne uvučete u neku nevolju."

Ali bar Tisilver nije predviđao da će sa novim stanarima imati bilo kakve nevolje, a zadovoljstvo koje je pokazivao zbog društva koje je sada imao - ne računajući tu i kredite koje će dobijati - izgleda da je bilo potpuno iskreno.

Nikada nije kročio nigde izvan Dala, ali je njegov apetit za pričama o udaljenim naseljima bio nezajažljiv. Slušala bi ih i njegova žena, koja se klanjala i smešila, a kćerka je, sa prstom u ustima, provirivala iza vrata. Obično su posle večere, kada je cela porodica bila na okupu, očekivali da im Seldon i Dors pričaju o drugim svetovima. Hrane je bilo dovoljno, ali je bila bezukusna i često suviše tvrda. A još nedavno uživali su u veoma ukusnim mikogenskim jelima, tako da su im se ova činila nejestivim. 'Sto' je u stvari bila jedna dugačka polica postavljena uza zid i jeli su stojeći.

Obazrivim ispitivanjem, Seldon je saznao da je to bio uobičajen način služenja hrane kod svih Dalita, a ne odraz neverovatnog

siromaštva. Gospodarica Tisilver im je objasnila da ima i onih koji se nalaze na visokim položajima u vladi Dala koji su usvojili svu silu loših običaja kao što su stolice - zvala ih je 'police za telo' - ali solidna srednja klasa je na to gledala s neodobravanjem.

Mada nisu odobravali nepotrebni luksuz, Tisilverovi su voleli da slušaju o njemu, glasno cokčući jezikom dok su im gosti pričali o dušecima podignutim na noge, o izrezbarenim komodama i ormanima kao i o superfluidnosti stolnjaka.

Slušali su i opise mikogenskih običaja, dok je Džirad Tisilver samodopadno gladio svoju kosu stavljajući sasvim jasno do znanja da je spreman da depilaciju poistoveti sa kastriranjem. Gospodarica Tisilver je besnela pri svakom pominjanju ženske podređenosti i glatko je odbila da poveruje da Sestre to mirno prihvataju.

Međutim, najviše su se hvatali za Seldonove povremene opaske o carskom zemljištu. Kada je, tokom ispitivanja, isplivalo na površinu da je Seldon video cara i da je s njim razgovarao, celu porodicu obuze strahopoštovanje. Bilo je potrebno da prođe malo vremena pa da se odvaže da mu postavljaju pitanja o caru, na koja Seldon, pak, nije mogao da odgovori jer niti je video puno od okoline, a još je manje video od unutrašnjosti Palate.

To je razočaralo Tisilverove, ali nisu odustajali od pokušaja da od njega izmame što više podataka. Kada su saslušali celu Seldonovu carsku pustolovinu, bilo im je teško da poveruju u Dorsinu tvrdnju da ona, lično, nije nogom stupila na carsko zemljište. A najizričitije od svega odbacili su Seldonovu usputnu opasku da je car razgovarao i ponašao se kao obično ljudsko biće. To se Tisilverovima činilo potpuno nemogućim.

Posle tri večeri tako provedene, Seldonu je sve to postalo zamorno. U početku se radovao što mu se ukazala prilika da ništa ne radi (bar preko dana) osim da gleda izvesne istorijske filmoknjige koje mu je Dors preporučila. Tisilverovi su preko dana s puno dobre volje pozajmljivali gostima svoj čitač knjiga, mada je devojčica bila nesrećna jer je morala da ide kod suseda, da bi na njihovom radila domaće zadatke.

"Ne pomaže", reče uznemireno Seldon u sigurnosti svoje sobe, pošto je pustio muziku kako bi onemogućio prisluškivanje. "Shvatam

vašu obuzetost istorijom, ali ona se sastoji od beskonačno mnogo pojedinosti. To je gomila podataka velika kao planina - ne, kao Galaksija - u kojoj ne nazirem osnovno ustrojstvo."

"Usuđujem se da primetim", napomenu Dors, "da je verovatno postojalo vreme kada ljudska bića nisu nazirala nikakvo ustrojstvo ni među zvezdama na nebu, ali su na kraju ipak otkrila strukturu Galaksije."

"Ali ubeđen sam da su im za to bila potrebna pokolenja, a ne nedelje. Mora da je postojalo vreme u kome je fizika ljudima ličila na masu nepovezanih opažanja pre no što su otkriveni središnji zakoni prirode, a i za to su bila potrebna pokolenja. - A šta je sa Tisalverovima?"

"Šta sa njima? Mislim da su vrlo fini prema nama."

"Radoznali su."

"Razume se da jesu. Zar vi ne biste bili da ste na njihovom mestu?"

"Ali da li je u pitanju puka radoznalost? Kao da ih strašno zanima moj susret sa carem."

Dors je bila nestrpljiva. "Ponovo vam kažem... to je prirodno. Zar vas ne bi zanimalo - da je situacija obrnuta?"

"To me čini nervoznim."

"Hamin nas je ovamo doveo."

"Jeste, ali ni on nije savršen. Odveo me je na Univerzitet, odatle su me izvukli na Gornju stranu. Odveo nas je kod Sina Sunca Četrnaestog, a ovaj nas je uhvatio u zamku. Znate i sami da je tako bilo. Koga zmija ujede, taj se i guštera plaši. Dosadilo mi je da me ispituju."

"Pa, onda, Hari, osmotrite stvari s druge strane. Zar vas ne zanima Dal?"

"Svakako da me zanima. Za početak, šta vi znate o njemu?"

"Ništa. To je samo jedan od više od osam stotina sektora, a na Trantoru sam tek nešto više od dve godine."

"Tačno. Postoji još dvadeset pet miliona drugih svetova, a ja se ovim problemom bakćem tek nešto više od dva meseca... Rekoh vam već. Želim da se vratim na Helikon i pozabavim se proučavanjem matematičkih obrazaca društvenih napetosti, što sam

obradio u svojoj doktorskoj disertaciji, a onda zaboravio da sam ikada shvatio - ili mislio da sam shvatio - da pojave napetosti omogućavaju bolji unutrašnji uvid u ljudska društva."

Te večeri obratio se Tisalveru rečima: "Gospodaru Tisalvere, niste mi uopšte rekli čime se vi bavite, kakva je priroda vašeg posla."

"Mog posla?" Tisalver položi prste na prsa, prekrivena jednostavnom majicom ispod koje ništa nije imao, a to je izgleda bila standardna muška nošnja na Dalu. "Pa, ne radim ništa naročito. Zaposlen sam u lokalnoj holovizijskoj stanici kao programer. Posao je dosadan, ali od nečeg se mora živeti."

"A i uvažen je", dodade gospodarica Tisalver. "To znači da ne mora da radi u toplotnim slivnicima."

"Toplotnim slivnicima?" upita Dors, podigavši levu obrvu i namestivši zadivljen izraz.

"Oh, znate", poče Tisalver, "po tome je Dal najpoznatiji. Nije bog zna šta, ali energiju troši četrdeset milijardi ljudi na Trantoru, a mi mnoge od njih snabdevamo. Ne cene nas dovoljno, ali voleo bih da vidim šta bi radili bez nje neki od naših uglednih sektora."

Seldon je izgledao zbunjen. "Zar Trantor ne dobija energiju iz solarnih energetske stanice u orbiti!"

"Jednim delom", odgovori Tisalver, "nešto dobija i iz stanica za nuklearnu fuziju smeštenim na ostrvima, a nešto od mikrofuzijskih motora, tu su i stanice koje pokreće vetar na Gornjoj strani, ali polovina", on podiže prst da bi to istakao, a lice mu poprimi neobično ozbiljan izraz, "polovina potiče iz toplotnih slivnika. Na mnogim mestima ima toplotnih slivnika, ali nijedan - nijedan - nije tako bogat kao ovi u Dalu. Zar ozbiljno ništa ne znate o slivnicima toplote? Sedite tu i samo zurite u mene."

Dors brzo reče: "Mi smo sa Spoljnih svetova, znate." (Umalo nije rekla 'plemenaši', ali se na vreme obuzdala.) "Naročito dr Seldon. On je na Trantoru svega nekoliko meseci."

"Stvarno?" oglasi se gospodarica Tisalver. Bila je neznatno niža od muža, gojazna, ali ne i debela, tamnu kosu nosila je čvrsto stegnutu u punđu, i imala je predivne tamne oči. Kao i muž, bila je tridesetih godina.

(Posle razdoblja provedenog u Mikogenu, koje, u stvari, i nije bilo

baš tako dugo, ali zato puno događaja, Dorsi se učini čudnim da se žena svojevolumno upliće u razgovor. Kako se samo brzo odomaćuju novi oblici i načini ponašanja, pomisli ona, i odluči da to pomene Seldonu - biće to još jedna beleška za njegovu psihoistoriju.)

"Ah da", priseti se ona. "Dr Seldon je sa Helikona."

Gospodarica Tisalver pokaza učtivo neznanje. "A gde mu to dođe?"

Dors počeo: "Pa, to vam je..." Zatim se okrenu ka Seldonu. "Gde se nalazi, Hari?"

Seldon je bio zatečen. "Pa, da vam kažem istinu, ne znam da li bih uspeo da lako odredim gde se nalazi na galaktičkom modelu, ukoliko prethodno ne bih proverio koordinate. Jedino vam mogu reći da se nalazi na drugoj strani središnje crne rupe gledano u odnosu na Trantor i stići tamo svemirskim brodom dosta je zamorno."

Gospodarica Tisalver primeti: "Mislim da se Džirad i ja nikada nećemo obresti na jednom svemirskom brodu."

"Možda i hoćemo, Kasilija", reče veselo Tisalver, "jednog dana. Ali pričajte nam o Helikonu, gospodaru Seldone."

Seldon odmahnu glavom. "Bilo bi mi dosadno. To je svet kao i svaki drugi. Jedino se Trantor razlikuje od svih ostalih. Na Helikonu nema toplotnih slivnika - a verovatno ih nema niti bilo gde drugde - osim na Trantoru. Pričajte mi o njima."

('Jedino se Trantor razlikuje od svih ostalih' Seldon je nastavio da premeće po umu tu rečenicu, na trenutak se uhvativši za nju, a onda mu na um pade, ko zna zbog čega, Dorsina priča o ruci na bedru, ali Tisalver počeo da govori i Seldon zaboravi na sve to isto onako brzo kao što mu je i palo na pamet.)

Tisalver reče: "Ako vas odista zanimaju toplotni slivnici mogu vam ih pokazati". Zatim se okrenu prema svojoj ženi. "Kasilija, da li bi imala nešto protiv da sutra uveče povedem gospodara Seldona da vidi toplotne slivnike?"

"I mene", brzo se javi Dors.

"I gospodaricu Venabili?"

Gospodarica Tisalver se namršti i oštro odvrati: "Mislim da to ne bi bilo pametno. Našim posetiocima bi tamo bilo dosadno."

"Mislim da ne bi, gospodarice Tisalver", reče Seldon dodvorno.

"Veoma bismo voleli da vidimo toplotne slivnike. Bili bismo oduševljeni kada biste nam se i vi pridružili... kao i vaša mala kćer - ukoliko želi da pođe."

"Do toplotnih slivnika?" upita gospodarica Tisalver ukočivši se. "To uopšte nije mesto za jednu pristojnu ženu."

Seldonu je bilo neprijatno zbog ovog. "Nisam mislio ništa loše, gospodarice Tisalver."

"Bez uvrede", umeša se Tisalver, "Kasilija hoće da kaže da se to nama ne priliči i u pravu je, ali budući da ja tamo ne radim, nema ničeg lošeg da samo odem u posetu i pokažem ih gostima. Ali mesto baš nije prijatno i nikada Kasiliji ne bih dozvolio da se odene onako kako je neophodno kada se onamo odlazi."

Ustaše iz čučućih položaja. Dalitske 'stolice' predstavljale su obična izlivena plastična sedišta na malim točkovima, tako da su Seldona strašno bolela kolena koja je sve vreme morao da drži zgrčena, a i činilo mu se da se pomera čim bi napravio i najmanji pokret. Tisalverovi su, međutim, savladali tehniku čvrstog sedenja i besprekornog ustajanja i nisu morali da se, poput Seldona, pomažu rukama. I Dors je ustala bez po muke, a Seldona je ponovo zadivila njena prirodna ljupkost.

Pre no što su otišli svaki u svoju sobu, Seldon reče Dors: "Jeste li sigurni da ništa ne znate o toplotnim slivnicima? Gospodarica Tisalver je o njima govorila kao o nečem krajnje neprijatnom."

"Sigurno nisu baš toliko neprijatni, jer nam Tisalver inače ne bi predložio da pođemo u obilazak. Budimo zadovoljni ako se iznenadimo."

63.

Tisalver reče: "Biće vam potrebna prigodna odeća." Gospodarica Tisalver samo značajno zavrnu nosom iza njega.

Seldon, kome na um padoše suknje za muškarce, pomalo uznemireno upita. "Šta podrazumevate pod prigodnom odećom?"

"Nešto lagano, slično ovome što ja imam na sebi. Majica veoma kratkih rukava, komotne sportske pantalone, komotan veš, sokne, otvorene sandale. Sve to imam i za vas."

"Odlično. Ne zvuči loše."

"I za gospodaricu Venabili će se već nešto naći. Nadam se da će mere odgovarati."

Odeća kojom ih je Tisalver snabdeo (bila je njegova) odlično im je pristajala - mada nije bila i dovoljno komotna. Kada su se spremili, pozdravili su se sa gospodaricom Tisalver i ona ih je, pomirivši se s njihovim odlaskom, mada je na to i dalje gledala s neodobravanjem, posmatrala sa ulaza kako se udaljuju.

Bilo je rano večer i iznad njihovih glava nalazio se privlačan sjaj sumraka. Svima je bilo jasno da će se uskoro upaliti dalska svetla. Temperatura je bila prijatna i nigde na vidiku nije bilo nijednog jedinog vozila; svi su hodali. Iz daljine se čulo uvek prisutno zujanje Ekspresnika i povremeno su se jasno uočavala njegova svetla.

Seldon je primetio da Daliti nisu išli ulicom s nekim određenim ciljem. Pre je izgledalo kao da se šetaju. Šetaju iz zadovoljstva. Možda je, ako je Dal bio siromašan sektor, kao što su Tisalverovi tvrdili, jeftin način zabave bio na ceni, a šta je bilo prijatnije - i jeftinije - od večernje šetnje?

Seldon oseti kako se i sam opušta i prepušta besciljnoj šetnji, dok je svuda oko sebe osećao prijateljsku toplinu. Ljudi su se pozdravljali u prolazu i razmenjivali po neku reč. Posvuda su samo nicali crni brkovi različitih oblika i debljina i činilo se da su oni neraskidivo vezani za dalitske muškarce, i da su svuda prisutni kao i ćelave glave mikogenske Braće.

Bio je to večernji obred, način da se potvrdi kako je još jedan dan bezbedno prošao i da su prijatelji i dalje srećni i zdravi. Ubrzo je postalo jasno da Dors privlači svačiji pogled. Pri prigušenom sjaju sumraka njena riđa kosa postala je tamnija, ali se ipak izdvajala u tom moru crnoglavih (samo povremeno videla bi se i po koja seda) poput zlatnog novčića koji se kotrlja preko gomile uglja.

"Vrlo je prijatno", reče Seldon.

"Jeste", složi se Tisalver. "Da nije ovoga šetao bih sa svojom ženom i ona bi bila u svom elementu. U prečniku od jednog kilometra nema nijedne osobe koju ona ne zna po imenu, čime se bavi i ostale porodične veze. Ja to nisam u stanju. Evo, ni sada, ne znam ni polovinu imena ljudi koji nas pozdravljaju. Ali ne smemo se vući suviše sporo. Moramo stići do lifta. Na nižim spratovima mnogo

se radi."

Nalazili su se u liftu koji je vodio nadole kada Dors reče: "Pretpostavljam gospodaru Tisalveru, da su toplotni slivnici mesta na kojima se večna toplota Trantora koristi za stvaranje pare koja pokreće turbine za stvaranje električne energije."

"Oh, ne. Veoma delotvorne termoelektrične baterije velikih razmera neposredno proizvode električnu energiju. Nemojte me pitati za pojedinosti, molim vas. Ja sam samo programer na holoviziji. U stvari, nemojte tamo dole nikoga pitati za pojedinosti. Cela ta stvar predstavlja jednu veliku crnu kutiju. Radi, ali niko ne zna kako."

"Šta ako nešto pođe naopako?"

"Obično je sve u redu, ali ako se to dogodi, odnekud se stvori neki stručnjak. Neko ko se razume u kompjutere. Razume se, cela stvar je potpuno kompjuterizovana."

Lift se zaustavi i oni iziđoše. Istog časa zapahnu ih nalet toplote.

"Toplo je", primeti Seldon sasvim nepotrebno.

"Da, toplo", potvrdi Tisalver. "Zbog toga je Dal toliko na ceni kao energetska izvor. Sloj magme je ovde bliži površini nego igde na celom svetu, i tako se mora raditi na vrućini."

"Kako stoje stvari sa provetravanjem?" upita Dors.

"Postoji sistem za provetravanje, ali zahteva velike troškove. Provetravamo, uklanjamo vlagu i hladimo, ali ako preteramo, to znači da koristimo suviše energije i da ceo proces postaje preskup."

Tisalver se zaustavi kod jednih vrata i pritisnu signal. Ona se otvoriše i propustiše malo svežijeg vazduha, a on promrmlja: "Valjda ćemo naći nekog da nas provede unaokolo, nekog ko će braniti gospodaricu Venabili od raznoraznih primedbi... bar onih koje će izricati muškarci."

"Neće mi biti neprijatno, bez brige", odvrati Dors.

"Ali meni hoće", dodade Tisalver.

Iz kancelarije iziđe jedan mladić i predstavi se kao Hano Linder. Dosta je ličio na Tisalvera, i Seldon zaključio da mu neće biti lako da uočava razliku među pojedincima dok se ne navikne na njihov gotovo po pravilu nizak rast, crnomanjastost, crnu kosu i bogate brkove.

Lindor reče: "Veoma rado ću vas provesti unaokolo da vidite ono što ima da se vidi. Ali to nije ni nalik na neku od vaših spektakularnih stvari, znate." Obraćao im se svima, ali pogled mu je ostao prikovan za Dors. Zatim nastavi: "Neće biti baš prijatno. Predlažem da skinemo majice."

"Ovde unutra je lepo i sveže", reče Seldon.

"Razume se, ali to je tako jer smo mi ovde nadzornici. Rang povlači sa sobom i privilegije. Tamo napolju, na ovom nivou, nismo u stanju da vršimo provetravanje. Zato su oni plaćeni više od mene. U stvari, to su najbolje plaćeni poslovi u Dalu, i to je jedini razlog što uspevamo da nađemo ljude koji će ovde dole raditi. Pa ipak, sve je teže pronaći radnike za rad na toplotnim slivnicima." On duboko udahnu. "U redu, hajdemo napolje u pakao."

On skinu majicu i gurnu je za pojas. Tisalver učini isto, a i Seldon pođe za njihovim primerom.

Lindor pogleda u Dors i reče: "Bilo bi vam prijatnije, gospodarice, ali nije obavezno."

"Sve je u redu", reče Dors i skinu majicu.

Na sebi je imala beli, nepostavljeni grudnjak sa velikim izrezom između dojki.

"Gospodarice", zausti Lindor, "to nije..." Trenutak je razmišljao, a zatim je slegnuo ramenima i rekao: "U redu. Snaći ćemo se već."

U početku je Seldon bio svestan samo kompjutera i postrojenja, ogromnih cevi, treperavog svetla i zaslepljujućih ekrana.

Sveprisutna svetlost bila je dosta prigušena, mada su pojedina odeljenja sa postrojenjima bila dobro osvetljena. Seldon podiže pogled prema gotovo potpunoj tami. Pa upita: "Zašto nije bolje osvetljeno?"

"Pa osvetljeno je... tamo gde treba", odvrati Lindor. Glas mu je bio prilagođen sredini i govorio je brzo i pomalo grubo. "Ne koristimo svuda jako osvetljenje iz psiholoških razloga. Suviše svetlosti ljudi u svojim glavama odmah pretvaraju u toplotu. Kada pojačamo osvetljenje dobijamo više pritužbi, čak i onda kada snizimo temperaturu."

Dors reče: "Izgleda da je sve odlično kompjuterizovano. Zar ne bi bilo bolje kada biste mogli sve operacije da prepustite kompjuterima?"

Ova vrsta okoline je kao stvorena za veštačku inteligenciju."

"Potpuno ste u pravu", složi se Lindor, "ali ne možemo rizikovati ni najmanju grešku. Moramo imati ljude na licu mesta ako išta krene naopako. Kompjuter u kvaru može prouzrokovati nevolje u prečniku od dve hiljade kilometara."

"Može i čovek da pogreši. Je li tako?" primeti Seldon.

"Svakako, ali kada isti posao obavljaju i ljudi i kompjuteri, onda ljudi mogu brzo da ustanove gde kompjuter greši, i obrnuto, kompjuter može brzo da ispravi ljudsku grešku. Tako ispada da se ništa ozbiljno ne može dogoditi sem u slučaju da istovremeno pogreše i čovek i kompjuter. A to teško da se ikada može dogoditi."

"Teško, ali ne i nikada, a?" upita Seldon.

"Gotovo nikada, ali ne i nikada. Niti su ljudi niti kompjuteri onakvi kakvi su nekada bili."

"Tako nam to uvek izgleda", složi se Seldon, nasmešivši se.

"Ne, ne. Ne govorim ja o onome čega se sećam. Ne govorim o dobrim starim danima. Govorim o statistici."

Tada se Seldon priseti Haminove priče o sveopštem raspadu.

"Vidite šta sam hteo da kažem?" upita Lindor, tišim glasom. "Eno gomile ljudi, na nivou C-3, koji očigledno piju. Niko od njih nije na svom mestu."

"Šta to piju?" upita Dors.

"Naročitu tečnost da bi nadoknadili gubitak elektrolita. Voćni sok."

"Ne možete ih kriviti zbog toga, je li tako?" upita Dors ogorčeno. "Čovek mora piti kada radi u ovakvim uslovima."

"Da li znate koliko dugo može jedan vešt C-3 radnik da pije jedno piće? Tu se ništa ne može učiniti. Ako im damo samo petominutne pauze za piće i ne dozvolimo da se okupljaju za vreme tih pauza, onda moramo biti spremni na pobunu."

Upravo su se približavali dotičnoj skupini. Sačinjavali su je i muškarci i žene (Dal je, izgleda, bio manje više amfiseksualno društvo) i oba pola bila su bez majica. Žene su nosile nešto što se moglo nazvati grudnjakom, ali oni su bili strogo namenski. Služili su za podizanje grudi kako bi vazduh lakše strujao ispod njih, te se smanjivalo znojenje, ali zato ništa nisu pokrivali.

Dors došapnu Seldonu: "Pametne su, Hari. Živa se preznojih pod

grudima."

"Skinite, onda, grudnjak", reče Seldon. "Neću ni prstom maknuti da vas sprečim."

"Uverena sam da ne biste", odvrati mu Dors. Grudnjak ipak nije skinula.

Približavali su se okupljenim ljudima - bilo ih je desetak.

Dors reče: "Preživeti ako budu pravili neumesne primedbe."

"Hvala", javi se Lindor. "Ne mogu vam obećati da neće... Ali moraću da vas predstavim. Ako im se učini da ste vas dvoje inspektori, pa još u mom društvu, postaće neobuzdani. Inspektori treba da njuškaju sami unaokolo, a ne da ih nadgleda neko iz uprave."

On podiže ruke. "Radnici, želim nekoga da vam predstavim. Došli su nam posetioци spolja - sa Spoljnih svetova, dvoje naučnika. Tamo imaju svetove na kojima nema dovoljno energije, pa su došli ovamo da vide kako mi to radimo u Dalu. Misle da bi mogli nešto naučiti."

"Naučićete da se znoje!" doviknu jedan radnik posle čega se zaori bučan i razuzdan smeh.

"Ona već ima znojava prsa", povika jedna žena, "kad se sva zamotala." Dors joj doviknu u znak odgovora: "Skinula bih ga, ali moje grudi ne mogu da se mere s vašim." Smeh postade dobroćudan.

Tada istupi jedan mladić i pomno se zagleda u Seldona svojim duboko usađenim očima, dok mu je lice bilo krajnje ozbiljno. Reče: "Prepoznao sam vas. Vi ste matematičar."

On pohita napred, zagledavši se Seldonu u lice s krajnjim strahopoštovanjem. Istog časa Dors se nađe ispred Seldona, a Lindor zakorači ispred nje i povika: "Nazad, radniče. Pazi kako se ponašaš."

Seldon reče: "Stanite! Hoću da razgovaram s njim. Šta ste se svi poređali ispred mene?"

Lindor mu došapnu: "Ako vam se ijedan od njih približi, uverićete se da ne mirišu kao cveće iz staklene bašte."

"Preživeti", odvrati naprasito Seldon. "Mladiću, šta si želeo?"

"Zovem se Amaril. Jugo Amaril. Video sam vas na holoviziji."

"Možda i jesi, ali kakve to veze ima?"

"Ne sećam se vašeg imena."

"A i zašto bi?"

"Govorili ste o nečemu što se zove psihoistorija."

"Nemaš pojma koliko bih voleo da nisam."

"Molim?"

"Ništa. Šta si želeo?"

"Želim da porazgovaram sa vama. Samo na kratko. Sada."

Seldon upitno pogleda u Lindora, koji odlučno odmahnu glavom.

"Ne dok je na dužnosti."

"Kada vam počinje smena, gospodine Amaril?" upita Seldon.

"U šesnaest časova."

"Možete li da se vidite sa mnom sutra u četrnaest časova?"

"Svakako. Gde?"

Seldon se okrenu prema Tisalveru. "Dozvoljavate li da se vidim s njim kod vas?"

Na Tisalverovom licu pojavi se nesrećan izraz. "Šta će vam to? On je običan radnik na toplotnim slivnicima."

Seldon odvrati: "Prepoznao me je. Zna ponešto o meni. Nije on niko. Primiću ga u svojoj sobi." A pošto Tisalverovo lice nije smekšalo, on dodade: "U mojoj sobi za koju je plaćen najam. A vi ćete biti na poslu, nećete biti u stanu."

Tisalver odvrati tihim glasom: "Nisam ja u pitanju, gospodaru Seldone, već moja žena, Kasilija. Ona to neće odobriti."

"Porazgovaraću s njom", mrgodno zaključi Seldon. "Moraće."

64.

Kasilija Tisalver razrogači oči. "Radnik sa toplotnih slivnika? Ne u mom stanu."

"A zašto da ne? Pored toga, biće u mojoj sobi", reče Seldon. "U četrnaest časova."

"Neću to dozvoliti", nastavi gospodarica Tisalver. "Eto do čega je dovelo vaše silaženje u toplotne slivnike. Džirad je ispao budala."

"Grešite, gospodarice Tisalver. Otišli smo tamo na moj zahtev i bio sam zadivljen. Moram se videti s tim mladićem, jer je to neophodno zbog mog naučnog rada."

"Žao mi je ako je tako, ali ja to neću dozvoliti."

Dors Venabili podiže ruku. "Hari, pustite da se ja za ovo pobrinem. Gospodarice Tisilver, ako dr Seldon mora s nekim da se nađe u svojoj sobi danas popodne, osoba više, razume se, podrazumeva i dvostruku najamninu. To nam je jasno. Stoga će vam za današnji dan biti plaćeno dvostruko."

Gospodarica Tisilver razmisli o tome. "Pa, to je svakako pošteno od vas, ali nisu u pitanju samo krediti. Treba misliti i na susede. Znojav, smrdljiv radnik..."

"Sumnjam da će biti znojav i smrdljiv u četrnaest časova, gospodarice Tisilver, ali dopustite da nastavim. Pošto dr Seldon mora da se vidi s njim, te ako neće moći da se nađe s njim ovde, moraće negde drugde, a mi ne možemo da tumaramo unaokolo. To baš ne bi bilo zgodno. To bi nas nateralo da negde drugde iznajmimo sobu. Stoga ćemo vam platiti za današnji dan i otići i, razume se, moraćemo gospodaru Haminu da objasnimo zašto smo bili primorani da promenimo boravište koje nam je on tako ljubazno obezbedio."

"Stanite." Lice gospodarice Tisilver postade nalik na ekran kalkulatora. "Ne bismo želeli da uvredimo gospodara Hamina... kao ni vas dvoje. Koliko dugo će to stvorenje morati da ostane?"

"Dolazi u četrnaest časova. Na poslu mora biti u šesnaest časova. Provešće ovde manje od dva sata, a možda i znatno manje. Nas dvoje ćemo ga dočekati napolju i odvesti ga do sobe dr Seldona. Ako nas vidi koji sused pomisliće da je on naš prijatelj sa Spoljnih svetova."

Gospodarica Tisilver konačno klimnu. "Neka bude. Dvostruki iznos za sobu gospodara Seldona za danas i taj radnik sme da vas poseti samo ovaj put."

"Samo ovaj put", složi se Dors.

Ali kasnije, dok su Seldon i Dors sedeli u njenoj sobi, Dors upita: "Zašto morate da se vidite s njim, Hari? Zar je razgovor sa jednim radnikom sa toplotnih slivnika baš toliko važan za psihoistoriju?"

Seldon pomisli kako joj glas zvuči pomalo sarkastično, pa zlovoljno odvrati: "Ne moram sve da podređujem toj svojoj ogromnoj zamisli, u koju i inače ne verujem baš mnogo. Ja sam i ljudsko biće, sklono ljudskoj znatiželji. Sate smo proveli dole u toplotnim slivnicima i sami ste videli kakvi ljudi rade tamo dole. Očigledno su

neobrazovani. To su pojedinci sa dna - nikakva igra rečima mi nije bila na pameti - a onda smo naišli na jednoga koji me je prepoznao. Mora da me je video na holovoziji za vreme Dekadne Konvencije, a upamtio je i reč 'psihoistorija'. To mi se učinilo neobičnim - nekako neprimerenim za ono mesto - i voleo bih da porazgovaram s njim."

"Zato što godi vašoj taštini što ste poznati čak i među radnicima u Dalu?"

"Pa... možda je tako. Ali to kopka i moju znatiželju."

"A otkud znate da nije podmetnut i ne namerava da vam stvori neprilike kao što se već ranije događalo."

Seldon se trgnu. "Neću mu dozvoliti da mi prstima prođe kroz kosu. U svakom slučaju smo mnogo bolje pripremljeni, zar ne? Ubeđen sam da ćete biti sa mnom. Hoću da kažem, pustili ste me samog na Gornju stranu, zatim ste me pustili samog sa Kišnom Kapi Četrdeset Trećom na mikrofarmu, ali to više nećete ponoviti, zar ne?"

"U to možete biti ubeđeni", odvrati Dors.

"Pa, onda ja ću razgovarati s tim mladićem, a vi možete motriti na eventualne zamke. Imam u vas puno poverenje."

65.

Amaril je stigao nekoliko minuta pre četrnaest časova, zabrinuto se osvrćući unaokolo. Kosa mu je bila uredna, a gusti brkovi očešljani i blago uvrnuti naviše na krajevima. Majica mu je bila zaslepljujuće bela. Miris se osećao, ali bio je to miris voća koji je verovatno poticao od malo preteranog korišćenja parfema. Nosio je torbu.

Seldon, koji ga je napolju čekao, ovlaš ga uhvati za jedan lakat, a Dors za drugi, te brzo uđoše u lift. Kada su stigli do njihovog sprata, prođoše brzo kroz stan do Seldonove sobe.

Amaril upita tihim, pomalo uplašenim glasom: "Nikog nema kod kuće, a?"

"Svi su zaposleni", sasvim prirodno odvrati Seldon. On pokaza na jedinu stolicu u sobi, jastuk na podu.

"Ne", odbi Amaril. "Nije mi potreban. Neka na njega sedne neko od vas dvoje." On se graciozno spusti na pod i prekrsti noge.

Dors učini isto što i on i sede na ivicu Seldonovog duška položenog na pod, ali zato Seldon prilično nespretno bupnu na pod, morajući pri tom da se potpomogne šakama, dok je noge nastavio da pomera jer nikako nije mogao udobno da se smesti.

Seldon upita: "Pa, mladiću, zašto si želeo da se vidiš sa mnom?"

"Zato što ste matematičar. Vi ste prvi matematičar koga sam ikada video... izbliza... tako da sam mogao da ga dodirnem, razumete."

"Matematičari su ti kao sav ostali svet."

"Ne za mene, dr... dr... Seldone?"

"Tako se zovem."

Amarilu je bilo milo. "Konačno sam se setio... Vidite, i ja bih voleo da budem matematičar."

"Odlično. Šta te sprečava?"

Amaril se iznenada namršti. "Vi to ozbiljno?"

"Pretpostavljam da te nešto sprečava. Da, mislim ozbiljno."

"Sprečava me to što sam Dalit, radnik na toplotnim slivnicima u Dalu. Nemam novca da se školujem, a ne mogu dobiti ni kredite za školovanje. Mislim na pravo školovanje. Naučili su me samo da čitam i računam i da se koristim kompjuterom, a to je bilo dovoljno da postanem radnik na toplotnim slivnicima. Ali ja želim više od toga. Tako sam se sam obrazovao."

"To je na neki način i najbolji vid obrazovanja. Kako si to uspeo?"

"Poznavao sam jednu bibliotekarku. Htela je da mi pomogne. Bila je to veoma fina žena, pokazala mi je kako da upotrebljavam kompjutere da bih učio matematiku. Podesila je sistem softvera tako da sam mogao da se povežem sa ostalim bibliotekama. Dolazio bih kada sam imao slobodne dane i ujutro posle posla. Ponekad bi me zaključala u svoju privatnu sobu kako mi ne bi smetali ostali posetoci ili bi me puštala unutra kada je biblioteka bila zatvorena. Ona nije znala matematiku, ali mi je pomagala koliko je god mogla. Bila je postarija, udovica. Možda me je smatrala za sina ili tako nešto. Sama nije imala dece."

(Seldon pomisli kako su tu bila možda umešana i neka druga osećanja, ali odmah odbaci tu pomisao. To se njega nije ticalo.)

"Dopala mi se teorija brojeva", objasni Amaril. "Neke stvari sam

izveo iz onoga što sam naučio pomoću kompjutera i iz filmoknjiga koje je kompjuter koristio da bi me naučio matematiku. Izveo sam neke nove stvari koje nisam našao u filmoknjigama."

Seldon podiže obrvu. "Zanimljivo. Kao na primer?"

"Doneo sam nešto od toga. Nikada to nikome nisam pokazao. Ljudi oko mene... " On slegnu ramenima. "Ili bi me ismejali ili bi im bilo dosadno. Jednom sam to pokušao da ispričam devojci koju sam poznavao, ali ona mi je rekla da sam uvrnut i nije više želela da me vidi. Da li bih mogao vama da pokažem?"

"Svakako. Imaj poverenja u mene."

Seldon ispruži šaku i Amaril mu posle kraćeg oklevanja pruži torbu koju je doneo.

Seldon je dugo pregledavao Amarilove papire. Rad je bio krajnje naivan, ali on ne dopusti da mu makar i najmanji smešak pređe preko lica. Sledio je dokaze, od kojih, razume se, nijedan nije bio nov - ili bar savremen - ili od bilo kakve važnosti.

Ali to nije bilo važno.

Seldon podiže pogled. "Jesi li sve ovo sam uradio?"

Amaril je izgledao dosta uplašen, te samo klimnu.

Seldon izdvoji nekoliko stranica. "Šta te navelo na ovo?" On prstom pređe preko redova matematičkih dokaza. Amaril pogleda šta mu to pokazuje, namršti se, i malo razmisli. Zatim objasni svoje mišljenje.

Seldon ga sasluša i upita: "Da li si pročitao knjigu Anata Bigela?"

"O teoriji brojeva?"

"Naslov joj je Matematička dedukcija. Ne razmatra neposredno teoriju brojeva."

Amaril odmahnu glavom. "Nisam čuo za njega. Žao mi je."

"On je pre tri stotine godina razradio ovu tvoju teoremu."

Amaril je bio zapanjen. "To nisam znao."

"Ubeđen sam da nisi. Mada si ti to obavio pametnije. Ne baš preterano tačno, ali..."

"Kako to mislite 'preterano tačno'?"

"Nije važno". Seldon vrati izvađene listove na svoje mesto, a zatim sve zajedno u torbu i reče: "Napravi nekoliko kopija svega ovoga. Uzmi jednu kopiju, neka ti je zavede službeni kompjuter i

neka je zapečati. Moja prijateljica, gospodarica Venabili, može da te upiše na Strilinški univerzitet, bez prethodne obuke, kao stipendistu. Moraćeš krenuti iz početka i pohađati i druge časove pored matematike, ali..."

Sada je Amaril već došao do daha. "Na Strilinški univerzitet? Neće me primiti."

"Zašto da ne? Dors, možete to da sredite, zar ne?"

"Sigurna sam da mogu."

"Ne, ne možete", poreče žurno Amaril. "Neće me primiti. Ja sam iz Dala."

"Pa?"

"Ne uzimaju ljude iz Dala."

Seldon pogleda u Dors. "O čemu on to?"

Dors odmahnu glavom. "Stvarno ne znam."

Amaril reče: "Vi ste sa Spoljnih svetova, gospodarice. Koliko dugo ste bili u Strilingu?"

"Nešto više od dve godine, gospodine Amaril."

"Jeste li ikada videli nekog Dalita tamo - niskog, kovrdžave crne kose, velikih brkova?"

"Ima studenata veoma različitog izgleda."

"Ali nema Dalita. Kada se tamo ponovo nađete, obratite pažnju."

"Zašto ih nema?" upita Seldon.

"Ne vole nas. Mi drugačije izgledamo. Ne dopadaju im se naši brkovi."

"Možeš ih obrijati..." Ali Seldonov glas zamre kada uhvati mladićev besni pogled.

"Nikada. Zašto bih to učinio? Moji brkovi su znak moje muškosti."

"Briješ bradu. I ona je oznaka tvoje muškosti."

"Za moj narod to su brkovi."

Seldon pogleda ponovo u Dors i promrmlja: "Ćelave glave, brkovi... ludilo."

"Molim?" javi se ljutitim glasom Amaril.

"Ništa. Reci mi šta im se još ne dopada kod Dalita."

"Izmišljaju razne stvari. Kažu da zaudaramo. Da smo prljavi. Da krademo. Da smo goropadni. Kažu da smo glupi."

"Zašto sve to pričaju?"

"Zato što to nije teško izgovoriti, a i oni se onda bolje osećaju. Svakako da smo prljavi i da zaudaramo, kad moramo da radimo u toplotnim slivnicima. Poneki od siromašnih i potlačnih krađu i postaju goropadni. Ali nismo svi takvi. Šta je sa onim visokim žutokosim iz Carskog sektora koji misli da je cela Galaksija njihova - ne, oni stvarno poseduju Galaksiju. Zar se oni nikada ne razgoropade? Zar i oni ponekad ne krađu? Da rade moj posao i oni bi zaudarali kao ja. Da moraju da žive kao ja, i oni bi se prljali."

"Ko zabranjuje da svuda svi žive?" upita Seldon.

"Niko to ne osporava! Oni to uzimaju zdravo za gotovo. Gospodaru Seldone, moram pobeći sa Trantora. Na Trantoru nemam nikakvih izgleda, nema načina da zaradim kredit, da se obrazujem, nema načina da postanem matematičar, nema načina da postanem bilo šta drugo do ono što oni kažu da jesam... beskorisno ništa." Ovo poslednje izrekao je razočarano i s puno očaja.

Seldon pokuša da bude razuman. "Osoba kod koje sam iznajmio ovu sobu je Dalit. On obavlja čist posao. Obrazovan je."

"Oh, svakako", uzbuđeno se složi Amaril. "Ima i takvih. Nekolicini dopuste da uspeju, kako bi mogli reći da se i to može. A ta nekolicina može lepo da živi dok god je u Dalu. Neka odu negde drugde, pa će videti kako će se prema njima ponašati. A dok su ovde, odnose se prema nama ostalima kao da smo đubre samo zato da bi se oni bolje osećali. To ih čini žutokosima u vlastitim očima. Šta je rekla ta fina osoba kod koje ste iznajmili sobu kada ste joj rekli da ćete dovesti jednog radnika? Šta je rekao kakav ću biti? Sada ih nema... ne žele da budu u istom stanu zajedno sa mnom."

Seldon ovlaži usne. "Neću te zaboraviti. Pobrinuću se da te izvučem sa Trantora i da te smestim na moj univerzitet na Helikonu... kada se jednom i sam tamo vratim."

"Obećavate li? Dajete časnu reč? Uprkos tome što sam Dalit?"

"Činjenica da si Dalit za mene nema nikakvog značaja. Ali zato ima značaja činjenica da si već sada matematičar! Ipak ne mogu još sasvim da shvatim ono što mi govoriš. Nezamislivo mi je da neko može gajiti takva nerazumna osećanja prema nedužnim ljudima."

Amaril gorko reče: "To je zato što nikada niste bili u prilici da se zainteresujete za nešto slično. Sve se to moglo dešavati i pred vašim

nosem, ali vi ništa ne biste primetili jer ničim nije uticalo na vas."

Dors reče: "Gospodine Amaril, dr Seldon je matematičar kao i vi, i glava mu je ponekad u oblacima. To morate razumeti. Međutim, ja sam historičar. Poznato mi je da nije ništa neobično ako postoji skupina ljudi koja s visine gleda na drugu skupinu ljudi. Postoje čudne i gotovo obredne mržnje koje se ne mogu razumno opravdati i to može vršiti ozbiljan uticaj na istoriju. To je veoma loše."

Amaril primeti: "Lako je reći da je nešto 'veoma loše'. Kažete da se s time ne slažete, što znači da ste fina osoba, ali potom odlazite za svojim poslom i to vas se više ne tiče. Mnogo je gore nego 'veoma loše'. To se protivi svemu pristojnom i prirodnom. Svi smo mi isti, žutokosi i crnokosi, visoki i niski, oni sa Istoka, Zapada, Juga, kao i iz Spoljnih svetova. Svi smo mi zajedno, vi, ja, pa čak i car, potekli od ljudi sa Zemlje, zar ne?"

"Potekli smo od koga?" upita Seldon. Zatim se okrenu i zagleda u Dors razrogačenih očiju.

"Od ljudi sa Zemlje", povika Amaril. "Sa planete sa koje potiču sva ljudska bića."

"Misliš na onu jedinu planetu? Jednu jedinstvenu planetu?"

"Jednu planetu. Svakako. Na Zemlju."

"Kada kažeš Zemlja, misliš na Auroru, zar ne?"

"Aurora? Šta je to? Ne, mislim na Zemlju. Zar nikada niste čuli za Zemlju?"

"Ne", odvrati Seldon. "Zapravo nisam."

"To je mitski svet", poče Dors, "koji..."

"Nije mitski. Bila je to stvarna planeta."

Seldon uzdahnu. "Sve sam to već čuo. Dobro, hajdemo iz početka. Postoji li dalitska knjiga koja govori o Zemlji?"

"Molim?"

"Možda neki kompjuterski softver?"

"Ne znam o čemu govorite?"

"Mladiću, od koga si čuo za Zemlju?"

"Od oca. Svi znaju za nju."

"Postoji li neko ko zna nešto više o njoj? Da li su te u školi učili o njoj?"

"Nisu je tamo nikada ni pomenuli."

"Kako onda ljudi znaju za nju?"

Amaril slegnu ramenima sa izrazom koji je govorio da ga beskorisno gnjave zbog gluposti. "Jednostavno, znaju. Ako želite da čujete priče o njoj, tu je Majka Rita. Nisam čuo da je umrla."

"To je tvoja majka? Zar ne bi znao..."

"Nije ona moja majka. Samo je tako zovu. Majka Rita. To je jedna starica. Živi u Bilibotonu. Ili je bar živela."

"Gde je to?"

"Dole u onom pravcu", odvrati Amaril i neodređeno pokaza rukom.

"Kako tamo da stignem?"

"Da stignete, tamo? Vi ne želite da pođete tamo. Nikada se ne biste vratili."

"Zašto se ne bih vratio?"

"Verujte mi. Vi ne želite da pođete tamo."

"Ali voleo bih da vidim Majku Ritu."

Amaril odmahnu glavom. "Umete li da baratate nožem?"

"Čemu? Kakvim nožem?"

"Nožem za sečenje. Ovakvim." Amaril posegnu za kaišem koji mu je pridržavao pantalone. Jedan deo se pomeri i iz jednog kraja sunu oštrica, tanka, sjajna, ubojita.

Dorsina šaka se istog časa teško spusti na njegov zglavak.

Amaril se nasmeja. "Nisam nameravao da ga upotrebim. Samo sam hteo da vam ga pokažem." On zatim vrati nož u kaiš. "Potreban vam je za samoodbranu, jer ako ga nemate ili, pak, ako ga imate a ne umete njime da rukujete, nikada nećete živi napustiti Biliboton. U svakom slučaju..." On se iznenada smrknu i postade napet... "Da li ozbiljno mislite, gospodaru Seldone, da mi pomognete da se prebacim na Helikon?"

"Krajnje ozbiljno. Obećavam. Napišite mi svoje ime i gde vas može pronaći hiperkompjuter. Pretpostavljam da imate šifru."

"Moja smena u toplotnom slivniku je ima. Je li to dovoljno?"

"Jeste."

"E pa, onda", kaza Amaril, ozbiljno se zagledavši u Seldona, "to znači, gospodaru Seldone, da od vas zavisi cela moja budućnost, stoga vas molim da ne idete u Biliboton. Ne mogu dopustiti sebi da

vas sada izgubim." On uputi Dors molećiv pogled i blago dodade:
"Gospodarice Venabili, ako vas sluša, nemojte mu dozvoliti da pođe.
Molim vas."

14. BILIBOTON

DAL... Čudno, ali najpoznatiji deo ovog sektora je Biliboton, polulegendarno mesto o kome su stvorene nebrojene priče. U stvari, danas postoji čitav ogranak književnosti čiji junaci i pustolovi (i žrtve) moraju da se suoče sa opasnostima na prolasku kroz Biliboton. Te su priče vremenom postale toliko stilizovane, da je ona najpoznatija i, verovatno, izvorna, u kojoj se opisuje jedan takav prolazak, prolazak Harija Seldona i Dors Venabili, postala fantastična jednostavno zbog asocijacije...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

66.

Kada su Hari Seldon i Dors Venabili ostali sami, Dors zamišljeno upita: "Zar stvarno nameravate da posetite tu ženu - Majku Ritu?"

"Razmišljam o tome, Dors."

"Baš ste čudni, Hari. Kao da se uporno trudite da iz jedne nevolje upadnete u drugu, i to iz manje u veću. Otišli ste na Gornju stranu, što je u početku izgledalo sasvim bezopasno, i to iz razumnih razloga za vreme svog boravka u Strilingu. Zatim, u Mikogenu, provalili ste u Venjak starosta, što je bilo daleko opasnije, a razlog za to mnogo budalastiji. A sada u Dalu, želite da odete u to mesto, što je onaj mladić smatrao za čisto samoubistvo, zbog nečeg sasvim besmislenog."

"Zainteresovala me njegova opaska o Zemlji - i moram saznati ima li čega u tome."

Dors reče: "U pitanju je legenda i to ne baš mnogo zanimljiva legenda. Spada, zapravo, u već otrcane priče. Imena se razlikuju od planete do planete, ali sadržaj je isti. Uvek postoji priča o prvobitnom svetu i zlatnom dobu. Postoji žudnja za navodno jednostavnom prošlošću punom vrlina koja je gotovo jedinstvena među ljudima što žive u složenom društvu punom poroka. Na ovaj ili onaj način, to je isto kod svih društava, pošto svako zamišlja da je njegovo društvo suviše složeno i puno poroka, bez obzira na to koliko je jednostavno."

Pribeležite to za vašu psihoistoriju."

"Svejedno", reče Seldon, "moram razmotriti mogućnost da je takav svet nekada postojao. Aurora... Zemlja... ime nije bitno. U stvari..."

On zastade, tako da je na kraju Dors morala da upita: "Šta, u stvari?"

Seldon odmahnu glavom. "Sećate li se one priče o ruci na bedru koju ste mi ispričali u Mikogenu? Neposredno pošto sam dobio Knjigu od Kišne Kapi Četrdeset Treće... e pa, nedavno sam je se setio dok smo uveče razgovarali sa Tisalverovima. Rekao sam nešto što me je podsetilo, na trenutak..."

"Na šta vas je podsetilo?"

"Ne sećam se više. U jednom trenutku sam znao, a u sledećem već zaboravio, ali nekako uvek kada pomislim na pojam jednog sveta, učini mi se da sam blizu nečega, a onda izgubim nit."

Dors iznenađeno pogleda u Seldona. "Ne shvatam šta bi to moglo biti. Priča o ruci na bedru nema nikakve veze niti sa Zemljom niti sa Aurorom."

"Znam, ali ta... stvar... koja lebdi tik s druge strane ivice moga uma izgleda da je nekako povezana s tim jednim svetom i predosećam da moram pronaći više pojedinosti o tome po svaku cenu. O tome i o... robotima."

"I o robotima? Mislila sam da ste s tim završili posle odlaska u Venjak starosta."

"Naprotiv. Razmišljao sam o njima." Zurio je jedan dugi trenutak u Dors zabrinutim pogledom, a onda reče: "Ali nisam siguran."

"Siguran u šta, Hari?"

Ali Seldon samo odmahnu glavom i ništa više ne reče.

Dors se namršti, pa nastavi: "Hari, dozvolite da vam nešto kažem. U razboritoj istoriji - i verujte mi, znam o čemu govorim - uopšte se ne pominje nikakav prvobitni svet. Priznajem da je to široko rasprostranjeno verovanje. Ne mislim samo na neprosvećene sledbenike folkloru, poput Mikogenaca i dalitskih radnika u toplotnim slivnicima, već postoje i biolozi koji uporno tvrde da je morao postojati jedan prvobitni svet i navode razloge koji su meni nedokučivi; postoje i mistički orijentisani istoričari koji nastoje da

spekulišu time. A među intelektualcima više klase, koliko mi je poznato, takve su spekulacije postale pomodne. Pa ipak, školska istorija ne zna ništa o tome."

Seldon reče: "Možda je to još jedan razlog da zavirimo van granica školske istorije. Sve što je meni potrebno jeste sredstvo koje će mi omogućiti da pojednostavim psihoistoriju i nije me briga kakvo će to sredstvo biti, može biti i neki matematički trik, ali isto tako i istorijski ili nešto potpuno izmišljeno. Da mladić s kojim smo malopre razgovarali ima samo malo više formalnog obrazovanja, dao bih mu da radi na tom problemu. Njegova razmišljanja su doista genijalna i originalna..."

Dors ga prekinu: "Znači, stvarno nameravate da mu pomognete?"

"Svakako. Čim budem u prilici."

"Ali da li treba da dajete obećanja za koja niste sigurni da ćete ih moći održati?"

"Želim da ih održim. Ako tako kruto gledate na nemoguća obećanja, pomislite samo na to da je Hamin nastojao da uveri Sina Sunca, Četrnaestog, kako ću iskoristiti psihoistoriju da Mikogencima vratim njihov svet. A za to ne postoje nikakvi izgledi. Čak i ako uspem da razradim psihoistoriju, ko zna da li će se ona moći upotrebiti za jedan tako uzan i specijalizovan cilj? U pitanju je pravi slučaj obećanja koje se ne može ispuniti."

Ali Dors pomalo uzbuđeno reče: "Četer Hamin je pokušavao da nam spase živote, da nas zadrži što dalje od Demerzela i cara. Nemojte to zaboraviti. I ja mislim da bi on stvarno voleo da pomogne Mikogencima."

"A ja bih stvarno voleo da pomognem Jugu Amarilu i mnogo je verovatnije da ću moći njemu da pomognem nego Mikogencima, te stoga ako opravdavate ovo drugo, molim vas ne kritikujte prvo. Još nešto, Dors", i oči mu besno sevnuše, "zaista bih voleo da pronađem Majku Ritu i spreman sam da krenem sam."

"Nipošto!" odreza Dors. "Ako vi pođete i ja ću."

67.

Gospodarica Tisilver se vratila sa kćerkom kući sat vremena pošto je Amaril otišao na posao. Ništa nije kazala ni Seldonu ni Dors,

već je samo kratko klimnula kada su je pozdravili te stala da seva očima po sobi kao da je želela da se uveri da radnik nije ostavio nikakav trag. Zatim je stala da njuši vazduh i na kraju je optužujući pogledala Seldona pre no što je prošla kroz zajedničku sobu i nestala u porodičnoj spavaonici.

Tisilver je kući stigao kasnije, i kada su Seldon i Dors došli na večeru, Tisilver iskoristi priliku što mu se žena zadržala da izda poslednja uputstva u vezi sa večerom, te tiho upita: "Je li ona osoba bila ovde?"

"I otišla", svečano odvrati Seldon. "Vaša žena je za to vreme bila napolju."

Tisilver klimnu i reče: "Da li ćete morati to da ponovite?"

"Mislim da neću", odgovori Seldon.

"Dobro."

Večera je uglavnom prošla u tišini, ali kasnije kada je kćerka otišla u svoju sobu radi sumnjivog uživanja u kompjuterskim vežbama, Seldon se zavalio i zatraži od domaćina: "Pričajte mi o Bilibotonu."

Tisilver ga zapanjeno pogleda i stade da miče usnama, ali iz usta mu ne iziđe nikakav zvuk. Međutim, Kasiliju je bilo mnogo teže naterati da ostane bez reči.

Ona upita: "Zar vaš novi prijatelj tamo stanuje? Zar ćete mu uzvratiti posetu?"

"Za sada sam samo", primeti tiho Seldon, "pitao za Biliboton."

Kasilija oštro odgovori: "To je đubrište. Tamo živi talog. Tamo ne odlazi niko sem šljama koji tamo stanuje."

"Koliko sam shvatio tamo živi i Majka Rita."

"Nikada nisam čula za nju", odgovori Kasilija i stisnu usne. Sasvim je jasno stavila do znanja da ona ne želi po imenu da zna nikoga ko živi u Bilibotonu.

Tisilver baci jedan bojažljiv pogled prema svojoj ženi i reče: "Ja sam čuo za nju. To je jedna luda starica koja navodno proriče budućnost."

"A da li živi u Bilibotonu?"

"Ne znam, gospodaru Seldone. Nikada je nisam video. Ponekad je pominju u holovestima, kada predskaže nešto."

"Da li se ta predskazanja ispunjavaju?"

Tisilver frknu. "Da li se bilo koje predskazanje ikada ostvarilo? Njena, čak, nemaju ni smisla."

"Da li je ikada pominjala Zemlju?"

"Ne znam. Ne bi me iznenadilo i da jeste."

"Niste se zbunili kada sam pomenuo Zemlju. Znači, čuli ste za nju?"

Sada je Tisilver izgledao iznenađen. "Svakako, gospodaru Seldone. To je svet sa koga potiču svi ljudi... bar se tako pretpostavlja."

"Pretpostavlja? Zar ne verujete u to?"

"Ja? Ja sam obrazovan. Ali mnogi neuki veruju."

"Postoje li filmoknjige o Zemlji?"

"Zemlja se ponekad pominje u dečjim knjigama. Sećam se da je, kada sam bio dečak, moja omiljena knjiga počinjala: 'Jednom, veoma davno, na Zemlji, kada je Zemlja bila jedina planeta...' Sećaš li se, Kasilija? I ti si je volela."

Kasilija, međutim, samo slegnu ramenima, ne želeći da popusti.

"Voleo bih da pogledam", reče Seldon, "mislim na prave filmoknjige... uh... udžbenike... filmove... ili kompjuterske listove."

"Nisam čuo da tako nešto postoji, ali biblioteka..."

"Pokušaću... Postoje li tabui vezani za spominjanje Zemlje?"

"Šta su to tabui?"

"Hoću da kažem, da li postoji običaj koji ljudima strogo zabranjuje da spominju Zemlju ili koji došljacima sa Spoljnih svetova zabranjuje da se raspituju o njoj?"

Tisilver ga je pogledao s takvom iskrenom zapanjenošću da uopšte nije bilo svrhe čekati na odgovor.

Dors se ubaci u razgovor: "Postoji li zakon koji zabranjuje došljacima sa Spoljnih svetova da idu u Biliboton?"

Sada Tisilver postade ozbiljan. "Nema takvog zakona, ali niko ne bi trebalo da tamo ide. Ja ne bih."

Dors upita: "Zašto ne biste?"

"Opasno je. Posvuda nasilje! Svi su naoružani... Hoću da kažem, Dal je ionako stalno pod oružjem, ali u Bilibotonu se to oružje i koristi. Ostanite bolje ovde. Bar je bezbedno."

"Za sada", primeti smrknuto Kasilija. "Bilo bi najbolje da se odselimo. Radnici na toplotnim slivnicima počeli su svuda da zalaze." I uputi Seldonu još jedan od svojih pogleda ispod oka.

Seldon reče: "Kako to mislite da je Dal pod oružjem? Postoje jaki carski propisi protiv nošenja oružja."

"To mi je poznato", odgovori Tisalver, "i ovde nema ošamućivača, pendreka, psihičkih sondi ili bilo čega sličnog. Ali ima noževa." Izgledao je kao da mu je neprijatno.

Dors upita: "Da li i vi nosite nož, Tisalveru?"

"Ja?" užasnu se on. "Ja sam miroljubiv čovek i ovo je bezbedan kraj."

"Imamo ih nekoliko u kući", umeša se Kasilija, ponovo šmrknuvši. "Nismo baš ubeđeni da je ovo bezbedan kraj."

"Da li svi nose noževe?" upita Dors.

"Gotovo svi, gospodarice Venabili", reče Tisalver. "To je uobičajeno. Ali to ne znači da ih svi i koriste."

"Ali pretpostavljam da ih koriste u Bilibotonu", reče Dors.

"Ponekad. Kada se uzbude, onda se i potuku."

"I vlada to dozvoljava? Mislim na carsku vladu?"

"Povremeno pokušavaju da očiste Biliboton, ali noževe je lako sakriti, a običaj je suviše ukorenjen. Pored toga, retko kada pogine neko drugi osim Dalita, a to mislim da puno ne uzbuđuje carsku vladu."

"A šta ako je ubijeni neko sa Spoljnih svetova?"

"Ako se slučaj prijavi, carski zvaničnici bi mogli da se uzbude. Ali naišli bi na zatvorena vrata. Svi bi im odgovarali kako ništa nisu niti videli niti čuli. Carski vojnici ponekad pakupe nasumice ljude, ali nikada ništa nisu uspeli da dokažu. Pretpostavljam da na kraju zaključče kako je taj stranac sam kriv što se tamo našao... Stoga nemojte ići u Biliboton, čak i ako imate nož."

Seldon zlovoljno odmahnu glavom: "Ne bih sa sobom poneo nož. Ne znam njime da baratam. Nisam vešt."

"Onda nema problema, gospodaru Seldone. Držite se podalje od tog mesta." Tisalver dostojanstveno zatrese glavom. "Klonite ga se."

"Možda ni to neću moći", odvrati Seldon.

Dors ga pogleda, sa očiglednim besom, i obrati se Tisalveru:

"Gde se može kupiti nož? Ili možda možemo dobiti jedan od vaših?"

Kasilija brzo reče: "Noževi se ne pozajmljuju. Morate ga kupiti."

Tisilver joj odgovori: "Posvuda imate radnje u kojima se prodaju noževi. Ne bi trebalo da ih bude. Teorijski su oni, znate, protivzakonite. Međutim, prodaje ih svaka radnja sa namirnicama. Ako u radnji vidite izloženu mašinu za pranje veša to vam je siguran znak."

"A kako se stiže u Biliboton?" upita Seldon.

"Ekspresnikom." Tisilver odjednom postade neodlučan kada primeti namršten izraz na Dorsinom licu.

Seldon nastavi: "A kada stignem do Ekspresnika?"

"Ukrcajte se na onaj koji ide prema istoku i pazite na oznake. Ali ako već morate da pođete, gospodaru Seldone"... Tisilver je oklevao, a zatim završi rečenicu, "ne smete povesti gospodaricu Venabili. Prema ženama se ponekad odnose... gore."

"Ona neće ići", reče Seldon.

"Bojim se da hoće", izjavi tiho, ali odlučno Dors.

68.

Brkovi trgovca u radnji sa aparatima bili su očigledno isto onako gusti kao i u njegovim mlađim danima, mada prosedi, iako mu je kosa još bila crna. Dok je zurio u Dors on dodirnu brkove iz čiste navike i zavrnu ih u stranu.

Zatim reče: "Vi niste Dalitkinja."

"Nisam, ali ipak želim nož."

On nastavi: "Protivzakonito je prodavati noževe."

Dors ga umiri: "Nisam policajka niti kakav vladin agent. Idem u Biliboton."

Samišljeno je zurio u nju. "Sami?"

"Sa prijateljem." Ona pokaza palcem preko ramena u Seldonovom pravcu; on ju je mrzovoljno čekao napolju.

"Kupujete ga za njega?" On se zatim zagleda u Seldona i nije mu bilo potrebno mnogo vremena da odluči. "I on je sa Spoljnih svetova? Neka sam uđe da ga kupi."

"Ni on nije vladin agent. A nož kupujem za sebe."

Trgovac zatrese glavom. "Došljaci sa Spoljnih svetova su ljudi. Ali

ako želite da potrošite nekoliko kredita, primiću ih od vas. On posebnu rukom ispod tezge i izvuče dršku, okrenu je lako i vešto i istog se časa pojavi oštrica noža.

"Je li to najveći koji imate?"

"Najbolji ženski nož."

"Pkažite mi neki muški nož."

"Sigurno ne želite neki težak? Znate li uopšte da baratate ovim?"

"Naučiću, a težina me ne brine. Pokažite mi muški nož."

Trgovac se nasmeši. "E, kad već hoćete da ga vidite..." On posegnu dublje ispod tezge i izvadi jednu mnogo deblju dršku. Nekako je okrenu i iz nje se pojavi mesarski nož.

On joj ga pruži, okrenuvši prema njoj dršku, i dalje se grubo smešeći.

Ona ga zamoli: "Pokažite mi kako to radite."

On joj pokaza na drugom nožu, lagano ga okrećući u jednom pravcu da se oštrica pojavi, a zatim u drugom da nestane. "Zavrneš i stisneš, reče on.

"Ponovite to, gospodine."

Trgovac je poslušao.

Dors reče: "U redu, uvucite ga i bacite mi dršku."

On to i učini, bacivši je lagano uvis.

Ona je uhvati, vrati mu je i reče: "Brže."

On podiže obrve, a onda, bez upozorenja, baci joj je ulevo drugom rukom. Nije ni pokušala da je dohvati desnom, već ju je uhvatila levom i oštrica je u istom času sevnula - a zatim nestala. Trgovčeva usta se razjapiše u čudu.

"A ovo je najveći koji imate?" upita ona.

"Jeste. Ako pokušate njime da se služite jednostavno će vas iscrpsti."

"Disaću duboko. Uzeću i drugi."

"Za prijatelja?"

"Ne. Za sebe."

"Nameravate da upotrebljavate dva noža?"

"Pa, imam dve ruke."

Trgovac uzdahnu. "Gospodarice, molim vas, drž'te se podalje od Bilibotona. Vi i ne znate šta tamo rade ženama."

"Mogu da zamislim. Kako da stavim ove noževe za pojas?"

"Za taj koji imate ne možete, gospodarice. To nije opasač za noževe. Mogu vam prodati pravi."

"Za dva noža?"

"Možda negde imam dupli opasač. Ne traže ih baš mnogo."

"Ja ga tražim."

"Možda vam neće odgovarati veličina."

"Možemo ga skratiti ili nešto drugo učiniti."

"To će vas stajati dosta kredita."

"Moja kreditna pločica ima pokriće."

Kada se konačno pojavila, Seldon nabusito primeti: "Izgledate smešno sa tim glomaznim opasačem."

"Stvarno, Hari? Suviše smešno da bih mogla s vama u Biliboton? Hajde onda oboje da se vratimo u stan."

"Ne. Dalje idem sam. Tako će biti bezbednije."

Dors primeti: "Hari, ne treba to ni spominjati. Ili se oboje vraćamo, ili oboje idemo dalje. Ne razdvajamo se ni pod kakvim okolnostima."

Odrešit pogled njenih plavih očiju, položaj usana i način na koji je spustila šake na drške za opasačem, ubediše Seldona da ona to ozbiljno misli.

"U redu", složi se on, "ali ako preživite, i ako ikada ponovo ugledam Hamina, tražiću da vas skloni od mene - iako ste mi postali veoma dragi - ukoliko želi da nastavim rad na psihoistoriji. Jeste li razumeli?"

Dors se iznenada nasmeši. "Zaboravite na to. Ne izigravajte kavaljera preda mnom. Ništa mene neće skloniti. Razumete li?"

69.

Sišli su sa Ekspresnika kada su ugledali u vazduhu treperavi znak na kome je pisalo BILIBOTON. Već je drugo I, koje je svo bilo zamrljano i predstavljalo puki mehur slabije svetlosti, moglo poslužiti kao nagoveštaj onoga što tu mogu očekivati.

Iziđoše iz kola i spustiše se na pločnik koji se nalazio ispod tračnice Ekspresnika. Bilo je rano popodne i na prvi pogled im se učini da Biliboton podseća na onaj deo Dala iz koga su upravo došli.

Međutim, u vazduhu se osećao neki prodoran miris, a pločnik je

bio zasut đubretom. Bilo je jasno da unaokolo nema samočistača.

I mada je pločnik izgledao sasvim obično, atmosfera je bila nekako neprijatna i napeta, kao kod suviše navijene opruge.

Možda su u pitanju bili ljudi. Susreli su se sa uobičajenim brojem pešaka, ali ovi nisu bili poput pešaka na drugim mestima, pomislio je Seldon. Obično su užurbani pešaci bili zabavljeni sami sobom, te su u beskrajnim gomilama na beskrajnim putevima Trantora, ljudi mogli jedino da prežive - psihološki - tako što ne bi obraćali pažnju jedni na druge. Sklanjali bi poglede. Isključivali mozgove. Oko svake osobe osećala se nekakva veštačka privatnost, jer su svi bili zaogrnuti maglom koju su sami stvarali. Ili je postojalo obredno prijateljstvo pri večernjim šetnjama u onim četvrtima u kojima su ljudi sebi dopuštali takve stvari.

Ali ovde u Bilibotonu nije se osećalo ni pomenuto prijateljstvo niti prirodna povučenost. Bar ne kada su u pitanju bili došljaci sa Spoljnih svetova. Svako ko bi prošao, bilo u kom pravcu, okrenuo bi se i zagledao u Seldona i Dors. Svaki par očiju, kao da se nevidljivim nitima lepio za pridošlice, nastavljao bi da ih zloslutno prati.

Bilibotonci kao da su namerno nosili prljavu, staru i ponekad iscepanu odeću. Prekrivala ih je patina siromaštva koja se ogledala u retkom pranju, tako da se Seldon neprijatno osećao zbog svoje bogate nove odeće.

On upita: "Šta mislite, gde bi u Bilibotonu mogla da živi Majka Rita?"

"Ne znam", odvrati Dors. "Vi ste nas ovamo doveli, pa vi i nagađajte. Nameravam da se usredsredim samo na zaštitu, a i čini mi se da će to biti najpametnije."

Seldon reče: "Pa, pretpostavljam da treba bilo kog prolaznika jednostavno da upitamo za put, ali nekako nisam spreman to da učinim."

"Ne krivim vas. Mislim da nećete naći nikog ko će vam priteći u pomoć."

"Zbog toga postoje klinici." On kratko pokaza na jednog. Dečak koji je imao otprilike dvanaest godina - u svakom slučaju bio je još mlad, jer nije imao brkove koji su krasili svakog muškarca - prestao je da korača i sada je stajao zureći u njih.

Dors upita: "Mislite da dečak tog uzrasta još nije naučio da treba mrzeti sve došljake, kao što je to slučaj sa njegovim starijim sugrađanima ovde u Bilibotonu."

"U svakom slučaju", nastavi Seldon, "pretpostavljam da je suviše mali, te da još nije spreman da upražnjava sveopštu sklonost ovdašnjih građana ka nasilju. Pretpostavljam da bi mogao pobeći i iz daljine nam doviknuti uvrede, ako mu priđemo, ali sumnjam da će nas napasti."

Seldon podiže glas: "Mladiću."

Dečak koraknu unazad i nastavi da zuri u njih.

Seldon mu doviknu: "Dođi ovamo", i pozva ga rukom.

Dečak upita: "A zbog radi čega, momak?"

"Da te upitam za pravac. Priđi, da ne moram da vičem."

Dečak napravi dva koraka prema njemu. Lice mu je bilo umrljano, ali imao je bistar i oštar pogled. Nosio je dve različite sandale, a na jednoj nogavici imao je veliku zakrpu. On reče: "Kaki pravac?"

"Pokušavamo da nađemo Majku Ritu."

Dečakove oči zasvetlucaše. "Zbog radi čega, momak?"

"Ja sam naučnik. Znaš li ti šta je to naučnik?"

"Iš'o si u školu?"

"Da. Zar ti ne ideš?"

Dečak prezrivo otpljunu u stranu. "Ne."

"Želim da me Majka Rita posavetuje - da li bi me poveo do nje?"

"A želiš čuješ kake sreće ćeš budeš? Doš'o si u Biliboton, momak, sa svoje kitnjasto odelo, i ja ti mogu reći kaka će ti bidne tvoja sreća. Loše ti se piše."

"Kako se zoveš, mladiću?"

"Šta te briga."

"Kako inače da razgovaramo prijateljski? Znači možeš me odvesti do Majke Rite. Znaš li gde živi?"

"Možda znajem, možda ne znajem. Zovem se Rajč. Šta dobijem ako vas odvedem?"

"Šta bi želeo, Rajče?"

Dečakov pogled se zaustavi na Dorsinom opasaču. Rajč reče: "Gospoja imade par nožekanja. Daj jedan, pa vas vodim do Majka Rite."

"To su noževi za odrasle, Rajče. Suviše si mlad za njih."

"Ondak sam i suviše mlad da znam gde živi Majka Rita." I on ih prepredeno pogleda kroz kudravu kosu koja mi je padala preko očiju.

Seldon se nađe na mucu. Mogli su da privuku pažnju gomile na sebe. Nekolicina muškaraca se već zaustavila, ali su otišli dalje pošto se ništa zanimljivo na prvi pogled nije događalo. Međutim, ako se dečak naljuti, te ih opsuje, ili bilo šta učini protiv njih, ljudi će se bez sumnje okupiti.

On se osmehnu i upita: "Umeš li da čitaš, Rajče?"

Rajč ponovo pljunu. "Ne! Ko želi da čita?"

"Umeš li da koristiš kompjuter?"

"Onaj što priča? Svakako. To svak' ume."

"Da se nagodimo. Odvedi me u najbližu radnju sa kompjuterima i ja ću ti kupiti mali kompjuter koji će biti samo tvoj i softver koji će te naučiti da čitaš. Za nekoliko nedelja umećeš da čitaš."

Seldonu se učini da su dečakove oči zaiskrile na tu pomisao, ali - bez obzira na to - pogled mu je ponovo istog časa otvrdnuo. "Ne igra. Nož il' ništa."

"U tome i jeste stvar, Rajče. Naučićeš da čitaš, a da to niko ne zna, pa ćeš onda moći da iznenadiš ljude. Posle izvesnog vremena moći ćeš da se kladiš s njima da umeš da čitaš. Traži pet kredita. Na taj način možeš zaraditi još pet kredita i kupiti sebi nož."

Dečak je oklevao. "Ne! Niko neće sa mnom da se opkladi. Niko nema kredite."

"Kada bi znao da čitaš, mogao bi da se zaposliš u radnji gde se prodaju noževi, mogao bi da uštediš od plate i kupiš nož po sniženoj ceni. Šta misliš o tome?"

"Kada ćeš kupiti kompjuter koji priča?"

"Odmah. Daću ti ga kada me odvedeš do Majke Rite."

"Imaš kredite?"

"Imam kreditnu pločicu."

"Hajd' da vidimo 'oćeš li kupiš taj kompjuter?"

Kupovinu su obavili, ali kada je dečak posegnuo za kompjuterom, Seldon odmahnu glavom i spusti ga u svoju torbu. "Prvo moraš da me odvedeš do Majke Rite, Rajče. Jesi li siguran da znaš gde je možemo naći?"

Rajč dozvoli da mu zadovoljni izraz prekrije lice. "Svakako da znam. Odvesti ću vas do tamo, al' biće bolje da mi o'ma' tamo dadneš kompjuter ili ću pozovem neke momke koje znam, te će bude bolje se pričuvate ti i gospoja."

"Ne moraš nam pretiti", reče Seldon. "Mi ćemo svoj deo pogodbe izvršiti." Rajč ih hitro povede trotoarom; pratili su ih znatiželjni pogledi.

Seldon je ćutao dok su išli, a isto tako i Dors. Međutim, Dors, je mnogo manje od njega bila zaokupljena vlastitim mislima, jer je sve vreme budno motrila na ljude oko njih. Svakog prolaznika koji bi skrenuo ka njima pogledala bi pravo u oči. Povremeno, kada bi začuli korake iza sebe, ona bi se okrenula i uputila jedan mrk pogled.

A onda je Rajč zastao i rekao: "Tamo unutra. Nije ona bez doma, znajete."

Ušli su za njim u kompleks stanova i Seldon, koji je nameravao da pomno prati put kojim su došli kako bi kasnije umeo da se vrati, ubrzo se izgubio.

On reče: "Kako se snalaziš u ovim prolazima Rajče?"

Dečak slegnu ramenima. "Muvam se tudena od malena", reče on. "A stanovi imaju i brojeve - ako nisu otkinuti - a ima i strela i tak'ih stvari. Ne možeš se izgubiš ako znaješ cake."

Rajč je, očigledno, znao cake i oni nastaviše sve dublje da zalaze u kompleks. Posvuda su nailazili na neumitno raspadanje: napušteni otpaci, stanari koji su se šunjali pored njih pokazujući jasno da im nije pravo zbog ove invazije došljaka. Neotesana deca trčala su kroz uličice igrajući neku igru. Neki od njih povikaše: "Hej, sklanjaj se!" kada je njihova levitirajuća lopta za dlaku promašila Dors.

Konačno, Rajč se zaustavi ispred jednih tamnih izgrebanih vrata na kojima je slabašno svetlucao broj 2782.

"Tu smo", reče on i ispruži šaku.

"Prvo da vidimo ko živi unutra", blago reče Seldon. On pritisnu signalno dugme ali se ništa ne dogodi.

"Ne radi", objasni Rajč. "Moraš lupaš. Glasno. Ne čuje dobro."

Seldon zalupa na vrata i bi nagrađen nekim komešanjem unutra. Potom se odazva jedan prodoran glas: "Ko traži Majku Ritu?"

Seldon povika. "Dvoje naučnika!"

On dobaci Rajču mali kompjuter, sa priloženim pakovanjem softvera, ovaj ga uhvati, isceri se i podbrusi pete. Seldon se zatim okrenu licem prema vratima koja su se otvorila i prema Majka Riti.

70.

Majka Rita je verovatno već dobro zakoračila u sedamdesete godine, ali imala je onu vrstu lica koje je to na prvi pogled poricalo. Naduvene obraze, mala usta, malu zaobljenu bradu sa naznačenim podvaljkom. Bila je niska - nije imala ni jedan i po metar - ali je zato bila debela.

Oko očiju je imala fine bore a kada se smešila, kao sada kada ih je ugledala, lice bi joj izbrazdale nove bore. I dosta teško se kretala.

"Uđite, uđite", pozva ih ona mekim povišenim glasom i zagleda se u njih kao da je vid počeo da joj slabi. "Stranci... Došljaci sa Spoljnih svetova čak. Jesam li u pravu? Ne širite oko sebe trantorski miris."

Seldon bi više voleo da nije pomenula miris. Stan, pretrpan i pun sitnica koje su izgledale tamne i prašnjave, vonjao je na hranu koja je bila na granici užeglosti. Vazduh je bio tako gust i lepljiv da je bio ubeđen kako će mu odeća jako zaudarati na nju kada ode.

On reče: "U pravu ste, Majko Rita. Ja sam Hari Seldon sa Helikona. Moja prijateljica je Dors Venabili sa Sine."

"A tako", reče ona, osvrćući se unaokolo ne bi li ugledala neko prazno mesto na podu na koje bi im ponudila da sednu, ali ne nađe nijedno prigodno.

Dors reče: "Možemo i da stojimo, Majko."

"Molim?" Ona podiže pogled prema Dors. "Morate govoriti jasnije, dete moje. Moj sluh nije više onakav kakav je bio u vašim godinama."

"Zašto ne nabavite aparat za sluh?" upita Seldon podigavši glas.

"Ništa mi ne bi pomogao, gospodar Seldone. Izgleda da nešto nije u redu sa živcima, a ja nemam novaca za zamenu živaca... Došli ste da doznate budućnost od stare Majke Rite?"

"Pa, ne baš to", odvrati Seldon. "Došao sam da saznam nešto o prošlosti."

"Odlično. Tako je naporno odgonetnuti šta ljudi žele da čuju."

"Mora da je to pravo umeće", primeti Dors s osmehom.

"Izgleda lako, ali čovek mora biti dovoljno ubedljiv. Pošteno zarađujem svoje pare."

"Ako imate mašinicu za kreditne pločice", reče Seldon "platićemo svaku razumnu sumu ako nam ispričate šta znate o Zemlji - ali bez pametnih opaski koje će nam prijati. Želimo da čujemo istinu."

Starica, koja se gegala po sobi, popravljajući raspored stvari unaokolo, kao da želi da sve izgleda lepše i da više odgovara ovim važnim posetiocima, nakratko zastade. "Šta želite da saznate o Zemlji?"

"Za početak, šta je to?"

Starica se okrenu i kao da se zagleda negde u svemir. Kada je progovorila, glas joj je bio tih i postojan.

"To je svet, jedna veoma stara planeta. Zaboravljena i izgubljena."

Dors dodade: "Nije deo istorije. Toliko znamo."

"Ona dolazi pre istorije, dete", ozbiljnim glasom izjavi Majka Rita. "Postojala je u praskozorju Galaksije, pa čak i pre tog praskozorja. Bio je to jedini svet na kome je postojalo čovečanstvo." Ona odlučno klimnu.

Seldon upita: "Da li je drugo ime za Zemlju bilo... Aurora?"

Na to se lice Majke Rite namršti. "Gde ste to čuli?"

"Za vreme svojih lutanja. Čuo sam za neki stari, zaboravljeni svet po imenu Aurora, na kome je čovečanstvo živelo u praiskonskom miru."

"To je laž." Ona obrisu usta kao da želi iz njih da odstrani ukus onoga što je upravo čula. "Ime koje ste upravo izgovorili ne sme nikada biti izgovoreno sem da se označi mesto Zla. Ono je bilo začetak Zla. Zemlja je bila sama dok se nije pojavilo Zlo, zajedno sa svojim sestrinskim svetovima. Zlo je gotovo uništilo Zemlju, a Zemlja se ujedinila i uništila Zlo - uz pomoć junaka."

"Zemlja je, kažete, postojala pre tog Zla. Jeste li baš sigurni u to?"

"Mnogo pre. Zemlja je hiljadama godina bila sama u Galaksiji - milionima godina."

"Milionima godina? Čovečanstvo je postojalo na njoj milionima godina, a ni na jednom drugom svetu nije bilo ljudi?"

"To je prava istina. To je prava istina. To je prava istina."

"Ali otkud vi to sve znate? Da li je to pohranjeno u kakav kompjuterski program? Ili postoji isprintani tekst? Imate li bilo šta što bih mogao da pročitam?"

Majka Rita odmahnu glavom. "Od svoje majke sam slušala priče iz davnina, ona od svoje i tako je to išlo u nedogled. Ja nemam dece, te stoga priče pričam drugima, ali možda je ovo ipak kraj. Danas više niko ni u šta ne veruje."

Dors reče: "Nije baš tako, Majko Rita. Postoje ljudi koji nagađaju šta je bilo u predistorijskim vremenima i koji proučavaju neke od priča o izgubljenim svetovima."

Majka Rita napravi pokret rukom kao da želi da odagna Dorsine reči. "Oni na njih gledaju hladno i promišljeno. Naučnički. Pokušavaju da ih uklope u svoje predstave. Godinu dana mogla bih da vam pričam priče o velikom junaku Ba-Liju, ali vi nemate vremena da ih slušate, a ja više nemam snage da pričam."

Seldon postavi novo pitanje: "Da li ste ikada čuli za robote?"

Starica se strese i gotovo vrištavim glasom upita: "Zašto me ispitujete o tim stvarima? To su bila veštačka ljudska bića, zla u biti i pravili su ih na svetovima Zla. Uništeni su i ne bi ih trebalo nikad pominjati."

"Postojao je jedan naročiti robot, zar ne, koga su svetovi Zla mrzeli?"

Majka Rita se otetura do Seldona i zagleda mu se u oči. "Jeste li vi došli da mi se rugate? Pitate me o nečem što već znate? Zašto postavljate ta pitanja?"

"Zato što želim da saznam."

"Postojalo je jedno veštačko ljudsko biće koje je pomoglo Zemlji. Bio je to Da-Ne, prijatelj Ba-Lija. On nikada nije umro i još negde živi, i čeka da se vrati njegovo vreme. Niko ne zna kada će to biti, ali jednog će dana doći i vratiti nam slavna stara vremena, ukloniti svu okrutnost, nepravdu, i bedu. To je obećanje." Posle ovoga ona zatvori oči i nasmeši se, kao da je utonula u sećanja...

Seldon malo počeka u tišini, a onda uzdahnu i reče: "Hvala vam, Majko Rita. Mnogo ste nam pomogli. Koliko vam dugujemo?"

"Prijatno je sresti ljude sa Spoljnih svetova", odvrati starica.

"Deset kredita. Mogu li vas poslužiti nekim osveženjem?"

"Ne, hvala", odvrati Seldon ozbiljno. "Uzmite, molim vas, dvadeset. Samo nam još kažite kako da odavde stignemo nazad do Ekspresnika... I Majko Rita, ako biste mogli nekako da snimate neku od vaših priča o Zemlji na disk kompjutera, dobro bih vam platio."

"Bilo bi mi potrebno mnogo snage. Koliko dobro?"

"To bi zavisilo od dužine priče i od toga da li je dobro ispričana. Mogao bih vam platiti i hiljadu kredita."

Majka Rita obliznu usne. "Hiljadu kredita? Kako da vas pronađem kada priču ispričam?"

"Daću vam šifrovani broj za kompjuter na kome me možete naći."

Pošto je Seldon dao majci Riti šifrovani broj, on i Dors odoše, zahvalni na srazmerno čistom vazduhu u uličici. Žurno su krenuli pravcem kojim im je starica naznačila.

71.

Dors reče: "Razgovor nije baš dugo potrajao, Hari."

"Znam. Sve oko nas bilo je strašno neprijatno, a i imao sam osećanje da sam dosta saznao. Neverovatno kako te narodne priče teže da uveličaju stvari."

"Kako to mislite, 'uveličaju'?"

"Pa, Mikogenci nastanjuju svoju Auroru ljudskim bićima koja su, navodno, živela vekovima, a Daliti svoju Zemlju čovečanstvom koje je živelo milionima godina. A i jedni i drugi pominju robote koji žive večno. Pa, ipak, čovek mora da se zamisli."

"Pa kada su već u pitanju milioni godina, onda ima mesta za... Kuda to idemo?"

"Majka Rita je rekla da idemo u pravcu dok ne naiđemo na odmorište, a zatim da sledimo znak za CENTRALNO ŠETALIŠTE, zavijemo nalevo i nastavimo da sledimo znak. Da li smo prošli kroz odmorište kada smo dolazili?"

"Možda se vraćamo drugim putem, a ne onim kojim smo došli. Ne sećam se odmorišta, ali ja nisam ni pazila kuda idemo. Motrila sam na ljude pored kojim smo prolazili..."

Glas joj zamre. Ispred njih, uličica se širila sa obe strane.

Seldon se priseti. Prošli su tuda. Sa obe strane odmorišta nalazilo

se po nekoliko otrcanih sedeljki.

Dors, međutim, sada nije morala da zagleda prolaznike kao kada su dolazili. Prolaznika nije bilo. Ali ispred njih, u gornjem delu odmorišta uočili su skupinu muškaraca, prilično krupnih za Dalite, nakostrešenih brkova, golih mišica koji su se presijavali na žućkasto unutrašnjoj svetlosti šetališta.

Bilo je jasno da čekaju na došljake, te Seldon i Dors gotovo automatski zastadoše. Trenutak ili dva, ništa se nije dogodilo. A onda se Seldon žurno osvrnu. Iza njih su se pojavila još trojica.

Seldon procedi kroz zube: "U klopci smo. Nije trebalo da vam dopustim da pođete, Dors."

"Naprotiv. Zbog ovog sam ovde, ali da li se vama isplatila poseta Majci Riti?"

"Ako se izvučemo iz ovoga, isplatiće se."

Seldon tada upita glasno i odrešito skupinu ispred njih: "Možemo li proći?"

Jedan od onih ispred njih istupi. Bio je Seldonove visine, otprilike metar sedamdeset tri, ali je bio plećatiji i mišićaviji. Seldon ipak primeti da mu je struk otromboljen.

"Ja sam Marun", izjavi on samozadovoljno i značajno, kao da je to ime trebalo nešto da im znači, "i ovde sam da bih vam rekao kako ne volimo da nam se tuđinci motaju po okrugu. Da uđete možete - ali ako hoćete da izađete moraćete da platite."

"Dobro. Koliko?"

"Sve što imate. Vi, bogati tuđinci, imate kreditne pločice, je li tako? Dajte mi ih."

"Ne."

"Ne vredi vam da odbijate. Jednostavno ćemo ih uzeti."

"Ne možete ih uzeti a da mene ne ubijete ili povredite, a one vam ništa ne vrede bez otiska mog glasa. Mog normalnog otiska glasa."

"Nije baš tako, gospodar - vidite kako sam ućtiv - možemo vam ih oduzeti, a da vas mnogo ne povredimo."

"Koliko će vas muškarčina biti za to potrebno? Devet? Ne." Seldon ih na brzinu prebroja. "Deset."

"Samo jedan. Ja."

"Bez ičije pomoći?"

"Biću dovoljan samo ja."

"Ako se ostali uklone i naprave nam mesta, voleo bih da te vidim da pokušaš, Marune."

"Ali vi nemate nož, gospodaru. Hoćete da vam ga pozajmim?"

"Ni ne pokušavaj da izjednačiš snage. Boriću se goloruk."

Marun prelete pogledom preko ostalih i reče: "Hej, ovaj slabičak je pravi dasa. Čak mu ni glas nije zadrhtao. Baš lepo: bila bi prava sramota povrediti ga... Znae šta, gospodaru. Uzeću devojkju. Ako želite da me sprečite, predajte mi vaše kreditne pločice, i vašu i njenu, i upotrebite svoje prirodne glasove da ih aktivirate. Ako odbijete, onda ću pošto završim sa devojkom... a to će potrajati", on se nasmeja, "morati vas da povredim."

"Ne", reče Seldon. "Pusti ženu. Izazvao sam te na dvoboj - jedan protiv jednog, ti imaš nož, ja ne. Ako želiš da budeš u još većoj prednosti, boriću se protiv dvojice, ali ženu pusti."

"Prestanite, Hari!" povika Dors. "Ako me želi, pustite ga da dođe po mene. Vi ostanite gde ste, Hari, i ne mičite se."

"Jesi li čuo?" upita Marun, široko se iscerivši. "'Vi ostanite gde ste, Hari, i ne mičite se'. Mislim da me gospojica želi. Vas dvojica, pričuvajte ga."

Obe Seldonove ruke nađoše se u čeličnom stisku i on oseti oštar vrh noža prislonjen uz leđa.

"Ne mrdaj", začu on promukao šapat kod uвета. "Dozvolićemo ti da gledaš. Dami će se verovatno dopasti. Marun je prilično dobar u tome."

Dors mu ponovo doviknu. "Ne mičite se, Hari!" Ona se okrenu prema Marunu pumno motreći na njega, sa poluzatvorenim šakama blizu opasača.

On sa jasnom namerom krenu prema njoj, a ona sačeka da joj se približi na dohvat ruke, a onda iznenada njene ruke sevnuše i Marun se nađe pred dva ogromna noža.

Na trenutak se nagnu unazad, a onda se nasmeja. "Gospojica ima dva noža - noževe kakve nose veliki momci. A ja imam samo jedan. Ali neka, tako je i fer." On s lakoćom izvuče svoj nož. "Ne dopada mi se što ću morati da te secnem, gospojice, jer bilo bi nam lepše kada to ne bih učinio. Možda bih mogao jednostavno da ti ih

izbijem iz ruke, a?"

Dors odvratila: "Ne želim da vas ubijem. Učiniću sve da to izbegnem. Pa ipak, tražim od svih da mi budu svedoci da u borbu stupam da bih zaštitila svog prijatelja, na šta me obavezuje data časna reč, neka se to zna u slučaju da vas ubijem."

Marun se pretvarao da je užasnut. "Oh, molim vas, nemojte me ubiti, gospojice." A zatim prsnu u smeh, a pridružiše mu se i ostali prisutni Daliti.

Marun nasrnu nožem, ali ne izravno na svoj cilj. Pokuša zatim ponovo, pa i treći put, ali Dors se ni ne pomaknu. Nije pokušala da se odbrani ni od jednog pokreta koji je zapravo nije ugrožavao.

Marun se smrknu. Pokušao je da je natera da mu uspaničeno odgovori, ali samo je ispao neefikasan. Sledeći put nasrnuo je izravno na nju, a oštrica koju je Dors držala u levoj šaci pokrenu se brzinom munje i pogodi njegovu takvom snagom da mu odgurnu ruku u stranu. Oštrica koju je držala u desnoj šaci polete prema unutra i napravi dijagonalni prorez na njegovoj majici. Tanak trag krvi zaprlja tamnu kosmatu kožu ispod nje.

Marun, sav zaprepašćen spusti pogled na svoja prsa, a posmatrača ispustiše uzvik iznenađenja. Seldon oseti da je stisak oko njegovih ruku neznatno popustio, jer je ovu dvojicu koji su ga držali omelo to što se dvoboj nije odvijao baš onako kao što su očekivali. On se nape.

Tada Marun ponovo nasrnu i ovog puta njegova leva šaka polete da dohvati Dorsin desni zglavak. Oštrica koju je Dors držala levom šakom ponovo zadrži njegov nož, dok desnu šaku hitro iskrenu i povuče je nadole, još dok joj se Marunova leva šaka približavala. On uhvati samo oštricu i kada rastvori prste na dlanu mu se video krvavi trag.

Dors odskoči unazad, a Marun, postavši svestan krvi na prsima i dlanu zagrmje daveći se: "Neka mi neko dobaci još jedan nož!"

Na trenutak su oklevali, a onda mu jedan od posmatrača dobaci svoj nož. Marun ispruži ruku da ga uhvati, ali Dors je bila brža. Oštricom koju je držala u desnoj šaci udari bačeni nož i posla ga spiralno nazad kroz vazduh.

Seldon oseti da je stisak ponovo popustio. On iznenada podiže

ruke, gurnu ih uvis i napred i oslobodi se. Ona dvojica koja su ga držala okrenuše se ka njemu uz iznenadni povik, ali on hitro jednog kolonom udari u prepone, a drugog laktom u solarni pleksus i obojica padoše.

On kleknu da od obojice pokupi noževe i podiže se dvostruko naoružan kao i Dors. Za razliku od Dors, Seldon nije znao da barata noževima, ali bilo mu je jasno da će to Dors teško primetiti.

Dors reče: "Samo ih držite na odstojanju, Hari. Nemojte još napadati. Marune, kada te naredni put potkačim neće ti ostati samo ogrebotina."

Marun, strahovito besan, nešto nepovezano zaurla i naslepo napade, pokušavši da čistom kinetičkom energijom savlada protivnika. Dors se nagnu i zakorači u stranu, tako da se našla pod njegovom desnom rukom, udari ga stopalom po desnom članku, tako da on pade, a nož mu odlete.

Ona zatim kleknu, položi mu jednu oštricu na stražni deo vrata, a drugu na grlo, i reče: "Predaj se!"

Uz novi krik, Marun je udari rukom, gurnu je u stranu, i uspe da stane na noge.

Ali još se nije ni potpuno uspravio a ona ga je napala, zamahnuvši jednim nožem nadole i odvikarivši mu deo brka. Ovog puta on riknu poput kakve ogromne životinje u agoniji, prinevši šaku licu. Kada ju je sklonio, s nje je kapala krv.

Dors povika: "Neće ti ponovo izrasti, Marune. Izgubio si i deo usne. Ako još jednom napadneš - ti si mrtav čovek."

Čekala je, ali Marunu je bilo dosta. On se otetura odatle, mrmljajući, ostavljajući za sobom krvavi trag.

Dors se okrenu prema ostalima. Ona dvojica koju je Seldon oborio još su ležala, nenaoružani i ne baš orni da ustanu. Ona se nagnu, preseče im opasače jednim od svojih noževa, a zatim im raspori pantalone.

"Sada ćete morati da pridržavate pantalone dok budete hodali", reče ona.

Zatim se zagleda u preostalu sedmoricu koji su je posmatrali zadivljeno i sa strahopoštovanjem. "Koji mu je ono od vas dobacio nož?"

Nastade muk.

Ona nastavi: "Meni to nije važno. Da li ćete umirati jedan po jedan ili svi zajedno, ali svaki put kad zamahnem, neko će od vas umreti."

Kao jedan, sva sedmorica se okrenuše i nestadoše.

Dors podiže obrve i reče Seldonu: "Bar ovog puta Hamin neće moći da se žali kako vas nisam dobro štitila."

Seldon odvrati: "Još ne mogu da poverujem u ono što sam video. Nisam znao da umete nešto slično - ili da umete onako da govorite."

Dors jedva da se osmehnu. "I vi imate dara za nešto. Dobar smo par. Hajde, uvucite oštrice i stavite ih u torbu. Mislím da će se vesti jako brzo proširiti, tako da se ne moramo plašiti da će nas iko zaustaviti dok budemo napuštali Biliboton."

Bila je sasvim u pravu.

15. ILEGALA

DAVAN... U nemirna vremena koja su obeležila poslednje vekove Prvog galaktičkog carstva, tipični izvori nezadovoljstva nastajali su iz sukoba političkih i vojnih vođa koji su se nadmudrivali oko 'vrhovne' vlasti (prevlasti koja je sa svakim desetlećem imala sve manje smisla). Pre pojave psihoistorije veoma retko razvijalo se i nešto što bi se moglo nazvati narodnim pokretom. S ovim u vezi, uz jedan od zanimljivih primera pominje se i Davan, o kome se inače malo zna, ali koji se mogao sastati sa Harijem Seldonom jednom prilikom kada...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

72.

I Hari Seldon i Dors Venabili dosta dugo su se zadržali u kupatilima koristeći pomalo primitivna sredstva koja su im stajala na raspolaganju u Tisilverovom domaćinstvu. Presvukli su odeću i upravo su se nalazili u Seldonovoj sobi kada se Džirad Tisilver uveče vratio kući. Pozvonio je (ili je bar tako izgledalo) prilično stidljivo. Zujanje nije dugo potrajalo.

Seldon je otvorio vrata i ljubazno rekao: "Dobro večer, gospodaru Tisilvere. Gospodarice."

Stajala je odmah iza muža, a čelo joj je bilo zbunjeno nabrano.

Tisilver počeo zaobilazno kao da nije siguran kako stvari stoje: "Jeste li vi i gospodarica Venabili oboje dobro?" On klimnu kao da govorom tela pokušava da izvuče potvrđan odgovor.

"Sasvim smo dobro. Uspeli smo da uđemo i iziđemo iz Bilibotona bez ikakve nevolje i već smo se oprali i presvukli. Više se ne oseća nikakav miris." Seldon podiže bradu dok je to govorio, nasmešivši se u pravcu Tisilverove žene kao da je ova rečenica njoj bila namenjena.

Ona glasno šmrknu, kao da proverava.

I dalje oprezno, Tisilver reče: "Koliko sam razumeo, došlo je do borbe noževima."

Seldon podiže obrve. "To su, znači, smislili?"

"Vi i gospodarica protiv stotine razbojnika, tako su nam rekli, i sve ste ih pobili. Je li to tačno?" U glasu mu se osećalo duboko poštovanje.

"Svakako da nije", upade Dors iznervirano. "Pa to je smešno. Za koga nas smatrate? Masovne ubice? Zar mislite da bi stotinu razbojnika mirno stajalo i čekalo da ih ja - mi - sve pobijemo? Hoću da kažem, razmislite malo o tome."

"To se priča", izjavi Kasilija Tisilver resko i odlučno. "U ovoj kući nećemo trpeti takve stvari."

"Kao prvo", primeti Seldon, "to se nije dogodilo u ovoj kući. A kao drugo, nije ih bilo stotinu, već samo deseterica. A kao treće, niko nije bio ubijen. Došlo je do male čarke između nas, posle koje su se oni razišli, propustivši nas."

"Propustili su vas tek tako. Zar očekujete da u to poverujem?" upita gospodarica Tisilver ratoborno.

Seldon uzdahnu. Izgleda da se ljudska bića svrstavaju na suprotne strane pri i najmanjem stresu. On reče: "Pa, priznajem da je jedan zadobio malu posekotinu. Ništa ozbiljno."

"A vi uopšte niste bili povređeni?" upita Tisilver. U glasu mu se ovog puta osećalo još veće divljenje.

"Nismo zadobili ni ogrebotine", odvrati Seldon. "Gospodarica Venabili savršeno dobro barata s dva noža."

"U to sam ubeđena", primeti gospodarica Tisilver, spustivši pogled na Dorsin opasač. "A to je upravo ono što ne želimo ovde."

Dors nepokolebljivo reče: "Sve dok nas niko ovde ne napadne, to ovde nećete imati".

"Imamo još nešto za vas", nastavi gospodarica Tisilver. "Neko đubre sa ulice je pred vratima."

"Ljubavi moja", umirujućim glasom reče Tisilver, "nemojmo ljutiti..."

"Zašto?" preseče ga žena likujuć. "Bojiš li se njenih noževa? Baš bih volela da ih ovde upotrebi."

"Uopšte ne nameravam ovde da ih upotrebim", frknu Dors glasno, isto onako kao što je to činila gospodarica Tisilver, nimalo ne zaostavši za njom. "Kakvo je to đubre s ulice koje pomenuste?"

Tisalver odvrati: "Moja žena je htela da kaže da vas traži neki deran iz Bilibotona - bar tako izgleda - a mi nismo naviknuti da takve spodobе viđamo u susedstvu. To nam narušava ugled." Zvučao je kao da se izvinjava.

Seldon reče: "Dobro, gospodaru Tisalvere, iziđi ćemo napolje, videti o čemu je reč i otposlati ga odavde što pre..."

"Ne. Stanite", upade besno Dors. "Ovo su naše sobe. Plaćamo ih. Mi odlučujemo ko će nas posetiti, a ko ne. Ako nas napolju čeka mladić iz Bilibotona, to je onda, nema sumnje, neki Dalit. Što je još važnije, on je Trantorac. A još važnije od toga, on je građanim Carstva i ljudsko biće. I najvažnije od svega, tražeći nas, on postaje naš gost. Stoga ćemo ga pozvati unutra."

Gospodarica Tisalver se ni ne pomeri. Tisalver je izgledao neodlučan.

Dors reče: "Pošto tvrdite da sam u Bilibotonu ubila stotinu siledžija, ne mislite valjda da se bojim jednog dečaka ili, možda, vas dvoje." Desna šaka joj, naizgled slučajno, skliznu do opasača. Tisalver iznenada progovori s krajnje puno energije: "Gospodarice Venabili, nije nam namera da vas uvredimo. Razume se da su ovo vaše odaje i da u njima možete primati koga god želite." On koraknu unazad, povukavši za sobom i svoju ozlojeđenu ženu, ispoljivši iznenadnu odlučnost zbog koje će najverovatnije kasnije dobro platiti.

Dors je mrko gledala za njima.

Seldon se suvo nasmeja. "To baš, Dors, ne liči na vas. Mislio sam da sam ja taj koji glupavo upadam u navolje, a da ste vi smireni i praktični i da vam je jedini cilj da sprečavate nevolje." Dors odmahnu glavom. "Ne mogu da ponesem kad čujem kako se o nekom ljudskom biću govori s prezirom samo zbog sloja kome pripada - pa čak ni kada to čine druga ljudska bića. Upravo ovi uvaženi ljudi ovde stvaraju one huligane tamo napolju."

"A drugi uvaženi ljudi", nastavi Seldon, "stvaraju ove uvažene ljude. Ta uzajamna mržnja je isto tako deo čovečanstva kao..."

"Onda ćete time morati da se pozabavite u svojoj psihoistoriji, zar ne?"

"Nema sumnje - ako postoji psihoistorija koja je u stanju bilo šta

da objasni... Ah, evo tog derana koji je bio predmet spora. I to je razume se, Rajč, što me uopšte ne iznenađuje."

73.

Rajč uđe, osvrćući se unaokolo, očigledno zastrašen. Kažiprst desne šake prinese gornjoj usni kao da se pita kada će početi da oseća prve paperjaste dlačice na njoj.

Zatim se okrenu prema očigledno besnoj gospodarici Tisalver i nespretno se pokloni. "Hvala vi, gospoja. Imati lep stan."

A kada se vrata sa treskom zatvoriše za njim, on se okrenu ka Seldonu i Dors i reče poput kakvog dobrog poznavaoaca: "Strašno mesto, društvo."

"Drago mi je da ti se dopada", odvrati Sedlon ozbiljno. "Kako si nas pronašao?"

"Kako, pratio vi. Šta ste mislili? Hej, gospoja"... okrenu se ka Dors... "ne borite se kao gospoja".

"Jesi li gledao mnogo gospoja kako se bore?" upita ga raspoloženo Dors.

Rajč se počea po nosu. "Ne, nikad nisam vid'o nijednu. One ne nose noževi, sem one malecne sa koji plaše decu. Ali mene nikada nisu mogle zaplaše."

"Siguran sam da nisu. Šta to radite gospojama, da vas jure noževima?"

"Ništa. Malo se glupiramo. Izazivamo: "Hej, gospoja, je l' može malo..."

Na trenutak se zamislio, a zatim reče: "Ništa."

Dors ga upozori. "Ni ne pokušavaj nešto slično sa mnom."

"Šalite se? Posle onog što se uradila Marunu? Hej, gospoja, gde ste naučili da se boriš?"

"Na mom svetu."

"Možete naučiti mene?"

"Jesi li zbog toga došao ovamo?"

"Ma, ne. Doš'o sam da vi predam poruku."

"Od nekog ko želi da se bori sa mnom?"

"Niko ne želi da se bori sa vas, gospoja. Gospoja, vi ste sada izbili na glas. Svi znaju za vas. Gde god se pojavite u stari Biliboton,

svi momci će se sklonu i propuste vi, i ceriće se i paziti da vi popreko ne pogledaju. Oh, gospoja, uspeli ste. Zato on i želi da vas vidi."

Seldon upita: "Rajče, reci nam tačno ko to želi da nas vidi?"

"Momak po imanu Davan."

"A ko je on?"

"Jedan momak. Živi u Biliboton i ne nosi nož."

"I uspeva da ostane živ, Rajče?"

"Mnogo čita i pomaže momcima kada upadnu u nevolju sa vlada. Ne diraju gi. On ne potrebuje nož."

"Zašto onda nije sam došao?" upita Dors. "Zašto je poslao tebe?"

"Ne voli ovo mesto. Kaže da mu je od njega muka. Kaže da svi ovdenuk vole vladu..." On zastade, nesigurno se zagleda u dvoje došljaka, pa reče: "On ovamo neće dođe. Rek'o je će da me puste jer sam samo dete." Zatim se isceri. "Malo je falilo, da me ne puste, je l' da? Mislim na onu gospoju koja kao da nešto nanjušila?"

On iznenada zastade, posramljen, i pogleda se. "Odakle ja dolazim nemaš mnogo šanse da opereš sebe."

"Sve je u redu", reč mu Dors, osmehnuvši se. "Gde treba da se sretnemo, ako on ne želi da dođe ovamo? Konačno... ako nemaš ništa protiv... ne ide nam se ponovo u Biliboton."

"Rekoh vi", stade Rajč ozlojeđeno da ponavlja. "Kunem se, da ćete slobodni izić' iz Biliboton. A i ionako vas niki neće dira tamo gde on živi."

"A gde je to?" upita Seldon.

"Mogu vas odvedem. Nije daleko."

"A zašto želi da nas vidi?" upita Dors.

"Nemam pojam. Ali ovako je rek'o..." Rajč napola sklopi oči, pokušavajući da se priseti. "Reci im 'oču govorim sa čovek koji je razgovar'o sa jedan dalitski radnik na toplotni slivnik kao da je ljudsko biće i sa žena koja je pobedila Maruna nožem, a nije ga ubila iako je mogla to učini. Mislim da ništa nisam zaboravijo."

Seldon se osmehnu. "I ja tako mislim. Da li nas čeka?"

"Čeka."

"Poći ćemo s tobom." On pogleda Dors s tračkom sumnje u očima.

Ona pristade: "U redu. Slažem se. Možda i nije zamka. Nada je

večna..."

74.

Kada su se pojavili veče je bilo obasjano prijatnim sjajem, bledoljubičastim sa ružičastim obrubom oko veštačkih oblaka koji su klizili unaokolo u vreme zalaska sunca. Dal se mogao žaliti na način na koji su se carski vladari Trantora odnosili prema njemu, ali ništa se nije moglo zameriti vremenu koje su kompjuteri za njih isprogramirali.

Dors tiho reče: "Izgleda da smo postali slavni. U to nema zбора."

Seldon spusti pogled sa onog što je trebalo da predstavlja nebo i istog časa postade svestan povećе gomile koja se nalazila oko zgrade u kojoj su živeli Tisilverovi.

Svi do jednog napeto su zurili u njih. Kada je postalo jasno da oboje došljaka postalo svesno njihove pažnje, kroz gomilu počе da se širi žamor, koji kao da je bio na pragu da se prolomi u pljesak.

Dors reče: "Sada shvatam zašto je gospodarica Tisilver bila zabrinuta. Trebalo je da pokažem malo više samilosti prema njoj."

Većina onih koji su sačinjavali gomilu bila je bedno odevena i nije bilo teško pogoditi da su mnogi poticali iz Bilibotona.

Seldon bez razmišljanja stade sa se smeši, te podiže ruku ovlaš ih pozdravivši, što bi dočekano pljeskom. Jedan glas, izguljen u bezbednoj anonimnosti gomile, povika: "Da bi bi nam dama pokazala neke trikove noževima?"

A kada mu Dors odvrati: " Ne, potežem ih samo kada sam besna", smesta se prolomi smeh.

Jedan čovek istupi. Očigledno nije bio iz Bilibotona i nije nosio nikavu vidljivu oznaku da je Dalit. Imao je samo male brkove, kao prvo, i to smeđe, a ne crne. Predstavio se: "Ja sam Marlo Tanto iz 'Trantorijanskih HV vesti'. Možemo li da vas dobijemo za noćni holo prenos?"

"Ne", odvrati kratko Dors. "Nikakvi intervjui ne dolaze u obzir."

Reporter se, međutim, nije dao smesti. "Koliko sam razumeo, u Bilibotonu ste se sukobili sa mnogo ljudi - i pobedili." On se osmehnu. "To je prava vest, stvarno."

"Ne", odvrati Dors. "Sreli smo neke momke u Bilibotonu,

porazgovarali s njima, a onda nastavili dalje. To je sve što se zbilo i sve što ćete od mene čuti."

"Kako se zovete? Ne govorite kao Trantoranka."

"Ja nemam imena."

"A vaš prijatelj?"

"Ni on nema imena."

Reporter se razljuti. "Slušajte, gospođo. Vi ste vest dana, i ja samo pokušavam da obavim svoj posao."

Rajč povuče Dors za rukav. Ona se sagnu i sasluša ono što joj je ozbiljno šaputao.

Zatim klimnu i ponovo se uspravi. "Mislim da vi niste nikakav reprter, gospodine Tanto, već carski doušnik koji pokušava Daljanima da stvori nevolje. Nije došlo ni do kakve borbe i vi samo pokušavate da iskonstruišete vest kojom biste opravdali carsku ekpediciju u Biliboton. Da sam na vašem mestu brzo bih se izgubila odavde. Mislim da vas ovi ljudi ovde ne vole baš puno."

Gomila je počela da mrmlja već kod prvih Dorsinih reč. Sada su postali još glasniji i stali su lagano da se pomeraju, preteći, prema Tantu. On stade nervozno da se osvrće oko sebe, a zatim da se povlači.

Dors podiže glas. "Pustite ga. Da ga niko nije taknuo. Ne dajte mu priliku da prijavi nasilje."

Gomila se razdvoji da ga propusti.

Rajč primeti: "Au, gospoja, trebalo je da ih pustite da ga malo propuste kroz šake."

"Žedan krvi, momče, a?" upita Dors. "Bolje nas povedi do tog svog prijatelja."

75.

Sreli su se s čovekom koji je sebe zvao Davan u odaji iza razrušenog restorana. U stvari, daleko iza njega.

Rajč je predvodio, još jednom pokazavši da se u rupama Bilibotona snalazi kao krtica u podzemnim tunelima u Helikonu.

Dors Venebli prva postade obazrivija. Zastade i upita: "Vrati se, Rajč. Kuda to idemo?"

"Kod Davana", odvrati Rajč ozlojeđeno. "Rekoh vam."

"Ali ovo je napuštena oblast. Ovde niko ne stanuje." Dors stade da se osvrće unaokolo, s očitom odvratnošću. Okolina je bila beživotna, a ono malo svetlosnih ploča koje su postojale nisu sijale - ili su sijale veoma slabo.

"Davanu to odgovara", objasni Rajč. "On je stalno u pokretu, menja boravišta. Znate... muva se."

"Zašto?" upita Dors.

"Tako je sigurnije, gospoja."

"Od koga se krije?"

"Od vlade."

"Zašto bi vlada tražila Davana?"

"Nemam pojam, gospoja. Aj'd ovako. Ja vama kažem gde je, i kako stignete, a ja odo' - ako ne želite da vas vodim."

"Ne, Rajče", umeša se Seldon, "ubeđen sam da bismo se bez tebe izgubili. U stvari, biće najbolje da nas sačekaš dok ne završimo kako bi nas vratio nazad."

Rajč se smesta pobuni. "Šta ja tim dobivam? A mislite da ću se motam naokolo i kad ogladnim?"

"Samo se ti motaj unaokolo i ogladni, Rajče, a ja ću ti kupiti obilnu večeru. Šta god poželiš."

"To sad kažete, gospodin. Otkud znam da 'oćete?"

Dorsina šaka polete i u njoj se nađe isukani nož. "Ti nas to ni slučajno ne nazivaš lažovima, zar ne, Rajče?"

Rajč razgorači oči. Nije izgledao uplašen. Reče: "Hej, nisam dobro vid'o. Ponovite."

"Ponoviću kasnije - ako još budeš ovde. Inače..." Dors se zagleda u njega... "pronaći ćemo te".

"Ma, gospoja, 'ajte", reče Rajč. "Ne moš'te vi mene pronaći. Nisam ja od ti'. Ali biću ovdi." On se isprsi. "Imate moja reč."

Dalje ih povede u tišini, mada je bat njihovih cepela šuplje odzvanjao praznim hodnicima.

Kada su ušli Davan podiže pogled, divlji pogled koji se ublaži kada ugleda Rajča. On hitro i upitno pokaza prema drugo dvoje.

Rajč reče: "To su oni." I cereći se, iziđe.

Seldon predstavi oboje: "Ja sam Hari Seldon. Mlada dama je Dors Venabili."

Ljubopitljivo je zagledao Davana. Bio je crnomanjast i nosio je guste crne brkove tipične za Dalite, ali i kratku oštru bradu. Bio je prvi Dalit koga je Seldon video, a koji nije bio brižljivo izbrijan. Čak su i oni pljačkaši u Bilibotonu imali glatko izbrijane obraze i bradu.

Seldon upita: "A kako je vaše ime, gospodine?"

"Davan. Mora da vam je Rajč rekao."

"Mislím na vaše prezime."

"Zovem se samo Davan. Jesu li vas pratili, gospodarú Seldone?"

"Nisu, sasvim sam siguran u to. Ako i jesu, na audio ili video način, pretpostavljam da bi Rajč to znao. A ako bi njemu promaklo, tu je gospodarica Venabili."

Dors se ovlaš osmehnu. "Baš imate poverenja u mene, Hari."

"Sve više", odvrati on zamišljeno.

Davan se nelagodno promeškólji. "Ipak, već su vas pronašli."

"Pronašli?"

"Da, čuo sam za onog lažnog reportera."

"Već?" Seldon je izgledao pomalo iznenađen. "Ali smatram da je on stvarno bio reporter... i to bezopasan. Optužili smo ga da je carski doušnik na Rajčev predlog, što je bila dobra ideja. Gomila je počela da preti, pa smo ga se otarasili."

"Ne", ostade uporan Davan, "on je upravo to. Moji ga ljudi znaju i on odista obavlja poslove za Carstvo... Ali vi se ne ponašate kao ja. Ne koristite lažna imena i ne menjate mesta boravka. Služite se svojim imenima, uopšte se ne trudeći da ostanete u ilegali. Vi ste Hari Seldon, matematičar."

"Da, tako je", odvrati Seldon. "Šta će mi lažno ime?"

"Carstvo želi da vas se dočepa, je li tako?"

Seldon slegnu ramenima. "Boravim po mestima do kojih Carstvo ne može da dosegne."

"Ne otvoreno, ali Carstvo i ne mora da radi otvoreno. Savetujem vam da hitno nestanete... stvarno nestanete."

"Kao vi... kao što rekoste", primeti Seldon, osvrnuvši se unaokolo s izvesnom odvratnošću. I ova prostorija bila je mrtva kao i hodnici kroz koje je prošao. Bila je skroz naskroz plesniva i strašno depresivna.

"Da", reče Davan. "Mogli biste nam biti od koristi."

"Na koji način?"

"Razgovarali ste sa mladićem po imenu Jugo Amaril?"

"Jesam."

"Ameril mi kaže da možete predskazati budućnost."

Seldon umorno uzdahnu. Već mu je bilo teško da stoji u ovoj praznoj prostoriji. Davan je sedeo na jastuku, i bilo ih je još slobodnih, ali nisu izgledali baš čisti. A nije hteo ni da se osloni o plesniv zid.

On reče: "Ili vi niste razumeli Amarila ili je Amaril mene pogrešno razumeo. Ja sam samo dokazao da je moguće izabrati početne uslove iz kojih istorijska predviđanja ne vode u haotične uslove, već mogu postati predvidljivi u okviru izvesnih granica. Međutim, kakvi ti početni uslovi mogu biti, ja to ne znam, niti sam siguran da je u stanju da ih ustanovi bilo jedna, bilo mnogo osoba, tokom nekog određenog vremenskog razdoblja. Razumete li me?"

"Ne."

Seldon ponovo uzdahnu. "Dopustite da još jednom pokušam. Moguće je predskazati budućnost, ali ne i način da se ta mogućnost iskoristi. Razumete li?"

Davan se mrko zagleda u Seldona, pa u Dors. "Znači, ne možete da predskazete budućnost."

"E, sada ste shvatili, gospodaru Davane."

"Zovite me samo Davan. Ali možda ćete jednog dana otkriti način kako da predskazete budućnost."

"Moguće je."

"Znači, zbog toga vas Carstvo želi."

"Ne." Seldon poučno podiže prst. "Već zbog moje ideje, a to je i razlog zbog koga se Carstvo preterano ne zalaže da me se dočepa. Možda bi im se i svidelo da me dobiju, ako to mogu da obave mirno, ali znaju da ovog trenutka ništa ne znam, te se stoga ne isplati uznemiravati jedva uspostavljeni mir na Trantoru mešanjem u mesna pravila ovog ili onog sektora. Stoga mogu da se krećem unaokolo pod svojim imenom i da uživam dosta veliku sigurnost."

Davan zari glavu u šake i provede tako trenutak, mrmljajući. "Ovo je ludost." Zatim umorno podiže pogled i obrati se Dors: "Jeste li vi žena gospodara Seldona?"

Dors mirno odvrati: "Ja sam mu prijateljica i zaštitnica."

"Zajedno smo nekoliko meseci."

"Ne više?"

"Ne."

"Smatrate li da govori istinu?"

"Znam da govori, ali zašto biste verovali meni, ako već ne verujete njemu? Ako vas Hari, iz nekog razloga, laže, zašto vas i ja ne bih isto tako slagala, da ga podržim?"

Davan je bespomoćno prelazio pogledom s jednog na drugog, a onda upita: "Da li biste nam, ipak, pomogli?"

"Ko ste to 'vi' i kakva vam je pomoć potrebna?"

Davan poče. "Jasna vam je situacija ovde na Dalu. Ugnjetavaju nas. To vam je sigurno poznato, a na osnovu onoga kako ste se odnosili prema Jugu Amarilu ne mogu da poverujem da ne gajite određenu naklonost prema nama."

"Veoma smo vam naklonjeni."

"Ali morate saznati i ko je kriv za to ugnjetavanje."

"Pretpostavljam da ćete reći da je kriva carska vlada, i usuđujem se da kažem da i ona ima udela u tome. S druge, pak, strane, primećujem da u Dalu postoji srednja klasa koja prezire radnike iz toplotnih slivnika i klasa kriminalaca koja teroriše preostali deo sektora."

Davan stisnu usne, ali ga ove reči preterano ne dirnuše. "Tačno. Sasvim tačno. Ali Carstvo podstiče takvo ponašanje. U Dalu može doći do ozbiljnih nevolja. Ako radnici otpočnu štrajk, Trantor će gotovo istog časa biti suočen sa ozbiljnim nedostatkom energije... i svim onim što uz to ide. Međutim, Dalova vlastita viša klasa daće novac da se unajme razbojnici iz Bilibotona - i iz drugih mesta - koji će se boriti protiv radnika i naterati ih da prekinu štrajk. To se već događalo. Carstvo dozvoljava izvesnim Dalitima da uspeju - u izvesnoj meri - da bi ih pretvorilo u svoje lakeje, ali odbija da donese strožije zakone za kontrolu oružja koji bi smanjili kriminal. Carska vlada to čini posvuda - ne samo u Dalu. Ne mogu da upotrebe silu da bi nametnuli svoju volju, kao u starim danima kada su vladali neposredno brutalno. Danas je Trantor postao toliko složen i tako ga je lako uznemiriti da se carska vojska mora držati podalje od..."

"Sveopšti raspad", primeti Seldon, setivši se Haminovih žalbi.

"Molim?" reče Davan.

"Ništa", odvrati Seldon. "Nastavite."

"Carska vojska mora da se drži po strani, ali shvatili su da čak i tako mogu puno da učine. Svaki sektor podstiču da bude sumnjičav kada je u pitanju onaj do njega. Unutar svakog sektora, ekonomske i društvene klase podstiču da vode neku vrstu međusobnog rata. Rezultat toga jeste da je na Trantoru nemoguće organizovati jidinstvenu akciju. Svuda su ljudi spremniji da se međusobno bore nego da se ujedine protiv glavnog tiranina - i tako Carstvo vlada bez upotrebe sile."

"I šta vi mislite", upita Dors, "da se može preduzeti u vezi s tim?"

"Već godinama pokušavam da izgradim osećanje solidarnosti među narodima Trantora."

"Mogu samo da pretpostavim", suvo primeti Seldon, "da je to nezamislivo težak i uglavnom nezahvalan zadatak."

"Vaša je pretpostavka tačna", reče Davan, "ali stranka sve više jača. Mnogi od onih koji se služe noževima počinju polako da shvataju da noževe mogu i bolje iskoristiti nego u međusobnim borbama. One koji su vas napali u hodnicima Bilibotona nemoguće je preobratiti. Međutim, oni koji vas sada podržavaju, koji su spremni da vas brane od doušnika za koga ste mislili da je reporter, to su moji ljudi. Ja živim ovde među njima. To baš nije neki privlačan život, ali ovde sam bezbedan. U susednim sektorima imamo sledbenike i svakog dana nas je sve više."

"Ali gde se mi tu uklapamo?" upita Dors.

"Kao prvo", reče Davan, "oboje ste došljaci sa Spoljnih svetova, i naučnici. Među vođama imamo ljude poput vas. Najveću snagu crpemo od siromešnih i neobrazovanih jer oni najviše trpe, ali oni nisu za vođe. Svako od vas dvoje vredi stotinu takvih."

"Čudna tvrdnja za nekoga ko teži da izbavi potlačene", primeti Seldon.

"Ne mislim da ste vredni kao ljudi", žurno dodade Davan. "Već što se tiče rudovođenja. Partija mora među svojim vođama imati muškarce i žene velikih intelektualnih moći."

"Mislite da su ljudi poput nas potrebni vašoj partiji da bi joj pribavili poštovanje kod drugih."

Davan odvrati: "Uvek možete, ako pukušate, reći nešto plemenito na podrugljiv način. Ali vi ste, gospodaru Seldone, i više nego samo uvaženi, više nego intelektualac. Čak i ako ne želite da priznate da ste u stanju da prodrete kroz magle budućnosti..."

"Molim vas, Davane", prekide ga Seldon, "ne izigravajte pesnika i ne upotrebljavajte kondicional. Ne radi se o tome da li želim da priznam. Ja ne mogu da predskazem budućnost. To što me sprečava da je sagledam nisu nikakve magle već prepreke od hromiranog čelika."

"Dozvolite da završim. Čak i ako niste u stanju da je predskazete sa - kako vi to nazivate - psihoistorijskom tačnošću, proučavali ste istoriju i možda imate izvesno intuitivno osećanje za posledice. Da li je to tačno?"

Seldon odmahnu glavnom. "Možda sam u stanju da intuitivno razumem matematičke mogućnosti, ali u kojoj meri mogu da ih prevedem u bilo šta što je od istorijske važnosti sasvim je neizvesno. U stvari, nisam proučavao istoriju. Voleo bih da jesam. To mi strašno nedostaje." Iznenada se javi Dors: "Ja sam istoričar, Davane, i mogu vam ponešto reći ako to želite."

"Molim vas", odvrati Davan, napola učtivo, a napola izazivački.

"Kao prvo, u galaktičkoj istoriji bilo je mnogo revolucija koje su zbacile tiranije, ponekad na pojedinačnim planetama, ponekad na skupinama planeta, povremeno u samom Carstvu ili u predcarskim oblasnim vladama. Često je to, međutim, značilo samo smenu tirana. Drugim rečima, jednu vladajuću klasu zamenila bi druga - ponekad neka koja bi bila efikasnija, te samim tim i sposobnija da se održi - dok su siromašni i podjarmljeni ostajali siromašni i podjarmljeni ili im je bilo još gore."

Davan, koji ju je pažljivo slušao primeti: "Svestan sam toga. Svi smo svesni. Možda možemo ponešto da naučimo iz prošlosti kako bismo slične stvari ubuduće izbegli. Pored toga, tiranija koja danas postoji je stvarna. One koje mogu postojati u budućnosti samo su potencijalne. Ako se uvek budemo povlačili pred promenama, imajući na umu da ta promena može biti samo na gore, onda uopšte nema nade da ćemo se ikada osloboditi nepravde."

"Druga stvar na koju ne smete zaboraviti", nastavi Dors, "jeste ta

da je, čak i ako ste u pravu, čak i ako pravda vapi za osudom, obično postojeća tiranija ta na čijoj je strani sila. Vaši noževaoci ne mogu svojim bunama i demonstracijama da postignu ništa što bi dalo neki trajniji rezultat sve dok, sa druge strane, postoji vojska opremljena kinetičkim, hemijskim i neurološkim oružjem, koja je voljna da ga upotrebi protiv vašeg naroda. Možete na svoju stranu privući sve potlačene, pa čak i sve uvažene, ali nekako morate pridobiti i snage bezbednosti i samu carsku vojsku ili bar ozbiljno poljuljati njihovu odanost vladarima."

Davan odgovori: "Trantor je svet sa mnogo vlada. Svaki sektor ima vlatite vladare, a pojedini od njih su i sami protiv Carstva. Ako bismo na svoju stranu pridobili neki jak sektor, to bi izmenilo situaciju, zar ne? Tada ne bismo bili ubogi odrpanci koji se bore noževima i kamenjem."

"Da li to znači da ste već pridobili neki jak sektor ili je to samo vaša namera?" Davan je ćutao. Dors nastavi: "Pretpostavljam da mislite na gradonačelnika Vaja. Ako je gradonačelnik raspoložen da iskoristi nezadovoljstvo naroda kao način za svrgavanje cara, zar vam nije jasno da je gradonačelnikov krajnji cilj da se sam uspne na carski presto? Zašto bi gradonačelnik rizikovao svoj sadašnji zavidni položaj za išta manje? Samo zbog blagoslovene pravde i pristojnog odnosa prema narodu, za koji se i inače slabo zanima?"

"Hoćete da kažete", primeti Davan, "da nas može izdati svaki moćni vladar koji je spreman da nam pomogne."

"Takve stvari su se isuviše često događale u galaktičkoj istoriji."

"Ako smo spremni na tako nešto, zar ne bismo mogli mi njega da izdamo?"

"Mislite, iskoristite ga, a onda, u nekom odsudnom trenutku, lišite tog vođu njegove vojske - ili već nekog vođu - da biste ga potom ubili?"

"Pa, možda ne baš tako, ali mogao bi postojati neki način da ga se rešimo ako se to pokaže neophodnim."

"Onda imamo revolucionarni pokret u kome glavni učesnici moraju biti spremni da izdaju jedan drugoga, te samo čekaju da im se ukaže prilika. To mi zvuči kao recept za kaos."

"Znači, nećete nam pomoći?" upita Davan.

Seldon, koji je ovaj razgovor između Davana i Dors slušao zbunjeno namrštenog lica, reče: "Ne možemo stvari toliko pojednostavljivati. Voleli bismo da vam pomognemo. Na vašoj smo strani. Čini mi se da nema tog razumnog čoveka koji bi želeo da se održi carski sistem koji se hrani podstrekivanjem međusobne mržnje i sumničenja. Čak i kada izgleda da je uspeo, može se samo opisati kao metastabilan; to jest, suviše je sklon zapadanju u nestabilnost u jednom ili drugom pravcu. Ali pitanje

glasi: kako vam mi možemo pomoći? Kada bih imao psihoistoriju, ako bih mogao da vam kažem šta će se najverovatnije dogoditi, ili ako bih mogao da vam kažem koja bi akcija sa brojnim alternativnim mogućnostima mogla najverovatnije da dovede do očigledno srećnih posledica, onda bih vam svoje sposobnosti stavio na raspolaganje... Ali ja ih nemam. Najbolje vam mogu pomoći i dalje pokušavajući da razvijem psihoistoriju."

"I koliko će to potrajati?"

Seldon slegnu ramenima. "Ne mogu to da vam kažem."

"Kako možete od nas da tražite da beskrajno dugo čekamo?"

"Šta drugo mogu, kada vam sada nisam ni od kakve koristi? Ali reći ću još ovo: do nedavno sam bio potpuno ubeđen da je razvoj psihoistorije potpuno nemoguć. Sada više nisam tako ubeđen u to."

"Hoćete da kažete da imate na umu rešenje?"

"Ne, samo osećam da bi se rešenje moglo pronaći. Nisam bio u stanju da odredim koji je događaj u meni izazvao to osećanje. Možda je to samo iluzija, ali ja i dalje pokušavam. Dopustite da nastavim... Možda ćemo se ponovo sresti."

"Ili ćete se, možda", primeti Davan, "ako se vratite tamo odakle ste došli, na kraju naći u carskoj klopci. Vi samo slobodno mislite kako će vas Carstvo ostaviti na miru da se rвете sa psihoistorijom, ali ubeđen sam da car i njegov ulizica Demerzel nisu uopšte raspoloženi da večno čekaju, ništa više no ja."

"Ništa im neće koristiti da žure", odvrati mirno Seldon, "jer nisam na njihovoj strani, već na vašoj... Hajdemo, Dors."

Oni se okrenuše i ostaviše Davana da sedi u svojoj prljavoj sobi; Rajča pronađeše napolju.

76.

Rajč je jeo, ližući prste i gužvujući kesu u kojoj se nalazila hrana - ko zna kakva. U vazduhu je preovlađivao miris luka - nakako drugačiji, kao da je plesniv.

Dors, koja se malo povukla pred tim mirisom, upita: "Odakle ti hrana Rajče?"

"Od Davanovih momaka. Oni su mi je doneli. Davan je okej."

"Onda mi ne moramo da ti kupujemo večeru, je li tako?" upita Seldon, postavši svestan vlastitog praznog stomaka.

"Aha, ali nešto mi dugujete", odvrati Rajč pohepno se zagledavši u Dorsinom pravcu. "Može li gospojin nož? Samo jedan."

"Ništa od noža", odbrusi Dors. "Ako nas bezbedno vratiš, daću ti pet kredita."

"Za pet kredita ne mogu kupiti nikakav nož", promrmlja Rajč.

"Nećeš dobiti ništa drugo", reče Dors.

"Baš ste vraška gospoja", promrmlja Rajč.

"Ja sam vraška gospoja brza na nožu, Rajče. Kreći."

"U redu. Šta ste se zajapurili." Rajč mahnu rukom. "Ovuda."

Vraćali su se praznim hodnicima, ali ovog puta Dors stade i poče da se osvrće levo desno. "Stani, Rajče. Neko nas prati."

Rajč je bio ozlojeđen. "Ne bi trebalo da čujete ih."

Seldon primeti nakriviši glavu na jednu stranu: "Ja ništa ne čujem."

"Ja ih čujem", reče. "Slušaj, Rajče, nema muvanja. Smesta mi reci šta se događa ili ću ti uvrnuti vrat tako da nedelju dana nećeš moći da gledaš pravo. I to ozbiljno mislim."

Rajč podiže jednu ruku kao da se brani. "Samo probaj, vraška gospojo. Samo probaj... To su Davanovi momci. Samo paze na nas, ako slučajno naiđu noževaoci."

"Davanovi momci?"

"Aha. Kreću se hodnicima za snadbevanje."

Dorsina desna ruka polete napred i ščepa Rajča za nabore gornjeg ogrtača. Zatim ga podiže, a on stade da mlatara nogama, vičući: "Hej, gospoja, hej!"

"Dors!" uzviknu Seldon. "Pažljivije s njim."

"Videće on samo ako mi se učini da laže. O vama treba da vodim

računa, Hari, ne o njemu."

"Ne lažem", reč Rajč, batrgajući se. "Stvarno."

"Ubeđen sam da ne laže", reče Seldon.

"Pa, videćemo. Rajče, kaži im da iziđu da ih vidimo." Ona ga pusti da padne, te otra šake.

"Baš ste ljudi, gospoja", javi se žalosnim glasom, Rajč. Zatim nešto glasnije viknu: "Hej Davane! Momci, iziđite, deder, malo ovamo!"

Nastade pauza, a onda iz jednog neosvetljenog otvora malo dalje u hodniku, iziđoše dvojica muškaraca sa tamnim brkovim; jedan od njih imao je ožiljak preko celog obraza. Obojica su držali isukane noževe.

"Koliko vas još tamo ima?" upita oštro Dors.

"Nekoliko", odgovori jedan od pridošlica. "Naređenje. Štitimo vas. Davan želi da budete bezbedni."

"Hvala vam. Pokušajte da budete još tiši. Rajče, kreći."

Rajč joj mrzovoljno predbaci: "Bili ste grubi, a prič'o istinu."

"U pravu si", odvrati Dors. "Bar mislim da si u pravu... i izvinjavam se."

"Nisam siguran da bi trebalo prifatim", reče Rajč, pokušavši da izgleda što viši. "Al', 'ajd, dobro, samo ovaj put." I on krenu dalje.

Kada stigoše do puta, nevidljiva povorka stražara nestade. Bar ih Dors, i pored svog izoštrenog sluha, nije mogla više čuti. Sad su se već kretali otmenijim delom sektora.

Dors zamišljeno reče: "Mislim da nemamo odeću koja bi ti pristajala, Rajče."

Rajč upita: "Šta će vam, gospoja, odeća koja meni pristaje?" (Rajč kao da je dobio napad učtivosti čim su izišli iz hodnika.) "Nisam go".

"Mislila sam da bi voleo da svratiš do nas i okupaš se".

"Čemu?" upita on. "Opraću se jedan od ovih dana. I obući onu svoju drugu košulju." Zatim lukavo pogleda u Dors. "Žao vam što ste me onako tresli. A? Pokušavate ispravite to?"

Dors se osmehnu. "Da. Na neki način."

Rajč gospodski odmahnu. "Sve je uredi. Nije bolelo. Čujete. Jaki ste za žensko. Pokupili ste me k'o da sam ništa."

"Bila sam zabrinuta, Rajče. Moram voditi računa o gospodaru Seldonu."

"A vi ste neka vrst' telohranitelja?" Rajč zatim upitno pogleda Seldona. "Otkud da uzmete žensko za telohranitelja?"

"Šta sam mogao", odvrati Seldon, smešeći se. "Bila je uporna. A i nema sumnje da zna svoj posao."

Dors ponovi: "Razmisli dobro, Rajče. Je si li siguran da nećeš da se okupaš? U divnoj toploj vodi?"

Rajč odvrati: "Nema šanse. Mislite l' da bi me ona dama ponovo pustila u kuću?"

Dors podiže pogled i ugleda Kasiliju Tisalver ispred ulaznih vrata kompleksa sa apartmanima, kako pogledom prelazi s nje na prljavog momčića. Nije se moglo dokučiti koga je od njih dvoje posmatrala s više besa.

Rajč reče: "Pa, do viđenja, gospodine i gospojice. Nisam siguran da će vas pustit' u kuću." On ćušnu šake u džepove i udalji se glumeći ravnodušnost.

Seldon pozdravi: "Dobro večer, gospodarice Tisalver. Prilično je kasno, zar ne?"

"Da, prilično je kasno", odvrati ona. "Umalo danas nije došlo do pobune upravo pred ovim kompleksom zbog reportera na koga ste nahuškali bagru sa ulice."

"Nikog mi nismo ni na koga nahuškali", odvrati Dors.

"Bila sam prisutna", odvrati tvrdoglavo gospodarica Tisalver. "Videla sam." Ona koraknu u stranu kako bi ih propustila, ali prethodno je dovoljno dugo oklevala kako bi im jasno stavila do znanja da joj se to nimalo ne sviđa.

"Ponaša se kao da je u pitanju poslednja kap", primeti Dors dok su se ona i Seldon peli prema svojim sobama.

"Pa? Šta mi tu možemo?" upita Seldon.

"Upravo o tome razmišljam", odvrati Dors.

16. OFICIRI

RAJČ... Prema Hariju Seldonu, prvi susret sa Rajčom bio je sasvim slučajan. On je bio ulični deran koga je Seldon upitao za put. Ali od tog trenutka pa nadalje, njegov život stalno se ukrštao sa životom velikog matematičara do...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

77.

Narednog jutra, odeven od pasa naniže, umiven i obrijan, Seldon pokuca na vrata koja su vodila u Dorsinu sobu koja se nalazila do njegove i smirenim glasom reče: "Dors, otvorite."

Ona to i učini. Kratke crvenkastozlatne kovrdže su joj još bile vlažne a i ona je bila odevena samo od pasa naniže.

Seldon koraknu posramljeno unazad. Dors nezainteresovano pogleda svoje nabrekle grudi i obmota peškir oko glave. "Šta se dogodilo?" upita ona.

Seldon joj odgovori gledajući u stranu: "Hteo sam da vas pitam nešto o Vaju."

Dors sasvim prirodnim glasom nastavi da postavlja pitanja: "O čemu i u vezi čega? I tako vam svega, ne terajte me da se obraćam vašem uvetu. Niste valjda još nevini?"

Seldon povređeno odvrati: "Samo sam pokušavao da budem učtiv. Ako vama ne smeta, onda meni smeta još manje. I nije to neko zašto i o čemu. Pitam vas za sektor Vaj."

"Zašto vas on zanima? Ili ako vam se više dopada: zbog čega baš Vaj?"

"Slušajte, Dors, ne šalim se. Vaj sektor se svaki čas pominje - u stvari, gradonačelnik Vaja. Pomenuli ste ga Hamin, vi, Davan. A ja ne znam ništa o tom sektoru ni o gradonačelniku."

"Ni ja nisam sa Trantora, Hari. Znam tek ponešto, ali s tim ću vas rado upoznati. Vaj se nalazi blizu južnog pola - veoma je velik, gusto naseljen..."

"Gusto naseljen, a nalazi se na južnom polu?"

"Nismo na Helikonu, Hari. A ni na Sini. Ovo je Trantor. Sve se nalazi ispod površine, a da li ste ispod površine na polovima ili na ekvatoru uglavnom se svodi na isto. Razume se, pretpostavljam da strogo vode računa o podeli na dan i noć - dugi dani leti, duge noći zimi - gotovo kao što bi bilo i na površini. To, u stvari, predstavlja prenemaganje; ponosni su što žive na polu."

"Ali Gornja strana mora da je veoma hladna."

"Oh, jeste. Gornju stranu Vaja sačinjavaju sneg i led, ali oni nisu onako debeli kao što ih možda zamišljate. Da jesu, mogli bi da probiju kupolu; međutim, to se ne dešava i to je osnovni razlog što je Vaj veoma moćan."

Ona se okrenu prema ogledalu, skinu peškir s glave, i prebaci mrežu za sušenje preko kose koja, u roku od pet sekundi, dobi prijatan sjaj. Zatim dodade: "Nemate pojma koliko mi je drago što ne moram da nosim kapu za glavu", dok je navlačila gornji deo odeće.

"Kakve veze ima ledeni omotač sa moći Vaja?"

"Razmislite. Četrdeset milijardi ljudi koristi veoma mnogo energije, a svaka njena kalorija na kraju se pretvara u toplotu koje se treba osloboditi. Ona se cevima sprovodi do polova, naročito do južnog, koji je razvijeniji, i oslobađa se u svemir. Tokom tog procesa toplota otapa veći deo leda i ubeđena sam da tome imamo da zahvalim na trantorskim oblacima i kiši, bez obzira na to koliko metereolozi uporno tvrdili da stvari nisu tako jednostavne."

"Da li Vaj koristi tu energiju pre no što je oslobodi?"

"Koliko mi je poznato, mogao bi. Uzgred budi rečeno, nemam pojma kakva se tehnologija upotrebljava za oslobađanje toplote; govorim o političkoj moći. Ako se Dal sprema da prestane sa proizvodnjom upotrebljive energije, to će nema sumnje biti nezgodno za Trantor, ali postoje i drugi sektori koji proizvode energiju i u stanju su da povećaju proizvodnju, a postoji, razume se, i uskladištena energija, u ovom ili onom obliku. Na kraju će ipak morati da se nagode sa Dalom, ali za to će biti vremena. S druge, pak, strane, Vaj..."

"Da?"

"Pa, preko Vaja se oslobađa najmanje devedeset procenata celokupne toplote proizvedene na Trantoru i to se ne može izmeniti."

Ako Vaj prekine sa izbacivanjem toplote, na celom Trantoru temperatura će početi da raste."

"Ali i u Vaju."

"Da, ali pošto se Vaj nalazi na južnom polu, u stanju je da sebi obezbedi dotok svežeg vazduha. To mu neće baš mnogo pomoći, ali izdržaće duže od ostalih delova Trantora. Što znači da Vaj može caru praviti velike probleme, i da je gradonačelnik Vaja beskrajno moćan - ili bar to može biti."

"A kakav je taj sadašnji gradonačelnik Vaja?"

"To ne znam. Na osnovu onoga što sam povremeno čula izgleda da je veoma star, veliki usamljenik, ali težak poput trupa hiperbroda i da još pametno manevriše ne bi li se dočepao vlasti."

"Pitam se, zašto? Ako je tako star, to znači da ne bi mogao dugo ostati na vlasti."

"Ko to zna, Hari? Pretpostavljam da je opsednut dugim životom. Ili je reč o igri... manevrisanjem da se dospe na vlast, igri koja nema nikakve veze sa žudnjom za vlašću. Možda bi čak osetio i razočarenje kada bi uspeo da zauzme Demerzelovo mesto ili, čak, i sam carski presto, jer bi se igra onda završila. Razume se, mogao bi, ako bi još bio živ, da otpočne novu igru očuvanja vlasti, koja bi mogla da za njega bude isto tako teška i da ga u istoj meri zadovolji."

Seldon odmahnu glavom. "Čini mi se da nema toga ko bi mogao želeti da bude car."

"Slažem se da to ne bi poželeva nijedna razumna osoba, ali 'carska žudnja', kako je često nazivaju, slična je bolesti koja osobu koja je dobije lišava razuma. I što čovek više napreduje, veća je verovatnoća da će od nje oboleti. Sa svakim daljnjim unapređenjem..."

"Bolest postaje sve jača. Da, to shvatam. Ali takođe mi se čini da je Trantor suviše veliki svet, toliko ispovezan svojim potrebama i veoma suprotnim ambicijama, što sve zajedno čini najveći deo problema s kojima se car suočava tokom vladavine. Zašto on jednostavno ne napusti Trantor i ustoliči se na nekom jednostavnijem svetu?"

Dors se nasmeja. "To ne biste pitali da poznajete istoriju. Trantor

predstavlja Carstvo već hiljadama godina; to je sad više kao običaj. Car koji ne vlada iz Carske palate nije car. On je mesto, čak i više nego osoba."

Seldon začuta, ukočenog izraza lica, a posle kraćeg vremena Dors ga upita: "U čemu je stvar, Hari?"

"Razmišljam", odvrati od prigušenim glasom. "Od kada ste mi ispričali priču o ruci na bedru, more me misli koje mi izmiču da... A sada je vaša opaska o tome da je car više mesto nego osoba izgleda pogodila cilj."

"Kakav cilj?"

Seldon odmahnu glavom. "Još razmišljam. Možda grešim."

Pogled kojim je posmatrao Dors se izoštri, zenice mu se usredsrediše. "U svakom slučaju, treba da siđemo na doručak. Kasnimo, a čini mi se da gospodarica Tisilver nije tako dobro raspoložena da bi nam ga donela."

"Baš ste optimista", primeti Dors. "Meni se čak čini da nije ni toliko dobro raspoložena da bi poželela da ostanemo - sa doručkom ili bez njega. Ona želi da odemo."

"Moguće, ali plaćamo joj."

"Da, ali podozrevam da nas je toliko do sada već zamrzla da prezire i naše kredite."

"Možda će njen muž imati malo više naklonosti prema zakupnini."

"Ako bude imao makar jednu reč da kaže, Hari, jedina osoba koja će biti više iznenađena od mene, biće gospodarica Tisilver... U redu, spremna sam."

Krenuše niz stepenice spustivši se u deo stana koji su zauzimali Tisilverovi i zatekoše dotičnu damu kako ih čeka ne sa doručkom - već s nečim mnogo značajnijim.

78.

Kasilija Tisilver stajala je uspravna kao sveća stisnutih usana u osmeh na svom okruglom licu, dok su joj tamne oči svetlucale. Njen muž je zlovoljno stajao oslonjen o zid. Na sredini sobe nalazila su se dva ukočena muškarca, koji su, nema sumnje, primetili jastuke na podu, ali su na njih gledali s prezirom.

Obojica su imali tamnu kovrdžavu kosu i guste crne brkove kao

što se i očekivalo od Dalita. Obojica su bili mršavi i odeveni u tamna odela koja su toliko nalikovala jedno na drugo da su svakako predstavljala uniforme. Tanka bela pruga protezala im se preko ramena i duž nogavica pantalona nalik na sulundare. Obojica su na desnoj strani grudi imali, prilično nejasan svemirski brod i sunce, simbol Galaktičkog carstva koji je bio u upotrebi na svim naseljenim svetovima Galaksije, sa, u ovom slučaju, jednim tamnim 'D' u središtu sunca.

Seldonu istog časa bi jasno da su ova dvojica pripadnici dalitskih bezbednosnih snaga.

"Šta ovo treba da znači?" upita odbojno Seldon.

Jedan od one dvojice istupi: "Ja sam oficir sektora, Lanel Ras. Ovo je moj partner, Gebor Astinvald."

Obojica pokazaše svetlucave holo legitimacije. Seldon se ni ne potruđi da ih pogleda. "Šta želite?"

Ras mirno upita: "Jeste li vi Hari Seldon sa Helikona?"

"Jesam." "A jeste li vi Dors Venabili sa Sine, gospodarice?"

"Jesam", odvrati Dors.

"Ovde sam da ispitam osnovanost žalbe da je neki Hari Seldon juče podsticao na pobunu."

"Ja nisam učinio ništa slično", odvrati Seldon.

"U našem obaveštenju stoji", nastavi Ras, zagledavši se u ekran malog kompjuterskog bloka, "da ste nabedili nekog reportera da je carski doušnik, te na taj način nahuškali gomilu na njega."

Dors reče: "Ja sam rekla da je carski doušnik, Oficiru. Imam razloga da tako mislim. A izraziti svoje mišljenje ne predstavlja nikakav zločin. U Carstvu vlada sloboda govora."

"Ali ona ne obuhvata namerno izneto mišljenje s ciljem da se izazove pobuna."

"Kako možete da tvrdite da je to bilo u pitanju, Oficiru?"

U tom se trenutku umeša gospodarica Tisilver vrištavim glasom. "Ja to mogu da potvrdim, Oficiru. Videla je okupljenu gomilu, gomilu siromaha koji su upravo tražili neku nevolju. Namerno je izjavila kako je on carski doušnik, mada ništa o njemu nije znala i to je doviknula gomili da bi je pokrenula. Bilo je sasvim jasno da zna šta čini."

"Kasilija", obrati joj se molećivo muž, ali ona ga ošinu pogledom i

on učuta.

Ras se okrenu gospodarici Tisalver. "Vi ste uložili žalbu, gospodarice?"

"Da. Ovo dvoje stanuju ovde tek nekoliko dana i samo stvaraju neprilike. U moj stan su pozvali ljude niskog porekla, narušivši time moj ugled kod suseda."

"Je li protivzakonito, Oficiru", upita Seldon, "pozvati čiste, mirne građane Dala u nečiju sobu? One dve sobe gore su naše sobe. Iznajmili smo ih i platili za njih. Predstavlja li zločin, Oficiru, razgovarati sa Dalitima u Dalu?"

"Ne", odvrati Ras. "Ali to nije predmet žalbe. Na osnovu čega ste, gospodarice Venabili, pretpostavili da je osoba koju ste za to optužili, u stvari, carski doušnik?"

"Imao je male smeđe brkove, na osnovu čega sam zaključila da nije Dalit", odvrati Dors. "Naslutila sam da je carski doušnik."

"Naslutili ste? Vaš saradnik, gospodar Seldon, uopšte nema brkova. Naslućujete li da je i on carski doušnik?"

"U svakom slučaju", požuri da kaže Seldon, "do pobune nije došlo. Zamolili smo gomilu da ništa ne preduzima protiv tog nazovi reportera i ubeđen sam da nisu."

"Ubeđeni ste, gospodaru Seldone?" upita Ras. "Obavešteni smo da ste otišli odmah posle iznete optužbe. Kako ste mogli prisustvovati onome što se dogodilo pošto ste otišli?"

"Nikako", odvrati Seldon, "ali dozvolite da ja vas pitam: je li taj čovek mrtav? Je li povređen?"

"Čovek je ispitan. Poriče da je carski špijun, a mi ne posedujemo nikakva obaveštenja da jeste. On takođe tvrdi da se s njim grubo postupalo."

"Možda laže i u pogledu jednog i u pogledu drugog", primeti Seldon. "Predlažem vam da upotrebite psihičku sondu."

"Ona se ne može primeniti na žrtvu zločina", reče Ras. "Sektorska vlada je što se toga tiče neumoljiva. Moglo bi pomoći ako biste se vas dvoje, kao kriminalci u ovom slučaju, podvrgli psihičkoj sondi. Želite li da mi to obavimo?"

Seldon i Dors izmenjaše trenutne poglede, a onda Seldon odgovori: "Ne, naravno da ne želimo."

"Naravno da ne", ponovi Ras s primesom sarkazma u glasu, "ali spremno ste predložili da je upotrebimo na nekom drugom."

Drugi oficir, Astinvald, koji do sada nije rekao ni reč, nasmeja se na ovo. "Takođe", nastavi Ras, "posedujemo obaveštenje da ste pre dva dana u Bilibotonu bili umešani u tuču noževima i da ste teško ranili dalitskog građanina po imenu..." On pritisnu dugme na kompjuterskom bloku i stade da proučava novu stranicu na ekranu, "Elgin Maron."

Dors upita: "Da li u tom vašem obaveštenju stoji i kako je došlo do tuče?"

"To u ovom trenutku nije važno, gospodarice. Poričete li da je do tuče došlo?"

"Razume se da ne poričemo da je do tuče došlo", uzrujano odvrati Seldon, "ali poričemo da smo mi na bilo koji način krivi za njeno izbijanje. Bili smo napadnuti. Gospodaricu Venabili je ščepao taj Maron i bilo je očito da namerava da je siluje. Ono što se potom dogodilo predstavljalo je čistu samoodbranu. Ili Dal možda odobrava silovanje?"

Ras upita gotovo bezbojnim glasom: "Kažete da ste bili napadnuti? Koliko ih je bilo?"

"Desetorica."

"I uspeali ste da se sami - uz pomoć samo ove žene - oduprete desetorici?"

"Da. Gospodarica Venabili i ja smo se odbranili."

"Kako je onda moguće da se ni na jednom od vas ne vide posledice te tuče? Je li to ko od vas dvoje zadobio kakvu posekotinu ili modricu koja se ne vidi na prvi pogled?"

"Ne, Oficiru."

"Kako je onda moguće da u borbi jedan čovek - plus jedna žena - protiv desetorice, vi ne budete uopšte povređeni, a podnosilac žalbe, Elgin Maron, završi povređen u bolnici, gde će morati da mu izvrše transplantaciju kože na gornjoj usni?"

"Dobro smo se borili", odvrati mračno Seldon.

"Neverovatno dobro. Šta biste mi odgovorili ako vam kažem da su trojica posvedočila kako ste vi i vaša prijateljica napali Marona, bez ikakvog razloga?"

"Odgovorio bih da ne vidim razloga zašto bismo to učinili. Ubeđen sam da je Maron poznat kao kavgadžija i noževalac. Kažem vam da su tamo bila desetorica. Očigledno su šestorica odbila da se zakunu na laž. Da li su ona preostala trojica objasnili zašto nisu prijatelju pritekli u pomoć, ako su bili prisutni kada je bez razloga napadnut i kada se našao u životnoj opasnosti? Sigurno vam je sasvim jasno da lažu."

"Predlažete da i njih podvrgnemo ispitivanju pod psihičkom sondom?"

"Da. I pre no što nas ponovo upitate, i dalje odbijamo da je primenite i na nama."

Ras reče: "Takođe smo dobili obaveštenje da ste se juče, posle napuštanja mesta pobune, sastali sa izvesnim Davanom, poznatim prevratnikom koga traži bezbednosna policija. Je li to istina?"

"To ćete morati da dokažete bez naše pomoći", odvrati Seldon. "Na dalja pitanja nećemo odgovarati."

Ras odloži svoj blok. "Bojim se da ću morati da vas zamolim da pođete s nama u štab radi daljeg ispitivanja."

"Mislim da to neće biti potrebno, Oficiru", reče Seldon. "Mi potičemo sa Spoljnih svetova i nismo ni na koji način narušili zakon. Pokušali smo da izbegnemo reportera koji nas je neopravdano gnjavio, pokušali smo da se zaštitimo od silovanja i mogućeg ubistva u delu sektora koji je poznat po nasilničkom ponašanju, i razgovarali smo sa nekolicinom Dalita. U tome ne vidim ničeg što bi zahtevalo naše dalje ispitivanje. I to bi se moglo ubrajati u uznemiravanje."

"O tome mi odlučujemo", odvrati Ras. "Ne vi. Molim vas pođite sa nama."

"Ne, nećemo", reče Dors.

"Pazite!" povika gospodarica Tisilver. "Ima dva noža."

Oficir Ras uzdahnu i reče: "Hvala vam gospodarice, ali to već znam." Zatim se okrete ka Dors. "Znate li da nošenje noža bez dozvole predstavlja ozbiljan prekršaj u ovom sektoru? Imate li dozvolu?"

"Ne, Oficiru, nemam je."

"Znači, Marona ste napali ilegalnim nožem? Shvatate li da to i te kako uvećava ozbiljnost počinjenog zločina?"

"Nije u pitanju nikakav zločin, Oficiru", odvrati Dors. "Pokušajte da shvatite. Maron je isto tako imao nož, ali ne i dozvolu, u to sam ubeđena."

"Za to ne posedujemo nikakve dokaze. Maron je zadobio rane od noža, a vas dvoje niste."

"Imao je nož, Oficiru, o tome nema zбора. Ako ne znate da svaki muškarac u Bilibotonu, a i većina u drugim mestima u Dalu nosi noževe za koje verovatno nemaju dozvole, onda ste vi jedini čovek u Dalu koji to ne zna. Gde god se okrenete nalaze se radnje koje otvoreno prodaju noževe. Zar to niste znali?"

Ras reče: "Nije važno da li ja to znam ili ne. Kao što nije važno ni to da li drugi krše zakon ili koliko njih to radi. U ovom trenutku je jedino važno da gospodarica Venabili krši zakon protiv nošenja noževa. Moram vas zamoliti da mi smesta predate te noževe, gospodarice, a da potom oboje krenete sa mnom u štab."

"U tom ćete slučaju morati sami da mi ih oduzmete", odlučno odvrati Dors.

Ras ponovo uzdahnu. "Nemojte misliti, gospodarice, da u Dalu ne postoji drugo oružje sem noževa ili da se moram upuštati s vama u borbu noževima. I moj partner i ja imamo blastere koji će vas uništiti za tren, pre no što uspete i da spustite šaku na dršku noža - koliko god da ste brzi. Mi, razume se, nećemo upotrebiti blastere, budući da nismo došli da vas ubijemo. Međutim, obojica imamo i neuronske bičeve koje možemo sasvim slobodno na vama isprobati. Nadam se da nas na to nećete naterati. To vas ne bi ubilo, niti osakatilo, pa čak ni ostavilo bilo kakve belege... ali bol je nepodnošljiv. Moj partner drži uperen u vas neuronski bič u ovom trenutku. A evo i mog... A sada nam lepo predajte svoje noževe, gospodarice Venabili."

Nastupila je trenutna pauza, a onda Seldon reče: "Ne vredi, Dors. Predajte mu noževe."

Upravo u tom trenutku, na vratima se oglasi ludačko lupanje i svi začuše nečiji vrištav glas.

79.

Pošto ih je otpratio do kuće, Rajč je ostao da se muva po okolini.

Dok je čekao da završe razgovor sa Davanom, dobro se najeo, a

potom je malo i odspavao, pošto je prethodno pronašao kupatilo koje je koliko-toliko radilo. On u stvari nije imao kuda da pođe sada kada je sve obavio. Imao je neku vrstu doma i majku koja se neće naročito zabrinuti ako izvesno vreme bude izbivao. Nikada se nije ni brinula.

Nije znao ko mu je otac i ponekad se pitao da li ga uopšte ima. Rečeno mu je da ga mora imati, a razlog za to mu je objašnjen na veoma grub način. Ponekad se opet pitao da li treba da veruje u jednu tako čudnu priču, ali pojedinosti su ga ipak uzbuđivale.

Počeo je da razmišlja o njima i povezao ih sa gospojom. Bila je stara, razume se, ali je bila lepa i umela je da se bori poput muškarca - bolje od muškarca. To mu glavu ispuni neodređenim mislima.

Čak mu je ponudila i da se okupa. Ponekad je bio u prilici da pliva u bilibotonskom bazenu kada je imao neke kredite koji mu nisu bili potrebni ni za šta drugo ili kada bi uspeo da se uvuče unutra. Tada se jedino ceo kvasio, ali bilo mu je prohladno i morao je da čeka da se osuši.

Kupanje je bilo drugačije. Koriste se topla voda, sapun, peškiri i topao vazduh. Nije bio siguran kako bi se osećao, samo je znao da bi bilo lepo kada bi i ona bila tamo.

Imao je dovoljno iskustva sa ulice, tako da je umeo da pronađe prikladne budžake u blizini kakvog kupatila, a ujedno i blizu nje, gde bi ga teško mogli pronaći i naterati u beg.

Proveo je noć razmišljajući o čudnim stvarima. Šta bi bilo ako bi naučio da čita i piše? Da li bi s tim nešto mogao da postigne? Nije bio siguran šta, ali možda bi mu ona to mogla reći. Imao je neke neodređene predstave o dobijanju novca za učinjene stvari koje sada još nije umeo da čini, ali nije znao šta bi to moglo biti. Moraće neko da mu kaže, ali kako se to radi?

Ako bi ostao s tim muškarcem i gospojom, oni bi mu mogli pomoći. Ali zašto bi oni želeli da on ostane s njima?

On se probudi iz dremeža, kada stiže do ove poslednje misli, ne zato što je svetlost postajala jača, već stoga što je njegov izoštren sluh uhvatio nove zvukove na pločniku koji su najavljivali početak dnevnih aktivnosti.

Naučio je da raspoznaje gotovo svaki zvuk, jer u podzemnom

lavirintu Bilibotona, ako želiš da preživiš i uživaš u iole kakvoj udobnosti, moraš biti svestan stvari pre no što ih ugledaš. A sada je uočio nešto u zvuku motora terenskog vozila što ga je upozorilo na opasnost. Zvučalo je službeno, neprijateljski...

On zatrese glavom da se razbudi i lagano se prikrade pločniku. Nije mu ni bilo potrebno da vidi znak svemirskog broda i sunca na terenskom vozilu. Dovoljan mu je bio i njegov oblik. Znao je da su sigurno došli po onog muškarca i gospoju jer su se videli sa Davanom. Nije oklevao da preispita svoje misli ili da ih analizira. Dade se u trk, probijajući se kroz sve veću dnevnu gužvu.

Vratio se za manje od petnaest minuta. Terensko vozilo je i dalje bilo tu, a oko njega su se okupili znatiželjni i oprezni posmatrači zagledajući ga sa svih strana sa pristojne udaljenosti. Uskoro će ih biti još više. On se zalete uz stepenice, pokušavajući da se seti na koja vrata treba da zalupa. Za lift nije imao vremena.

Vrata je pronašao - bar je mislio da su to ona prava - i stao da lupa, vrištavo vičući: "Gospoja! Gospoja!"

Bio je suviše uzbuđen da bi se setio njenog imena, ali bar se delimično sećao muškarčevog. "Hari!" povika on. "Pusti me unutra."

Vrata se otvoriše i on jurnu unutra - pokuša da jurne unutra. Gruba šaka oficira ščepa ga za ruku. "Polako, mali. Kuda si to naumio?"

"Pust'me, bre! Ništa nisam učinio." On stade da se osvrće unaokolo. "Hej, gospoja, šta to ovi rade?"

"Hapse nas", odgovori smrknuto Dors.

"Zašto, bre?" upita Rajč dahćući i otimajući se. "Hej, pust'me, ti Suncoznačko. Nemoj poći s njim, gospoja. Ti ne moraš poći s njim."

"Gubi se", reče Ras, tresući snažno dečaka.

"E, baš neću. A nećeš ni ti, Suncoznačko. Moja banda dolazi. Nećeš odavle izići ako ne pustiš ove."

"Cela banda?" upita Ras mršteći se.

"Već su napolju. Verovatno rastavljaju vaše terensko vozilo. A rastaviće i vas."

Ras se okrenu prema svom partneru. "Pozovi štab. Neka pošalju nekoliko kamiona sa Markosima."

"Ne!" ciknu Rajč, oslobodivši se i jurnuvši na Astinvalda. "Nemoj

zvati!"

Ras podiže neuronski bič i opali.

Rajč ciknu, uhvati se za desno rame i pade, divlje se koprcajući.

Ras se još nije okrenuo prema Seldonu kada ga ovaj uhvati za zglavak, gurnu neuronski bič naviše a zatim napravi zglavkom polukrug, pa ga cimnu unazad, istovremeno mu zgazivši stopalo kako bi ostao donekle nepokretan. Hari oseti da mu je iščašio rame, a Ras promuklo zaurla izbezumljen od bola.

Astinald hitro podiže svoj blaster, ali Dorsina leva ruka već se nalazila oko njegovog ramena, a nož koji je držala u desnoj šaci bio mu je prislonjen uz grlo.

"Ne miči se!" naredi ona. "Pomeri se samo za milimetar, bilo kojim delom tela, i rasporiću ti vrat sve do kičme... Baci blaster. Baci! I neuronski bič."

Seldon podiže Rajča, koji je i dalje stenjao i čvrsto ga steže. Zatim se okrenu prema Tisilveru i reče: "Napolju čekaju ljudi. Besni ljudi. Pozvaću ih ovamo pa će vam razbiti sve što imate. Razneće zidove. Ako ne želite da se to dogodi, kupite ovo oružje i bacite ga u susednu sobu. Oduzmite oružje i oficiru bezbednosti koji leži na podu, pa i sa njim isto postupite. Brzo! Neka vam žena pomogne. Naredni put će dobro promisliti pre no što uloži žalbu protiv nevinih ljudi... Dors, ovaj na podu bar još izvesno vreme neće moći ništ. Onemogućite i drugog, ali ga nemojte ubiti.

"Dobro", složi se Dors. Okrenuvši nož snažno ga lupi drškom po lobanji. On klonu na kolena.

Ona iskrivi lice u grimasu. "Mrzim to da radim."

"Pucali su na Rajča", reče Seldon, pokušavši da odagna gađenje koje je i sam osećao zbog onoga što se upravo dogodilo.

Žurno napustiše stan, a kada se nađoše na pločniku, ustanoviše da je pretrpan ljudima. Gotovo svi su bili muškarci, iz čijih se grla prolomi vrisak kada ih ugledaše da izlaze. Opkoliše ih sa svih strana i njih zapahnu miris neopranog čovečanstva.

Neko povika: "Gde su Suncoznačke?"

"Unutra", odvrati glasno Dors. "Ostavite ih na miru. Izvesno vreme će biti bespomoćni, ali stići će im pojačanje, stoga se brzo izgubite odavde."

"A šta će biti s vama?" zaori se iz desetak grla.

"I mi odlazimo. Nećemo se vratiti."

"Ja ću se za njih pobrinuti", razdra se Rajč, izvukavši se iz Seldonovog naručja i dočekavši se na noge. Divlje je masirao desno rame. "Mogu da hodam. Puštaj me da prođem."

Gomila se razdvoji da ga propusti, a on povika: "Gospodin, gospoja, pođite sa mnom... Brzo!"

Za njima je pločnikom išlo nekoliko desetina muškaraca, a onda Rajč iznenada pokaza prema jednom otvoru i promrmlja: "Izvoli, narode. Odvešću vas na jedno mesto gde vas niko neće pronaći. Čak ni Davan verovatno ne zna za nj. Samo što moramo proći kroz niveoe sa kanalizacijom. Tamo nas niko neće videti, ali pomalo zaudara... shvatate?"

"Valjda ćemo preživeti", promrmlja Seldon.

I oni počеше da se spuštaju niz usku zavojitu rampu, a odozdo su im u znak pozdrava u susret dopirali kužni mirisi.

80.

Rajč im je pronašao sklonište. Da bi stigli do njega, do te velike sobe koja je ličila na potkrovlje, morali su da se popnu metalnim lestvama. Seldon nije mogao da dokuči namenu ove prostorije. Bila je ispunjena opremom, glomaznom i tihom, ali čemu je ta oprema služila to je ostalo tajna. Prostorija je bila prilično čista, nije bila prašnjava jer je postojano strujanje vazduha sprečavalo prašinu da se slegne i - što je još važnije - kao da je umanjivalo smrad.

Rajč je bio zadovoljan. "Nije li ovde baš lepo?" upita on. Još je povremeno trljao rame i trzao se kada bi ga čvršće pritisnuo.

"Moglo je biti i gore", odvrati Seldon. "Znaš li možda, Rajče, čemu služi ovo mesto?"

Rajč slegnu ramenima ili krenu da to učini pa se trže. "Ne znamem", odvrati. A zatim dodade, pomalo se razmećući: "Koga je briga?"

Dors, koja je sela na pod pošto je prešla šakom preko njega, a zatim sumnjičavo osmotrila dlan, reče: "Ako vam je stalo do nagađanja, ja mislim da je ovo deo kompleksa koji se bavi detoksifikacijom i recikliranjem otpadaka. Ova roba sigurno će

završiti kao đubrivo."

"Znači", zaključio mračno Seldon, "oni koji vode kompleks silaziće s vremena na vreme ovamo, a mogu naići u bilo kom trenutku, i to je sve što znamo."

"Bijo sam već ovde i pre", reče Rajč. "Nikada nikog ovde nisam vid'o."

"Pretpostavljam da je na Trantoru većina stvari automatizovana, a ako je igde automatizacija potrebna onda je to pri obradi otpadaka", primeti Dors. "Ovde možemo biti sigurni... bar izvesno vreme."

"Ali ne za dugo. Ogladnećemo i ožedneti, Dors."

"Ja mogu nabavljati hranu i vodu za svoju nas", javi se Rajč. "Naučiš preživeti kada si dete iz sokaka."

"Hvala ti, Rajče", odvratio odsutno Seldon, "ali u ovom trenutku nisam uopšte gladan." On onjuši vazduh. "Možda nikada više neću biti gladan."

"Bićete", reče mu Dors. "Čak i ako na izvesno vreme izgubite apetit, ožednećete. Ali bar nećemo imati problema sa pražnjenjem. Praktično stanujemo iznad nečega što je očigledno otvoreni odvodni kanalizacioni kanal."

Izvesno vreme vladala je tišina. Svetlost je bila prigušena i Seldon se pitao zašto je Trantorijanci sasvim ne ugase. Ali onda mu sinu da nikad nije naišao na potpunu tamu u bilo kojoj javnoj oblasti. To je verovatno bila navika društva bogatog energijom. Čudno da je jedan svet sa četrdeset milijardi stanovnika bio bogat energijom, ali pošto su crpili energiju iz unutrašnjosti planete - da se i ne pominju solarna energija i nuklearna fuzija iz fabrika u svemiru - bio je. U stvari, kada se bolje razmisli, u celom Carstvu nije bilo planete siromašne energijom. Zar je ikada postojalo doba u kome je tehnologija bila toliko primitivna da je moglo doći do energetske siromaštva?

On se osloni o sistem cevi kroz koje je - koliko je znao - proticao otpad iz kanalizacije. Kada mu to sinu, on se udalji od cevi i spusti se na pod pored Dors.

Zatim upita: "Ima li načina da stupimo u vezu sa Četerom Haminom?"

Dors odgovori: "Ja sam mu već, u stvari, poslala poruku, mada mi

je to bilo krajnje mrsko."

"Mrsko?"

"Naređeno mi je da vas štitim. Svaki put kada sam primorana da stupim u vezu s njim, to znači da sam negde zakazala."

Seldon ju je posmatrao skupljenih očiju. "Zar morate stalno biti pod pritiskom, Dors? Ne možete me zaštititi od oficira bezbednosti jednog celog sektora."

"Verovatno da ne mogu. Možemo onesposobiti nekolicinu..."

"Znam. To smo već uradili. Ali poslaće pojačanje... naoružana terenska vozila... neuronski top... maglu za uspavljivanje. Nisam siguran šta sve imaju, ali upotrebiće celokupno svoje naoružanje. U to sam ubeđen."

Dors se kiselo nasmeši i promrsi dečakovu kosu, pa se pomalo obeshrabreno zagleda u svoj dlan. Zatim mu reče: "Mislim, Rajče, da ne bi trebalo da ostaneš s nama. Ne želim da tebe pronađu."

"Mene oni neće pronaći, a ako vas ostavim ko će vam donositi hranu i vodu, i ko će vam pronalaziti nova skrovišta, tako da Suncoznačke nikada neće moći ni da naslute gde da vas traže?"

"Ne, Rajče, nas će naći. Davana se ni ne trude baš nešto naročito da nađu. On im smeta, ali čini mi se da ga ne shvataju ozbiljno. Shvataš li šta hoću da kažem?"

"Hoćete da kažete da je on samo neki tamo davež... i da oni misle kako nije vredno jurcati za njim?"

"Da, upravo to mislim. Ali nas dvoje smo vrlo ozbiljno povredili dvojicu oficira, i neće nam dopustiti da se tako lako izvučemo. Ako bude potrebno pokrenuće sve što imaju - ako bude potrebno pročešljaće svaki skriveni ili nekorišćeni hodnik u sektoru - i pronaćiće nas."

Rajč se snuždi: "Sada se osećam kao... kao ništa. Da nisam uleteo tamo i da me nisu ćapili, vi ne bi sredili oficire i ne bi zapali u tak'u nevolju."

"Ne, ranije ili kasnije, morali bismo da ih - uh - sredimo. Ko zna? Možda bismo morali da onesposobimo još nekolicinu."

"E pa, divno ste to obavili", pohvali ih Rajč. "Da me nije sve bolelo, više bi vid'o i uživ'o."

Seldon reče: "Nikakve koristi ne bismo imali od toga ako bismo

pokušali da se suprotstavimo celom sistemu bezbednosti. Pitanje glasi: šta će s nama kada nas se jednom dočepaju? Sigurno će nas osuditi na zatvor."

"Oh, ne. Ako bude potrebno, žalićemo se caru", umeša se Dors.

"Caru?" upita Rajč, razrogačivši oči. "Poznajete cara?"

Seldon odmahnu rukom prema dečaku. "Svaki građanin Carstva može da se žali caru... Sve mi se čini, Dors, da bi to bilo pogrešno. Još od vremena kada smo Hamin i ja napustili Carski sektor, izbegavamo cara."

"Ali ne u toj meri da bi dozvolio da završite u dalitskom zatvoru. Carska žalba služi za odugovlačenje - skretanje pažnje, na neki način - a za to vreme, možemo smisliti nešto drugo."

"A imamo i Hamina."

"Da, imamo", nesigurno ponovi Dors, "ali ne možemo ga baš smatrati svemogućim. Kao prvo, čak i da je moja poruka stigla do njega i da je bio u mogućnosti da pohita u Dal, kako bi nas ovde pronašao? A čak i da nas pronađe, šta on sam može protiv celokupnih dalitskih snaga bezbednosti?"

"U tom slučaju", reče Seldon, "moraćemo nešto da preduzmemo pre no što nas pronađu."

Rajč predloži: "Ako pođete sa mnom, ja ću vas držat' stalno pred njima. Znam ovde svaku rupu."

"Možeš bežati pred jednom osobom, ali biće ih mnogo i kretaće se istovremeno velikim brojem hodnika. Umaći ćemo jednoj grupi, a naleteti na drugu."

Dosta dugo proveli su sedeći u neprijatnoj tišini, svaki od njih suočen sa naizgled bezizlaznom situacijom. A onda se Dors Venabili promeškolji i reče napetim šapatom: "Tu su. Čujem ih."

Nekoliko trenutaka su napeto osluškivali, a onda Rajč skoči na noge i prosikta: "Dolaze odande. Mi moramo tamo."

Zbunjeni Seldon ništa nije čuo, pa se zadovolji da poveruje onima sa boljim sluhom, ali čim je Rajč počeo žurno i tiho da se udaljava od pravca kojim su pridošlice nailazile, začu se glas koji stade da se odbija o plesnive zidove. "Stanite. Stanite."

A Rajč reče: "To je Davan. Otkud je znao da smo ovde?"

"Davan?" upita Seldon. "Jesi li siguran?"

"Narafski da jesam. On će nam pomoći."

81.

Davan upita: "Šta se dogodilo?"

Seldonu je bilo malo lakše. Nema sumnje da sam Davan nije mogao mnogo da im pomogne protiv celokupnih snaga dalskog sektora, ali on je, bar, komandovao velikim brojem ljudi koji su mogli da stvore dovoljno zbrke...

On reče: "Trebalo bi da znate, Davane. Pretpostavljam da su mnogi iz one gomile koja se jutros nalazila ispred Tisilverove kuće, bili vaši ljudi."

"Da, izvestan broj. Priča se da ste bili uhapšeni, ali da ste sredili ceo jedan odred Suncoznački. Ali zašto su vas uhapsili?"

"Dvojicu", reče Seldon, podigavši dva prsta. "Dvojicu Suncoznačkastih. I to je već dovoljno loše. Jedan od razloga što su nas uhapsili bio je taj što smo tebe posetili."

"To nije dovoljan razlog. Suncoznačke se ni inače ne gnjave mnogo sa mnom." Zatim ogorčeno dodade: "Potcenjuju me."

"Možda", odvrati Seldon, "ali žena kod koje smo iznajmili sobe prijavila nas je da smo izazvali pobunu... nepravedno optuživši onog reportera na koga smo naleteli išavši k vama. Pričali smo vam. Pošto su vaši ljudi bili juče na mestu događaja, a i jutros ponovo - a nemojmo zaboraviti i na onu dvojicu oficira koji su teško povređeni - ne bi me čudilo da odluče da očiste ove hodnike - a to znači da ćete se i vi naći na udaru. Stvarno mi je žao. Nisam ni nameravao niti sam očekivao da će se sve ovo zbog mene zakuvati."

Ali Davan odmahnu glavom. "Ma ne, ne poznajete vi Suncoznačkaste. Ni to sve im nije dovoljno. Oni ne žele da nas pokupe. Sektor bi morao nešto da preduzme u vezi s nama ako bi to učinili. Srećni su što mogu da nas puste da trunemo u Bilibotonu i na ostalim đubrištima. Ne, oni su vama za petama - vama. Šta ste to učinili?"

Dors nestrpljivo upade: "Ništa nismo učinili, a i da jesmo, kakve to ima veze? Ako ne žele vas, već nas, doći će ovamo dole da nas izvuku napolje. Ako im se nađete na putu, bićete u grdnoj nevolji."

"Ne, ja nikako. Ja imam prijatelje - moćne prijatelje", odvrati

Davan. "To sam vam rekao i sinoć. A oni mogu pomoći i vama, baš kao i meni. Kada ste otvoreno odbili da nam pomognete, stupio sam s njima u vezu. Oni znaju ko ste, doktore Seldone. Vi ste čuven čovek. Oni mogu da porazgovaraju sa gradonačelnikom Dala i pobrinu se da vas ostave na miru, šta god da ste učinili. Ali moraćete da budete odvedeni iz Dala."

Seldon se osmehnu. Osetivši kako ga preplavljuje olakšanje, upita: "Poznajete nekog moćnika, zar ne Davane? Nekoga ko se smesta odaziva na poziv, ko je u stanju da nagovori dalsku upravu da ne preduzima nikakve drastične korake, nekoga ko je u stanju da nas izvede odavde? Odlično. Nisam iznenađen." On se okrenu prema Dors sa smeškom na licu. "Ponovo taj Mikogen. Kako Haminu to polazi za rukom?"

Ali Dors odmahnu glavom. "Suviše je to bilo brzo... Ne razumem."

Seldon reče: "Verujem da je on u stanju sve da učini."

"Poznajem ga bolje nego vi - i duže - i ne verujem u to."

Seldon se osmehnu. "Ne potcenjujte ga." A onda, kao da je želeo što pre da pređe na drugu temu, okrenu se ka Davanu. "Ali kako ste nas pronašli? Rajč nam je kazao da ne znate za ovo mesto."

"I ne zna", zacvile ozlojeđeno Rajč. "Ovo je samo moje mesto. Ja sam ga pronašao."

"Nikada ranije nisam bio ovde", odvrati Davan osvrćući se unaokolo. "Zanimljivo mesto. Rajč je stvorenje iz hodnika, i savršeno se snalazi u ovom lavirintu."

"Da, Davane, u to smo se i sami uverili. Ali kako ste nas vi pronašli?"

"Toplotni tragač. Imam uređaj koji beleži infracrveno zračenje, određeno termalno ustrojstvo od trideset sedam stepeni Celzijusovih. Ukazuje na prisustvo ljudskih bića, ali ne i na druge izvore toplote. Otkrio je vas troje."

Dors se namršti. "Od kakve je koristi to na Trantoru, na kome posvuda ima ljudskih bića? Imaju ih na drugim svetovima, ali..."

"ali ne i na Trantoru. Znam", prekinu ga Davan. "Samo što su vrlo korisni u sirotinjskim četvrtima, u zaboravljenim, propalim hodnicima i sokacima."

"Odakle vam?" upita Seldon.

Davan odvrati: "Dovoljno je da ga imam... Ali moramo vas skloniti odavde, gospodaru Seldon. Suviše ljudi teži da vas se dočepa, a ja želim da vas dobije moj moćni prijatelj."

"A gde je taj tvoj moćni prijatelj?"

"Dolazi. Bar beležim približavanje novih trideset sedam stepeni, i mislim da to ne može biti niko drugi."

Kroz vrata uđe pridošlica, a Seldonu na usnama zamre radostan uzvik. To nije bio Četer Hamin.

17. VAJ

VAJ... Jedan od sektora sveta-grada Trantora... U poslednjim vekovima Galaktičkog carstva, Vaj je bio najjači i najstabilniji deo sveta-grada. Njegovi vladari dugo su težili da se domognu carskog prestola, opravdavajući to svojim poreklom od prvih careva. Pod Maniksom IV Vaj je postao vojna sila i (kako su kasnije tvrdile carske vlasti) planirao je da izvrši prevrat koji bi obuhvatio celu planetu...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

82.

Čovek koji je ušao bio je visok i mišićav. Imao je dugačke plave brkove koji su se kovrdžali na krajevima i trag kose koji mu se protezao niz obraze i ispod brade, ostavljajući deo brade i donju usnu potpuno izbrijane i pomalo vlažne. Kosa mu je bila tako kratko podšišana i tako svetla da je Seldona, na jedan prijatan trenutak, podsetio na Mikogen.

Pridošlica je na sebi imao odeću koja je, nema sumnje, predstavljala uniformu. Bila je crvenobela, a oko pasa je nosio široki pojas ukrašen srebrnim ukrasnim čavlicima.

Kada je progovorio, njegov glas podseti Seldona na svirku kontrabasa, a za naglasak zaključa da ga nikada ranije nije čuo. Najneobičniji naglasci uvek su Seldonu zvučali neuglađeno, ali ovaj je gotovo ličio na muziku, možda zbog bogatstva niskih tonova.

"Ja sam narednik Emer Talus", zabruna on lagano izgovarajući slogove. "Tražim doktora Harija Seldona."

"Ja sam taj", odgovori Seldon, a zatim šapnu Dors: "Ako Hamin nije mogao sam da dođe, nema sumnje da je poslao veličanstveni komad teletine da ga zameni."

Narednik je osmotrio Seldona jednim prodornim i podužim pogledom. Zatim reče: "Da. Opisali su mi vas. Molim vas pođite sa mnom, doktore Seldon."

Seldon reče: "Povedite nas."

Narednik koraknu unazad. Seldon i Dors Venabili pođoše napred.

Narednik stade i podiže ogromnu šaku, okrenuvši dlan prema Dors. "Naređeno mi je da povedem dr Harija Seldona. U mom naređenju nije stajalo da povedem bilo kog drugog."

Seldon je jedan trenutak zbunjeno zurio u njega. A onda njegov iznenađeni pogled smeni pogled pun besa. "Nemoguće da vam je izdato jedno takvo naređenje, naredniče. Dr Dors Venabili je moja saradnica i saputnica. Ona mora poći sa mnom."

"To se kosi s mojim uputstvima, Doktore."

"Uopšte me ne zanimaju ta vaša uputstva, naredniče Talus. Bez nje ne idem."

"Šta više", dodade iznervirana Dors, "moja uputstva glase da treba da štitim dr Seldona sve vreme. A to ne mogu ako nisam s njim. Stoga, gde on ide, idem i ja."

Narednik je bio zbunjen. "Imam izričito naređenje da se pobrinem za vas kako vam se ništa ne bi dogodilo, dr Seldone. Ako ne budete hteli da pođete dobrovoljno, moraću da vas odnesem do svog vozila. Pokušaću da to uradim nežno."

On ispruži ruku kao da će da ščepa Seldona oko struka i da ga ponese.

Seldon se izmaknu van njegovog domašaja. Dok je to činio, njegov desni dlan se bridom spusti na narednikovu desnu mišicu, tamo gde su mu mišići bili najtanji, tako da ga je udario po kosti.

Narednik iznenada duboko udahnu i kao da se malo stresao, ali onda se okrenu, bezizražajnog lica i ponovo krenu napred. Davan je sve to nepomično posmatrao, ali zato je Rajč zašao naredniku s leđa.

Seldon ponovi svoj udar dlanom po drugi, a zatim i po treći put, ali ovog puta je već narednik Tulus predvideo šta će se desiti, pa je sagnuo rame kako bi udarac dočekao kojim tvrdim mišićem.

Dors je izvukla noževe.

"Naredniče", poče ona grlato, "okrenite se ovamo. Želim da shvatite kako vam mogu naneti tešku povredu, ako budete i dalje uporno tražili da odnesete dr Seldona protiv njegove volje."

Narednik zastade. Izgleda da je ozbiljno shvatio noževe koji su se lagano pomerali. "Moja mi uputstva ne brane da povredim nekog drugog, već samo dr Seldona", reče on.

Desna šaka mu neverovatnom brzinom skliznu ka neuronskom biču koji mu je visio u koricama zakačenim za opasač. Dors isto tako brzo koraknu napred, sevajući noževima.

Ali nijedno od njih ne završi kretnju.

Bacivši se napred, Rajč se zaletio i udario narednika u leđa levom šakom, a desnom mu izvukao oružje iz korica. Hitro se povukao, držeći obema šakama neuronski bič i vičući: "Ruke gore, naredniče, ili ću vas počastiti!"

Narednik se okrenu, a nervozni izraz pređe mu preko zajapurenog lica. Jedino u tom trenutku je njegova ravnodušnost popustila. "Spusti to, sinko", zagrme on. "Ne znaš kako se uključuje."

Rajč zaurla. "Znam gde je prekidač. Sada je isključen, ali može da opali. A i opaliće ako pokušaš da me dohvatiš."

Narednik se ukoči. Dobro je znao koliko može biti opasno kada jedan dvanaestogodišnjak ima u ruci moćno oružje.

Ni Seldon se nije osećao ništa bolje. On reče: "Pažljivo s tim, Rajče. Nemoj pucati. Skini prst s kontaktnog dugmeta."

"Neću mu dozvoliti da me zaskoči."

"Neće... Naredniče, molim vas ostanite nepokretni. Hajde da nešto raspravimo. Rečeno vam je da me odvedete odavde. Je li tako?"

"Tako je", odvrati narednik, pomalo iskolačenih očiju upiljenih u Rajča (čiji je pogled isto tako bio prikovan za narednikov).

"Ali nije vam rečeno da povedete bilo kog drugog. Je li tako?"

"Ne, to mi nije rečeno, Doktore", odsečno ospori narednik. Čak ni neuronski bič nije mogao da ga nagna da promeni iskaz. To je bilo očigledno.

"U redu, ali saslušajte me, naredniče. Da li vam je rečeno da ne povedete nikog drugog?"

"Upravo sam vam rekao..."

"Ne, ne. Slušajte, naredniče. Postoji razlika. Da li vam je izdato ovakvo naređenje: 'Dovedite dr Seldona!?' Je li to bilo sve, da li se u vašem naređenju nije pominjao niko drugi, ili je ono bilo određenije? Da ono nije glasilo: 'Dovedite samo dr Seldona i nikoga više.'"

Narednik stade da premeće ove dve mogućnosti po glavi, a zatim reče: "Rečeno mi je da vas dovedem, dr Seldone."

"Znači, nije pominjan niko drugi na bilo koji način, je li tako?"

Pauza. "Ne."

"Nije vam rečeno da dovedete dr Venabili, ali vam nije ni rečeno da je ne dovedete. Je li tako?"

Pauza. "Da."

"Znači, možete i da je dovedete i da je ne dovedete, kako god želite?"

Duga pauza. "Pretpostavljam."

"E, sad, tu je i Rajč, momak koji drži u vas uperen neuronski bič - vaš neuronski bič, ne zaboravite - i jedva čeka da ga upotrebi."

"Aha!" zavika Rajč.

"Još ne, Rajče", reče Seldon. "A tu je i dr Venabili i njena dva noža kojima ume veoma stručno da barata, i na kraju tu sam ja, a ja mogu, ako mi se ukaže prilika, da vam šakom slomim Adamovu jabučicu tako da ćete doveka moći samo da šapućete. E pa sad, želite li da povedete dr Venabili ili ne? Naređenja vam dopuštaju i jednu i drugu mogućnost."

Narednik konačno skrhanim glasom reče: "Povešću i ženu."

"I dečaka, Rajča."

"I dečaka."

"Dobro, Dajete li časnu reč - vašu časnu vojničku reč - da ćete učiniti onako kao što ste upravo izjavili... na časnu reč?"

"Imate moju časnu vojničku reč", odvrati narednik.

"Dobro, Rajče, vrati bič. Smesta. Nemoj da čekam."

Rajč, sa nesretnim izrazom na licu iskrivljenom u grimasu, pogleda u Dors, koja je oklevala, da bi potom lagano klimnula. I na njenom licu bio je isti nesretni izraz kao i na Rajčovom.

Rajč pruži neuronski bič naredniku i reče: "Naterali su me, veliki..." Poslednje reči bile su nerazumljive.

Seldon reče: "Sklonite noževe, Dors."

Dors zavrte glavom, ali ih ipak skloni.

"Naredniče?" obrati mu se Seldon.

Narednik pogleda u neuronski bič, pa u Seldona. Zatim reče: "Vi ste častan čovek, dr Seldone, i moja časna reč važi." Vojnički oštro, on vrati neuronski bič u korice.

Seldon se okrenu Davanu i reče: "Davane, molim vas da

zaboravite sve što ste ovde videli. Nas troje dobrovoljno krećeno s narednikom Talusom. Recite Jugu Amarilu kada ga budete videli da ga neću zaboraviti i da ću se, kada se ovo jednom završi i kada budem mogao nešto da preduzmem, pobrinuti da dospe na Univerzitet. A ako ikada bude bilo potrebno da učinim bilo šta razumno za vašu stvar, Davane, ja ću to i učiniti... A sada naredniče, pođimo."

83.

"Jesi li se već ranije vozio mlaznjakom, Rajče?" upita Hari Seldon.

Rajč nemo odmahnu glavom. Posmatrao je Gornju stranu koja je promicala ispod njih s mešavinom straha i strahopoštovanja.

Seldona ponovo iznenadi u kojoj meri je Trantor predstavljao svet Ekspresnika i tunela. Mase su čak i dugačka putovanja obavljale ispod zemlje. Vazdušni saobraćaj, koliko god bio uobičajen na drugim svetovima, predstavljao je na Trantoru luksuz i mlaznjaci poput ovog...

Kako li je Hamin uspeo da ga nabavi? pitao se Seldon.

On pogleda kroz prozor i ugleda kupole koje su se uzdizale i spuštale okružene zelenilom u ovoj oblasti planete, povremene mrlje nečega što je veoma ličilo na džungle, rukavce mora koje su s vremena na vreme preletali, s vodom nalik na olovo koja bi iznenada zasvetlucala kada bi sunce načas provirilo iza gustog omotača oblaka.

Posle otprilike jednog sata leta, Dors, koja je gledala novi istorijski roman u kome očigledno nije mnogo uživala, isključi uređaj za projektovanje i reče: "Volela bih da znam kuda to idemo."

"Ako vama to nije poznato", odvrati Seldon, "meni je još manje. Duže ste na Trantoru od mene."

"Da, ali sve vreme sam provela unutra", primeti Dors. "Ovde napolju, kada ispod sebe imamo samo Gornju stranu, izgubljena sam poput nerođenog deteta."

"Oh, dobro... Hamin verovatno zna šta radi."

"Ubeđena sam da zna", odvrati Dors prilično oštro, "ali to nema nikakve veze sa našom sadašnjom situacijom. Zašto i dalje

pretpostavljate da je ovo njegovo delo?"

Seldon izvi obrvu.

"Kad bolje razmislim, ne znam. Samo sam pretpostavljao. Zašto ovo ne bi bilo njegovo delo?"

"Jer bilo ko da je ovo sredio nije izričito naredio da i ja budem dovedena tamo. Jednostavno ne mogu da prihvatim da bi Hamin mogao da zaboravi na mene. A i zbog toga što nije sam došao, kao u Strilingu i Mikogenu."

"Ne možete očekivati, Dors, da uvek lično dođe. Možda je bio zauzet. Zapanjujuća je činjenica ne to što ovog puta nije došao već što je dolazio u pređašnjim prilikama."

"Pod pretpostavkom da nije došao lično, zar bi poslao jednu ovako upadljivu i raskošnu leteću palatu poput ove?" Ona pokaza rukom oko sebe na unutrašnjost velikog, luksuznog mlaznjaka.

"Možda mu je to jednostavno bilo zgodno u datom trenutku. A možda je i mislio da niko neće posumnjati kako se begunci koji se očajnički trude da ostanu neotkriveni voze u ovako nečem. To je stara varka."

"I suviše poznata, prema mom mišljenju. Zar bi poslao idiota kakav je narednik Tulus da ga zameni?"

"Narednik nije idiot. Jednostavno je obučen da bespogovorno izvršava naređenja. Kada bi dobijao odgovarajuća naređenja, mogao bi biti potpuno pouzdan."

"Evo nas opet na istom, Hari. Vratili smo se na to. Zašto nije dobio odgovarajuće naređenje? Nezamislivo mi je da je Četer Hamin mogao da mu naredi da vas izvede iz Dala, a da mene ni ne spomene. Nezamislivo."

Na To Seldon nije imao šta da odgovori, te se snuždi.

Prođe još jedan sat, a onda se Dors ponovo oglasi: "Izgleda da napolju postaje hladnije. Zelenilo Gornje strane postaje smeđe, a čini mi se da je uključno grejanje."

"Šta to znači?"

"Dal se nalazi u tropima, što znači da sada idemo ili na sever ili na jug - i to prilično daleko. Da imam neku predstavu o tome u kom pravcu se nalazila linija noći, znala bih u kom pravcu idemo."

Na kraju predoše i preko dela obale na kojoj je ledeni obod

oivičavao kupole tamo gde ih je more dodirivalo.

A onda, sasvim iznenada, mlaznjak se nagnu nadole.

"Udarićemo u zemlju!" zavrišta Rajč. "Razbićemo se!"

Seldonovi stomačni mišići se zgrčiše i on ščepa naslon sedišta.

Dors se, međutim, nije uzbuđivala. Ona samo reče: "Izgleda da je kod pilota sve u redu. Poniremo."

U trenutku kada je završila rečenicu, krila mlaznjaka se povukoše unazad i ispod njega i mlaznjak poput metka ulete u tunel. U trenutku ih obavi tama, a sekund kasnije uključi se osvetljenje u tunelu. S obe strane mlaznjaka promicali su zidovi tunela.

"Pretpostavljam da me nikada niko neće moći da ubedi kako znaju da je tunel prazan", promrmlja Seldon.

"Ubeđena sam da su još pre nekoliko desetina kilometara primili obaveštenje da je tunel prazan", odvrati Dors. "U svakom slučaju, pretpostavljam da će se putovanje ubrzo završiti i da ćemo saznati gde se nalazimo."

Ona napravi pauzu, pa dodade: "Pretpostavljam, takođe, da nam se ono što ćemo saznati uopšte neće dopasti."

84.

Mlaznjak iziđe iz tunela na dugačku pistu iznad koje se protezao krov na takvoj visini da se Seldonu učinio bližim pravoj dnevnoj svetlosti od bilo čega što je video od kada je napustio Carski sektor.

Zaustavili su se za kraće vreme no što je Seldon pretpostavljao, ali po cenu neprijatnog potiska unapred. To se naročito odrazilo na Rajču, koji se zalepio za sedišta ispred sebe i jedva uspevao da diše, dok ga Dorsina ruka koja je počivala na njegovom ramenu nije blago povukla unazad.

Narednik Talus, upečatljiv i uspravan, napusti mlaznjak i krenu ka stražnjem delu, otvori vrata odeljenja za putnike i pomože svojim putnicima, jednom po jednom, da iziđu.

Poslednji je izišao Seldon. Napola se okrenuvši kada je prolazio pored narednika, on mu reče: "Bio je to prijatan let, naredniče."

Lagani osmeh razli se narednikovim širokim licem usled čega mu se podiže gornja usna sa brkovima. On dotače obog kape u polupozdrav i odvrati: "Još jednom hvala, Doktore."

Potom su ih žurno smestili na stražnje sedište nekog terenskog vozila krajnje neobičnog oblika, narednik lično sede na mesto vozača, pokrenu vozilo i nastavi da vozi s neverovatnom lakoćom.

Prolazili su širokim putevima, oivičenim visokim, lepo izgrađenim zgradama, koje su sijale na jarkoj dnevnoj svetlosti. Kao i svuda na Trantoru, čuli su udaljeno brujanje Ekspresnika. Pločnici su bili pretrpani uglavnom dobro odevenim ljudima. Okolina je bila zadivljujuće, gotovo preterano čista.

Seldonovo osećanje sigurnosti nastavi da se smanjuje. Dorsina nagađanja u pogledu njihovog odredišta konačno se obistiniše. On se nagnu ka njoj i reče: "Mislite li da smo se vratili u Carski sektor?"

Ona odvrati: "Ne, zgrade su više u rokoko stilu u Carskom sektoru, a u ovom ima manje carske kitnjastosti - ako shvatate na šta mislim."

"Pa, gde smo onda, Dors?"

"Bojim se, Hari, da ćemo morati da pitamo."

Nisu dugo putovali i uskoro se ukotrljaše na parkiralište koje se nalazilo pored neke imponantne četvorospratne građevine. Oko vrha se protezao friz sa izmišljenim životinjama, ukrašen trakama jarkoružičastog kamena. Bila je to upadljiva fasada prilično dopadljivog izgleda.

Seldon primeti: "To me baš podseća na rokoko."

Dors samo nesigurno slegnu ramenima.

Rajč zviznu i pokuša da zvuči ravnodušno kada reče: "Hej, pogledajte to otmeno mesto."

Narednik Tulus dade znak Seldonu, jasno mu stavivši do znanja da treba da ga sledi. Seldon se povuče, a zatim se takođe posluži univerzalnim jezikom pokreta, ispruži obe ruke, jasno pokazavši na Dors i Rajča.

Narednik stade nelagodno da okleva ispred velelepnog ružičastog ulaza. Brkovi samo što mu nisu otpali koliko su se obesili. A onda osorno reče: "Dobro, svo troje. Moja časna reč i dalje važi... Ali da znate da se ostali možda neće smatrati obaveznima da poštuju moje obećanje."

Seldon klimnu. "Smatram vas odgovornim samo za sopstvena dela, naredniče."

Narednik je bio dirnut, i lice mu se na trenutak razvedri kao da razmatra mogućnost da protrese Seldonovu šaku ili na neki drugi način iskaže svoju zahvalnost. Međutim, ipak odustade od toga i zakorači na najniži stepenik stepeništa koje je vodilo do vrata. Stepenice se smesta pokrenuše.

Seldon i Dors krenuše za njim s lakoćom održavajući ravnotežu. Rajč, koga je sve ovo na trenutak zapanjilo, skoči na stepenice u pokretu posle izvesnog vremena, gurnu obe šake u džepove i stade bezbrižno da zviždi.

Vrata se otvoriše i kroz njih iziđoše dve žene, svaka sa jedne strane, potpuno simetrično. Bile su mlade i privlačne. Njihove haljine, čvrsto stegnute u struku kaiševima, dosezale su im gotovo do članaka, i padale u šuštavim naborima koji su se trli jedan od drugi dok su hodale. Obe su imale smeđu kosu, upletenu u dve debele pletenice. (Seldonu se to dopadalo, ali pitao se koliko im je vremena bilo potrebno svako jutro da ih upletu. Nije primetio da su i žene koje je video na ulici nosile tako složene frizure.)

Ove dve se zagledaše u pridošlice s vidljivim gađenjem. Seldon nije bio iznenađen. Posle svega što se toga dana dogodilo, on i Dors izgledali su gotovo isto onako odrpano kao i Rajč.

Ipak su uspele pristojno da se poklone, a zatim naprave poluokret i pokažu prema unutra savršeno uigrano i sa brižljivo očuvanom simetrijom. (Uvežbavaju li one te pokrete?) Očigledno je trebalo njih troje da uđu.

Sada su koračali kroz ukrašenu prostoriju, natrpanu nameštajem i ukrasnim stvarčicama čiju namenu Seldon nije odmah shvatio. Pod je bio svetlo obojen, elastičan i sijao se kao ogledalo. Seldon s nelagodnošću primeti da njihova odeća ostavlja po njemu prašnjave tragove.

Onda se otvoriše unutrašnja vrata i pojavi se još jedna žena. Bila je dosta starija od prve dve (koje lagano počеше da se spuštaju kada ona uđe, simetrično prekrstivši noge dok su to činile što zadivi Seldona koji se pitao kako uspevaju da održe ravnotežu; nema sumnje da su to dugo uvežbavale).

Takođe se pitao da li se i od njega očekuje da toj ženi na neki obredni način iskaže poštovanje, ali pošto uopšte nije imao pojma

kako bi to trebalo da izgleda, on samo malo pognu glavu. Dors ostade uspravno da stoji, i Seldonu se učini da to čini s prezirom.

Rajč je otvorenih usta zverao u svim pravcima, kao da uopšte nije video ženu koja je upravo ušla.

Bila je punaška - ne debela, ali prijatno zaobljena. Imala je istovetnu frizuru kao i mlade dame i haljinu istog stila, ali mnogo bogatije ukrašenu - i previše čak, da bi zadovoljila Seldonov osećaj za lepo.

Očigledno je bila srednjih godina i u njenoj kosi već su se primećivale sede, ali jamice u obrazima činile su je mnogo mlađom nego što je u stvari bila. Njene svetlosmeđe oči bile su vesele i sve u svemu izgledala je nekako više materinski nego staro.

"Kako ste?" upita ona. "Svi zajedno?" (Uopšte se nije iznenadila što vidi Dors i Rajča, već ih je s lakoćom uvrstila u svoj pozdrav.) "Već vas izvesno vreme čekam, i umalo vas nisam dobila još na Gornjoj strani u Strilingu. Vi ste dr Hari Seldon, koga odavno želim da upoznam. Vi mora da ste dr Dors Venabili, jer javljeno nam je da ste u njegovom društvu. Bojim se da ovog mladića ne znam, ali mi je drago što ga vidim. Ali ne smemo traćiti vreme u razgovoru, jer sam ubeđena da biste voleli da se najpre odmorite."

"I okupamo, gospođo", upade Dors prilično grubo. "Svakom od nas bi dobro došlo jedno tuširanje."

"Svakako", odvrati žena, "i čista odeća. Naročito ovom mladiću." Ona pogleda Rajča bez imalo gađenja ili nezadovoljstva, za razliku od one dve mlade žene.

Zatim ga upita: "Kako se zoveš, mladiću?"

"Rajč", odvrati Rajč posramljeno mucajući. A onda isprobavajući dodade. "Misus."

"Kakva slučajnost", reče žena, dok su joj oči svetlucale. "Možda, čak, predskazanje. Ja se, naime, zovem Rajčel. Zar to nije čudno? Ali, dođite. Pobrinićemo se za sve vas. Posle ćemo imati dovoljno vremena za večeru i razgovor."

"Samo čas, gospođo", reče Dors. "Smem li da upitam gde se nalazimo?"

"Vaj, draga. I, molim vas, zovite me Rajčel, lakše ćemo postati prijatelji. Uvek se mućim sa formalnostima."

Dors se ukruti. "Zar ste iznenadjeni što pitamo? Zar nije prirodno što želimo da znamo gde smo?"

Rajčel se prijatno zvučno nasmeja. "Nema sumnje, dr Venabili, da ćemo morati nešto učiniti sa imenom ovog mesta. Ja vam nisam postavila pitanje, već odgovorila. Pitali ste gde se nalazite i ja vas nisam pitala zašto. Odgovorila sam vam: 'Vaj'. Vi ste u sektoru Vaj."

"U Vaju?" gotovo uzviknu Seldon.

"Da, tako je, dr Seldone. Želeli smo vas još od dana kada ste se obratili Dekadnoj Konvenciji i veoma nam je drago što ste sada ovde."

85.

U stvari, bio im je potreban čitav dan da se odmore, razgibaju, operu i očiste, dobiju novu odeću (svilastu i prilično komotnu, vajskog stila) i da se naspavaju.

Tek su druge večeri u Vaju sišli na večeru koju im je gospođa Rajčel obećala.

Sto je bio ogroman - prevelik, kada se ima u vidu da ih je za večerom bilo samo četvoro: Hari Seldon, Dors Venabili, Rajč i Rajčel. Zidovi i tavanica bili su osvetljeni mekom svetlošću čija se boja menjala brzinom koju je oko moglo da prati, ali ne prebrzo, tako da nije zbunjivala um. Sam stolnjak, koji nije bio od tkanine (Seldon nije uspeo da razabere od čega je), kao da je svetlucao.

Posluživali su ih brojni, tihi ljudi, a kada su se vrata jednom otvorila, Seldonu se učini da je video naoružane vojnike na straži tamo napolju. Ova soba bila je somotska rukavica, ali čelična pesnica nije bila daleko.

Rajčel je bila ljupka i prijateljski raspoložena, i jasno je pokazivala da joj se naročito dopada Rajč, koji je, na njeno navaljivanje, morao da sedne pored nje.

Rajč - izriban i uglačan, prosto je sijao, da ga čovek gotovo nije mogao prepoznati u novoj odeći, sa ošišanom, opranom i očetkanom kosom - jedva da se usuđivao da prozbori. Kao da je osećao da njegova gramatika više ne odgovara njegovom izgledu. Osećao se strašno neugodno i pažljivo je promatrao Dors kako se služi jelom čas iz jedne čas iz druge činije, trudeći se da je u svemu oponaša.

Hrana je bila ukusna ali dosta začinjena - u toj meri da Seldon nije mogao da raspozna jela.

Rejčel, čije je buc masto lice izgledalo srećno jer se stalno smešila pri čemu su joj se videli lepi, beli sjajni zubi, u jednom trenutku reče: "Možda ste pomislili da koristimo mikogenske dodatke za hranu, ali to nije tačno. Sve što vidite gajimo ovde u Vaju. Na celoj planeti nema sektora samostalnijeg od Vaja. Naporno radimo da bismo takvo stanje i održali."

Seldon ozbiljno klimnu i reče: "Sve što ste nam dali je prvoklasno, Rejčel. Veoma smo vam zahvalni."

A u sebi je mislio da je hrana ipak ispod mikogenskih standarda, a osećao je, što je već ranije prišapnuo Dors, da upravo proslavlja vlastiti poraz. Ili Haminov poraz, u svakom slučaju, za njega je to bilo isto.

Konačno, Vaj ga se dočepao, a već sama pomisao na to strašno je zabrinula Hamina prilikom onog nesrećnog slučaja na Gornjoj strani.

Rejčel reče: "Možda ćete mi dozvoliti da vam, kao domaćica, postavim jedno lično pitanje. Da li sam u pravu što pretpostavljam da vas troje ne sačinjavate porodicu; da vi, Hari, i vi, Dors, niste venčani i da Rajč nije vaš sin."

"Nas troje nismo ni u kakvoj vezi te vrste", odvrati Seldon. "Rajč je rođen na Trantoru, ja na Helikonu, Dors na Sini."

"Pa, kako ste se onda našli?"

Seldon ukratko objasni, otkrivši što je mogao manje pojedinosti. "U našim susretima nema ničeg romantičnog, niti značajnog", dodade on.

"Ali stavljeno mi je do znanja da ste stvarali neprilike mom ličnom pomoćniku, naredniku Talusu, kada je želeo da samo vas izvede iz Dala."

Seldon ozbiljno odvrati: "Zavoleo sam Dors i Rajča i nisam želeo da se razdvajamo."

Rajčel se osmehnu i reče: "Vidim da ste sentimentalni."

"Da, jesam. A i zbunjen."

"Zbunjeni?"

"Pa, da. A pošto ste bili tako ljubazni da nam postavite neka lična

pitanja, mogu li i ja vama da postavim jedno?"

"Razume se, dragi Hari. Pitajte šta god želite."

"Kada smo tek stigli rekli ste da me Vaj želi od dana kada sam se obratio Dekadnoj Konvenciji. Ali zbog čega?"

"Sigurno niste toliko glupi da ne znate. Želimo vas zbog vaše psihoistorije."

"To mi je jasno. Ali zbog čega mislite da ako imate mene da ćete imati i psihoistoriju?"

"Ne verujem da ste bili toliko nepažljivi da je izgubite."

"Još gore od toga, Rajčel. Nikada je nisam ni imao."

Rajčelino lice se nabora. "Ali u svom govoru ste rekli da je imate. Ja nisam razumela vaš govor. Nisam matematičar. Mrzim brojeve. Ali u mojoj su službi matematičari koji su mi objasnili ono što ste rekli."

"U tom slučaju, draga moja Rajčel, moraćete ubuduće pažljivije da slušate. Pretpostavljam da su vam oni kazali kako sam dokazao da su psihoistorijska predviđanja moguća, ali ubeđen sam da su vam takođe kazali i to da ona nisu izvodljiva."

"U to ne mogu da poverujem, Hari. Već narednog dana, bili ste pozvani u audijenciju kod onog samonametnutog cara, Kleona."

"Samonametnutog cara?" promrmlja ironično Dors.

"Nego šta", odvratila joj Rajčel, kao da odgovara na neko ozbiljno pitanje. "Samonametnuti car. On nema prava na taj presto."

"Rajčel", obratio joj se Seldon, pomalo nervozno se vrativši na pređašnju temu razgovora, "Kleonu sam rekao isto ono što i malopre vama i on me je pustio."

Rajčel se više nije osmehivala. Glas joj postade nešto grublji. "Da, pustio vas je isto onako kao što je mačka iz basne pustila miša. Od tada vas je stalno progonio - u Strilingu, Mikogenu, u Dalu. Isto bi činio i ovde da se usuđuje. Ali dosta o tome - naš je razgovor postao suviše ozbiljan. Zabavimo se. Malo muzike."

Na te njene reči, odjednom se oglasi blaga ali vesela instrumentalna melodija. Ona se nagnu ka Rajču i nežno mu reče: "Ako se mučiš sa viljuškom, uzmi kašiku ili se posluži prstima. Meni ne smeta."

"Dobro, gospo", odvratila Rajč i proguta knedlu, ali Dors uhvati

njegov pogled, i njene usne bezglasno oblikovaše: "Viljuška."

On nastavi da se služi viljuškom.

Dors primeti: "Muzika je divna, gospođo" - upadljivo je odbijala familijarni oblik ophođenja - "ali ne smemo dozvoliti da nas omete. Nešto mi pade na pamet da su progonitelji na svim tim mestima mogli biti u službi sektora Vaj. Vi sigurno ne biste bili tako dobro upoznati sa događajima da Vaj nije bio inicijator."

Rajčel se glasno nasmeja. "Vaj, razume se, ima oči i uši posvuda, ali nismo mi bili ti progonitelji. Da jesmo, ne biste umakli - kao što niste u Dalu, gde smo odista mi bili progonitelji. Međutim, kada neka potera pretrpi neuspeh, kada šaka promaši metu, onda možete biti ubeđeni da iza toga stoji Demerzel."

"Zar imate tako loše mišljenje o Demerzelu?" promrmlja Dors.

"Da. Zar vas to iznenauje? Porazili smo ga."

"Vi? Ili sektor Vaj?"

"Sektor, razume se, ali ako je Vaj pobednik, onda to znači da sam i ja pobednik."

"Čudno", primeti Dors. "Na Trantoru preovlađuje mišljenje da stanovnici Vaja nemaju nikakve veze sa pobedama, porazima, ili bilo čim drugim. Oseća se da u Vaju odluke donosi jedan čovek koji vlada gvozdеном pesnicom, a taj čovek je gradonačelnik. Vi - ili bilo koji drugi Vajanin - u poređenju s njim nemate nikakvog uticaja."

Rajčel razvuče usta u osmeh. Zastala je da blagonaklono pogleda Rajča i da ga štipne za obraz, a zatim reče: "Ako verujete da je naš gradonačelnik autokrata i da Vajom upravlja po svojoj volji, možda ste u pravu. Ali čak i da je tako, ipak mogu da se poslužim ličnom zamenicom, jer moja se volja sluša."

"Zašto vaša?" upita Seldon.

"A zašto da ne?" odvrati pitanjem Rajčel kada poslužitelji počеше da raščišćavaju sto. "Ja sam gradonačelnik Vaja."

86.

Prvi je reagovao Rajč. Sasvim zaboravivši na plašt civilizovanosti u kome se tako neprijatno osećao, on se promuklo nasmeja i reče: "Hej, gospoja, ne možeš ti biti gradonačelnik. Gradonačelnici su momci."

Rajčel ga raspoloženo pogleda i odvratu mu savršeno oponašajući njegov način govora: "Hej, klinac, neki gradonačelnici su momci, a neki gospoje. Pokušaj to utuviš u glavu."

Rajč iskolači oči i zabezeknuto se zagleda u nju. Konačno uspe da prozbori: "Hej, ti pričaš regularni, gospoja."

"Narafski. Regularni ako želim", odvratu Rajčel i dalje se osmehujući.

Seldon pročisti grlo i primeti: "Naglasak vam je odličan, Rejčel."

Rajčel malo nakrivi glavu. "Već mnogo godina nisam imala prilike da se njime služim, ali to se ne zaboravlja. Jednom sam imala prijatelja, odličnog prijatelja, Dalita - kada sam bila veoma mlada." Ona uzdahnu. "On, razume se, nije tako govorio - bio je veoma inteligentan - ali znao je jezik, pa je i mene naučio. Bilo je divno. Takođe, nemoguće. Moj je otac bio jasan. A sada mi dolazi ova mala bitanga, Rajč, da me podseti na te davne dane. Isti naglasak, oči, drsko držanje, i za otprilike šesto godina devojke će ludeti za njim i strahovati od njega. Zar ne, Rajče?"

Rajč odvratu: "Ne znam, gospoja... uh, gospođa."

"Ubeđena sam da će tako biti i veoma ćeš ličiti na mog... starog prijatelja i za mene će biti bolje da te u to vreme ne sretnem. Večera je gotova, Rajče, i vreme je da pođeš u svoju sobu. Možeš malo da gledaš holoviziju ako želiš. Pretpostavljam da ne znaš da čitaš."

Rajč pocrvene. "Jednoga dana pročitacu. Gospodar Seldon kaže da 'oću."

"Onda sam ubeđena da hoćeš."

Jedna mlada dama priđe Rajču, s puno poštovanja naklonivši se u Rajčelinom pravcu. Seldon nije primetio nikakav znak kojim je dozvana.

Rajč upita: "Zar ne mogu ostati sa gospodarom Seldonom i gospojicom Venabili?"

"Videćeš ih kasnije", odvratu mu nežno Rajčel, "ali gospodar, gospojica i ja moramo sada da porazgovaramo - a ti moraš da pođeš."

Dors odsečno oblikova "Pođi!" prema Rajču i dečak, nepravivši grimasu, skliznu sa stolice i krenu za pomoćnicom.

Pošto se Rajč udaljio, Rajčel se okrenu prema Seldonu i Dors i

reče: "Dečak je, razume se, bezbedan, i s njim će se lepo postupati. Molim vas da se toga ne plašite. A i ja sam bezbedna. Upravo onako kao što se ova žena sada pojavila, tako će se pojaviti i desetak naoružanih ljudi - a i mnogo brže - ako budu pozvani. Želim da toga budete svesni."

Seldon ravnodušno odvratil: "Nije nam ni palo na pamet da vas napadnemo, Rajčel - ili vas sada moram oslovljavati sa, 'gospođo gradonačelnice'?"

"I dalje samo Rajčel. Stavljeno mi je do znanja da ste dobar rvač, Hari, a vi, Dors, da ste veoma vešti sa noževima koje smo uklonili iz vaše sobe. Ne želim da se beznadežno oslanjate na svoje veštine, pošto Harija želim živog, nenaoružanog i kao prijatelja."

"Svima je poznato, gospođo gradonačelnice", progovori Dors i dalje veoma neprijateljski, "da je vladar Vaja, ovog časa i poslednjih četrdeset godina, Maniks, četvrti s tim imenom, da je on još živ i sposoban da obavlja svoje dužnosti. Ko ste onda, u stvari, vi?"

"Upravo ono što sam vam i rekla, Dors. Maniks IV je moj otac. On je, kao što rekoste, još živ i sposoban da obavlja svoje dužnosti. U očima cara i celog Carstva, on je gradonačelnik Vaja, ali se umorio od napetosti koju sa sobom donosi moć i voljan je, konačno, da je prepusti meni, a ja sam isto tako voljna da je prihvatim. Ja sam njegovo jedino dete i celog sam života bila odgajana da vladam. I tako je moj otac gradonačelnik po zakonu i imenu, ali u stvari, gradonačelnik sam ja. Meni su se naoružane snage Vaja zaklele na vernost, a u Vaju je to najvažnije."

Seldon klimnu. "Neka je tako kao što kažete. Ali čak i da jeste, bilo da je gradonačelnik Maniks IV ili Rajčel I - pretpostavljam da ste Prva - nema razloga da me zadržavate. Rekao sam vam da nemam upotrebljivu psihoistoriju i stvarno mislim da je nikada niti ja niti bilo ko drugi neće imati. To sam rekao i caru. Nisam ni vama ni njemu ni od kakve koristi."

"Kako ste samo naivni", dočeka ga Rajčel. "Poznajete li istoriju Carstva?"

Seldon odmahnu glavom: "Nedavno sam poželeo da je bolje upoznam."

Dors suvo primeti: "Ja dosta dobro poznajem istoriju Carstva,

mada je moja specijalnost predcarsko doba, gospođo gradonačelnice. Ali kakve to veze ima?"

"Ako poznajete svoju istoriju, onda vam je poznato da je Kuća Vaja drevna i časna i da potiče iz dačanske dinastije."

Dors reče: "Dačani su vladali pre pet hiljada godina. Broj njihovih potomaka tokom sto podeset pokolenja koja su živela i umrla od tada, sada možda iznosi polovinu stanovništva Galaksije - ako prihvatimo sva geneološka potraživanja, bez obzira na njihovu preteranost."

"Naša geneološka potraživanja, dr Venabili", po prvi put je Rajčelin glas zazvučao hladno i neprijateljski, a oči su joj sevnule poput čelika, "nisu preterana. Posedujemo potpunu dokumentaciju. Kuća Vaja održala se bez prekida na vlasti tokom svih tih pokolenja, a s vremena na vreme i carski presto je bio u našim rukama i vladali smo kao carevi."

"Istorijske filmoknjige", primeti Dors, "obično prikazuju vladare Vaja kao 'anti-careve', koji nikada nisu bili priznati od strane većeg dela Carstva."

"To zavisi od toga ko ih je pisao. U budućnosti ćemo ih pisati mi, jer će presto koji je nekada pripadao nama opet biti u našem posedu."

"Da biste to postigli, morate izazvati građanski rat."

"To nećemo rizikovati", reče Rajčel. Ponovo se smešila. "To je ono što vam moram objasniti jer želim da nam dr Seldon pomogne da sprečimo takvu jednu katastrofu. Moj otac, Maniks IV, celog se života zalagao za mir. Bio je odan svakom ko je vladao u Carskoj palati i brinuo se za napredak Vaja, stvorivši od njega moćan stub trantorske ekonomije, za dobro celog Carstva."

"Nije mi poznato da se carevo poverenje u njega zbog toga imalo povećalo", primeti Dors.

"Ubeđena sam da ste u pravu", mirno odvrati Rajčel, "pošto su carevi koji su boravili u Palati za vreme mog oca znali da su uzurpatori iz uzurpatorske loze. Uzurpatori ne mogu sebi da dozvole da veruju zakonitim vladarima. Ali moj je otac svejedno održavao mir. On je, razume se, razvio i uvežbao veličanstvene snage bezbednosti čiji je zadatak da održe taj mir, napredak i stabilnost u

ovom sektoru, a carske vlasti su to dozvolile pošto su želele da u Vaju vlada mir, da Vaj napreduje i bude stabilan - i odan."

"Ali da li je odan?" upita Dors.

"Pravom caru, svakako", odvrati Rajčel, "a sada smo dostigli tačku u kojoj je naša snaga tolika da možemo brzo preuzeti vlast - jednim munjevitim udarom, u stvari - i pre no što iko uspe da izgovori 'građanski rat' dobiće pravog cara... ili caricu, ako vam se to više dopada... i u Trantoru će opet vladati mir kao i ranije."

Dors odmahnu glavom. "Smem li da vas prosvetlim? Kao istoričar?"

"Uvek sam voljna da saslušam." I ona tek neznatno nagnu glavu prema Dors.

"Bilo kolike da su vaše snage bezbednosti, koliko god da su dobro obučene i opremljene, one se ne mogu meriti sa veličinom i snagom

carskih snaga koje podržava dvadeset pet miliona svetova."

"Upravo ste uprli prstom u uzurpatorovu slabost, dr. Venabili. Postoji dvadeset pet miliona svetova, a carske snage su razbacane po njima. Te snage su oslabljene time što su raspoređene na tolikom prostoru, što njima rukovodi nebrojeno mnogo oficira, od kojih nijedan nije naročito spreman da preduzme bilo kakvu akciju izvan vlastite provincije, a mnogi od njih su pre spremni da bilo šta preduzmu radi vlastitog interesa nego zarad interesa cara. S druge, pak strane, naše snage su sve ovde, na Trantoru. Možemo preduzeti akciju i okončati je pre no što udaljeni generali i admirali uopšte shvate da su potrebni."

"Ali odgovoriće kad tad... i to silom kojoj se nećete moći odupreti."

"Jeste li ubeđeni u to?" upita Rajčel. "U Palati ćemo biti mi. Trantor će biti naš i vladaće mir. Zašto bi se carske snage pokrenule kada, gledajući svoja posla, svaki sitan vojni vođa može imati vlastiti svet na kome vlada, svoju vlastitu provinciju?"

"Ali je li to ono što želite?" upita Seldon s nevericom. "Da li vi to meni govorite da težite da vladate Carstvom koje će se raspasti?"

Rajčel odvrati: "Upravo tako. Vladaću Trantom, njegovim svemirskim naseobinama, nekolicinom obližnjih planetnih sistema koji su deo trantorske provincije. Mnogo bih više volela da budem

carica Trantora nego carica Galaksije."

"Zadovoljili biste se samo Trantorom", reče Dors glasom u kome se osećala krajnja neverica.

"Zašto da ne?" upita Rajčel, iznenada se zajapurivši. Ona se ljutito nagnu napred, oslonivši se obema šakama o sto. "Moj otac to planira već četrdeset godina. Održava se u životu još jedino da bi video ispunjenje toga sna. Šta će nam milioni svetova, udaljenih svetova koji nam ništa ne znače, koji nas oslabljuju, koji odvlače naše snage daleko od nas u besmislene kubike parseka prostora, koji nas uvlače u administrativni haos, uništavaju nas svojim beskrajnim svađama i problemima - a što se nas tiče, svi su oni samo jedno udaljeno ništa? Naš vlastiti naseljeni svet - naš vlastiti planetni grad - to je naša Galaksija koja nam je sasvim dovoljna. Imamo sve što nam je potrebno da se izdržavamo. A što se tiče ostalog dela Galaksije, neka se rasprši. Neka svaki mali militarista dobije svoju vlastitu krhotinu. Ne treba da se bore za nju. Za sve će biti dovoljno."

"Ali oni će se ipak boriti", reče Dors. "Svaki ponaosob odbiće da se zadovolji svojom provincijom. Svaki će osetiti nesigurnost i početi da sanja o galaktičkoj vladavini kao jedinoj garanciji svoje bezbednosti. U to nema sumnje, gospođo carice od ničega. Doći će do beskrajnih ratova u koje ćete vi i Trantor neizbežno biti uvučeni - koji će sve upropastiti."

Rajčel, međutim, odvrati s jasnim zadovoljstvom: "To možda tako izgleda onome ko ne vidi dalje od vas, onome ko se oslanja na obične lekcije iz istorije."

"Šta ima dalje da se vidi?" uzvratil Dors. "Na šta se čovek može osloniti ako ne na časove istorije?"

"Valjda na koga?" upita Rajčel. "Pa, na njega!"

Ona ispruži ruku, i kažiprst usmeri prema Seldonu.

"Na mene?" zgranu se Seldon. "Već sam vam kazao da psihoistorija..."

Rajčel ga prekinu: "Ne ponavljajte ono što ste već rekli, dobri moj dr Seldone. Time ništa ne dobijamo... Zar mislite, dr Venabili, da moj otac nije bio svestan opasnosti od beskrajno dugog građanskog rata? Zar mislite da nije uposlio svoj moćni um da iznađe način da se

to spreči? Poslednjih deset godina nije bilo dana kada nije bio spreman da za samo dvadeset četiri časa preuzme Carstvo. Bilo mu je samo potrebno da bude siguran da će posle pobeđe svuda i dalje vladati mir."

"Što je neizvodljivo", dodade Dors.

"Što je postalo izvodljivo onog trenutka kada smo čuli za izjavu dr Seldona na Dekadnoj Konvenciji. Odmah mi je bilo jasno da je to ono što nam treba. Moj je otac bio suviše star da bi shvatio značenje toga. Međutim, kada sam mu objasnila i njemu je postalo jasno i tada je i formalno prebacio svu moć u moje ruke. I tako vama, Hari, dugujem svoj položaj i vama ću dugovati još viši položaj u budućnosti."

"Stalno vam ponavljam da..." počeo Seldon krajnje uzrujan.

"Uopšte nije važno šta se može, a šta ne može učiniti. Važno je ono što će ljudi verovati da se može ili ne može učiniti. Vama će verovati, Hari, ako im kažete da psihoistorija predviđa da Trantor može da vlada sobom, a da provincije mogu postati kraljevstva koja će živeti u miru."

"Ja tako nešto neću izjaviti", usprotivi se Seldon, "bar ne bez prave psihoistorije. Neću da izigravam šarlatana. Ako želite nešto slično, sami izjavite."

"Ma, hajdete, Hari. Meni ne bi poverovali. Vama bi. Veliki matematičar. Zašto ih ne bi obavezali zakletvom?"

"I car je", nastavi Seldon, "mislio da me iskoristi za izricanje proročanstva koja bi njemu išla u korist. Njega sam odbio, zar mislite da bih pristao da to isto radim za vas?"

Rajčel je izvesno vreme ćutala, a kada je ponovo progovorila u glasu joj se više nije osećalo malopredajne oduševljenje, već je postao gotovo ulagivački.

"Hari", počeo ona, "razmislite malo o razlici između Kleona i mene. Kleon je od vas, nema sumnje, tražio da vršite propagandu u njegovu korist kako bi očuvao presto. Bilo bi beskorisno dati mu tako nešto jer presto ne može sačuvati. Zar ne znate da je Galaktičko carstvo u stanju raspadanja, da se ono ne može još dugo održati? I sam Trantor lagano klizi u propast jer mora da upravlja sa dvadeset pet miliona svetova. Čekaju nas slom i građanski rat, bez obzira na

to šta vi učinili za Kleona."

Seldon odvrati: "To sam već negde čuo. Možda je čak i tačno, ali šta onda?"

"Pomozite da se raspadne na delove bez građanskog rada. Pomozite mi da preuzmem Trantor. Pomozite mi da uspostavim čvrstu vladu nad dovoljno malim kraljevstvom kojim će moći uspešno da se vlada. Dozvolite mi da oslobodim ostali deo Galaksije, da svaki njen deo pođe svojim putem u zavisnosti od vlastitih običaja i kulture. Galaksija će ponovo postati uspešna celina preko slobodnih agencija za trgovinu, turizam, komunikacije i na taj način ćemo izbeći propast koja joj pretila pod sadašnjom vladavinom sile koja je jedva drži na okupu. Moja ambicija je skromna; jedan svet, ne milioni svetova; mir, ne rat; sloboda, ne ropstvo. Razmislite o tome i pomozite mi."

Seldon upita: "Zašto bi Galaksija pre poverovala meni nego vama? Ne poznaju me, a pored toga, kojeg će od naših komandanata flote zadiviti obična reč - 'psihoistorija'?"

"Ne bi vam poverovali sada, ali ja ne tražim od vas da odmah stupite u akciju. Kuća Vaj, koja je čekala hiljadama godina, može da pričeka još hiljadu dana. Saradujte sa mnom i ja ću vam proslaviti ime. Učiniću da obećanje psihoistorije zablista na svim svetovima, a onda u pravo vreme, kada procenim da je kucnuo čas, izgovorićete svoje predskazanje i mi ćemo udariti. I za jedan istorijski treptaj oka, u Galaksiji će zavladatai novi Poredak koji će je očuvati stabilnom i srećnom eonima. Hajdete, Hari, zar me možete odbiti?"

18. PREVRAT

TALUS, EMER... Narednik vojnih snaga bezbednosti sektora Vaj na drevnom Trantoru...

...Pored ovih potpuno običnih podataka o njegovom životu, o tom čoveku se ništa drugo ne zna sem da je u jednom trenutku držao sudbinu Galaksije u šaci.

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

87.

Doručak je narednog jutra bio poslužen u niši blizu soba troje zarobljenika i bio je odista liksuzan. Hrana je bila raznovrsna i svega je bilo u izobilju.

Seldon sede za sto sa tanjirom punim začinjenih kobasica, uopšte se ne obazirući na mračna predviđanja Dors Venabili o bolesnim stomacima i kolikama.

"Dama...", poče Rajč, "gospođa gradonačelnica reče, kada me je sinoć posetila..."

"Posetila te?" upita Seldon.

"Aha. Da se uveri da mi je okej. Rekla da će me, kada bude imala vreme, povesti u zoološki vrt."

"Zoološki vrt?" Seldon se zagleda u Dors. "Kakve bi životinje mogli da imaju u zoološkom vrtu na Trantoru? Pse i mačke?"

"Ima i nekih praživotinja", odvrati Dors. "Pretpostavljam da uvoze i praživotinje sa drugih svetova, a tu su i životinje zajedničke svim svetovima, na ostalim ih svetovima, razume se, ima više nego na Trantoru. U stvari, Vaj ima čuveni zoološki vrt, verovatno najbolji na ovoj planeti posle carskog zoološkog vrta."

Rajč primeti: "Baš je ona jedna fina stara dama."

"Nije baš toliko stara", ispravi ga Dors, "ali mora joj se priznati da nas dobro hrani."

"Što jest - jest", složi se Seldon.

Pošto su doručkovali Rajč ode da istražuje okolinu.

Kada su se konačno povukli u Dorsinu sobu, Seldon joj se obrati

s vidljivim nezadovoljstvom: "Ne znam koliko ćemo još biti prepušteni sami sebi. Ona očigledno smišlja kako da nam ispuni vreme."

Dors odvratila: "Istinu govoreći, za sada nemamo na šta da se požalimo. Ovde nam je mnogo udobnije nego u Mikogenu ili Dalu."

Seldon je upita: "Dors, vas ta žena nije pridobila, zar ne?"

"Mene? Rajčel? Razume se da nije. Kako vam tako nešto uopšte pada na pamet?"

"Pa, udobno vam je ovde. Dobro vas hrane. Sasvim bi bilo prirodno da se opustite i prihvatite ono što budućnost nosi."

"Da, bilo bi prirodno. A zašto to ne bismo i učinili?"

"Slušajte, sinoć ste vi meni objašnjavali šta će se dogoditi ako ona pobjedi. Možda nisam neki poznavalac istorije, ali voljan sam da prihvatim vaše mišljenje koje, uzgred budi rečeno, ima smisla - čak i jednom slabom poznavaoču istorije. Carstvo će biti uzdrmano, a njegovi delovi stupiće u međusobne borbe koje će trajati... trajati... u nedogled. Moramo je zaustaviti."

"Slažem se", reče Dors. "Moramo je zaustaviti. Samo ne vidim kako bismo mogli tu sitnicu da izvedemo u ovom trenutku." Ona se zagleda u Seldona skupljenim očima. "Hari, noćas niste dobro spavali?"

"A vi?" Bilo je očigledno da nije.

Dors je zurila u njega sa sve zabrinutijim izrazom lica. "Zar ste ležali budni razmišljajući o uništenju Galaksije zbog onoga što sam rekla?"

"Zbog toga i još zbog nekih stvari. Da li je izvodljivo stupiti u vezu sa Četerom Haminom?" Ovo poslednje izgovorio je šapatom.

Dors odvratila: "Pokušala sam da stupim u vezu s njim kada smo prvi put izbegli hapšenje u Dalu. Nije došao. Ubeđena sam da je primio poruku, ali ipak nije došao. Ko zna zbog čega, jednostavno nije mogao doći do nas, ali kada bude mogao, sigurno će doći."

"Mislite da mu se nešto dogodilo?"

"Ne", strpljivo odgovori Dors. "Mislim da nije."

"Kako možete biti tako sigurni?"

"Takva vest bi nekako stigla do mene. Ubeđena sam. A nikakva slična vest nije došla do mene."

Seldon se namršti i reče: "Za razliku od vas nisam baš uveren u

sve to. U stvari, uopšte nisam uveren. Čak i da Hamin dođe, šta bi mogao da preduzme? Ne može se boriti protiv celog Vaja? Ako imaju, kao što Rajčel tvrdi, najbolje organizovanu vojsku na Trantoru, šta bi on mogao da učini protiv nje?"

"Nema svrhe raspravljati o tome. Mislite li da možete ubediti Rajčel... nekako joj utuviti u glavu... da nemate psihoistoriju?"

"Ubeđen sam da je svesna da je namam i da je neću imati još mnogo godina - ako je uopšte ikada i budem imao. Ali ona će objaviti da imam psihoistoriju, te ako to izvede dovoljno vešto, ljudi će joj poverovati i konačno će delati u zavisnosti od njenih verzija mojih tobožnjih previđanja i proglasa - makar ja ne izrekao ni jednu jedinu reč."

"Za to će biti potrebno dosta vremena. Ne može vas lansirati preko noći. Ili za nedelju dana. Da bi to obavila kako treba, biće joj potrebno i godinu dana."

Seldon je koračao po sobi, oštro se okretao na peti i vraćao nazad. "Možda je i tako, ali, opet, nisam siguran. Pritiskaće je da požuri. Ne liči mi na neku naročito strpljivu ženu. A i taj njen ostareli otac, Maniks IV, biće još nestrpljiviji. Mora da oseća kako mu se kraj bliži, ako je ovome posvetio ceo život, sigurno bi mu se više svidelo da posao bude obavljen nedelju dana pre no što umre nego nedelju dana posle. Pored toga..." On naglo začuta i osvrnu se po sobi.

"Da?"

"Pa, moramo se osloboditi. Vidite, Dors, rešio sam psihoistorijski problem."

Dors razrogači oči. "Uspeli ste! Uspeli ste da ga rešite."

"Nisam ga baš rešio u doslovnom smislu. Za to će biti potrebne desetine godina... vekovi, koliko znam. Ali sada znam da je psihoistorija i praktično izvodljiva, a ne samo teorijski. Znam da je ostvarljiva, te stoga moram dobiti na vremenu, moram imati mira i uslove da poradim na tome. Carstvo mora opstati dok ja - ili možda moji naslednici - ne otkrijemo kako najbolje da ga očuvamo ili kako da nesreću svedemo na najmanju moguću meru - ukoliko se ono raspadne uprkos našim nastojanjima. Sinoć sam razmišljao o tome da imam početak za svoj rad, ali da ne mogu da mu se posvetim, i zbog toga nisam mogao da zaspim."

88.

Osvanuo je njihov peti dan u Vaju i Dors je upravo pomagala Rajču da se uvuče u svečano odelo koje im je oboma bilo strano.

Rajč se sumnjičavo posmatrao u holoogledalu; pred sobom je video sliku svog lika velike preciznosti, koja je oponašala sve njegove pokrete, ali bez zamene leve i desne strane. Rajč se nikada ranije nije ogledao u holoogledalu, te je neprestano pokušavao da ga opipa, a onda bi se smejao jer mu je bilo neprijatno što mu šaka prolazi kroz njega, dok ona nepostojeća uvire u njegovo pravo telo bez ikakvog efekta.

On konačno reče: "Baš smešno izgledam."

Zagledao je tuniku napravljenu od nekog veoma prilagodljivog materijala, sa tankim filigranski ugrađenim pojasom, a zatim je prešao šakama preko krutog okovratnika koji mu se, nalik na šolju, uzdizao pored ušiju s obe strane.

"Glava mi izgleda kao kakva lopta u činiji."

Dors primeti: "Ali ovako se oblače bogata deca u Vaju. Svako ko te vidi diviće ti se i zavideće ti."

"Iako mi je kosa sva ulepljena?"

"Svakako. Nosićeš ovaj mali okrugli šešir."

"Glava će mi još više ličiti na loptu."

"Onda nemoj dozvoliti da je neko šutne. Nemoj zaboraviti šta sam ti rekla. Suzdržavaj se i nemoj se ponašati kao dete."

"Ali ja jesam dete", reče on, podigavši prema njoj svoje velike, nevine oči.

"Iznenadena sam što to čujem", reče Dors. "Ubeđena sam da o sebi misliš kao o dvanaestogodišnjem odraslom muškarcu."

Rajč se isceri. "U redu. Biću dobar ti špijun."

"Nije to ono što sam ti rekla da budeš. Nemoj rizikovati. Nemoj prisluškivati. Ako te uhvate nikome nećeš biti ni od kakve koristi - a ponajmanje sebi."

"Ma 'ajde, gospoja, šta vi mislili ko sam ja? Nekak'o derište?"

"Zar upravo to i sam nisi rekao, Rajče? Samo slušaj šta se unaokolo govori, ali to čini neupadljivo. I nemoj zaboraviti ono što čuješ. Kako bi nam kasnije ispričao. To bar nije teško."

"Nije vama teško da reknete, gospojice Venabili", primeti Rajč uz osmeh, "a ni meni učinim."

"Budi pažljiv."

Rajč namignu. "Bez brige."

Jedan livrejisani sluga (ledeno neučtiv kako to samo arogantni livrejisani sluga može biti) došao je da povede Rajča do mesta gde ga je čekala Rajčel.

Dok ga je ispraćao pogledom, Seldon zamišljeno reče: "Verovatno neće videti ništa od zoološkog vrta, jer će se sav pretvoriti u uvo. Ne znam da li je pošteno gurati dečaka u tako veliku opasnost."

"Opasnost? Sumnjam. Ne zaboravite da je Rajč odrastao u kalu Bilibotona. Sve mi se čini da je po sokacima pokupio više trikova nego što ih znamo vi i ja zajedno. Pored toga, Rajčel ga voli i sve što učini ona će protumačiti u njegovu korist... Jadnica."

"Zar je stvarno sažaljevate, Dors?"

"Mislite li da ne zaslužuje ničije simpatije samo zato što je gradonačelnikova kćer i što smatra sebe punopravnim gradonačelnikom - i zato što namerava da uništi Carstvo? Možda ste u pravu, ali čak i da je tako postoje izvesne stvari zbog kojih je čovek može sažaljevati. Na primer, imala je jednu nesrećnu ljubavnu vezu. To je sasvim jasno. Nema sumnje da je veoma patila - bar izvesno vreme."

"Da li ste se ikada razočarali u ljubavi, Dors?" upita je iznenada Seldon.

Dors je nekoliko trenutaka razmišljala, a onda odvrati: "Pa, i nisam. Suviše sam vezana za posao da bih za to imala vremena."

"To sam i mislio."

"Zašto ste me onda pitali?"

"Mogao sam i da pogrešim."

"Kako stvari stoje s vama?"

Seldonu kao da je bilo neprijatno. "Pa, u stvari, jesam. Ali sam uštedeo vreme za tugovanje. Baš sam bio uzdrman."

"To sam i mislila."

"Zašto ste vi onda mene pitali?"

"Budite uvereni - ne stoga što sam mislila da možda nisam u

pravu. Samo sam htela da vidim da li ćete lagati. Niste, i to mi je drago."

Nastala je pauza posle koje Seldon upita: "Prošlo je pet dana i ništa se nije dogodilo."

"Sem što se lepo brinu o nama, Hari."

"Da životinje mogu da misle i njima bi izgledalo da lepo s njima postupaju kada ih tove za klanje."

"Priznajem da ova tovi Carstvo za klanje."

"Ali kada će do klanja doći?"

"Hvalila se da udar može izvršiti u toku jednog dana, a stekao sam ustisak da ga može izvesti bilo kog dana."

"Čak i da može, ona želi da bude sigurna da će u datom trenutku moći da priguši pokretanje celog Carstva, a to može potrajati."

"Koliko dugo? Planira da priguši to pokretanje uz moju pomoć, ali ništa ne preduzima s tim u vezi. Nema nekakvih nagoveštaja da pokušava da me učini poznatim. Još me niko u Vaju nije preoznao. Gomile Vajana se ne skupljaju da bi mi klicale. Nema ničeg ni na vestima holoprenosa."

Dors se osmahnu. "Neko bi čak mogao da pomisli kako ste uvređeni što još niste poznati. Naivni ste, Hari. Ili bolje rečeno niste istoričar, budući da vam to izlazi na isto. Mislim da bi trebalo više da vas raduje to što će vas proučavanje psihoistorije naterati da se uputite u istoriju nego što ćete njome možda spasiti Carstvo. Da sva ljudska bića poznaju istoriju, možda bi prestala da stalno iznova prave iste glupe greške."

"Kako sam ja to naivan?" upita Seldon s visine.

"Zašto se vređate, Hari?" Meni je ta vaša osobina baš privlačna."

"Znam. To pobuđuje vaš materinski instinkt, a i inače ste zamoljeni da vodite računa o meni. Ali kako sam ja to naivan?"

"Pa, kada mislite da će Rajčel pokušati da putem propagande uveri celokupno stanovništvo Carstva da vas prihvati kao proroka. Ništa slično neće ona učiniti. Teško je brzo pokrenuti trilion ljudi. Svuda je prisutna društvena i psihološka inercija, isto kao i fizička. Da bi stvar obnarodovala, jednostavno će obavestiti Demerzela."

"Pa šta onda sada radi?"

"Mislim da je obaveštenje o vama... primereno uveličano i

ulepšano... otposlato nekolicini važnih osoba. Upućeno je onim vicekraljevima sektora, onim admiralima flote, i onih uticajnim ljudima za koje smatra da blagonaklono gledaju na nju - ili se smrknu pri pomenu cara. Ima ih verovatno oko stotinu za koje misli da bi mogli da joj se priklone, a to je sasvim dovoljan broj da se na određeno vreme zbune lojalisti i obezbede Rajčeli Prvoj mogućnost da učvrsti svoj Novi Ppredak i uguši mogući otpor. Bar mislim da ona tako rezonuje."

"A mi još nemamo vesti od Hamina."

"Ubeđena sam da i on čini nešto slično. Ovo je suviše važno da bi se moglo zanemariti."

"Zar vam nije palo na pamet da je možda mrtav?"

"I to je moguće, ali mislim da nije. Da jeste, ta vest bi doprla do mene."

"Ovamo?"

"Čak i ovamo."

Seldon izvi obrve, ali ništa ne reče.

Rajč se vratio kasno popodne, srećan i uzbuđen, te stao da im opisuje majmune i bakarijanske demoire, i tokom cele večere vodio je glavnu reč.

Tek kada su završili večeru i našli se u svojim odajama, Dors ga upita: "E pa, Rajče, sad mi reci kako stvari stoje sa gospođom gradonačelnicom. Ispričaj mi sve što je rekla ili uradila, a što ti smatraš da bi trebalo da znamo."

"Samo jedno", odvrati Rajč, a lice mu se ozari. "I kladim se da zbog radi tog nije se pojavila na večeri."

"O čemu je reč?"

"Zoološki vrt je, znate, bio za sve zatvoren sem za nas, a nas je bilo mnogo - Rajčel i ja i mnogo momaka u uniforme i dama u lepe haljine i tako to. A onda je jedan momak u uniformi - drugačiji momak, koji tu nije bio od početak - došao pred kraj i rekao nešto u tihi glas, a Rajčel se okrenu svima ljudima i rukom napravila kao da ne sme da se mrdnu oni nisu. A ondak je otišla malo u stranu sa taj novi momak, i mogla je da priča s njim i niko je nije čuo. Sem što ja nisam obrać'o pažnju pa sam nastavijo da zagledam u kavezi i priš'o tako Rajčel i mog'o da je čujem šta govori.

Rekla je: "Kako se usuđuješ?" Kao da je bila odistinski ljuta. A momak u uniformi izgled'o je mlogo nervozan - bac'o sam poglede na brzinu jer sa se pravijo da zagledam životinje - pa sam samo mog'o čuti reči. Rekao je da neki - ne sećam se imena, ali beše neki general il' tako neki. On je kaz'o da je taj general kaz'o da su se vojnici pleli Rajčelinom starom..."

"Zakleli", ispavi ga Dors.

"Tako nešto i bili su unervoženi što su morali činit što je gospoja rekla. Rek'o je da želu staroga ili, ako je on u nekoj bolesti, nek' izabere nekog momka za gradonačelnika, a ne gospoju."

"Ne gospođu? Jesi li siguran?"

"Tako je rek'o. Šaput'o je. Bio je mnogo unervožen, a Rajčel mnogo ljuta da je na jedvite jade pričala. Rekla je: "Imaću ja njegovu glavu. Sutra će se svi zakleti meni, a ko odbije imaće razloga da zažali pre isteka jednog časa." Tačno je tako rekla. Rasturila je celo društvo i mi se vratili, i sve vreme mi nije rekla ni reč. Samo je sedela, izgledala zla i besna."

Dors ga pohvali: "Odlično. Nikom da ovo nisi pominjao, Rajče."

"Narafski da neću. Je l' to ono što ste 'teli?"

"Upravo to. Odlično si to obavio, Rajče. A sada idi u svoju sobu i celu stvar zaboravi. Nemoj čak ni razmišljati o njoj."

Kada je otišao, Dors se okrenu ka Seldonu i reče: "Veoma zanimljivo. Kćeri su i ranije nasleđivale očeve - ili majke, što se toga tiče - ili zamenjivale gradonačelnike ili druge visoke funkcionere u brojnim prilikama. Kao što vam je bez sumnje poznato bilo je i carica, i ne mogu da se setim da je ikada u carskoj istoriji bilo problema zato što je na vlasti bila žena. To tera čoveka da se zapita zašto se upravo sada u Vaju javlja takav problem."

Seldon upita: "Zašto da ne? Nedavno smo bili u Mikogenu, gde žene uopšte ne cene i gde ih čovek ne može naći čak ni na najnižim položajima koji pružaju neku moć."

"Da, svakako, ali to je izuzetak. Ima drugih mesta kojima vladaju žene. Međutim, vlast i moć manje više svuda su podjednako raspoređeni između muškaraca i žena. Ako se uglavnom muškarci nalaze na visokim pložajima, to je obično stoga što žene biološki više naginju tome da budu vezane za decu."

"Ali kakvo je stanje u Vaju?"

"Ravnopravnost među polovima, koliko je meni poznato. Rajčel nije oklevala da preuzme mesto gradonačelnika, a pretpostavljam da ni Maniks nije oklevao da joj ga prepusti. Iznenadila se i razbesnela kada je čula za ovaj muški šovinizam. Nije to očekivala."

Seldon upita: "Jasno je da ste zadovoljni zbog toga. Zašto?"

"Jednostavno stoga što je to toliko neprirodno da mora biti namešteno, te pretpostavljam da je to Haminovo delo."

Seldon zamišljeno primeti: "Stvarno to mislite?"

"Da", odvrati Dors.

"Znate", reče Seldon, "i ja."

89.

Desetog dana njihovog boravka u Vaju, oglasi se ujutro signal na Seldonovim vratima i on začu Rajčev kreštavi glas: "Gospodin! Gospodin Seldon! Rat!"

Seldonu je trebalo nekoliko trenutaka da se razbudi i iskobelja iz kreveta. Pomalo je drhtao (Vajani su voleli da im domovi budu na hladnijoj strani i to je otkrio odmah po dolasku) kada je otvorio vrata.

Rajč upade unutra, uzbuđen i razrogačenih očiju. "Gospodin Seldon imaju Maniksa, starog gradonačelnika! Imaju..."

"Ko, Rajče?"

"Carske trupe. Njihovi mlaznjaci su sinoć došli i po svuda ih je. Vesti na holoviziji samo o tome pričaju. Uključen je u gospojnoj sobi. Rekla je da vas ostavim spavati, ali ja mislio vi želeti znati."

"Bio si sasvim u pravu." Seldon se zadržava samo toliko da ogrne bademantil, a zatim upade u Dorsinu sobu. Bila je potpuno odevena i gledala je holoviziju u niši.

Iza jasne, male slike stola sedeo je čovek sa vidljivim znakom svemirskog broda i sunca na levoj strani tunike. Sa svake strane stajala su po dva naoružana vojnika sa istim znakom na grudima. Oficir za stolom je govorio: "... je pod miroljubivom upravom njegovog carskog veličanstva. Gradonačelnik Maniks je bezbedan, dobro se oseća i u punoj meri raspolaže svojom gradonačelničkom vlašću pod vođstvom prijateljskih carskih trupa. Uskoro će se pojaviti pred vama da preporuči svim Vajanima da se zalažu za mir i da

zatraži od vajanskih vojnika koji još nisu položili oružje da to odmah učine."

Holoemitovane su još neke vesti raznih reportera koji su ih čitali ravnodušnim glasom i svi su imali carske oznake na rukavima. Sve vesti bile su iste: predaja ove ili one vajanske jedinice snaga bezbednosti pošto su ispalile po nekoliko metaka tek reda radi - a ponekad pošto uopšte nisu pružile nikakav otpor. Zauzeto je središte ovog ili onog grada - i stalno su iz početka prikazivali grupe Vajana kako smrknuto posmatraju carske snage koje marširaju ulicama.

Dors reče: "Savršeno izvedeno, Hari. Iznenađenje je bilo potpuno. Nisu im uopšte pružili priliku za bilo kakav otpor, tako da nije bilo nikakvih posledica."

Konačno se pojavio gradonačelnik Maniks IV, kao što je bilo obećano. Stajao je uspravno, i možda radi utiska, u blizini nije bilo nijednog carskog vojnika, mada je Seldon bio sasvim siguran da ih se propriličan broj nalazi nešto malo izvan dometa kamere.

Maniks je bio star, ali videlo se da je, i pored oronulog izgleda, još dosta snažan. Uopšte nije gledao u kameru, a reči je izgovarao kao da je primoran da to učini - ali kao što je spiker obećao, savetovao je Vajanima da ostanu mirni, da ne pružaju otpor, da sačuvaju Vaj od svega lošeg što bi mu se moglo desiti, i da saraduju sa carem koji će, a tome se svi nadaju, još dugo boraviti na prestolu.

"Uopšte nije pomenuo Rajčel", primeti Seldon. "Kao da njegova kćer ne postoji."

"Niko je nije pomenuo", dopuni ga Dors, "a ovo mesto, koje je, konačno, njeno prebivalište - ili bar jedno od njih - nije napadnuto. Čak i ako uspe da umakne i nađe pribežište u nekom obližnjem sektoru, sumnjam da će još dugo igde na Trantoru biti bezbedna."

"Možda neću", začu se glas, "ali ću ovde biti bezbedna još izvesno vreme."

Rajčel uđe unutra. Bile je propisno odevena, i sasvim pribrana. Čak se i osmehivala, ali ne radosno; njen je osmeh pre predstavljao hladno pokazivanje zuba.

Svo troje ju je iznenađeno trenutak gledalo, a Seldon se zapita da li su još sa njom njene sluge ili su je napustili već pri prvom nagoveštaju predstojećih nevolja.

Dors reče nešto hladnije: "Primećujem, gospođo gradonačelnice, da su se vaše nade na prevrat izjalovile. Očigledno su vas pretekli."

"Nisu me pretekli. Izdali su me. Moji oficiri su potkupljeni i - protivno celokupnoj istoriji i racionalnosti - odbili su da se bore za ženu, tražili su da se vrati njihov stari gospodar. A te su izdajice onda, jer oni su upravo to, dozvolile da njihovog starog gospodara pritisnu kako ne bi mogao da ih povede u protivnapad."

Osvrnula se tražeći pogledom stolicu i sela. "I tako sada Carstvo mora da nastavi da propada i umire, a ja sam bila spremna da mu ponudim novi život."

"Mislim", poče Dors, "da je Carstvo upravo izbeglo beskrajno razdoblje beskorisnih borbi i uništavanja. Neka vam to bude uteha, gospođo gradonačelnice."

Činilo se da je Rajčel nije čula. "Tolike godine priprema uništene su za samo jednu noć." Sedela je skrhana, poražena i izgledala kao da je ostarila dvadeset godina.

Dors reče: "Teško da se to moglo izvesti za samo jednu noć. Za podmićivanje vaših oficira - ako je do toga došlo - bilo je potrebno više vremena."

"Ako je tako, to je onda Demerzelovo maslo, i ja sam ga očigledno potcenila. Kako je samo uspeo, ne znam - pretnjama, mitom, umešnim i lažnim ubeđivanjem. On je pravi majstor da nešto učini kradom, da izda - trebalo je da znam."

Posle kraće pauze ona nastavi: "Da je upotrebio grubu silu, bez po muke bih izišla na kraj sa svime što bi poslao protiv nas. Ali ko je mogao pomisliti da će Vaj biti izdan, da će zakletva na vernost biti tako lako opovrgnuta?"

Seldon je razumno rezonovao: "Ali pretpostavljam da su se oficiri zakleli na vernost vašem ocu, a ne vama."

"Gluposti", odlučno odvrati Rajčel. "Kada je otac prepustio meni mesto gradonačelnika, na šta je imao zakonsko pravo, automatski je na mene preneo i njemu date zakletve na vernost. Bilo je puno presedana. Uobičajeno je da se zakletva ponovi i pred novim vladarem, ali to je samo ceremonija, a ne zakonska obaveza. Moji oficiri to znaju, ali su ipak odlučili da zaborave. Poslužili su se mojim polom kao izgovorom, a u stvari im se kolena tresu od straha da ne

dođe do carske odmazde od koje ne bi bilo ni govora da su ostali verni ne polakomivši se za obećanim im nagradama koje sigurno nikada neće dobiti - koliko poznajem Demerzela."

Ona se oštro okrenu ka Seldonu. "On vas želi, to vam je jasno. Demerzel je udario na nas zbog vas."

Seldon upita: "Zašto mene?"

"Ne budite budala. Iz istog razloga zbog koga sam vas ja želela... da vas iskoristi kao oruđe, razume se." Ona uzdahnu. "Bar me nisu svi izdali. Još ima odanih vojnika. Naredniče!"

Narednik Emer Talus uđe nekim opreznim korakom koji je potpuno odudarao od njegove veličine. Uniforma mu je bila uredna, dugački plavi brkovi jako ukovrdžani.

"Gospođo gradonačelnice", reče on, britko salutiravši.

I dalje je, što se izgleda tiče, podsećao na komad govedine, kako ga je Hari nazvao - čovek koji i dalje slepo izvršava naređenja, uopšte se ne obazirući na nov i promenjen odnos snaga.

Rajčel se tužno osmehnu Rajču. "A kako si ti, mali Rajče? Nameravala sam da nešto napravim od tebe. Izgleda da neću imati prilike."

"Zdravo gospoja... gospoja", pozdravi je smeteno Rajč.

"A i od vas sam nameravala nešto da stvorim, dr Seldone", dodade Rajčel, "Sve vas molim za oprostaj. Ne mogu."

"Što se mene tiče, gospođo, ne treba da žalite."

"Ali ipak mi je žao. Ne mogu dozvoliti Demerzelu da vas se dočepa. To bi već bilo previše, i bar tu pobedu mogu da mu osujetim."

"Ne bih radio za njega, gospođo, uveravam vas, kao što ne bih radio ni za vas."

"Nije u pitanju posao. Stvar je u iskorišćavanju. Zbogom, dr Seldone... Naredniče, raznesite ga."

Narednik smesta izvuče blaster, ali se Dors, uz glasan krik, baci napred - Seldon uspe da je uhvati za lakat. Očajnički ju je stezao.

"Sklonite se, Dors", povika on, "ili će vas ubiti. Mene neće. I ti, Rajče. Ostani tu. Ne miči se."

Seldon se okrenu prema naredniku. "Oklevate, naredniče, jer znate da ne možete pucati. Pre deset dana sam mogao da vas

ubijem, ali nisam. Tada ste mi dali časnu reč da ćete me štititi."

"Šta čekate?" sreza Rajčel. "Rekla sam da ga ubijete, naredniče."

Seldon ništa više ne reče. Ostao je da stoji dok je narednik, iskolačenih očiju, i dalje držao blaster uperen u njegovu glavu.

"Primili ste naređenje!" zakrešta Rajčel.

"A ja vašu reč", dodade mirno Seldon.

A narednik Talus isprekidnao primeti: "U svakom slučaju, ja sam obeščašćen." Šaka mu klonu i blaster lupi o pod.

Rajčel povika. "Znači i ti si me izdao!"

Pre no što je Seldon uspeo da se pomeri, a Dors da se oslobodi njegovog stiska, Rajčel ščepa blaster, uperi ga u narednika i pritisnu okidač.

Seldon nikada ranije nije video kako deluje blaster. Valjda zbog samog imena oružja očekivao je da čuje glasnu eksploziju, i vidi rasprsnuto mesto i krv. Međutim, bar ovaj vajanski blaster nije učinio ništa ni nalik tome. Šta je uradio sa organima u narednikovim grudima, Seldon nije znao ali, ne promenivši ni izraz lica, niti trepnuvši od bola, narednik se presamitio i pao, nedvosmisleno i beznadežno mrtav.

Sada je Rajčel uperila blaster u Seldona s takvom sigurnošću da se slobodno mogao odmah oprostiti od života.

Međutim, u akciju stupi Rajč i to onog trenutka kada je narednik pao. Našavši se između Seldona i Rajčel on poče divlje da mlatara rukama.

"Gospoja, gospoja", povika on. "Ne pucajte."

Rajčel se na trenutak zbuni. "Sklanjaj se, Rajče. Ne želim tebe da povredim."

Dors je bio potreban samo taj jedan trenutak oklevanja. Naglo se otrgnuvši, ona se baci Rajčel u noge. Rajčel pade kriknuvši, a blaster se po drugi put nađe na podu.

Rajč ga zgrabi.

Duboko i isprekidano dišući, Seldon mu reče: "Rajče, daj mi to."

Ali Rajč stade da se povlači. "Nećete je ucmekati, je l' tako, gospodin Seldon? Bila je dobra prema meni."

"Nikoga je neću ubiti, Rajče", odvrati Seldon. "Ubila je narednika i bila spremna da ubije mene, ali nije pucala da tebe ne bi povredila i

zbog toga ćemo joj poštediti život."

Seldon je sada bio taj koji je sedeo, mlitavo držeći blaster u šaci, dok je Dors uzimala neuronski bič od mrtvog narednika.

A onda se začu jedan novi glas: "Ja ću se pobrinuti za nju, Seldone."

Seldon podiže pogled i sa iznenadnom radošću uzviknu: "Hamine! Konačno!"

"Izvinjavam se što je ovako dugo potrajalo, Seldone. Mnogo toga sam morao da obavim. Kako si, dr Venabili? Pretpostavljam da je ovo Maniksova kćer, Rajčel. Ali ko je dečak?"

"Rajč je mladi Dalit, naš prijatelj", odgovori Seldon.

Počеше da ulaze vojnici koji, dobivši znak od Hamina, s puno poštovanja podigoše Rajčel.

Dors, oslobođena dužnosti da pomno motri na drugu ženu, rukama ota njenu odeću i popravi joj bluzu. Seldon odjednom shvati da je još u mantilu za kupanje.

Rajčel, prezrivo se otevši stražarima, upre prst u Hamina te upita Seldona: "Ko je ovaj?"

Seldon odvrati: "To je Četer Hamin, moj prijatelj i zaštitnik na ovoj planeti."

"Vaš zaštitnik?" Rajčel se ludački nasmeja. "Budalo! Idiote! Taj čovek je Demerzel, a ako pogledate u oči vašu Venabilku, moći ćete u njima da pročitate da je ona toga i te kako svesna. Sve vreme ste u zamci, mnogo goroj od one koju sam vam ja bila spremila!"

90.

Hamin i Seldon su toga dana zajedno ručali, i obrok je uglavnom protekao u ćutanju.

Tek pred kraj se Seldon uzmuvaio i žučno rekao: "Pa, gospodine, kako da te oslovljavam? Još o tebi razmišljam kao o 'Četeru Haminu', pa čak ako te i prihvatim kao drugu osobu, sigurno neću moći da ti se obraćam kao 'Etu Demerzelu'. Kao takav sigurno imaš i odgovarajuću titulu koju ja ne umem kako treba da upotrebljavam. Poduči me."

Ovaj drugi mrgodno odvrati: "Zovi me, 'Hamin' - ako ti nije teško. Ili 'Četer'. Da, ja sam Eto Demerzel, ali iz poštovanja prema tebi sam

Hamin. U stvari, ta se dvojica uopšte ne razlikuju. Rekao sam ti da Carstvo propada i zakazuje. I kao jedna i kao druga ličnost verujem da je to tačno. Rekao sam ti da želim psihoistoriju jer verujem da bi mogla da spreči to propadanje i zakazivanje ili stvori uslove za obnovu i unese novu snagu ako već propadanje i gubljenje moraju ići svojim tokom. I u to verujem i kao jedna i kao druga ličnost."

"Ali imao si me u šaci - pretpostavljam da si bio u blizini za vreme mog sastanka s njegovim carskim veličanstvom.

"Kleonom. Razume se."

"Mogao si tada da razgovaraš sa mnom, isto onako kao što si to kasnije učinio kao Hamin."

"Šta bih postigao? Kao Demerzel imam silne dužnosti. Moram upravljati Kleonom, dobronamernim, ali ne baš sposobnim vladarem, sprečavati ga, koliko je to u mojoj moći, da ne pravi greške. Moram posavršavati svoje dužnosti u upravljanju Trantorom kao i Carstvom. A kao što vidiš, dosta vremena sam morao da utrošim kako bih sprečio Vaj da ne počini veliku štetu."

"Da, znam", promrmlja Seldon.

"Nije bilo lako i gotovo sam izgubio. Godine sam utrošio pažljivo se noseći s Maniksom, trudeći se da shvatim njegov način razmišljanja i smišljajući protivpotez na svaki njegov potez. Ni u jednom trenutku nisam pomislio da će, za svoga života, ovlašćenja preneti na kćer. Nisam je proučavao i nisam bio spreman na toliku neopreznost koliko je ona ispoljila. Za razliku od svog oca, odgojena je da vlast prihvata zdravo za gotovo i nije joj uopšte jasno da i vlast ima granica. I tako je ona šćepala tebe i naterala me da delam pre no što sam, u stvari, bio spreman."

"Mogao si me izgubiti. Dva puta je u mene bio uperen blaster."

"Znam", odvrati Hamin, klimnuvši. "Mogli smo te izgubiti i na Gornjoj strani - to je bio još jedan nesretni slučaj koji nisam mogao predvideti."

"Ali još nisi odgovorio na moje pitanje. Zašto si me poslao da obilazim Trantor kako bih pobegao Demerzelu - kada si ti lično Demerzel?"

"Rekao si Kleonu da je psihoistorija čisto teorijski pojam, neka vrste matematičke igre koja nema praktičnog smisla. Možda je odista

tako, ali da sam ti prišao službeno, bio sam ubeđen da bi jednostavno ostao pri tom svom uverenju. Ali ideja psihoistorije me je privukla. Pitao sam se da li ona može ipak biti i nešto više od igre. Moraš shvatiti da nisam hteo samo da te iskoristim, želeo sam stvarnu i praktičnu psihoistoriju.

I tako sam te poslao, kao što sam reče, da juriš po celom Trantoru, sa omraženim Demerzelom stalno za petama. Osećao sam da će to naterati tvoj um da se napne do krajnjih granica. Da ćeš od psihoistorije stvoriti nešto opipljivo, nešto više od matematičke igre. Pokušao bi to da ostvariš radi iskrenog idealiste Hamina, ali ne i zbog carskog ulizice Demerzela. Takođe, na taj bi način sagledao i razne strane Trantora što bi ti takođe bilo od koristi - svakako korisnije od života u kuli od slonovače na nekoj udaljenoj planeti, okružen samo kolegama matematičarima. Jesam li bio u pravu? Jesi li napredovao?"

Seldon reče: "Sa psihoistorijom? Jesam, Hamine. Mislio sam da znaš."

"Otkud bih ja to znao?"

"Rekao sam Dors."

"Ali nisi rekao meni. Nije važno, sada si mi rekao. To su dobre vesti."

"Pa i nisu", odvrati Seldon. "Tek sam na početku. Ali to je dobar početak."

"Da li je to početak koji bi mogao shvatiti i neko ko nije matematičar?"

"Mislim da jeste. Vidiš, Hamine, od početka sam shvatao psihoistoriju kao nauku koja zavisi od međusobnog delovanja dvadeset pet miliona svetova, sa prosečnim brojem stanovnika od četiri hiljade miliona. To je previše. Nema načina da se upravlja nečim tako složenim. Ako sam uopšte želeo da uspem, ako je postojao način da pronađem delatnu psihoistoriju, trebalo je, pre svega, da pronađem jednostavniji sistem.

Tako sam mislio da se vratim unazad u vremenu i pozabavim se jednim jedinim svetom koji je jedini bio naseljen ljudima u nejasnom dobu pre kolonizacije Galaksije. U Mikogenu su pominjali kao prvobitni svet Auroru, dok sam u Dalu čuo da kao prvobitni svet

pominju Zemlju. Pomislio sam da je to jedan isti svet, samo da su imena različita; ali oni su se veoma razlikovali bar u jednoj ključnoj stvari, tako da je to bilo isključeno. A i nije bilo važno. Ni o jednom se nije gotovo ništa znalo, a i ono malo bilo je obavijeno mitovima i legendama, tako da nije bilo nade da bi se psihoistorija mogla na njih primeniti."

On zastade kako bi otpio gutljaj hladnog soka, ne skidajući pogled s Hamina.

Hamin upita: "Pa? Šta je bilo dalje?"

"U međuvremenu mi je Dors ispričala nešto što sam ja nazvao pričom o ruci na bedru. U početku je to bila jedna beznačajna priča, smešna i potpuno trivijalna. Ali na kraju je Dors pomenula različite običaje koji vladaju na različitim svetovima i u različitim sektorima na Trantoru, vezane za razliku među polovima. Sinulo mi je, tada, da ona gleda na različite trantorske sektore kao na razdvojene sveteve. Lenjo sam pomislio da, umesto na dvadeset pet miliona različitih svetova, moram računati na dvadeset pet miliona - plus osam stotina. Ta mi se razlika učinila potpuno beznačajnom, te sam tako na nju zaboravio i više nisam o tome razmišljao.

Ali dok sam putovao iz Carskog sektora u Striling, pa iz njega u Mikogen, pa u Dal i na kraju u Vaj, sam sam se uverio koliko su oni međusobni različiti. Sve sam više mislio o Trantoru ne kao o jednom svetu već kao o kompleksu svetova, ali još u tome nisam sagledavao ono najbitnije.

Tek kada sam čuo Rajčel - vidiš dobro je ispalo što me je Vaj na kraju zarobio i što je Rajčel zbog svoje žurbe zapala u veličajne sheme koje mi je saopštila - dok sam slušao Rajčel, kao što rekoh, rekla mi je da ona želi samo Trantor i neke obližnje sveteve. To je srce Carstva, prema njoj, a ostale spoljašnje sveteve nameravala je da raspusti kao nešto 'udaljeno i ništavno'.

Tada sam, u trenutku, shvatio šta sam to verovatno već poduže vreme gomilao u svojim skrivenim mislima. S jedne strane, Trantor je posedovao neverovatno složen društveni sistem, pošto je gusto naseljen i pošto se sastoji od osam stotina manjih svetova. On sam bio je dovoljno složen sistem tako da je psihoistoriju mogao učiniti smislenom, ali i dovoljno jednostavan, u poređenju sa celim

Carstvom, da psihoistoriju učini možda i praktičnom.

A Spoljašnji svetovi, njih dvadeset pet miliona? Oni su bili 'udaljeni i ništavni'. Oni su, razume se, uticali na Trantor, i Trantor na njih, ali to su efekti drugog reda. Kada bi mi uspelo da psihoistorija deluje, makar približno, u slučaju samog Trantora, onda bi manja dejstva Spoljašnjih svetova mogla biti dodata kao kasnije modifikacije. Shvataš li? Tragao sam za pojedinačnim svetom na kome bih uspostavio praktičnu nauku o psihoistoriji i to sam činio u dalekoj prošlosti, a taj se pojedinačni svet koji sam želeo, sve vreme nalazio pod mojim nogama - sada."

Hamin odvrati s očiglednim olakšanjem i zadovoljstvom: "Divno!"

"Ali sve ostalo još treba uraditi, Hamine. Moram podrobno proučiti Trantor. Moram izmisliti potrebnu matematiku. Ako budem imao sreće te poživim dosta dugo, možda ću doći do odgovora pre no što umrem. Ako ne, moji naslednici će morati da nastave. Razume se, Carstvo može pasti i raspršiti se pre no što psihoistorija postane delatna kao metod saznanja."

"Učiniću sve što mogu da ti pomognem."

"Znam", reče Seldon.

"Znači, veruješ mi, uprkos tome što sam Demerzel."

"U potpunosti. Sasvim. Ali to činim stoga što nisi Demerzel."

"Ali jesam", ostade uporan Hamin.

"Ali nisi. Ti kao Demerzel si isto onako daleko od istine kao i ti kao Hamin."

"Kako to misliš?" Hamin razrogači oči i malo ustuknu pred Seldonom.

"Hoću da kažem da si verovatno izabrao ime 'Hamin' zato što si osećao da ti ne pristaje. 'Hamin' je pogrešno izgovorena reč 'human' - ljudski, je li tako?"

Hamin ništa ne odvrati. I dalje je zurio u Seldona.

I Seldon konačno reče: "Jer ti i nisi čovek, zar ne, 'Hamine/Demerzele'? Ti si robot."

19. DORS

SELDON, HARI... Hari Seldon se uvek povezuje jedino sa psihoistorijom, on je personifikacija matematike i društvenih promena. Nema sumnje da je on lično bio utemeljivač svega, mada nigde u njegovim važnim rukopisima nema čak ni nagoveštaja o tome kako je uspeo da reši različite probleme psihoistorije. Možda je ideje jednostavno crpeo iz vazduha, budući da se o tome nikada nije izjašnjavao. U svom radu nije pominjao čak ni ćorsokake na koje je nailazio, kao ni povremena skretanja.

...Što se tiče njegovog privatnog života, ne postoji zapisano gotovo ništa. O njegovim roditeljima, braći i sestrama posedujemo tek šačicu podataka, i to je sve. Za njegovog jedinog sina, Rajča Seldona, zna se da je usvojen, ali kako je došlo do toga, nije poznato. Postoje podaci da je imao ženu, ali to je jedino i sve što se o njoj zna. Očigledno je Seldon želeo da ostane nepoznat sem kada je u pitanju bila psihoistorija. Kao da je tako i osećao - ili želeo da drugi osećaju - da on nije živio život, već da je samo živio psihoistoriju.

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

91.

Hamin je mirno sedeo, nijedan mišić mu se nije zgrčio, i dalje gledajući u Harija Seldona, a Seldon je opet, čekao. Smatrao je da je na Hamina sada red da progovori.

Hamin je to i učinio, ali samo reče: "Robot? Ja? Pod robotom, pretpostavljam, podrazumevaš veštačko biće nalik na ono koje si video u Sakratorijumu u Mikogenu.

"Pa, ne baš takvo", primeti Seldon.

"Da nije od metala? Uglačan? Da nije beživotna prilika?" pitao je Hamin nimalo veselim glasom.

"Ne. Biti veštački stvoren ne znači nužno biti napravljen od metala. Govorim o robotu koji se po izgledu ne može razlikovati od ljudskog bića."

"Ako se ne može razlikovati, Hari, kako ti onda uočavaš razliku?"

"Ne po izgledu."

"Objasni mi to, molim te."

"Hamine, dok sam bežao od tebe kao Demerzela, čuo sam za dva drevna sveta, kao što ti rekoh - Auroru i Zemlju. O svakom od njih govorili su mi kao o prvom svetu ili jedinom svetu. U oba slučaja pominjani su roboti, ali na različite načine."

Seldon je zamišljeno zurio u čoveka koji je sedeo preko puta njega za stolom, pitajući se, da li će se na bilo koji način odati da je manje od čoveka - ili više. "Kada je u pitanju bila Aurora", nastavi on, "jedan robot je pominjan kao otpadnik, izdajica, kao neko ko je odustao od cilja. Kada je Zemlja, pak, bila u pitanju, jedan je robot pominjan kao junak, kao neko ko je doneo spasenje. Da li je preterano pretpostaviti da je reč o jednom istom robotu?"

"Da li je?" promrmlja Hamin.

"To mi je palo na pamet, Hamine. Pomislio sam da su Zemlja i Aurora bila dva odvojena sveta, koja su postojala u isto vreme. Ne znam koji je prethodio kome. Sudeći prema nadutosti i svesnom osećanju nadmoćnosti Mikogenijanaca, mogao bih pretpostaviti da je Aurora bila prvobitni svet i da su oni prezirali Zemljane koji su od njih potekli - ili koji su se iz njih izrodili.

S druge strane, Majka Rita, koja mi je pričala o Zemlji, bila je ubeđena da je Zemlja bila prvobitna kolevka čovečanstva i da je bez sumnje, nevažan i usamljen položaj Mikogenaca u celoj Galaksiji, sa trilionima ljudi koji ne upražnjavaju čudni mikogenski etos, možda dokaz da je Zemlja stvarno prvobitni dom, a Aurora hiroviti izdanak. Ja ne mogu da presudim, ali iznosim ti svoje mišljenje, kako bi mogao da shvatiš odakle potiču moji krajnji zaključci."

Hamin klimnu. "Shvatam šta radiš. Molim te, nastavi."

"Ta dva sveta bila su u neprijateljstvu. Majka Rita mi je to sasvim jasno stavila do znanja. Kada upoređujem Mikogence, koji su izgleda naseljavali Auroru, i Dalite, koji su po svoj prilici naseljavali Zemlju, zamišljam da je Aurora, bez obzira na to da li je bila prva ili druga, bila naprednija, ona koja je mogla da stvori savršenije robote, čak i takve koji se po izgledu ne bi razlikovali od ljudskih bića. Znači, takav jedan robot je zamišljen i stvoren na Aurori. Ali bio je otpadnik, pa je

napustio Auroru. Za ljude sa Zemlje on je bio junak, što znači da se pridružio Zemlji. Zašto je to učinio, kakvi su mu bili motivi, ne znam."

Hamin primeti: "Sigurno hoćeš da kažeš - zašto je ono - ta stvar - to učinila, kakvi su joj - toj stvari - bili motivi?"

"Možda, ali dok ti sediš preko puta mene", reče Seldon, "teško mi je da upotrebljavam zamenice srednjeg roda. Majka Rita je bila ubeđena da taj robot junak - njen robot junak - još postoji, i da će se vratiti kada bude potreban. Meni se čini da ništa nije nemoguće kada je u pitanju besmrtni robot ili bar takav koji je besmrtan sve dotle dok se ne zanemari promena dotrajalih delova."

"Čak i mozga?" upita Hamin.

"Čak i mozga. Ja u stvari ne znam ništa o robotima, ali zamišljam da se novi mozak može presnimiti sa starog... Majka Rita je čak nagovestila i nešto o čudnim umnim sposobnostima... Pomislio sam: mora da je tako. Možda sam, u nekim stvarima, romantična duša, ali ne baš u toj meri da bih pomislio kako je jedan robot koji je promenio stranu, mogao da izmeni tok istorije. Robot nije mogao da Zemlji osigura pobedu, niti da zajamči Aurorin poraz - osim ako u vezi s tim robotom nije postojalo nešto čudno, nešto neobično."

Hamin ga upita: "Hari, da li ti je jasno da barataš legendama, legendama koje su možda iskrivljene tokom vekova i milenijuma, čak u tolikoj meri da je oko sasvim običnih događaja podignut veo nečeg neprirodnog? Možeš li uveriti sebe u postojanje robota koji ne samo da izgleda kao ljudsko biće, već živi večno i poseduje mentalne moći? Zar to nije početak verovanja u superljudsko biće?"

"Sasvim sam dobro upućen u to šta su legende i nisam jedan od onih koje one mogu da zavedu i nateraju da poveruje u bajke. Ali kada ih podržavaju neki čudni događaji kojima sam lično prisustvovao - pa ih čak iskusio i na vlastitoj koži..."

"Kao što su?"

"Hamine, od samog početka imam poverenja u tebe. Da, pomogao si mi protiv one dvojice razbojnika kada nisi morao i to me je priklonilo tebi, budući da u to vreme nisam znao da su oni tvoji plaćenici, i da se ravnaju prema tvojim uputstvima... Ali to nije važno."

"Nije", promrmlja Hamin, a u glasu mu se konačno oseti

nagoveštaj zadovoljstva.

"Imao sam poverenja u tebe. Lako si me ubedio da se ne vratim kući na Helikon i da postanem lutalica na Trantoru. Bez pogovora sam verovao u sve što si mi rekao. Potpuno sam ti se predao. Kada se sada osvrnem na to, kao da ja nisam bio ja. Nisam od onih ljudi kojima je lako upravljati, pa ipak je ispalo da jesam. Šta više, uopšte nisam smatrao čudnim što se ponašam toliko suprotno svom karakteru."

"Ti sam sebe najbolje poznaješ, Hari."

"Nisam u pitanju samo ja. Kako to da Dors Venabili, prelepa žena sa vlastitom karijerom, napusti tu karijeru da bi mi se pridružila u mom begu? Zašto bi ona rizikovala svoj život da bi spasla moj, i na sebe preuzela, kao neku vrstu svete dužnosti, zadatak da me štiti i pri tome zna samo za jedan cilj? Da li je ona to pristala samo zato što si je ti zamolio?"

"I jesam je zamolio, Hari."

"Pa ipak, nisam stekao utisak da je od onih osoba koje tako radikalno menjaju život samo zato što ih neko za to zamoli. Niti mogu da poverujem da je to učinila stoga što se ludo zaljubila u mene već na prvi pogled te nije mogla da odoli. Voleo bih da je tako bilo, ali ona savršeno vlada svojim osećanjima, više - ovo ti iskreno govorim - nego ja svojim kada je ona u pitanju."

"Ona je divna žena", reče Hamin. "Ne osuđujem te."

Seldon nastavi. "Dalje, kako to da je Sin Sunca Četrnaesti, čudovišno arogantno stvorenje koje predvodi narod koji je isto toliko krut u svom samoljublju, pristao da prihvati plemenaše poput Dors i mene i da nam pruži najbolje što su Mikogenci uopšte u stanju? Kako si, potom, uspeo da ga nagovoriš da nas pusti, budući da smo prekršili sve moguće Zakone, počinili sva svetogrđa?"

Kako si nagovorio Tisilverove, pune predrasuda, da nas prime? Kako to da se svuda na svetu snalaziš kao kod kuće, da si sa svakim prijatelj, da utičeš na svakog čoveka, bez obzira na njegove individualne osobenosti? S tim u vezi, kako uspevaš da upravljaš Kleonom? Ako ga smatraš povodljivim i lakim za ubeđivanje, kako si onda uspeo da iziđeš na kraj s njegovim ocem, koji je, po svemu sudeći, bio oštar i svojevolian tiranin? Kako ti sve to polazi za

rukom?

A ponajviše od svega, kako to da je Maniks IV potrošio čitave decenije stvarajući vojsku bez premca, obučenu do krajnjih pojedinosti u svim veštinama, a koja se ipak raspala kada je njegova kćer pokušala da je upotrebi? Kako si uspeo da ih ubediš da postanu Odmetnici, svi do jednog, kakav si i ti sam?"

Hamin odgovori: "Zar to ne može jednostavno da znači kako sam ja taktična osoba navikla da radi sa svim vrstama ljudi, da sam bio u prilici da činim razne usluge ljudima na ključnim mestima i da ću im i u budućnosti moći činiti razne dodatne usluge? Izgleda da ni za šta od onoga što sa učinio nisu bile potrebne nikakve nadnaravne moći."

"Ni za šta što si učinio? Čak ni za onespasavanje vajanske vojske?"

"Nisu želeli da služe jednoj ženi."

"Mora da su godinama već znali da će, jednog dana kada se Maniks odrekne svojih ovlašćenja ili kada umre, Rajčel postati njihov gradonačelnik, pa ipak nijednom nisu pokazali nimalo nezadovoljstva zbog toga - dok ti nisi osetio da je to potrebno. Dors te je jednom opisala kao veoma uverljivu osobu. I ti to jesi. Umeš da ubediš bolje od bilo kog čoveka. Ali ne i od besmrtnog robota sa neobičnim mentalnim moćima... Pa, Hamine?"

Hamin reče: "Šta ti očekuješ od mene, Hari? Da li očekuješ da priznam da sam robot? Da samo ličim na ljudsko biće? Da sam besmrtni? Da sam mentalno čudo?"

Seldon se nagnu napred preko stola prema Haminu. "Da, Hamine, upravo to očekujem od tebe. Da mi kažeš istinu i krajnje sam uveren da je sve ono što si upravo nabrojao - istina. Ti si, Hamine, robot koga je Majka Rita zvala Da-Ni, prijatelj Ba-Lija. Moraš to priznati. Nemaš izbora."

92.

Činilo se da se nalazi u vlastitoj sićušnoj Vaseljeni. Tu, u središtu Vaja, sedeli su u tišini dok je carska sila razoružavala vajansku vojsku. Tu, u središtu zbivanja koja su ceo Trantor - a možda i cela Galaksija - posmatrali, postojao je ovaj mali mehur potpune izdvojenosti u kome su Seldon i Hamin igrali svoju igru napada i

odbrane - Seldon se jako trudio da nametne novu stvarnost, dok je Hamin odbijao da napravi bilo kakav pokret kojim bi tu novu stvarnost prihvatio.

Seldon se nije plašio da bi ih neko mogao prekinuti. Bio je ubeđen da u taj mehur unutar koga su sedeli niko nije mogao prodreti, da će Haminove - ne, robotove - moći sve držati na odstojanju dok se igra ne završi.

Hamin konačno reče: "Ti si genijalan momak, Hari, ali ja ipak ne vidim zašto bih morao da priznam da sam robot i zašto nema drugog izbora do da to učinim. Sve što si rekao može biti tačno što se tiče činjenica - tvoje vlastito ponašanje, Dorsino ponašanje, ponašanje Sina Sunca, Trisalverovih, vajanskih generala - sve, baš sve se moglo dogoditi upravo onako kao što si rekao, ali to ne znači da je tvoje objašnjenje značenja tih događaja tačno. Razume se, sve što se dogodilo može biti i prirodno objašnjeno. Imao si poverenja u mene zato što si prihvatio ono što sam kazao; Dors je osećala da je tvoja bezbednost važna jer je osetila da je psihoistorija od suštinske važnosti, pošto je i sama istoričar; Sin Sunca i Tisalver su bili moji dužnici, o čemu ti ništa ne znaš, vajanski generali odbili su da primaju naređenja od žene, i to je sve. Zašto moramo da se upuštamo u nadnaravna objašnjenja?"

Seldon reče: "Čuj, Hamine, da li stvarno veruješ da Carstvo propada i da li odista smatraš važnim da mu se to ne dopusti ne preduzimajući ništa ili da bar treba, ublažiti njegov Pad?"

"Stvarno tako mislim." Seldon oseti da je ova njegova tvrdnja bila iskrena.

"I odista želiš da razradim pojedinosti psihoistorije i smatraš da to sam nisi u stanju?"

"Nedostaju mi sposobnosti."

"I misliš da jedino ja mogu izići na kraj sa psihoistorijom - čak iako i sam ponekad sumnjam u to?"

"Da."

"Te, stoga, mora da osećaš da ako mi u bilo čemu možeš pomoći, onda to moraš i učiniti."

"I osećam."

"Lična osećanja - sebični razlozi - ne igraju nikakvu ulogu?"

Jedva primetan i kratak osmeh pređe preko Haminovog ozbiljnog lica i Seldon na trenutak oseti nepreglednu i sprženu pustinju umora koju je Hamin prikrivao svojim učtivim ponašanjem. "Već dugo gradim karijeru na stvarima kao što su nepoklanjanje važnosti ličnim osećanjima ili sebičnim razlozima."

"Onda tražim od tebe da mi pomogneš. Mogu stvoriti psihoistoriju uzevši u obzir samo Trantor, ali naići ću na poteškoće. Prevazići ću ih, ali koliko bi mi bilo lakše da znam neke ključne stvari. Na primer, na kom je svetu poniklo čovečanstvo, na Zemlji ili Aurori, ili pak, na nekom sasvim trećem svetu? Kakav je bio odnos između Zemlje i Aurore? Koja je od njih - ili su, možda, obe naselile Galaksiju? Ako je jedna od njih, zašto nije druga? Ako su obe, kako je do toga došlo? Postoje li svetovi koji su potekli od obe ili od samo jedne? Kako to da su roboti odstranjeni? Kako to da je Trantor, a ne neka druga planeta postao carsko sedište? Šta se u međuvremenu dogodilo sa Aurorom i Zemljom? Ima na hiljade pitanja koja bih ti ovog trenutka mogao postaviti i stotinu hiljada onih koja bi mogla iskrsnuti za vreme tog ispitivanja. Hoćeš li dozvoliti da ostanem neznalica, Hamine, i pretrpim neuspeh u poslu, a u stanju si da mi pružiš odgovore i pomogneš da uspem?"

Hamin upita: "Da sam robot, da li bih imao dovoljno mesta u mozgu za svih dvadeset hiljada godina istorije vezane za milione različitih svetova?"

"Nije mi poznat kapacitet robotskih mozgova. Nije mi poznat ni kapacitet tvog mozga. Ali ako on nije dovoljan, tada svaku informaciju koju ne možeš da sačuvaš moraš imati zabeleženu na nekom mestu i na takav način da je možeš po želji pozvati. A ako je imaš, a meni je potrebna, kako to onda možeš poreći i uskratiti mi je? A ako mi je ne možeš uskratiti, kako onda možeš poreći da si robot - onaj robot - Otpadnik?"

Seldon se zavalio u stolicu i uzdahnu. "Stoga te ponovo pitam: Jesi li robot? Ako želiš psihoistoriju, onda moraš priznati. Ako i dalje odbijaš da priznaš da si robot i ako me ubediš da nisi, onda moji izgledi na polju psihoistorije postaju mnogo, mnogo manji. Znači na tebi je da odlučiš. Da li si robot? Jesi li ti Da-Ni?"

I Hamin odgovori, hladnokrvno kao i uvek. "Tvoji argumenti su

neoborivi. Ja sam R. Danil Olivo. 'R' je oznaka za 'robot'."

93.

R. Danil Olivo nastavi tiho da govori, ali Seldonu se ipak učini da je nastupila neka tanana promena u njegovom glasu, kao da je sada, kada više nije mogao da igra svoju ulogu, govorio lakše.

"Za dvadeset hiljada godina", poče Danil, "niko još nije otkrio da sam robot, osim kada sam želeo da on ili ona to saznaju. To je bilo tako, delimično stoga, što su ljudska bića veoma davno napustila robote tako da svega nekolicina uopšte i zna da su ovi nekada postojali. A delimično i zbog toga što odista posedujem sposobnost da izazivam i utičem na ljudska osećanja. Sa samim izazivanjem je lako, ali meni je teško da utičem na osećanja zbog moje robotske prirode - mada to mogu da činim kada poželim. Posedujem sposobnost, ali moram se obuzdavati da tu sposobnost i ne upotrebim. Pokušavam da se ne mešam sem kada nemam drugog izbora. A i kada se umešam, retko kada učinim išta više od malog pojačavanja onoga što već postoji. Ali ako mogu da ostvarim svoje ciljeve ne učinivši čak ni to, izbegavam da upotrebim svoje sposobnosti.

Na Sina Sunca, Četrnaestog, nije bilo potrebno vršiti pritisak da bi te prihvatio - primetio si da to nazivam 'vršenjem pritiska', jer baš ne volim da radim takve stvari. Na njega nisam morao da vršim pritisak jer mi odista duguje neke usluge, a on je častan čovek, uprkos neobičnosti koje si pronašao kod njega. Drugi put, kada si počinio svetogrđe u njegovim očima, stvarno sam se umešao, ali sasvim ovlaš. Nije baš bio red da vas preda carskim vlastima, koje ne voli. Samo sam malo pojačao tu njegovu odbojnost i on vas je predao meni na staranje, prihvativši obrazloženja koja sam mu ponudio, a koja bi inače mogao smatrati lažnim.

Ni na tebe nisam vršio neki značajniji pritisak. Ni ti ne veruješ caristima. Tako je sa većinom ljudi danas, a ta činjenica igra značajnu ulogu u propadanju i izopačavanju Carstva. Šta više, bio si ponosan na samu zamisao o psihoistoriji, ponosan što je tebi to palo na pamet. Ne bi ti smetalo kada bi dokazao da je ona i praktično ostvarljiva. To bi samo još više uvećalo tvoj ponos."

Seldon se namršti i reče: "Izvini, gospodine Robote, ali nisam znao da sam takvo ponosno čudovište."

Danil blago nastavi: "Nisi ti nikakvo ponosno čudovište. Sasvim ti je jasno da nije niti lepo niti korisno biti suviše ponosan, te se stoga trudiš da potisneš taj poriv, ali kao što ne možeš da porekneš da ti srce kuca, tako ne možeš poreći ni da si ponosan na svoj rad. To ti izlazi na isto. Iako svoj ponos skrivaš i od samoga sebe zarad vlastitog duhovnog mira, ne možeš ga sakriti od mene. On postoji, koliko god ga pažljivo zamaskirao. Bilo je potrebno samo ga malo pojačati, pa da smesta, pristaneš da preduzmeš mere i sakriješ se pred Demerzelom, mere kojima bi se trenutak ranije opirao. I bio si voljan da se baciš na rad na psihoistoriji s mnogo više žara nego trenutak ranije kad bi to s prezirom odbio.

Nisam video potrebu da se mešam u bilo šta drugo i tako si me razotkrio kao robota. Da sam predvideo tu mogućnost, mogao sam te sprečiti, ali moja predviđanja i moje sposobnosti nisu neograničene. A nije mi ni žao što sam pogrešio, jer tvoji argumenti su valjani i važno je da znaš ko sam i da ću to što sam robot iskoristiti da ti pomognem.

Osećanja su, dragi moj Seldone, moćan stroj ljudskog delanja, mnogo moćniji nego što su ljudska bića toga svesna, i ti ne možeš znati koliko toga se može postići pukim dodiranjem i koliko se ja opirem da ga učinim."

Seldon je teško disao, pokušavajući da sagleda sebe kao čoveka gonjenog ponosom i to mu se nije dopalo. "Zašto se opireš?"

"Zato što bi bilo beskrajno lako preterati. Morao sam da sprečim Rajčel da ne pretvori Carstvo u feudalnu anarhiju. Bio sam primoran da brzo vršim podešavanja, a ishod toga je mogao biti krvavi ustanak. Muškarci su muškarci - a vajanski generali su gotovo svi muškarci. U stvari, i nije potrebno mnogo da bi se kod svakog muškarca izazvali negodovanje i pritajen strah od žena. To je možda biološka stvar koju ja, kao robot, ne mogu sasvim da razumem.

Trebalo je samo malo da ojačam to osećanje, pa da se njeni planovi izjalove. Da sam ih ojačao makar samo trunku prejako ne bih dobio ono što sam želeo - prevrat bez krvi. Samo sam želeo da ne pruže otpor kada stignu moji vojnici."

Danil zastade, kao da bira reči, a zatim nastavi: "Ne želim da se upuštam u matematiku mog pozitronskog mozga. To prevazilazi moje moći razumevanja, mada možda ne i tvoje ako bi se u to dovoljno udubio. Međutim, mnome upravljaju tri zakona robotike koji se tradicionalno iskazuju rečima - ili su se, bar, jednom davno iskazivali. Oni glase:

'Prvi zakon: robot ne sme ozlediti ljudsko biće niti, ustezanjem od delanja, dopustiti da ljudsko biće bude ozleđeno.

Drugi zakon: robot se mora pokoravati naređenjima koja mu daju ljudska bića, izuzev onda kada se ta naređenja kose sa Prvim zakonom.

Treći zakon: robot mora da vodi računa o samom sebi, izuzev kada se to kosi sa Prvim ili Drugim zakonom.'

Ali imao sam... jednog prijatelja pre dvadeset hiljada godina. Takođe robota. Nije bio kao ja. Njega niko nije mogao da zameni za ljudsko biće, ali on je bio taj koji je posedovao mentalne moći i preko njega sam ja stekao svoje.

Njemu se činilo da treba da postoji jedno još uopštenije pravilo nego što je bilo koji od tri zakona. Nazvao ga je Nulti zakon, što nula dolazi pre jedinice. On glasi:

'Nulti zakon: robot ne sme ugroziti čovečanstvo niti, uzdržavanjem od delanja, dopustiti da čovečanstvo bude ugroženo.'

Sledstveno tome Prvi zakon bi morao da glasi:

'Prvi zakon: robot ne sme da ozledi ljudsko biće niti uzdržavanjem od delanja da dopusti da ljudsko biće bude ozleđeno, izuzev onda kada se to kosi sa Nultim zakonom.'

I ostali zakoni se moraju na sličan način modifikovati. Razumeš li?"

Danil, iščekujući odgovor, napravi pauzu, te Seldon reče: "Razumem."

Danil nastavi. "Nevolja je u tome, Hari, što je ljudsko biće lako prepoznati. Mogu u svako upreti prstom. Lako je uvideti šta će nauditi ljudskom biću, a šta ne - i to je srazmerno lako. Ali šta je čovečanstvo? U šta možemo upreti prstom kada govorimo o čovečanstvu? I kako da definišemo šta je loše po čovečanstvo? Kada će ono što preduzimamo doneti više dobra nego štete

čovečanstvu kao celini i kako to da znamo? Robot koji je smislio nulti zakon je umro - postao za stalno nedelatan - jer je bio primoran da učini nešto za šta je osećao da će spasti čovečanstvo, ali nije bio siguran da će ga spasti. A kada je prestao da bude delatan, prepustio je meni da se staram o Galaksiji.

Od tada se trudim. Mešao sam se što je manje bilo moguće, prepuštajući ljudskim bićima da ocenjuju šta je dobro. Oni su mogli da se kockaju. Ja nisam. Oni su mogli da promaše; ja se nisam usuđivao. Oni su mogli nesmotreno da učine nešto pogrešno; ja bih postao nedelatan da mi se nešto slično desilo. Nulti zakon ne dozvoljava da se nesmotreno počini zlo.

Ali s vremena na vreme primoran sam da nešto preduzmem. To što još delujem pokazuje da su moje akcije bile umerene i diskretne. Međutim, kako je Carstvo počelo da greši i propada, morao sam sve češće da se mešam, a već nekoliko desetina godina čak da igram i ulogu Demerzela, pokušavajući da vodim vladu tako da ne propadne - pa ipak i dalje sam delotvoran.

Kada si održao onaj svoj govor na Dekadnoj Konvenciji, smesta sam shvatio da je psihoistorija možda to oruđe koje bi moglo da prepozna šta je dobro, a šta loše za čovečanstvo. Kada bismo nju imali, ne bismo naslepo donosili odluke. Čak bih poverio ljudskim bićima da donose te odluke, a sebe čuvao za najveću nuždu. I tako sam sredio da Kleon odmah čuje za tvoj govor i da te pozove. A kada sam te čuo kao poričeš vrednost psihoistorije, bio sam primoran da nešto smislim kako bih te ipak naterao da pokušaš. Razumeš li, Hari?"

Iako veoma zaplašen, Seldon reče: "Razumem, Hamine."

"Za tebe moram ostati Hamin u onim retkim prilikama kada ću moći da te viđam. Od mene ćeš dobiti sva obaveštenja koja ti budu potrebna, a kao Demerzel štitiću te što bolje budem mogao. Ali nikada o meni ne smeš govoriti kao o Danilu."

"To sigurno neću ni poželeti", brzo odvrati Seldon. "Pošto mi je potrebna tvoja pomoć, samo bi naškodilo zajedničkoj stvari ukoliko bi se tvoji planovi usporili."

"Da, znam da to ne bi želeo." Danil se umorno osmehnu. "Konačno, dovoljno si tašt da ne poželiš ni sa kim da deliš priznanje

za pronalazak psihoistorije. Ne bi želeo da iko sazna - ikada - da ti je bila potrebna pomoć jednog robota."

Seldon pocrvene. "Ja nisam..."

"Ali jesi, iako to pažljivo kriješ od smog sebe. A to je važno, jer upravo sasvim neznatno pojačavam tu tvoju osobinu tako da nikada nećeš biti u stanju da bilo kome drugom govoriš o meni. Neće ti čak ni pasti na pamet da bi to mogao učiniti."

Seldon primeti: "Pretpostavljam da Dors zna..."

"Ona zna za mene. Ali ni ona ne može o meni govoriti pred bilo kim drugim. Sada, kada oboje znate sve o meni, možete o meni slobodno međusobno razgovarati, ali ne i sa bilo kim drugim."

Danil zastade. "Hari, čeka me posao. Uskoro ćete ti i Dors biti prebačeni u Carski sektor..."

"Sa mnom mora poći i dečak Rajč. Ne mogu ga ostaviti. A tu je i jedan mladi Dalit po imenu Jugo Amaril..."

"Shvatam. I Rajč će poći s vama, a za svakog prijatelja možeš učiniti šta god želiš. Svi ćete biti propisno zbrinuti. A ti ćeš raditi na psihoistoriji. Imaćeš pomoćnike. Imaćeš potrebne kompjutere i priručni materijal. Uplitaću se što manje budem mogao, te ako bude otpora upućenog tvojim gledanjima na stvari koji, međutim, neće ugrožavati tvoju misiju, moraćeš s njima sam da iziđeš na kraj."

"Hamine, samo malo", požuri da kaže Seldon. "Šta ako se, uprkos svoj tvojoj pomoći i mojim nastojanjima, pokaže da se od psihoistorije ne može stvoriti delatno sredstvo? Šta ako ne uspem?"

Danil ustade. "U tom slučaju imam spreman drugi plan. Plan na kome već dugo radim na jednom drugom svetu, na drugačiji način. I on je veoma složen, i u nekim stvarima čak radikalniji od psihoistorije. I on može da ne uspe, ali veći su izgledi ako radimo na dva polja nego na nijednom.

Prihvati moj savet, Hari! Ako dođe vreme kada ćeš biti u stanju da stvoriš nešto što može sprečiti da se dogodi ono najgore, pokušaj da smisliš dve takve stvari, tako da ako jedna otkáže, s drugom možeš nastaviti. Carstvo se mora stabilizovati ili ponovo izgraditi na novim temeljima. Ako je moguće, bolje neka postoje dva načina za to nego jedan."

Zatim još dodade: "Sada se moram vratiti svojim tekućim

poslovima, a ti svojima. Srediću da se za vas pobrinu."

Poklonivši se, on se diže i udalji.

Dok je gledao za njim, Seldon nežno reče: "Prvo moram da porazgovaram sa Dors."

94.

Dors mu reče: "Palata je ispražnjena. Rajčel neće biti izložena fizičkim patnjama. A vi ćete se vratiti u carski sektor, Hari."

"A vi, Dors?" upita Seldon tihim, stegnutim glasom. "Pretpostavljam da ću se vratiti na Univerzitet", odvrati ona. "Zanemarila sam svoj rad, i prekinula sa časovima."

"Ne, Dors, vas čeka krupniji zadatak."

"A to je?"

"Psihoistorija. Bez vas ne mogu da se uhvatim u koštac s tim projektom."

"Razume se da možete. Potpuna sam neznalica kada je matematika u pitanju."

"A ja kada je istorija u pitanju - a potrebno nam je i jedno i drugo."

Dors se nasmeja: "Pretpostavljam da ste, kao matematičar, jedinstveni. A ja sam samo prosečan istoričar, ništa posebno. Možete naći koliko hoćete istoričara koji će vam biti od veće koristi oko psihoistorije od mene."

"U tom slučaju, Dors, dozvolite da vam objasnim kako je psihoistoriji potrebno nešto više nego što su to jedan matematičar i jedna istoričarka. Potrebna joj je takođe i volja da se čovek uhvati u koštac sa nečim što će možda raditi ostatak života. Bez vas, Dors, neću imati volje za tako nešto."

"Ma, kako da nećete."

"Dors, ako ne budete sa mnom, ne nameravam da dobijem volju za posao."

Dors zamišljeno pogleda Seldona. "Ovo je beskoristan razgovor, Hari. Nema sumnje da će Hamin doneti odluku. Ako me pošalje nazad na Univerzitet..."

"Neće."

"Otkud znate?"

"Znam jer sam mu to jasno stavio do znanja. Ako vas pošalje

nazad na Univerzitet, ja se vraćam na Helikom i Carstvo može slobodno da uništi samo sebe."

"Ne mislite valjda ozbiljno?"

"Svakako da mislim."

"Zar ne shvatate da Hamin može da vam izmeni osećanja tako da uprkos svemu ipak radite na psihoistoriji - čak i bez mene?"

Seldon odmahnu glavom. "Hamin neće doneti jednu tako važnu odluku. Razgovarao sam s njim. Ne usuđuje se mnogo šta da učini sa ljudskim mozgom jer je vezan nečim što on zove zakonima robotike. Izmeniti moj um u toj meri da vas ne želim pored sebe, Dors, predstavljalo bi takvu vrstu promene koju on ne sme da rizikuje. S druge, pak, strane, ako me ostavi na miru i ako mi se vi pridružite u radu na projektu, dobiće ono što želi - pravu šansu za psihoistoriju. Zašto se ne bi pobrinuo da tako i bude?"

Dors odmahnu glavom. "Možda se neće složiti zbog nekih svojih razloga."

"Zašto se ne bi složio? Od vas je traženo da me štitite, Dors. Zar je Hamin povukao taj zahtev?"

"Nije."

"Znači, želi da nastavite da me štitite. A i ja želim da me vi štitite."

"Protiv čega? Sada vas Hamin štiti, i kao Demerzel i kao Danil, veća zaštita vam sigurno nije potrebna."

"Makar me štitili svi ljudi i sve sile Galaksije, ja bih i dalje želeo da vi to činite."

"Znači, ne želite me zbog psihoistorije. Želite da vas štitim."

Seldon se namrgodi. "Ne! Zašto izvrćete moje reči? Zašto me prisiljavate da kažem ono što već morate znati? Ne želim vas ni zbog psihoistorije, niti radi zaštite. To su samo izgovori i poslužiću se bilo kojim da dobijem ono što želim. Želim vas - samo vas. A ako hoćete da čujete pravi razlog - želim vas zato što ste vi-vi."

"Čak me ni ne poznajete." "To nije važno. Nije mi stalo... Pa ipak vas na neki način poznajem. Bolje no što i slutite."

"Zaista?"

"Razume se. Sledite naređenja i bez oklevanja rizikujete vlastiti život za mene, ne hajući za posledice. Veoma brzo ste naučili da igrate tenis. Još brže ste naučili da se koristite noževima i savršeno

ste se snašli u tuči sa Maronom. Neljudski - ako smem da kažem. Mišići su vam zapanjujuće snažni, a vreme reagovanja zapanjujuće kratko. Umete da otkrijete kada se neka prostorija prisluškuje i u stanju ste da održavate vezu sa Haminom na neki čudan način koji ne zahteva nikakve uređaje."

Dors upita: "I kakav zaključak iz svega toga izvodite?"

"Palo mi je na pamet da Hamin, kao R. Danil Olivo, ima nemoguć zadatak. Kako jedan robot može pokušati da vodi Carstvo? Mora imati pomoćnike."

"Očigledno. Pretpostavljam da ih ima na milione. Ja sam jedan od njih. I vi ste pomoćnik. Mali Rajč je pomoćnik."

"Vi ste drugačiji pomoćnik."

"U kom smislu? Hari, recite. Kada budete čuli sebe kako to izgovarate, shvatićete koliko je ludo."

Seldon ju je dugo posmatrao, a zatim tihim glasom reče: "Neću reći jer... nije mi važno."

"Stvarno ti nije važno? Želiš me onakvu kakva jesam?"

"Uzeću te onakvu kakvu moram da te uzmem. Ti si Dors, i bez obzira na to šta si još, na celom svetu ne želim ništa drugo."

Dors nežno primeti: "Hari, želim ti ono što je dobro za tebe upravo zbog onog što sam, ali osećam da i nisam ono što jesam, ipak bih ti želela samo ono što je dobro za tebe. Takođe mislim da ja nisam dobra za tebe."

"Bilo da si dobra za mene ili ne, nije mi važno." Hari spusti pogled i napravi nekoliko koraka, odmeravajući šta da kaže. "Dors, da li te je iko ikada poljubio?"

"Svakako da jeste, Hari. To je društveni deo života, a ja živim društvenim životom."

"Ne, ne! Hoću da kažem, da li si ikada stvarno poljubila kog muškarca? Znaš, onako, strastveno?"

"Pa jesam, Hari."

"Jesi li uživala?"

Dors je oklevala, a onda reče: "Kada sam se ljubila na taj način, više sam u tome uživala nego što bih uživala da razočaram nekog mladića koji mi se dopadao, nekoga čije mi je prijateljstvo nešto značilo." Tu Dors pocrvene i okrenu glavu u stranu. "Molim te, Hari,

teško mi je da ti to objasnim."

Ali Hari, odlučniji no ikada, nastavi da navaljuje. "Znači, ljubila si se iz pogrešnih razloga, da bi izbegla nekoga da povrediš."

"Možda svi, u izvesnom smislu, to rade."

Seldon malo promisli o ovome, a onda iznenada upita: "Da li si ti ikada od nekog tražila da te poljubi?"

Dors zastade, kao da se priseća svog života. "Nisam."

"A da li si ikada poželela ponovni poljubac?"

"Ne".

"Da li si ikada spavala sa muškarcem?" upita je on nežno, očajno.

"Razume se da jesam. Već sam ti rekla. Te stvari su deo života."

Hari je ščepa za ramena kao da će je protresti. "A da li si ikada osetila želju, potrebu za takvom vrstom blizine samo sa jednom određenom osobom? Dors, da li si ikada osećala da voliš?"

Dors lagano podiže pogled, gotovo tužno i zagleda se u Seldonove oči. "Žao mi je, Hari, ali nisam."

Seldon je pusti, snuždeno dozvolivši da mu ruke klonu niz telo.

Dors zatim nežno spusti šaku na njegovu ruku i reče: "Vidiš, Hari. Ja stvarno nisam ono šti ti želiš."

Seldonu klonu i glava i on se zagleda u pod. Odmeravao je čitavu stvar i pokušavao razumno da razmišlja. Zatim odustade. Želeo je ono što je želeo, a to je želeo van svake misli i van svakog razuma.

On podiže pogled. "Dors, draga, čak i da je tako, nije mi važno."

Seldon je zagrl i stade lagano da primiće svoje lice njenom, kao da čeka da se ona povuče, sve vreme je i dalje privlačeći sve bliže.

Dors ne napravi nikakav pokret i on je poljubi - u početku ju je ljubio lagano, oklevajući, a zatim strastveno - i njene ruke ga iznenada čvrsto objuči.

Kada je konačno prestao, ona ga pogleda nasmešenim očima i reče:

"Poljubi me ponovo, Hari... Molim te."

Sadržaj

- [1. MATEMATIČAR](#)
- [2. BEG](#)
- [3. UNIVERZITET](#)
- [4. BIBLIOTEKA](#)
- [5. GORNJA STRANA](#)
- [6. SPAS](#)
- [7. MIKOGEN](#)
- [8. SIN SUNCA](#)
- [9. MIKROFARMA](#)
- [10. KNJIGA](#)
- [11. SAKRATORIJUM](#)
- [12. VENJAK](#)
- [13. TOPLOTNI SLIVNIK](#)
- [14. BILIBOTON](#)
- [15. ILEGALA](#)
- [16. OFICIRI](#)
- [17. VAJ](#)
- [18. PREVRAT](#)
- [19. DORS](#)